

Trochu delší životopis

Josef Tvrdík

Ostrava 2020

<i>Rané dětství</i>	4
<i>Základní škola</i>	7
<i>Gyml</i>	13
<i>Litvínov</i>	25
<i>VŠCHT 1962-67 - Výhry, prohry a jiné drobnosti ze studií</i>	30
<i>Basket jako výbava do společnosti</i>	30
<i>První ročník na Kačerově</i>	31
<i>Studijní úskalí</i>	35
<i>Lyže, lodě a jiné sporty</i>	39
<i>Výzkum a statistika</i>	43
<i>Sinkulárna</i>	44
<i>Vojna na škole</i>	46
<i>Praxe v Rakoně</i>	48
<i>Závěr studia</i>	50
<i>Karty</i>	52
<i>Prázdniny ve Zručí</i>	53
<i>Majáles 1966</i>	54
<i>Konec studia a ohlédnutí za neúspěchy u holek</i>	54
<i>Kampalén</i>	56
<i>Po hlavě vody i do vedení oddílu kluků</i>	56
<i>Sportákem na táboře</i>	58
<i>Vojna</i>	60
<i>Vojenské školní soustředění</i>	60
<i>Služba na vojenském letišti</i>	61
<i>Všechny cesty k vypadnutí z kasáren jsou dobré</i>	63
<i>Konec snu o demokracii</i>	66
<i>Aspirantura</i>	67
<i>Začátek a emigrace kamarádů</i>	67
<i>První rande</i>	76
<i>Změna v tématu a vedoucím práce</i>	80
<i>Tak jsme do toho praštili</i>	83
<i>Ostrava, programování a já</i>	85
<i>Ostrava - rodina</i>	94
<i>Výlet na Jadran</i>	99

Rodinné drobnosti.....	102
Výlet do Polska.....	105
K Baltu, na Hamry i jinam.....	106
Ostrava – převrat 1989 a doba po něm.....	116
Svět se otevřel.....	118
Kola.....	123
Žízeň.....	125
Smršť událostí 2000.....	134
Vnuci.....	135
<i>Výhry a selhání.....</i>	<i>139</i>
<i>Velké výhry.....</i>	<i>139</i>
<i>Selhání.....</i>	<i>141</i>

1943-1949 / Rané dětství – Zruč n/S

Narodil jsem se 28. 6. 1943 ve Zručí nad Sázavou jako v pořadí čtvrté dítě, ale naživu byl jen nejstarší bratr Václav, protože obě naše sestry zemřely před mým narozením, jedna po úrazu opařením, druhá na leukemii. Tatínek byl kovář, maminka tak zvaně v domácnosti, ale měli jsme asi 4 hektary polí, tři krávy, prasata, slepice, k tomu zahradu se stromy a zeleninou, takže „v domácnosti“ je nepatřičný eufemismus.

Byl jsem tzv. vymodlené dítě, bratr byl o devět let starší, tatínkovi bylo 39 a mamince 33, což byl v tehdejších časech poměrně vysoký věk rodičů. Naši nechtěli mít jedináčka, ale chvílemi to vypadalo, že mají jedináčky dva, kvůli našemu velkému věkovému rozdílu a úzkosti rodičů po zkušenostech s našimi sestrami. Ale občas musel brácha zafungovat a já byl brzdou jeho pohybu při hrách a dobrodružstvích s jeho vrstevníky.

Jako dítě v předškolním věku jsem byl takový ňouma, ale docela chytrý. Nejradši jsem si hrál sám, především se stavebnicemi a s dřevěnými koňmi, s kterými jsem jezdil, oral, provozoval povoznictví, vodil je ke kováři atd. Právě kování těch opravdových koní bylo pro mé hry velkou inspirací. U toho jsem motal od malička, znal jsem všechny koně z okolí, páchnoucí roh při tzv. připalování podkov byla pro mě vůně a vrcholem blaha bylo, když na některého klidného koně jsem si mohl sednout.

Od malička jsme museli pomáhat v domácnosti a hospodářství, donést dřevo nebo uhlí, později dřevo i naštípat, přikládat do kamen, pomoci s krmením krav a spoustu dalších věcí. Také jsem rád očumoval v kovárně a sledoval, jak se pracuje se žhavým železem, výhni, vrtačkou, bucharem a dalšími nástroji a stroji.

Jako malého kluka mě občas dostal na starost děda, který měl na chalupě výminek, tj. malý ale jeho pokoj, kterému se říkalo seknička. Z útlého dětství si pamatuji, že s dědou jsme chodili k potoku se dívat na ruské vojáky, kteří tam byli utábořeni. Byl to nějaký zásobovací oddíl, který měl polní kuchyně a hlavně, měli koně. Ty jsem si důkladně prohlížel a prý i hodnotil. Doteď si pamatuji, že koně byli uvázaní u plotu na paloučku na pravém břehu, vojáci byli zabydleni ve stanech na levém břehu v místě nynějšího tenisového kurtu. Aby se vojáci nemuseli s koňmi brodit vodou, tak tam měli lávku udělanou z prkna na kamenech, po té šel voják a koně vedl potokem.

Vojáci dokonce přivezli ke kovárně polní kuchyni k opravě. Člověk, který to měl na starosti, byl kovář z Ukrajiny. Když tam nebyl žádný důstojník, tak s tatínkem otevřeně mluvil o hrůzách, které se v „dokonalém“ Sovětském svazu dějí. Ale prý okamžitě zmlknul, jak se objevil nějaký důstojník.

Další zážitek z vycházek s dědou mám od řeky. Tehdy se ještě plavilo dříví ve vorech a u mostu byly navezeny klády a voraři je svazovali do vorů. Svázané vory pak jezdili voraři zakotvit, aby byly připraveny k vyplutí. To byla pastva pro oči a jako větší kluk jsem pak chtěl být vorařem, ale to už se mi nemohlo splnit, protože brzy po válce vorařina skončila a dřevo se přepravovalo vlakem.

O tety a strýce naše rodina neměla nouzi. Tatínek byl z osmi a maminka ze šesti dětí. Rodiny se stýkaly docela často, zejména o nedělích. Naši přišli z evangelického kostela, strejda Tonda z katolického a Pepík z hospody z mariáše a pak probrali politiku, úrodu na polích a další zajímavosti. S Pepíkem se často pohádali, protože se snažil je přesvědčit o užitečnosti komunismu. Tatínek mu často dost tvrdě vynadal, ale přesto se měli rádi a obětavě si pomáhali.

Nejstarší tatínkův bratr Frantík byl v Praze a dělal v meteorologické službě na letišti v Ruzyni. V mých pěti letech, když jsem byl poprvé v Praze na operaci melanomu, jsme bydleli pár dní u nich v Ruzyni. Vzal mě na letiště a já si mohl prohlédnout letadla zblízka a dokonce mě vzal i na věž, odkud se řídí letový provoz. To byl pro mne obrovský zážitek. Frantík byl kultivovaný a mírný člověk, který se nehádal, ale argumentoval.

Z mamčin strany byli u nás docela často teta Mařenka nebo strejda Pepa z Čenovic, ten u tatínka i koval své koně. Nejstarší mamčin bratr byl strejda Láďa z jejích rodných Pertoltic. To byl člověk mnoha talentů, skvělý vypravěč, v mládí hrál na housle, ochotnické divadlo a farář mu půjčoval knihy ze zakázaných políček farní knihovny. Zůstal v rodné chalupě a věnoval se hospodaření, ale bral to jako svou povinnost, šťastným ho to nečinilo. Byl stejný ročník s Frantíkem (1900), dokonce se potkali ve stejné třídě na měšťance ve Zbraslavicích, která byla považována za výběrovou školu pro talentované žáky. Pak měli podobný osud, když jako ani ne osmnáctiletí kluci narukovali do války. Frantík byl v Albánii a odtamtud si přivezl malárii. Láďa v Itálii se v předvečer útoku, o kterém věděli, že jsou to jatka pro vojáky, se s kamarádem úmyslně zranili na nohách a přes lazarety se dostali domů.

Z Teplic přijížděla teta Slávka, mamčinina sestra, se kterou si byly věkově ze všech sourozenců nejbliže. Slávka coby svobodná odešla po válce na výzvu státu do pohraničí, kde byl velký nedostatek učitelů a tak učila na základní škole v Teplicích. Byla to velká sokolka a zrušení Sokola ji ranilo. O to více se začala věnovat turistice a poznávání přírody. V krásném okolí Teplic znala kdejakou užitečnou bylinu nebo skalničku a v našem školním věku nás s bratřenci pozvala a ukazovala nám krásy Krušných hor a Středohoří. Do Zruče jezdila na Vánoce a pak ještě několikrát za rok. Vždycky jsem se na ni těšil, protože vykládala o zajímavých věcech a dovezla všelijaké dárky, ke kterým bychom se jinak nedostali. Pak na bráchu přišla puberta, přestal ji slepě poslouchat a Slávka přesunula svůj hlavní zájem do Ratenic, kde bratřenci byli mladší (nejstarší Jára stejně starý jako já) a tedy ochotnější ji poslouchat a nevzdorovat. V Ratenicích žili v chalupě teta Pepička se strýcem Jarkou a měli nakonec celkem čtyři kluky. Zdeněk o dva roky mladší než nejstarší Jára, Pavel a Pepík pak měli trochu věkový odstup. Naše rodiny měly k sobě blízko a často jsme se navštěvovali. Kluci to ve Zručí milovali, protože tu byl potok, řeka, lesy a kopce. To v rovinatém Polabí neměli. Já zase v Ratenicích jsem si užíval to, že strejda Jarka s námi hrál fotbal, jezdil na kole na výlety a často s ním byla legrace.

Do Ratenic se jezdilo vlakem s přestupy v Kutné Hoře hl. n. a v Kolíně. Oba přestupy byly docela složité, v Kutné Hoře lokálka ze Zruče do nádraží nacouvala a v Kolíně se muselo přejít na jiné nástupiště podchodem. Ale už na základní škole jsem jezdil o prázdninách do Ratenic sám. Vždycky jsem trnul, jestli v Kutné Hoře zvolím správný směr vlaku a velmi se mi ulevilo, když jsme míjeli kopec Kaňk a já věděl, že jedu správně. V té době samozřejmě nebyly mobily a telefon byl vzácnost. V Ratenicích snad jen jeden na obecním úřadu, ve staré Zručí na poště a v pekárně u Lišků. Tak jsem měl vždycky úkol hned po příjezdu do Ratenic poslat korespondenční lístek, že jsem v pořádku dojel. Korespondenční lístek přišel poštou do dvou dnů. Jednou jsem na to nějak ve víru událostí zapomněl a naši měli obrovský strach, že jsem se ztratil nebo se mi něco stalo. Ale i pomocí tehdejší telefonní sítě mě vystopovali a rádně mi vynadali.

Tehdy na podzim nastávalo období, kdy se rodiny navštěvovaly o posvícení (moravsky „hody“, ve Slezsku „krmáš“, slezské označení to vystihuje s dokonalou názorností). To se před polednem po obslužení hospodářství vyrazilo za příbuznými na oběd a posezení a popovídání, děti si společně

pohrály a polítaly venku a k večeru se šlo domů, aby se podojily a nakrmily krávy a ošetřily další zvířata. Během roku moc takových příležitostí nebylo.

My jsme chodili do Chabeřic, kde byl nejmladší tatínkův bratr Tonda, jeho žena teta Růža, její rodiče a pět jejich dětí, Kluci byli jen o starší málo než já, tak to bylo na hry jak stvořené. Pamatuji si, že někdy kolem páté třídy jsem s nimi poprvé zkoušel hrát mariáš, hned mě začal bavit a baví mě dodnes. V Chabeřicích bývala k obědu husa a během odpoledne se nabízely koláče a jiné sladkosti. A pak ještě večere a sebou výslužka, to k posvícení patřilo. Často po takových hodech bylo člověku těžko a rád držel pár dní dietu.

Druhé posvícenské místo pro nás byly Čenovice. Ty jsou více než dvojnásobně vzdálené, cesta po silnici je dlouhá 10 kilometrů, když se využijí všechny zkratky, tak asi 7 km. Tam a zpátky je na jeden den pro malé dítě docela dost. Děti nedocení to, že se jde přes kopce s krásnými výhledy po okolí Zruče a romantickými údolími s potoky a lesy. Teta i strejda v Čenovicích byli ohromně laskaví a pohostinní lidé. K obědu bývala svičková omáčka nebo srnčí na smetaně, na to byla teta vyhlášená. V Čenovicích byly čtyři sestřenice o něco starší než já, nejmladší Věra byla o čtyři nebo pět let starší než já. Ale se mnou i dalšími malými dětmi ostatních návštěv měly svatou trpělivost a na dvoře i v okolí jsme si zajímavě pohráli.

Někdy se také chodilo na posvícení do mamínčina rodiště v Pertolticích. To bylo o něco blíže než do Čenovic a cesta to byla vyhlídková. Z Pohledska byl vidět Blaník, Melechov, za ním Lipnice, v blízkosti u Vlastějovic Fiolník, o kterém nám maminka vyprávěla, jak tam jako dítě úspěšně chodila na houby. Ve Fiolníku se dlouho těžila velmi kvalitní železná ruda magnetovec, ale ložisko bylo malé, tak někdy koncem 20. století těžba skončila. Za Pohledí byl kopec Hůra, o kterém vyprávěl tatínek, jak se tam i těsně po konci války bojovalo a ustupující Němci, tam zastřelili několik místních partyzánů, kteří na jejich konvoj vystřelili.

Všechna tři posvícenská místa mě přitahovala tím, že všude měli pár koní. Tak jsem si mohl důkladně prohlédnout, jak to mají zařízené ve stáji, jaké mají žlaby, napáječky, jaké postroje a chomouty visí na zdi atd. To všechno mě hrozně zajímalo. Také atraktivní pro bylo, že všude byl hned vedle rybník, v Pertolticích dokonce hned za chalupou na zahradě. Tak bylo kde pozorovat kapry a žáby.

1949-1957 / Základní škola – Zruč n/S

Školu jsem neměl rád, i když jsem se rád dozvídal nové věci. Vadila mi především zbytečná a nepředvídatelná buzerace. Učení mi celkem šlo kromě kreslení a psaní, které jsme měli jako samostatný předmět. Z toho jsem často měl trojku z milosti. Vzpomněl jsem si na to, když do školy začal chodit malý Eda a viděl jsem jeho písmo, které vypadalo jako to moje v základní škole, geny se nedají zapřít. Naštěstí pro mě předmět skončil po třetí třídě a mně se velmi ulevilo.

V prvních dvou třídách nás učil pan učitel Šlehuber. Pamatuji si jen, že při hodinách zpěvu hrál na housle a na konci druhé třídy udělal naše tablo, kde každý měl fotku a u ní nějaký verš. Co jsem měl já, si už nepamatuji, ale dvojnásobná repetentka Jarmila Kronusová tam měla: „Jarmilka se nás směje, vždyť ve škole tak pěkně je“. Pak byl odvelen na vojnu. Ve vyšších třídách nás učila paní učitelka Ondrová. To byla manželka našeho evangelického faráře, takže rodiny se znaly, ale žádné zjevné výhody jsem z toho neměl. Paní učitelka byla laskavá a učila docela zajímavě. Jen neměla ráda tělocvik, kterému se snažila vyhnout. My se samozřejmě na tělocvik těšili, byla to šance na hry a vyblbnutí, kterých bylo ve škole nedostatek. Do tělocvičny jsme museli chodit „v útvaru“. Nesměli jsme cestou ani špitnout, hrozilo, že se vrátíme do třídy a budeme mít třeba češtinu. Paní učitelka si často nějaké špitnutí vymyslela, aby se nemusela převlékat do tepláků a my si zvykali na nespravedlnost života.

V té době se ve škole v rámci normálního rozvrhu učilo náboženství, samozřejmě většinové, tj. katolické. Docházel na to katolický farář nebo katecheta a my nekatolíci jsme měli hodinu volno, asi ve školní družině. Myslím, že ve třídě nás bylo asi čtyři nebo pět, pamatuji se na Pepíka Nováka a Frantu Toušku.

Do školy jsem to měl asi 20 nebo 25 minut chůze kolem zámku a přes park do Baťova. Cesty do školy a zejména ze školy byly příležitosti pro všelijaká dobrodružství. Vzrůšo bylo svézt se na schodech poštovního vozu. S tím jezdil pan Kůrka. Poštovní vůz byl taková velikánská bedna, do které byl zapřažen kůň Karel. Pan Kůrka na zadní schůdky z kozlíku neviděl. Nechtěl, ať přijdeme k úrazu tím, že rozjívěně strčíme nohy do kola, tak přes boudu preventivně po nás švihal bičem. Byla to pro nás taková ruská ruleta.

Ze školy nás domů do staré Zruče chodilo jen pár, většina spolužáků byla z Baťova. Ale na hry to stačilo, vzpomínám si na vzrušující jízdy na aktovce na skalách pod zámkem. To samozřejmě zanechalo na aktovce nevratné stopy a doma bylo kázání, podobně jako když se nám cesta trochu protáhla a my místo za půl hodiny po vyučování přišli domů za dvě hodiny. Jedním ze spolužáků ve třídě ze staré Zruče byl i můj bratranec Zdeněk Tvrdíček, se kterým jsem si hrával i v předškolním věku, tak první třída nebyla pro mě ani zpočátku úplně neznámá. Třídy na obecné škole byly paralelně dvě, A a B. Děti do nich byly rozděleny podle abecedy, takže Tvrdíci byli spolu v béčce.

S koncem národní školy (tak se tehdy oficiálně říkalo stupni 1-5) přišly všelijaké podivné změny. Ve škole se přestalo učit náboženství, učitelům a učitelkám jsme museli začít říkat soudruhu a soudružko a celá základní škola se spojila nově do osmileté školy. Ale lidi to nijak nezměnilo, aspoň ne okamžitě.

Ale dosti o škole. Venkovské prostředí ve Zručí poskytovalo spoustu příležitostí pro hry a zábavy. Ob jeden barák v ulici bydleli kluci Dlouhovi. Standa o rok starší a Láďa o dva. Pokud někoho překvapuje tvar „Dlouhovi“, tak se nedivím, ale je to podle zručských zvyklostí. Jejich otec byl pan Dlouhý, ale

maminka paní Dlouhová a kluci byli Dlouhovi. S kluky jsme vyráželi k potoku pouštět lodičky, vyřezávat je z kůry, chodit do lesa na borovou kůru, kterou šlo na lodičku nejsnadněji nožem opracovat. Hodně jsme si hráli v proutnici u potoka, kde košíkář pěstoval vrby, aby měl z čeho plést košíky. Z vrbové kůry a listí jsme si dělali indiánské čelenky a pak si hráli na Indiány podle dobrodružných knížek.

Také jsme chodili na houby nebo na ryby, které jsme občas chytali do saku pro pana Dlouhého, který byl rybář a potřeboval návnadu na štiky a candáty. Nachytat špuláky (vranka obecná), břeňata (myslím, že správně je mřenky) a podobné malé rybičky nebyl problém ani pro malé kluky. Potok byl vůbec zajímavý a poučný, ve vantrokách pod mlýnským kolem byli raci, v potoce jelci a někde i pstruzi a jiné druhy ryb, žáby, škeble a podobná zvířena. Občas jsme si s lískovým prutem s vlascem zarybařili i my. Pamatuji si, že mým úlovkem byla i jedna kachna, která plavala po potoce a spolkla mou návnadu i s udičkou, která se jí zasekla hluboko do krku, takže jsme ji nedokázali vyndat. Vyřešili jsme to po klukovsku, tj. uříznout vlasec a zdrhnout.

Velký rybář byl od předškolního věku můj brácha. Jeho rybářské vášně ani dovednosti jsem neměl šanci dosáhnout, ale občas jsem přihlížel, jak chytá mezi kořeny v břehu potoka do ruky pstruhu. To byla jeho specialita a provozoval ji stejně zručně i v dospělém věku. Když šli se Standou Benešem (to byl bráchův vrstevník a také rybář ze stejného domu, ve kterém bydleli kluci Dlouhovi) chytat mlynářovi rovnou pod kolo, tak jsem musel hlídat, zda nejde mlynář nebo někdo z personálu a včas varovat. S mlynářem bylo občas velké vzrůšo. Pamatuji si, že jednou jsem byl s bráchou a dalšími velkými kluky pustit vodu z vantrok na louku, aby tam mohla zamrznout a pak se tam dalo bruslit. Tato silně nelegální akce samozřejmě mlynářovi vadila, protože pak neměl vodu na mlýn ani na elektřinu. Kluci se báli, že bude po nás střílet z brokovnice, což prý v minulosti udělal. Jestli to bylo přehnané nebo ne, neumím posoudit, ale dobrodružství to bylo.

Mít o hodně staršího brácha mělo i některé výhody. V té době byl ve Zruči plavecký oddíl, který postavil na řece „bazén“ na pontonech, kde byly čtyři pětadvacetimetrové dráhy. Vašek plaval za dorost Jiskry Zruč a na Nové koupadlo chodil trénovat. Bral mě často sebou a ve volných chvílích mě učil plavat. Naučil mě dýchat do vody, splývat a další nutné dovednosti. Tak už před první třídou jsem byl plavec-začátečník a po prázdninách před druhou třídou docela zdatný plavec, který uměl kraul, prsa i plavat pod vodou a tím pádem i hrát na honičku kolem bazénu s většími kluky.

Podobnou zásluhu má brácha i na mém bruslení. Jako malí kluci jsme bruslili na potoce na šlajfkách, později i na řece a na rybníku na Damohoři. Tamní rybník byl ve stinném údolí, tak z celého okolí zamrzal nejdřív a led tam dlouho vydržel. To už jsme měli lepší brusle, já džeksny, které mi udělal v kovárně tatínek a ty byly už připevněny nastálo na vysoké šněrovací boty. Mě bruslení ohromně bavilo a docela mi šlo. A brácha dbal na to, ať se naučím překládat na obě strany dopředu i dozadu nebo vést puk bez dívání. To jsem měl před většinou ostatních malých kluků náskok při hokeji, který jsme s velkou chutí hráli až do tmy. Doteď si vzpomínám, jak pak bylo příjemné pro nás vymrzlé přijít domů do kuchyně, kde často maminka šila nebo látala ponožky pod stolní lampou, která vydávala zvláště útulné světlo a doma mi to připadalo neobyčejně krásné a příjemné. A čaj s topinkami pak celkovou útulnost a pocit domova ještě zvyšoval.

Bruslení na potoce nebo na řece bylo dobrodružství. Tekoucí voda zamrzá později nebo vůbec. Na potoce nám do děr nezamrzlých proudů občas spadnul puk. Někdy se ho podařilo vylovit, ale často ho proud rychle zanesl pod led a byl nenávratně ztracen. A na řece projíždět se kousiček od tekoucí vody

a pozorovat tam ryby byl docela adrenalin. Ale největší adrenalinová záležitost byla plavení na krách, když na jaře tálo a šly ledy. Na potoce jsme to zvládali i my malí kluci, ale na řeku si troufli jen velcí kluci, kteří tím hazardovali se životem. Pozorovat jdoucí ledy však bylo dobrodružství pro všechny z nás. Měli jsme to samozřejmě zakázané od rodičů, zejména řeku, ale o to víc nás to lákalo. Jednou jsme byli s bratrancem Zdeňkem pozorovat ledy na soutoku potoka a řeku a pode mnou se ulomila kra. Já spadnul do vody. Hned mě proud táhl a já se bál, že by mě mohl stáhnout pod led, ale naštěstí mě Zdeněk chytil a vytáhnul na břeh. Než jsem rychlým během dorazil domů, tak na mně zmrzlo oblečení, že jsem byl jak v brnění. Doma jsem dostal co proto, ale cítil jsem, jak jsou rádi, že jsem živý.

Vašek mě také naučil jezdit na kole. Trénovali jsme to na cestě pod naší zahradou a mě ze začátku často přitahoval plot tak, že jsem o něj brknul říditky o tyčky a už jsem letěl. Ale bylo to jen párkrát, brzy jsem byl na kole samostatný. Brácha také byl u mých prvních lyžařských pokusů. Podědil jsem po něm lyže, doteď si pamatuji, že byly dlouhé 140 cm, samozřejmě dřevěné bez hran, zato s bambulemi na špičkách a řemenovým vázáním zvaným Huitfeld. Z malých kluků ze sousedství měl lyže jen Tonda Kronus, tak s ním jsme podnikali vycházky kolem potoka apod. Jednou jsme dokonce vyrazili na stráň k Soutickému háji, kde jsem pár dní před tím byl s velkými kluky a dokonce i lyžujícími dospělými. To byl nejdelší kopec v blízkém okolí Zruče, na kterém se dalo někdy lyžovat. Stráň vedla od silnice do Soutic až dolů na břeh Želivky. Ze Zruče jsou to nějaké tři kilometry. S Tondou jsme vyrazili ve všední den po škole a obědě. Než jsme se tam přes městečko, kusy posypané silnice a kopec na Nesměřsku došourali, tak se začalo stmívat. Tak jsme si to dvakrát sjeli a museli mazat domů, ať nepříjdeme moc pozdě.

Druhý lyžařský kopec byl o trochu blíže, u potoka u mlýna jménem Baše. Tam byla relativně strmá louka, dole ukončená vysokou mezí. To místo objevili pro lyžování velcí kluci, když se rozhodli trénovat skoky na lyžích. Pokud se pamatuji, tak kromě bráchy skákal I Franta Bechyně z pekařství v naší ulici a Milan Jílek, pozdější československý reprezentant v atletice, běhal hlavně 800 m. Aby vůbec bylo možné tam skákat, tak muselo být na zručské poměry výjimečně hodně sněhu, nějakých 20-25 cm, aby bylo z čeho naházet můstek nad mezí a dole přechod na rovnou louku, ať se tam skokani nepřerazí. Tak se chodilo lyžovat s lopatami. Ale když se všechny přípravy zvládly, tak nejlepší skoky velkých borců byly něco přes deset metrů dlouhé. Kolik jsem skočil já už nevím, ale přes dva metry to rozhodně nebylo, tehdy jsem se na lyžích bezpečně necítil.

Přechod z páté do šesté třídy byl pro mě velký zlom. Už jsem nebyl takový ňouma a snažil jsem se nějak prosazovat. Místo do Baťova jsme chodili do školy ve staré Zruči. Přibyli nám spolužáci z okolních vesnic, takže jsme byli ve třech paralelních třídách. Šesté třídy měly vyučování na náměstí v bývalé radnici. Bylo to tam dost stísněné, suché záchody, malé chodby, tak jsme o přestávce mohli na náměstí. Hned vedle byl obchod, ve kterém prodával pan Sobola. K němu jsme chodili na kvašáky, které vytahoval velkou dřevěnou pinzetou ze sudu, byly směšně levné a my si s kvašákem připadali na městečku jako velcí světáci.

Také nové bylo to, že učitelé se střídali podle předmětů a to mi připadalo daleko zábavnější. Vzpomínám si, že na tělocvik a ruštinu jsme měli třídního pana učitele Šustu. To byl skvělý tělocvikář, hodina s ním utekla jak voda a my lítali jak pometla. Kázeňské prohřešky řešil rychle a stručně: přikázal sundat tenisku, tu vzal a praštil nás po zadku a průšvih byl tím definitivně vyřešen, žádné poznámky do žákovské, žádné vzkazy rodičům.

Asi nejradši jsme měli dějepis s paní učitelkou Karbulovou. Ta nám vykládala o Řecku a Římě a my ty báje poslouchali bez špitnutí. Dokonce i Vlastík Šilinger, což byl třídní postrach s trojkou z chování, napomínal spolužáky, ať jsou zticha, aby paní učitelka nás nepotrestala tím, že přestane vykládat.

Ač na sport jsem moc talentovaný nebyl, snažil jsem se právě ve sportu nějak uplatnit. Šlo to ztuha, ale pořád mě sport silně lákal. Ten školní rok se nacvičovalo na první celostátní spartakiádu. Šusta to bral jako pokračování sokolských sletů a na ty on nacvičovat uměl. Nácviky s ním nebyly kupodivu žádná nuda a přes okresní a krajskou spartakiádu jsme se dostali až do Prahy. To byl samozřejmě pro nás venkovské kluky obrovský zážitek, spali jsme v jedné škole na Letné, večer jsme byli podívat na nasvícené Stalinovo monstrum zblízka, byli jsme v Divadle Spejbla a Hurvínka a měli nácvik nástupu a cvičení na sletovém stadionu na Strahově. Čtyři dny utekly jako voda a my jeli domů. Přes léto jsme s naším cvičením dokonce vystupovali na vesnické akademii na hřišti v Hodkově, zaplatili nám vlak a dali buřtu a limonádu. Ale v jiných opravdových sportech jsem v šesté třídě neprorazil.

Také si vzpomínám, že na třídní hodině byl nějaký průzkum, kdo chce jít na nějakou střední školu. Mně v té době škola stále vadila. Neměl jsem rád, že tam moc omezují svobodu. Dokonce vždycky na konci prázdnin jsem každé ráno zkoumal, jestli v noci neměli poplach hasiči a škola nevyhořela. Toho jsem nikdy nedočkal, i když jsem po tom toužil. Tak jsem při tom průzkumu řekl, že na žádnou střední školu nechci. Pan učitel Šusta mě pak přemluvil, že bych to měl zkusit. Tak jsem se nechal přemluvit, že čtyři roky na průmyslovce bych snad ještě vydržel. Z toho je vidět, že odříkaného chleba je největší kus a ve dvanácti létech děti rozhodně aspoň ve velké většině nevědí, co budou dělat. Nakonec jsem musel překonat dost překážek, abych se na vysokou školu vůbec dostal. Pak jsem studoval a učil se nové věci vlastně po celý život.

Od sedmé třídy jsme chodili do školy mezi naším domem a katolickým kostelem, tak jsem to měl opravdu blízko. Přešel jsem hlavní cestu, vyběhl po schodech a byl jsem tam. Budova tzv. měšťanky byla postavená za Rakouska a v dětství do ní chodili i moji rodiče. Na matiku jsme měli pana učitele Tomáše, který byl školní postrach, protože u žáků si uměl zjednat správný respekt. Ani pro facku nešel daleko. Ale já s ním žádné problémy neměl, mě matika bavila a on ji uměl čít. Dokonce v osmé třídě byla matematická olympiáda a on nás pár dostrkal k tomu, že jsme se dobře umísili i v rámci okresního hodnocení. Pan učitel byl silný kuřák a občas mu došly cigarety. Tak někoho z nás vybavil dvěma korunami a my šli do trafiky pro jeho oblíbené džunky, deset cigaret za korunu devadesát.

Jako třídního jsme od sedmé třídy měli pana učitele Vosáhla. Byl to asi nejlepší učitel, jakého jsem na základní škole měl. Učil biologii a od osmé třídy nám přibyla chemie, kterou nás také učil on. Biologické stopy sice v mém případě trvale nezůstaly, i když jsme tehdy měli spoustu všelijakých zajímavých a praktických věcí jako třeba preparování králíka nebo pěstování různých bylinek a dýní. Ale pro chemii mě nadchnul a toužil jsem ji studovat. Nezapomenu na jeho výklad toho, jak se slučují prvky při syntéze vody z volných atomů kyslíku a vodíku. Udělali jsme ve třídě simulační pokus. Někteří žáci hráli vodíky. Ti měli jednu ruku v kapse. Další hráli kyslíky s oběma rukama k dispozici. Pak jsme se chytali s tím, že vazby mezi stejnými atomy nejsou pevné, takže se mohly rozpojit. Po chvíli se to všechno správně navázalo a všichni viděli, že voda má molekulu z jednoho kyslíku a dvou vodíků. Vosáhlovu metodu jsem použil o padesát let později, když jsem vnučku Aničku doučoval chemii v nějaké nižší třídě na gymplu (možná sekundě nebo tercii) a metoda výuky stále fungovala.

Na začátku mé šesté třídy vyhořela chabeřickým stodola se sklizenou úrodou i s některými stroji. To je pro hospodářství pohroma, protože dobytek musí být nakrmen, sedlák mít osivo na podzim i na jaro a

spoustu dalších věcí. Sousedé a rodina pomáhali, jak to jen šlo, věnovali seno a slámu a pomáhali uklidit trosky, ať se může stavět nová stodola. Nejstarší bratranec Vašek měl hospodaření rád, viděl v tom svou budoucnost, tak zůstal v chalupě a pomáhal pilně při obnově stodoly. Mladší Pepík byl jen o rok starší než já, chalupa ho moc nebavila, a tak byl rád, že ho naši pozvali, aby u nás přes zimu byl na „byt a stravu“, ať chabeřickým tím pomohou i trochu finančně a Pepík nebude muset v zimě absolvovat každý den docela dlouhou cestu do školy a zpět. Rád na to vzpomínám, brácha už v té době byl na vysoké škole v Praze a já měl jsem najednou doma partáka-vrstevníka na hry a vymýšlení blbin, to nám ve dvou šlo moc dobře. Protože v zimě se v chalupě topilo jen v kuchyni, tak jsme s Pepíkem spali v jedné posteli a docela jsme to zvládali. Jednou jsme se z legrace hádali a tahali o peřinu. Tatínek nepochopil, že to je naše hra. Považoval to za moji aroganci vůči hostovi a jednu mi stříhнул. Zíral jsem na to velmi překvapeně, protože tatínek nás nikdy nebil. Prý praštil jednou brácha v jeho nějakých 12-13 létech a pak se šlo na drobné ošetření k doktorovi. Připomínám, že tatínek byl kovář a měl strašnou sílu. Já jsem tehdy poprvé zjistil, že ne každá sranda je publikem správně pochopena.

O žních jsme samozřejmě museli hodně pomáhat. Často jsme záviděli dětem, jejichž rodiny neměly pole, že o prázdninách se můžou koupat celé odpoledne. My jsme většinou museli čekat s koupáním na podvečer nebo večer, až skončila práce na poli nebo ve stodole u mlátičky. Ale večer jsme chodili s o to větší chutí spláchnout žňový prach do řeky. Chodili jsme za každého počasí, často až za tmy. Když byla zima a hodně studená voda, tak brácha mi radil, ať plavu tak rychle, až se zapotím. To se ve studené vodě může stěží podařit, ale rychlé plavání zahřeje. A člověk se dost otuží, pak ho studená voda jinde už nezaskočí.

Koupání byla ve Zruči v létě hlavní zábava. Přes týden na koupadlo naproti nádraží chodili především děti, mladí a luffáci, ale v teplém nedělním odpoledni se koupadlo zaplnilo i dospělými Zručáky. Jednou nás napadlo jim nachystat zábavné překvapení. Asi 200 metrů nad koupadlem byla na pravém břehu cihelna a u ní lávka s kolejemi pro vozíky s maznou hlinou, která se kopala v hliníku na levém břehu ve stráni. Vozíky jezdily samospádem, na vozíku jel dělník, který u cihelny vozík sochořem zabrzdil, nahoru se vozíky vyťahovaly lanem a motorem. Přes lávku se chodilo v zimě na Damohoř bruslit na rybník, jen se musel dávat pozor, aby zrovna nejel vozík, ale naštěstí rachot vozíku byl slyšet na dálku. Skvělý nápad nás dětí byl jít do hliníku se namazat hlinou a u lávky vlézt do řeky, ať je vidět, že vodu je možné snadno zkalit. Asi deset nás vyrazilo a byli jsme pak příjemně překvapeni, jak je tato metoda kalení vody účinná. Ale většina dospělých pro to neměla pochopení a buď nám vynadali, nebo znechuceně odešli domů.

Řeka a koupadlo byly zdrojem našich zábav. V řece u protějšího břehu byl pod vodou balvan, kterému jsme říkali medvěd, odpovídal tomu velikostí. Přes něj teklo obvykle tak 15 centimetrů vody, tak bylo zábavné medvěda hledat, ležet na něm nebo se prát o místo na medvědovi. Další atrakce byl skok ze břehu přes schody do vody za pod nimi. To byl docela výkon, člověk musel dobře odhadnout rozběh na odraz a skočit pěkně rovně naplocho dopředu, protože pod schody nebylo moc vody a hrozilo rozbití hlavy nebo aspoň odřeniny o schody nebo o dno. Občas se to někomu tak podařilo, ale my trénovaní domorodci jsme to zvládali úspěšně. Další skvělou atrakcí byla duše z kola traktoru, kterou nosili kluci Jelínkovi. Jejich otec měl autodílnu, kolem které se na koupadlo šlo. Tak stačilo jen písknout a Pavel nebo Honza vyrazili. Na pneumatice se dalo pádlovat rukama a ono to jelo rychle nebo se o místo na pneumatice prát a přetahovat. S Pavlem jsem chodil od šestky do stejné třídy a hodně jsme se skamarádili. Oba jsme byli dobří plavci a milovali vodní zábavy, jakými byla

pneumatika, plavání přes řeku pod vodou, honičky nebo vzájemné topení. Tomu se říkalo „dávat si pasáky nebo pasany“, netuším proč. Pasan spočíval v tom, že jsi soupeře chytil za hlavu a potopil ho na tak dlouho, než ten se vyvlékl a uplaval. Tato ušlechtilá zábava nám často vydržela i dvě hodiny. Potom jsme byli tak vyčerpaní, že se nám motala hlava, měli modré rty a sotva jsme únavou vylezli po schodech na trávu, kde jsme padli jak podřatí.

Po mém velkém úsilí se mi nakonec podařilo dostat se do školního hokejového družstva na okresní turnaj škol v Ledči. Základka končila závěrečnými zkouškami, které jsem bez obtíží zvládnul a po prázdninách začal chodit na gympl v Ledči. Daleko později jsem se dozvěděl, že ten nástup do gymplu nebyl tak samozřejmý, jak se mi to zdálo. Někteří zručští komunisti mě nechtěli na gympl pustit, na to jim tatínek svým vzdorem proti založení JZD příliš ležel v žaludku. Ale v roce 1957 to ještě proskočilo a na ten gympl jsem se dostal.

1957-1960 / Gympl – Ledec n/S

Na gympl jsem nastoupil roku 1957. Ze Zruče se na gympl dojíždělo do Ledče. Ledec byla tehdy do roku 1960 okresní město, a tak tam dojížděli studenti z celého okresu i někteří z blízkého příhraničí, např. z Kácova. Já mluvím o gymplu, ale tehdy se gymnázium nově nazývalo jedenáctiletá střední škola. V Ledči bylo gymnázium založeno až roku 1946 nebo 1947, takže bylo bez dlouhé tradice. Brácha ještě musel jezdit o trochu dále do Kutné Hory.

Ledečský gympl je pozoruhodný tím, že je umístěn v budově bývalého hotelu v rohu náměstí. Třídy jsou v patrech, v prvním patře je i hlavní hotelový sál, který sloužil i jako naše tělocvična (s jedním košem, na víc nebylo dost místa) a také jako místo výchovných koncertů a divadelních představení dramatického kroužku. Šatny a posluchárna pro chemii a fyziku byly v takové adaptované přilehlé staré budově připojené ke hlavní budově chodbou.

Pro mě byl přechod na gymnázium úplně zásadní předěl v životě. Odcházel jsem tam jako čtrnáctiletý jelimánek a po maturitě za tři roky jsem byl o hodně dospělejší člověk. Našel jsem tam kamarády na celý život, začal normálně komunikovat s holkami, absolvoval taneční, potkal jsem se s komunistickým omezováním studia dětem z nepohodlných rodin.

Byli jsme nějaký silný ročník, tak v našem ročníku byly dvě paralelní třídy, zatímco v předchozích vždy jen jedna. V jedné třídě se z cizích jazyků učila němčina, ve druhé francouzština. Angličtinu si nebylo možné vybrat, protože v Ledči ji neměl kdo učit. Ruštinu samozřejmě tehdy měli povinně všichni. Já byl původně zařazen do francouzštinářského béčka, ale rodiče si mysleli, že naučit se německy je praktičtější. Tak brácha využil dva své spolužáky z vysoké, kteří právě do ledečského profesorského sboru nastoupili, aby pomohli zařídit můj přestup do němčinářského áčka. Tak jsem asi po dvou týdnech změnil působiště, ale velký efekt to nepřineslo. Na gymplu jsem byl na jazyky lempl, němčina byl pro mě dvanáct let po válce jazyk nepřítel a naivně jsem si myslel, že v přírodovědných a technických oborech, ke kterým mě to táhlo, je znalost jazyků úplně zbytečná. Takže po gymplu jsem neuměl ani francouzsky, ani německy, protože jsem se mi nechtělo němčinu pořádně se učit.

Ze Zruče nás z ročníku jezdilo asi tucet, ale kluci jsme byli jen tři. Další vlakem cestující kluk byl Franta Šusta z Kácova, synovec mého učitele ze základy. Vlak ráno vyjžděl v 7.10 a cesta do Ledče kolem řeky trvala asi 35 minut. Mívali jsme vyhrazený poslední ze tří vagonů motoráčku a často jsem do něho naskakoval za hlasitého fandění spolužáků na poslední chvíli, někdy i do jedoucího. Ale za celé tři roky mi vlak ani jednou neujel. Ze Světlé dojížděla silná a gendrově vyvážená skupina, která se v průběhu studia stala hlavní silou ročníku. V devítce všichni Světeláci chodili do béčka, ale později se to promíchalo. Tehdy byla mezi městečky Zruč, Ledec a Světlá docela silná rivalita. Byla přibližně stejně velká, něco pod 5 tisíc obyvatel, ale Ledec byla okresní město, a to nás samozřejmě trochu dráždilo. Po vyučování jsme my přespolní museli čekat na odjezd vlaku domů a tak jsme měli příležitost se více skamarádit a podnikat různé akce. Já od začátku tíhnul ke Světelákům, kteří mně od počátku připadali hodně sympatičtí. Většina z nich byla sportovního založení, což mi imponovalo.

Ve třídě nás bylo 34, holek o něco více než kluků. Já po celé tři roky seděl v poslední lavici v prostřední řadě, v devítce jsem seděl s Honzou Nejedlým, od desáté třídy s Krátou, ze kterého se stal můj kamarád na celý život. Výjimkou bylo přesazení na češtinu na jedno pololetí do třetí lavice k Janě Kandové. To bylo za trest za mluvení při vyučování, ale už nevím, jestli to byl trest můj nebo Jany.

Školu dělají učitelé a studenti. V tom jsem měl docela štěstí. Naším třídním byl Eduard Doubek, zvaný Eda. Byl to ohromně čínorodý člověk, který byl hybatelem mnohého dění v Ledči a okolí. Nás učil zeměpis a dějepis a obojí výborně a zajímavě. Kromě toho byl vedoucím dramatického kroužku na gymnasiu a také režisérem a hercem v ledečském ochotnickém spolku. Podílel se na značení turistických cest v okrese, psal knihy o Posázaví a jeho historii a také byl zuřivým fandou místních fotbalistů, o jejichž zápasech psal „objektivní“ zprávy do lokálních novin. Samozřejmě, někdy nám byl protivný, ale musím uznat, že učitel to byl skvělý. Jeho obávaný způsob zkoušení v zeměpisu byly tak zvané bodáčky, kdy kolem třídy byly rozvěšeny mapy zemí a světadílů a zkoušený student musel rychle běhat ke správné mapě a bodnout ukazovátko do správného místa. Já toto zkoušení měl rád, bral jsem to jako souboj s „vrchností“. Když jsme tehdy nemohli cestovat, tak aspoň mapy nám umožňovaly nahlédnout do neznámého světa. Matiku a fyziku učil Jiří Krůta, který byl na přírodovědecké fakultě spolužák mého bráchy a na ledečský gymnasiu nastoupil jako my roku 1957. Byl to silně ráčkující kudrnatý blondák, takže holky zjevem neohromoval, ale učit uměl. Dokázal matiku vysvětlit bez zbytečného drilu a dost lidí pro ni nadchnout. Jedinou definici, kterou jsme si museli vtlouci do hlavy, byla definice funkce. Tu si samozřejmě pamatuji dodnes a byla mi v mých dalších studiích a profesích často užitečná. Také několik nás Krůta přivedl k účasti na matematické olympiádě, což nám pak přinášelo zážitky z účasti v krajském kole v Třebíči, které zmíním později. Další profesor, na kterého rád vzpomínám, byl Josef Bouz. Ten učil češtinu a řadu z nás přivedl ke čtení a výběru dobrých autorů. Jeho oblíbenými básníky byli Mácha, Havlíček a Vrchlický. To jsem od něho s radostí převzal. Pan profesor Bouz byl v nemilosti vedení školy, byl to praktikující katolík a člověk nekonformních názorů, a to se tehdy vládnoucím silně nelíbilo. Vzpomínám si, že o Vrchlickém nám vyprávěl krásnou příhodu z nějakého malého českého města. Tam na něj radní naléhali, ať jim nějaký verš Mistr zapíše do obecní kroniky. Vrchlickému se moc nechtělo, ale aby měl od nich pokoj, tak přikývl, do kroniky něco napsal a kroniku rychle zavřel. Po odjezdu Vrchlického se tam radní dočetli: „Hovno smrdí vždycky, Jaroslav Vrchlický“.

Z dalších učitelů musím zmínit ještě chemikáře Hejla. Nemám na něj nejlepší vzpomínky, protože to byl poněkud autoritativní omezenec, který si respekt u studentů chtěl občas zvýšit pouštěním hrůzy. Ale já měl chemii rád už od osmé třídy, tak jsem to musel zkoušnout. A musím mu přiznat, že v jedenáctce nás několik málo, co jsme maturovali z chemie, připravil dobře. Měli jsme prakticky neomezený přístup do školní laboratoře a tam si mohli vyzkoušet vše, co jsme chtěli. Třídním učitelem béčka byl začínající francouzštinář Matějek, který nás měl i na tělocvik. Ruštinu učil profesor Nejedlý, jehož synovec byl můj spolužák Honza Nejedlý. Ten pocházel z Vladislavy od Třebíče ze selské rodiny a tam mu střední školu komunisti zatrhli. Jeho strýc ho pak dostal na gymnasiu v Ledči a Honza u něj celé tři roky i bydlel. Tak Nejedlému tu neoblíbenou ruštinu, kterou však učil docela zajímavě a z ruské literatury si z té doby leccos pamatuji, musím odpustit. Další zajímavou personou v profesorském sboru byl profesor Březina, který nás učil němčinu. Byl to polyglot, jehož bavily hlavně románské jazyky. Byl znalcem španělské a portugalské literatury. Také nesnášel komunistické pořádky, které jeho i jeho širší rodinu deptaly. Ale měl tu smůlu u studentů, že si ve třídě neuměl udělat pořádek a my pubertální pacholci jsme toho zneužívali. Myslím, že za normálních poměrů by byl úspěšný na universitě, ale to mu tehdy komunisti nedovolili.

Zajímavé je, že tehdy většinu našich profesorů bylo tak kolem čtyřicítky, ale svým chováním nám připadali jako o hodně starší a přehnaně zodpovědní. Tehdy to prostě tak bylo, to až teď chceme být všichni daleko mladší a svěžeji, než doopravdy jsme.

Jak jsem řekl dříve, ve třídě nás bylo 34, tak připomenu jen pár z nich a ostatním se omlouvám. Výraznou personou byl Francek Šusta. Ten patřil mezi nejlepší žáky v naší třídě a kvůli extrovertní povaze a velké činorodosti byl velmi oblíbený. Nejlepší studentkou v naší třídě byla suverénně Eva Kozlíková ze Zruče, která měla snad celý gympl na vysvědčení samé jedničky, ale nebyla ve třídě nijak zvláště oblíbená, ona povahou byla šprt neprojevující větší invenci. Dalšími premianty byli Jarda Lokvenc, Milada Valchářová a moje maličkost, kteří měli na vysvědčení pořád nebo skoro pořád vyznamenání, občas se k nám někdo přidal, např. Jirka Poděbradský nebo Karel Mišoň, trvalý předseda třídy. Zato oblíbeni byli většinou spolužáci často na hraně propadnutí, ale s výstředními nápady. Mezi ty patřil Jožík Žák, který uměl být třídní šašek nebo Zdeněk Vostatek, který Jožíkovi úspěšně sekundoval. Ten ale skončil hned po devítce, když nepostoupil a musel přejít na učiliště. Z holek byly oblíbené moje jmenovkyně Eva Tvrdíková z Jedlé, Líba Pechová a Jana Kandová z Ledče, Květa Pajerová z Hněvkovic a Helena Krutilová ze Zruče. Všechny byly hodně komunikativní, žádnou srandu nezakazily a občas i nějakou vymyslely. Z kluků ještě musím připomenout Vencu Kudrnu a Honzu Konšela, Mirka Moravce a Jirku Cabejška, kteří bývali součástí třídních vylomenin. Ale to byla devátá třída, od desítky se složení tříd promíchalo.

Světěláci v béčku byli silná a stmelená parta. Tak je na jaře za jednoho krásného dne napadlo, že jít do školy za tak pěkného počasí je blbost a z vlaku vystoupili už ve Stvořidlech. Stvořidla jsou nejkrásnější úsek Sázavy pod Melechovem s balvany v řece a peřejemi. Kolektivní nepřítomnost Světěláků ve škole byla kantorům podezřelá, asi si vzpomněli na mládí a bystře usoudili, kde kluky hledat. Jirka Krůta s Jirkou Poděbradským, který část základky byl ve Světlé a věděl, kde kdo bydlí, vyrazili na motorce do Světlé a pak do Stvořidel a tam záškoláky odhalili. Samozřejmě se z toho udělala velká aféra, která skončila tím, že banda Světěláků byla rozbita a část jich přešla do áčka. Nevím, co so od toho slibovali kantoři, ale my jsme tu změnu uvítali. Utužila přátelské vztahy mezi áčkem a béčkem a já získal dva nejlepší kamarády z gymplu, Jardu Kratochvíla a Vencu Vincence. Kromě nich přišel do naší třídy Jarda Cech a možná ještě nějaké holky. To už si přesně nepamatuji, protože pak už se áčko a béčko nijak ostře proti sobě nevyhraňovalo. Nám odešel Franta Šusta a myslím, že i Eva Křepelková a někdo další posílili béčko. Ale stejně na výuku němčiny a francouzštiny se třídy vždycky musely sejít v původním složení.

V té době musely školy chodit na brigády do zemědělství. Už na základce jsme některé podzimní dny chodili sbírat brambory na pole státního statku, ale tentokrát to bylo jiné. Vyjíždělo se na týden do pohraničí. Bylo dvanáct let po válce a v pohraničí po odsunu Němců nebylo dost lidí na práci. Leděčský gympl jezdil na jih Jihlavského kraje, kam tehdy Leděč i Zruč patřily, k rakouské hranici do Deštné, Daňkovic a Rancířova. Už doprava tam byla velká expedice. Z Ledče do Světlé posázavským pacifikem, přestup na vlak směr Brno, v Okříškách přestup na osobák, v Moravských Budějovicích další přestup na lokálku do Jemnice a odtud vojenskými nákladáky do cílových míst v pohraničním pásmu. V Rancířově to bylo dokonce v tom úplně nejbližším k hranici a brigádníky na poli hlídali pohraničníci, aby náhodou někdo nezamířil do Rakouska.

Sběr brambor je docela úmorná práce, ze které bolí záda i celé tělo. Brambory se v té době vyorávaly tzv. čertem, což byla radlice tažená koňmi vybavená i takovým kolem, které vyoranou hlínu s bramborami trochu oddělilo. Vydržet to osm hodin denně několik dní po sobě dalo zabrat. Ale atrakcí pro nás byl společný pobyt v trochu divokém prostředí. Spali jsme v barácích na patrových kovových postelích a na slavnících nacpaných slámou. Tehdy spacáky nebyly běžnou záležitostí, tak pod vojenskými dekami, a když byla zima, tak jsme si zatopili v kamnech. Samozřejmě, kluci a holky

byli přísně odděleni, podobně byly přísně zakázány návštěvy místní hospody a kantoři to usilovně hlídali. Myslím, že někteří si dobrovolně vzali stálou službu v hospodě, takže nebylo možné se do hospody nepozorovaně dostat. Na jídlo se chodilo do jídelny státního statku, jak jsme byli vyhladovělí, tak jsme snědli cokoliv. Jedna z našich oblíbených zábav bylo chodit po jídle kouřit za kukuřicí, kde se dlouho pokecalo ve větší partě bez dohledu pedagogického sboru. Dokonce z kouření za kukuřicí se zachovalo několik fotek, které pak ukazovali spolužáci na srazech v pozdějších letech.

Na bramborách jsme se samozřejmě snažili o to se po práci i pobavit. Tak jsme pořádali tancování u gramofonu a učili se tehdy populární charleston, který tehdy po čtvrt století přišel znovu do módy po celém světě.

Mezi kantorským dozorem musel samozřejmě být i třídní Eda. Ten dbal na náš všestranný rozvoj, a tak zařídil zájezd vojenským nákladním autem do asi patnáct kilometrů vzdálených Slavonic. Bylo to ale v období našeho pubertálního vzdoru, a tak hodně z nás kluků účast odmítlo. Tak mě tehdy poznání krásných renesančních Slavonic mou vinou minulo a viděl jsem je až o čtvrt století později.

Dalšími brigádami bylo na jaře vysazování stromků v lese. To probíhalo vždy až po vyučování, den předtím vydal profesorský sbor příkaz, ať si doneseme z domova motyky a odpoledne se vyráželo. Nevím, kolik užitečné práce pro lesy jsme tehdy vykonali, ale srandy jsme si u toho užili hodně.

Na gymplu rozhodně nebyla nuda, pořád se něco dělo. V devítce se nějak ke mně doneslo, že je potřeba náhrada za osvětlovače pro divadelní představení, kteří už byli v maturitním ročníku. Přihlásili jsme se s Honzou Nejedlým a Vaškem Kudrnou a začali se seznamovat s tím, co ve školním sále-tělocvičně osvětlování obnáší. Nebylo to nijak složité, jen technika byla trochu zastaralá, takže ovládání trochu nepohodlné (lezení po úzkém lešení vedle jeviště, obsluha reflektoru na balkoně vyžadující jednoho vyčleněného člověka), lehce nebezpečné (žhnoucí reostaty pro stmívání a rozednívání s dráty krytými jen velmi skromně). Ale to všechno nám Jirka Drtina a Pepík Starosta, naši předchůdci z jedenáctky, ukázali a ještě nás poučili, že mezi odpoledním a večerním představením je vhodné zaskočit na pivo do hospody. Naše schopnosti prověřilo svícení na představení nějaké pohádky, v hlavních rolích hráli starší spolužáci Zdeněk Sychrovský (později byl tělocvikářem v Golčově Jeníkově, kde ve škole učil žačku Jarmilu Kratochvílovou, pozdější světovou rekordmanku v běhu na 800 m) a Petr Ruttner (vystudoval režii na FAMU, úspěšně začal točit filmy, ale za normalizace upadl v nemilost komunistů a až do roku 1989 se jen těžko protloukal). Tak jsme se stali součástí dramatického kroužku a v následujících třech letech nám to přineslo řadu dobrodružných zážitků.

Další hrou, kterou dramatický kroužek nacvičil (my jsme s oblibou říkali komediantský kroužek), byly Trojané. Byla to hra soudobého německého autora o persekuci Židů v poválečném Německu. Já jsem z té hry viděl jen část, protože část hry se odehrávala ve třídě se spolužáky na velké forbíně, na jevišti byly pouze scény z bytů rodičů hlavních hrdinů. Na tuto část hry jsem z lešení svítil já, předscénu měli na starosti Honza s Vaškem Kudrnou. Režii měl samozřejmě Eda a pro nás atraktivní byla účast téměř poloviny jedenáctých tříd na scénách ve třídě. V hlavních studentských rolích hráli Kráča a Pavel Punčochář z následujícího ročníku a kromě toho ve hře účinkovalo i několik dospělých z ledečského ochotnického spolku. Jejich přítomnost jsme ocenili hlavně na zájezdech, kdy vyprávěli veselé příběhy od divadla a dělali si navzájem kanadské žertíky. Dramatický kroužek měl se hrou úspěch a tak postoupil do oblastního kola v Humpolci a pak do krajského kola v Havlíčkově Brodě. Dokonce hrozil postup až do celostátního Šrámkova písku, ale nakonec těsně unikl.

Když jsme byli na krajském kole v Havlíčkově Brodu, tak pan Meloun jako představitel hlavní dospělácké role bývalého nacisty byl na tyto dny vyreklamován z vojenského cvičení. Přijel v uniformě a vojenských kanadách. Po představení se sedělo u vína a vyprávělo, hlavně pan Meloun, který byl výborný vypravěč a pamětník. Najednou se podíval na hodinky a s hrůzou zjistil, že má nejvyšší čas běžet na nádraží, aby stihl poslední vlak, kterým stihne předepsaný návrat do kasáren. Tak začal hledat kanady, aby se z pohodlných bot přezul do vojenských kanad. Našel boty, ale na vlak nemohl. Jeho dobráctví kamarádi-spoluherci mu na podpatky namalovali bílé hákové kříže podle jeho role. A aby to bylo ideově vyvážené, tak přimalovali i pěticípé hvězdy. Panu Melounovi nezbylo než rychle sehnat odličovací vazelínu a šminky a trochu ty malůvky překrýt. A dobráci mu radili, že ve vlaku bude mít spoustu času a boty stihne dokonale vyčistit, aby v kasárnách neměl průšvih.

Představení Trojané bylo dokonce vyvezeno do Štůrova, družebního města na slovensko-maďarské hranici, ale tam sebou osvětlovače nevzali. Tak o pobytu ve Štůrově mi musí stačit jen vyprávění účastníků, dosud často připomínané na třídních srazech.

Dalším zpestřením školního života bylo krajské kolo matematické olympiády, které se každoročně konalo v Třebíči. Pravidla pro postup byla podobná, jako jsou i v současné době. V prvním kole se řešily příklady zadané celostátně, pak to komise vyhodnotila a do krajského kola pozvala ty, kteří uspěli. Z našeho ročníku byli pravidelnými účastníky druhého kola Lojza Novotný ze Světlé a Franta Šusta. Mohl jsem mezi nimi být i já, kdybych v desáté třídě neudělal truc Krůtovi a neodmítl řešit příklady prvního kola, protože jsem tak protestoval proti jeho nátlaku na účast při budování fyzikálního kabinetu v mém volném čase. Tak jsem v desáté třídě v Třebíči chyběl. Dále si vzpomínám, že někdy se do druhého kola dostali Tonda Pacák, Jarda Lokvenc a možná i někdo další. V té době byla výuka i v sobotu a druhé kolo v Třebíči bylo pak v neděli. Starší ročníky nás poučily, že do Třebíče se jezdí už v sobotu ráno stejným vlakem jako do školy, abychom se vyhnuli výuce, a ze Světlé do Třebíče se jezdí rychlíkem, že svým reprezentantům škola bez problémů rychlík zaplatí. Tak jsme do Třebíče dorazili kolem poledne a měli spoustu času si užívat volno. Třebíč byla a dosud je druhé největší město jihlavského kraje a je moc pěkná. Ne nadarmo její židovská čtvrť a basilika sv. Prokopa jsou zapsány mezi památkami UNESCO. Také si pamatuji k centru města přilehlé Libušino údolí, přes které vede impozantní starý železniční most. V Třebíči jsme vždycky řešili dilema, co pít. Jestli předstírat dospělost a dát si v hospodě pivo nebo pít moc dobrou třebíčskou limonádu zonku. Zkratka ZON znamenala zdravotní osvěžující nápoj a byla to vyhlášená třebíčská citronová limonáda s bublinkami, které prskaly do nosu.

Večer bylo setkání účastníků v třebíčském gymnasiu, které moderoval tamní matikář profesor Svoboda, který byl hlavní organizátor krajského kola. Byl to charismatický a laskavý člověk, který uměl o matematice krásně a zábavně vykládat. Doteď ho vidím před sebou. Nocleh byl v jakési ubytovně někde poblíž gymnasia a druhý den ráno se nastoupilo k řešení příkladů druhého kola. Výsledky jsme dozvěděli až po několika týdnech. Většinou jsme byli mezi úspěšnými řešiteli, někdy dokonce i na předních místech, ale přesně si to nepamatuji, protože to bylo překryto dalšími událostmi školního života.

V desáté třídě jsme byli nejbližšími svědky dalšího řádění komunistů. Náš spolužák a kamarád Honza Konšel byl synem sedláka z Bezděkova u Dolních Kralovic. Patřil k dobrým studentům, myslím, že někdy míval i vyznamenání. Jeho otec odmítl vstoupit do JZD, a tak se mu pomstili odporným způsobem. Honzu vyloučili ze školy. Zřejmě to bylo dílo nějakých vysoce postavených komunistů,

protože ředitel se zástupcem okamžitě příkaz vykonali. Vtrhli uprostřed hodiny do třídy a Honza se musel sbalit a ihned odejít. Ti zbabělci se neodvážili ani počkat na přestávku. Honza pak po nějaké době vystudoval zemědělskou střední i vysokou školu zemědělskou. Tehdy byla opravdu hnusná doba. Kamarádem našeho otce byl Jarda Pajer, sedlák ve vesnici Laziště nedaleko Zruče. Jezdili k nám se synem kovat koně a byli bráni jako naše rodina. A Pajerům tehdy shnila na louce část sena, protože hodně přšelo a nemohli ho usušit. Tu shnilou a nepoužitelnou část sena pak na louce spálili. Nějaký uvědomělý soused je udal a pan Pajer byl odsouzen ke dvěma létům za sabotování výživy lidu. Odseděl si to ve Valdicích. Po návratu vyprávěl, že se tam sešel s dobrou společností. S ním tam byli zavření generál Syrový (předválečný ministerský předseda) a několik biskupů a vysokoškolských profesorů. Tak tam spolu drali peří, cpali vězeňské štrosoky (na to prý byl největší machr generál Syrový) a při tom vedli diskuse. Pan Pajer si pochvaloval, jaká to pro něj byla škola.

Velkou událostí v desáté třídě byly taneční. Tím, že jsme v jedenácté třídě končili a kantoři už měli zkušenost, že při tanečních se silně zhorší prospěch, tak taneční jsme měli už v desítce, kdy jsme byli patnáctiletí ušáci. Zvláště my kluci jsme museli vypadat velmi srandovně s motýlky a bílými rukavicemi. Taneční jsme měli v sále hotelu Sázava a vedl je taneční mistr Bača z Prahy s partnerkou jednou týdně vždy od 18 do 22 hodin. Po vyučování jsme jezdili se do Zruče domů převléknout do gala a znovu se vlakem vrátili do Ledče. Cestou na první taneční ve vlaku nás kluky Helena Krutilová hecovala, že až tančmajstr zavelí, tak se budeme stydět jít pro nějakou tanečnici. Tím nás všechny vyprovokovala, že po výzvě „pánové, vyzvěte partnerky k tanci“ jsme vyrazili rychlým krokem a k holkám jsme doklouzali, abychom to ubrdili. Tak moje první tanečnice na nácvik mazurky byla právě Helena. Rychlost při výběru partnerky byla důležitá, jinak hrozilo, že na vás vyjde jedna z pár tlustých holek (nebyly z gymplu), které s námi do tanečních také chodily. Při normální taneční hodině jsme tancovali podle klavíru, o prodloužených hrála skupina pana Píny, což byl místní muzikant, který dříve hrával na saxofon v orchestru Karla Vlacha. Kromě saxofonu a klarinetu uměl i výborně hrát na housle, které užíval v sólu místo trubky v tehdy populárním hitu Mambo Zambezi. Z pohledu taneční a populární hudby to byl tehdy pravěk, někde ve vojenské posádce v Německu možná tehdy začínal Elvis Presley, Suchý a Šlitr byli hluboce před založením Semaforu. Na radiu bylo možné chytit americké vysílání Luxenburg, kde vysílali současnou americkou hudbu, ale na našem radiu doma se to podařilo jen někdy a ještě s nekvalitním příjmem. A tak hlavními zdroji československé muziky byly orchestry Karla Vlacha a Gustava Broma. Doteď si vzpomínám na to, jak jsme při čekání na vlak nebo na odpolední vyučování seděli na rohu ledečského náměstí před prodejnou gramodesek sedávali na zábradlí a zasněně poslouchali Jarmilu Veselou za doprovodu Bromova orchestru v tehdejší hitu Sluneční ostrov nebo fantastické trubkové sólo Lubomíra Řezaniny v mambu Zambezi.

Taneční byly velkým impulsem pro vznik studentských lásek. Já si jako většinou později v životě vybral cestu obtížnou s cílem obtížně dosažitelným. Beznadějně jsem platonicky miloval Miladu Valchářovou, krásnou štíhlou holku s chováním dámy. Sice jsem se stal jejím hlavním tanečníkem, ale to bylo vše a až po mnoha létech mi došlo, že můj výběr byl beznadějný od samého počátku. To většina kamarádů byla úspěšnější a chodili randit na Šeptouchov, což je krásný kopec na levém břehu Sázavy se skalní vyhlídkou na celé město. Z dvojic, které si vybavuji, to byla Eva Tvrdíková s Mirkem Neumanem, Venca Vincenc s Květou Pajerovou, Jarda Cech s Helenou Krutilovou nebo Karel Bělohávek s Hankou Trtíkovou. O Kráťovi nemůžu nic tvrdit s jistotou, ten miloval Líbu Pechovou, ale nějaké zádrhele tam byly.

Významnými událostmi v tanečních byla prodloužená a závěrečný věneček, na Moravě se tomu říká půlkolona a kolona. To přijely matky, někomu i babičky, zasedly na galerii a všechno spolu důkladně probraly a pokochaly se trdlováním svých potomků. K tomu hrála skupina pana Píny a my předváděli, jak jsme v tanečních společensky vyspěli. Maminka se tam potkala s maminkou Evy Tvrdíkové, se kterou se znaly od dětství, s paní Valchářovou původem ze mlýna v Zahrádce, paní Vincencovou i s Krátovou maminkou, se kterými si ohromně rozuměla. Paní Kratochvílová byla původem Francouzka, kterou si Krátův otec našel za svého pobytu před válkou ve Francii, kde zastupoval světelskou rodinou firmu. Krátů měl ve Francii široké příbuzenstvo, hlavně na jihu v Perpignanu a dokonce se mu podařilo během studia na gymnáziu tam vyjet. Přivezl mimo jiné pro kamarády americké a francouzské cigarety (při přechodu hranic musela být krabička načatá, aby nemusel platit clo). Vyprávěl pak o spoustě zážitků, o cestě do příhraničního španělského města Andomu, kam neměl povolení od našich úřadů, ale místní tam běžně jezdili nakupovat, o každodenních karikaturách De Gaula (tehdejší francouzský prezident) v novinách. A řekl nám spoustu dalších informací, které byly pro nás za komunistickými dráty nepředstavitelné. Profesor Březina, kterému přivezl z Francie nějakou literaturu, se ho žertem vyptával i na to, zda domluvil u de Gaula vojenský zásah do Československa. Já Krátovi lehce záviděl bundu, kterou si z Francie dovezl. Ta měla zip, který šel zapínat a rozepínat na obou koncích. Mně to připadalo ohromně praktické a také machrovské.

Z tanečních mám trvalý poznatek, že s někým tančovat je ohromné potěšení. Dosud si pamatuji, že mezi takto oblíbené mé tanečnice patřily Milada (ale té bych v té době prominul i horší taneční výkony), Eva Tvrdíková, Líba Pechová, Jindra Brzoňová, Květa Pajerová, Helena Krutilová, Jana Kandová a Jarka Cihlářová.

Na závěrečnou mistr Bača s námi nacvičil předtančení, kombinaci blues, mamba a polky. Do sálu se ale vešlo jen osm párů, a tak přísně vybíral. Sítím jsme s Krátou k naší lítosti neprošli, s našimi obdivovanými partnerkami tancovali Jarda Cech a Venca Vincenc. Náplastí pro nás bylo, že o rok později na našem maturitním plesu se do sálu sokolovny vešlo 16 párů a my jsme se k oblíbeným kočkám dostali. Mne navíc s pár dalšími vysokým kluky z desítky angažovali starší spolužáci z jedenáctky, protože jim chyběli kluci na předtančení polonézy na jejich maturitním plese. S touto polonézou jsme dokonce pak vystoupili za řízek i na nějakém plese ve Zruči. Já měl tehdy na Jardu Cecha pěknou pifku, že mi vyfoukl potěšení tančovat předtančení s Miladou, a tak o tělocviku jsem ho vyzval na box (v tělocvičně byly několik párů boxerských rukavic). Přestože byl větší a silnější (házel diskem a oštěpem), tak vztek mi pomáhal prohánět ho po tělocvičně a bušit do něho prudce.

Rok 1959 byl v mnohém paměťhodný. Začal vycházet Mladý svět, což byl časopis, který se od všech ostatních lišil tím, že psal o věcech, které nás zajímaly. Tam jsme se dočetli, že Suchý a Šlitr založili divadlo Semafor, které nás také ohromně zajímalo. Do té doby se v radiu hrálo od Suchého jen Blues pro tebe, nazpívané Josefem Zímou. A také v Praze bylo hokejové mistrovství světa. Tehdy z Kanady na mistrovství světa jezdil za odměnu vítěz kanadské amatérské ligy. Tehdy přijel tým Trail Smoke Eaters složený z tvrdých řízků. Mezi těmi vynikal tvrdý muž obránce Dewsbury. Kanadáné byli skoro všichni sestříhání na kratičkého ježka. Kanada hrála celý turnaj suverénně, ale v posledním zápase s námi prohrála 5:3. Tím jsme získali bronzové medaile, ale obdiv ke Kanadánům nám zůstal. Všichni jsme chtěli mít sestřih jako Dewsbury. Jedno odpoledne donesl na břeh řeky u stadionu, kam jsme se chodili koupat, Mirek Neuman nůžky a hřebec a všechny nás sestřihl na tloušťku hřebenu. Jestli jsme vypadali jako Dewsbury si nejsem jist, ale když jsem navečer dorazil domů, tak se maminka zděsila.

Spráskla ruce a začala naříkat, že snad budu muset chodit pořád v kulichu. Tatínka malichernosti nevzrušovaly, a tak jenom řekl: „Toničko, nerozčiluj se, aspoň mu to nebude padat do očí“.

Rok 1959 byl poslední, kdy jsme doma sklízeli obilí, pak státní statek všechno zhabal a hospodářství doma skončilo. Bylo to i poslední chystání mlátičky ve stodole. To byla docela zdlouhavá činnost, protože mlátička musela být postavena dokonale vodorovně, aby mohla správně fungovat. Mně to připadalo zbytečné, chtěl jsem co nejdřív vypadnout a jít se v úmorném vedru do řeky vykoupat. Pak tatínek ještě zavelel, ať skočím nahoru dotáhnout zuby v bubnu a protilehlé litinové desce. Ta se musela zvednout a přivázat ke trámu, aby člověku nespadla na ruce. Tatínek mi ještě připomněl, jak dopadl sedlák Kořínek z Lazišť, který si desku nezajistil, ta mu spadla na ruku a přišel o dva nebo tři prsty. Ale já ve svých „moudrých“ šestnácti letech jsem neměl pochopení pro zdržování se nějakou zbytečnou činností, a tak jsem jen odsekl, že mně je to jedno. To jsem neměl říkat. Tatínek v ruce zrovna držel koště, tak hbitě vyskočil za mnou nahoru a dal mi co proto. Byl to vlastně jediný pořádný výprask, který jsem od něho dostal a byl opravdu zasloužený.

Další pravidelnou akcí na gymplu byl pro devítku a desítku výlet na „branný tábor“ na Rohuli pod Melechovem. To bylo vždy v maturitním týdnu, abychom maturantům ve škole nepřekáželi. Pravidelně býval vedoucím zájezdu Hejl, protože z chemie moc lidí nematurovalo, takže to šlo zvládnout během prvního půl dne a on mohl školu opustit. Dalšími kantory tam bývali tělocvikáři. Průběh byl následující: Autobusem se jelo do Rejčkova, tam se v hospodě koupil sud (tzv. štěně nebo dvě) piva, ať je branný program i večer a skupina z nás kluků měla na starost dopravit ho ty asi tři kilometry na Rohuli. Už si nejsem jistý, jestli jsme sud valili nebo si půjčili dvoukolák. Na Rohuli se dal sud do studeného sklepa. U narážení piva byl klíčový borec Tonda Pacák, jeho otec byl vedoucím v hospodě a Tonda tam o prázdninách chodil na brigádu. Tak pivo narazil úspěšněji než Hanzlík ve Slavnostech sněženek. Ubytování jsme byli v takových dřevěných chatkách, které ale byly spíše podobné stanům, navíc u nich chyběl přední díl, takže v noci bylo v té výšce 700 metrů nad mořem zima, kterou si pamatuji dodnes. Holky myslím spali v budově tábora. Přes den jsme hráli fotbal nebo se koupali v místním rybníčku. Voda v něm bývala studená, ale to nevadilo, museli jsme se před holkami předvést, jak umíme skákat ze stavidla do vody. Možná jsme i házeli granátem nebo stříleli lukem či dělali podobné branné disciplíny. Také jsme chodili na Melechov na rozhlednu, ať si prohlédneme tento krásný kus naší vlasti. O večerech se pak vypilo pivo z ešusů, posedělo u táboráku a brannost tím končila.

V rámci branné zdatnosti jsme i na kolech vyjeli do Pelhřimova se podívat na průjezd cyklistů při Závodě míru, což byla tehdy populární sportovní událost. Z Ledče je to do Pelhřimova přes dvacet kilometrů. Navíc Eda, který nás vedl, vymyslel, že takový výlet musíme pořádně využít a cestou se stavít na exkurzi v papírně v Červené Řečici. Tak nám cesta s touto oklikou trvala pěkně dlouho a k Pelhřimovu jsme dojeli pozdě. Z dálky jsme zahlédli jen doprovodnou kolonu jedoucí za posledním závodníkem peletonu. Atrakcí byly samozřejmě školní výlety, ty ideově připravoval Eda a většinou dosáhl toho, že důrazem na husitství mu ředitel povolil tři dny místo dvou. Tak jsme projeli jižní Čechy (Tábor, Kozí Hrádek, Husinec atd.) i západní Čechy s Krakovcem, Kozlem, Přimdou, Horšovským Týnem, vodním hamrem a lázeňským trojúhelníkem.

Také jsme v rámci českého jazyka měli dvoudenní výlet do pražských divadel. Vzpomínám na Bílou nemoc s Františkem Smolíkem v Národním divadle. Já měl Karla Čapka velmi rád od mládí a měl ho hodně načteného. Bílá nemoc spolu s kulisou Národního divadla a hereckými výkony se mi zapsala

silně do paměti. Další večer jsme byli na nějaké hře snad v Komorním divadle, ale po těch šedesáti letech už mi to vypadlo z paměti a deník jsem si nikdy nepsal.

V jedenáctce se mi splnil dávný sen být registrovaný sportovec a účastnit se oficiálních sportovních utkání. S Pavlem Jelínkem jsme se přihlásili do hokejového dorostu Jiskry Zruč a vzali nás. Tak jsme vyfasovali výzbroj a začali chodit na tréninky. Ve Zručí bylo kluziště v zimě na tenisových kurtech a trénovat a hrát se mohlo, jen když pořádně mrzlo a šel nastříkat led. Tak před přírodní sezonou jsme párkrát jeli do Havlíčkova Brodu na nejbližší zimní stadion. Jezdilo se autobusem továrny Sázavan, dorost i chlapi společně. Tam začaly i zápasy s chlapským áčkem na konci každého tréninku. Byly to lité boje, ve kterých jsme se snažili proti silnějším neprohrát moc, a většinou se nám to dařilo. Havlíčkův Brod byl v té době lokální hokejová velmoc. Jednou přijeli i na přátelák do Zruče a byla to událost, na kterou byly narvané ochozy kluziště. Hrál tam Václav Chytráček, který měl jen jedno oko, protože o druhé přišel při hokeji, tak hrál s plexisklovým krytem obličej a vypadal jako fantom. Proti zručským chlapům byl na bruslích tak rychlý, že si s nimi mohl hrát jak kočka s myší. Měl za sebou ligové zápasy za pražský ATK. V tu dobu už tam hrál i osmnáctiletý Jarda Holík. Broďáci tenkrát vyhráli 17:2.

My dorostenci hráli v sezoně pár soutěžních zápasů s dorostenci z okolí. Hrát se samozřejmě mohlo, jen když neuplaval led, tak těch zápasů moc nebylo. Pamatuji se, že jednou jsme hráli se Světlou, kde hráli spolužáci z gymplu Jarda Jenčík, Kráťa, Olaf Hanel a možná i někdo další. Zažili jsme i velkou porážku v Pelhřimově, kde většina kluků byla o rok dva starší než my šestnáctiletí. Myslím, že jsme pukli asi 12:3. Také se nám podařilo těsně zvítězit v Ledči, na což jsme byli pyšní.

Ve škole mi docela šel basket a ohromně mě bavil. Ten rok začal na gymplu učit Václav Viktora, bývalý student ledečského gymplu a později významný brněnský matematik. Byl to také basketbalista a inicioval založení basketbalového oddílu Spartaku Leděč. Do soutěží se přihlásili jednak chlapi, jednak dorostenci. My dorostenci jsme byli všichni z gymplu, ze dvou posledních ročníků, ale převážně z našeho, nám už bylo aspoň těch šestnáct let a v dorosteneckém věku každý rok znamená obrovský rozdíl ve výkonnosti. Z našeho ročníku si pamatuji, že jsme hráli Olaf Hanel, Venca Vincenc a já, pak Petr Průša a Pepík Brzoň, na ostatní si už teď nevzpomínám. Tréninky pod Viktorovým vedením byli na skoro normálním hřišti v sokolovně. To skoro normální užívám proto, že do hřiště zasahovala kamna, kterými se v zimě sokolovna vytápěla. To byla někdy pro soupeře nevýhoda, nebyli zvyklí hrát kolem kamen. Já najednou měl dva sporty, časově dosti těžko slučitelné, ale z obou jsem byl nadšen. V basketu jsme moc vítězných utkání nezažili, byli jsme začátečníci, ale to nám náladu nevzalo a o to víc jsme z těch občasných vítězství radovali. Já jsem těžce prožíval, když před prvním zápasem jsem si na tréninku udělal těžký výron v kotníku, takže jsem musel asi dva týdny ležet a o první zápas v Havlíčkově Brodě a pak i o nějaký jsem přišel.

S Václavem Viktorou je spojena i další význačná příhoda z jedenáctky. On suploval za našeho matikáře Brabce, který byl na vojenském cvičení. My v těch šestnácti letech jsme byli přesvědčeni, že jsme nejchytřejší a nejmoudřejší na světě a že to musíme dát patřičně najevo. Viktora učil docela dobře a zajímavě, ale my to moc neoceňovali a chtěli jsme mu dát ukázat, že největší machři jsme my. Jednou vyhlásil, že další hodinu matiky budeme psát test. My jsme se ve třídě předem domluvili, že to odmítneme, protože látka nebyla dostatečně vysvětlena a že se test musí odložit. A také se domluvilo, že pokud s odkladem testu neuspějeme, tak celá třída bude stávkovat a test nebude psát. Jako studijní referent třídy jsem přednesl požadavek na nové vysvětlení a byl jsem odmítnut s tím, že

příklady vybrané do testu jsou lehké a zmiňované obtížné partie se netýkají. Viktora nás vyzval, ať si podepišeme papíry na test a začalo se. Test byl opravdu lehký a tak značná část třídy nedodržela slib stávkovat. Viktora sledoval, jak se zachovám já. Já jen občas provokativně píchnul z výšky perem do prázdného papíru a držel jsem slovo. Pak testy vybral a mě vyvolal k tabuli, abych vyřešil zadané příklady. Já asi za deset minut do přestávky stihnul vyřešit zadání pro obě varianty a tím byl odstartován můj průšvih. Bylo jasné, že jsme buřiči vzpírající se školnímu pořádku a že je třeba vynést trest. Na odpolední vyučování přišel Eda coby náš třídní, tvářil se tragicky a začal nám všem lát. Mně řekl, ať oznámím doma, že jsem vyloučen ze školy. To ve mně hrklo, s něčím takovým jsem vůbec nepočítal, ze školy jsem vyhozen být nechtěl, protože se mi tam líbilo. Ale věděl jsem z případu Honzy Konšela, že okamžité vyloučení možné je. Byl jsem se slzami v očích hodně skleslý. Nakonec to tak daleko nedošlo. Vzpouora proti školnímu řádu byla zřejmě menší hřích než názory rodičů. Nepamatuji se na trest, který jsem za to dostal. Možná stačila omluva, dokonce ani dvojku z chování jsem nedostal.

V jedenáctce jsme měli i deskriptivní geometrii, kterou nás učil ředitel Hrdlička. Prý byl akademický malíř, ale moc charisma v něm nebylo. Byl to slizký člověk, který věrně sloužil komunistům, jinak by nemohl dělat ředitele. Já jsem s ním nějaké zvláštní potíže ve výuce neměl, měl jsem dobrou prostorovou představivost a všechny ty průměty a průniky jsem jasně viděl. V den, kdy byla deskriptiva, často moje přestávky ve vyučování se změnilly v tvrdou práci, protože jsem musel stihnout domácí úkoly Miladě, Krátovi a občas i několika dalším spolužákům. Miladě, které seděla přede mnou, jsem tak vracel, že mi napovídala při písémkách z němčiny. Mnozí ale s Hrdličkou potíže měli, zvláště vysazený byl na lidi s kádrovým škraloupem. Miladě třeba dal na vysvědčení záměrně vyrobenou čtyřku z deskriptivy, ačkoliv vždycky měla vyznamenání. Hrdličkovou zásluhou měla někdy v pololetí kuriosní vysvědčení: jedničky, asi dvě dvojky a čtyřka z deskriptivy. Krátů dohnal až k opravné zkoušce ve svatém týdnu.

Fyziku v jedenáctce po odejitém Krůtovi převzal zástupce ředitele RNDr. Bacík. Byl to svérázný starší pán. Nevím, jak moc se musel zaprodat komunistům, aby mohl být zástupcem ředitele, ale při výuce si udržoval eleganci. Říkali jsme mu „pane doktore“, zatímco ostatním soudruhu profesore. Měl prokouknuté všechny študácké triky, takže neuznával omluvy a výmluvy jako výpadek elektřiny nebo otrava rodiny zkaženým jídlem. Jen Jana Kandová ho zničila svou omluvou: „Pane doktore, já se nemohla připravit na dnešní hodinu, protože se mi strašně chtělo spát“. Bacíka to odrovnalo, okamžitě to uznal, možná i díky Janině dokonalému přednesu křehké naivky. Jednou se ho pokusil odrovnat i Krátů. Byl vyvolán k tabuli, dostal otázku „Elektřina“ a zvučným hlasem zarecitoval: „Mrskáme-li ebonitovou tyč liščím ohonem, můžeme pozorovati jev, jenž sluje elektrický“. Nepamatuji si, jak s tím u Bacíka uspěl, my ve třídě jsme to ohromně ocenili.

Další skvělou příležitostí byla pramice v restauraci Koželužna na pravém břehu Sázavy naproti stadionu, v té době se tam stal vedoucím pan Pecha, otec Líby. Měli jsme to u něj dobré, klidně nám nalil pivo nebo dovolil, abychom si půjčili pramici. Na tu se vešlo asi pět lidí. My kluci se samozřejmě museli před holkami předvádět a každý si vybral své pole, o kterém si myslel, že udělá největší dojem. Já si vybral vesla, Krátů roli gondoliéra, stál na přídi, zpíval „O sole mio“ a podobné tklivé písničky. Mezitím já v potu tváře dřel u vesel až někam k Foglarově Sluneční zátoce. Kdo myslíte, že sklidil větší obdiv?

Poslední ročník na gymplu je ročník příprav, nejdříve na maturitní ples a pak na maturu. Přípravy na ples jsme brali velice důkladně a chtěli jsme předvést něco, co způsobí v Ledči rozruch. V tom jsme měli i kliku, protože v té době pobývali v Ledči studenti UMPRUM na terénní praxi. Sice nám odlákali naše oblíbené spolužačky, které k umprumákům vzhlížely a chodily s nimi randit, ale byli to fajn kluci, kteří s chutí pomohli se šokující výzdobou sokolovny. Nakonec se vše vydařilo, hosté byli spokojeni s tehdy populární kapelou z Humpolce i s naším předtančením.

V té době přišel do našich kin americký film Vojna a mír. Promítal se ve Zruči, tak jsem pozval Kráťu a Vencu Vincence, ať přijedou a u nás přespí. Tolstoj byl mezi maturitními otázkami a to byla jediná možnost, aby film před maturou stihli. Tak to byl pro nás zážitek, nejenom film, ale i jejich pobyt ve Zruči. Pak mi to oplatili tím, že mě pozvali do Světlé a odtamtud jsme jeli na Haškovu Lipnici. To byl řečeno současným slovníkem festák, na kterém vystupovali tehdejší hvězdy. Byl tam i Semafor s jejich hrou Člověk z půdy, v níž v roli básníka alternovali Miroslav Horníček, Miloš Kopecký a František Filipovský. Ale nejsilnější zážitek přetrvávajícím dosud mám z Waldemara Matušky. Jeho To všechno vodnes čas a zvláště Granada se v amfiteátru pod hradem rozléhaly nádherně.

Pak ale přišly méně veselé časy. Do přihlašování na vysoké školy rozhodujícím způsobem zasahovali komunisté, zejména okresní výbor KSČ. Bez jeho souhlasu nebyla přihláška na vysokou školu vůbec odeslána. A tak několik z nás mělo zaracha. Milada chtěla jít na jazyky na Filosofické fakultě, Jindra Brzoňová také na nějaký humanitní obor, Kráťa na DAMU, já na VŠCHT, možná to postihlo i někoho dalšího. Maminka se dokonce objednala k řediteli a ptala se ho na důvody, proč mou přihlášku na VŠCHT ani nepošlou. Rozumné odpovědi se nedočkala, ředitel prý cosi blekotal o postojích rodičů ke kolektivizaci venkova, jejich chození do evangelického kostela a nutnosti komunistů si hlídat, kdo co může a nemůže. Přitom jeden spolužák mohl jít na práva se čtyřkou z češtiny. Brali jsme to jako nespravedlnost a těžko se s tím vyrovnávali. Utvořili jsme skupinu zhrzených a odpoledne jsme občas vyráželi nad Židovský hřbitov pít víno a nadávat na osud. Kupovali jsme víno Dimjat, sedmička za 11 Kč, na to jsme se dokázali složit z malých kapesných, která jsme měli. Často se k nám přidávali i ti nezhrzení, a tak se ze setkávání nad Židovským hřbitovem stalo jakési nostalgické loučení s gymplem, který nás všechny tolik ovlivnil. Občas to někdo s nostalgií přehnal a měl sklony se při návratu potácet, ale to jsme my moudří (nebo alkohol snášejší, např. Venca Vincenc, Kráťa, Venca Kudrna, já) dokázali úspěšně zakrýt a bezpečně postižené dopravit domů.

Maturita proběhla úspěšně myslím pro úplně všechny uchazeče. My, co jsme maturovali z chemie, jsme šli na řadu hned v pondělí první den dopoledne, tak jsme to měli nejdříve za sebou. Měl jsem i docela kliku na otázku z češtiny, vytáhl jsem mého oblíbeného Havlíčka, a tak jsem docela exceloval. I ostatní předměty jsem zvládl, takže jsem skončil s dvojkou z ruštiny, moderní mluvou řečeno z maturity za pět. S Lojzou Novotným (také vyznamenání podle očekávání) jsme po zkoušce vyrazili do restaurace Stadion (před maturou jsme se jí vyhýbali, byla příliš blízko školy a hrozila návštěva kantorů) a dali si zasloužené pivo a možná i něco k jídlu, ať náš úspěch oslavíme. Odpoledne jsme měli oficiální vyhlášení výsledků a tam jsme dorazili lehce opivněni, ale i to jsme úspěšně zvládli a mohli se jet pochubit domů. Další dny jsme chodili fandit spolužákům a pak se chystat na maturitní večírek, který jsme pořádali na Koželužně. Na ten mám vzpomínky dost mlhavé, jednak je to dávno, jednak se několik z nás dost opilo, a tak mám trochu okna. Ale poučné do života to bylo.

Po maturitě jsme se rozprchli do světa, někdo studovat, někdo ne. Já šel do učebního poměru do tehdejších Stalinových závodů na obor lučebník syntetických paliv, Kráťa také do učebního poměru,

pro změnu na potrubáře do Brna, Milada s Jindrou kamsi do Prahy. S Jindrou jsme si asi dva roky občas psali, s Krátou také, aby se nám těžká učňovská léta lépe snášela. Trpěli jsme jakousi nostalgií po gymplu, a tak třídní srazy začala Eva Tvrdíková svolávat už po roce a třech letech. Nakonec na stáří jsme se začali scházet každý rok. Pilně jsem tam dojížděl i z Ostravy, kam mě osud později zavál, dokud to šlo. Teď jsem na invalidním vozíku, takže řídit 300 km do Ledče už nezvládnou a Leděč není úplně bezbariérová, ale o to víc na gympl vzpomínám. Jsem té škole i partě spolužáků za mnohé vděčný.

1960-1961 / Učiliště - Litvínov

Po maturitě přišly mé nadlouho poslední prázdniny. Nejdříve jsem dostal z chemické průmyslovky ze Zlína (tehdy Gottwaldova) cyklostylované oznámení, že mě nepřijmou, protože mají dostatek lepších uchazečů. Rozhlížel jsem se, co budu dělat dál. Hrozilo mi, že mě nenechají odejít ze zemědělství a že budu muset nastoupit do státního statku jako zemědělský nádeník bez jakékoliv kvalifikace. Pak někdo poradil, že existuje zkrácený učební poměr pro absolventy gymnázií, a sice na obor lučebnických syntetických paliv v tehdejších Stalinových závodech v Záluží u Mostu. Poslal jsem přihlášku, kterou mi komunisti povolili (beztak proto, aby měli od jednoho dalšího člena naší rodiny klid), tam mě přijali, protože bylo tehdy jen 15 let po válce a v pohraničí chyběli lidé. Tak jsem se od září měl stát učněm v Litvínově.

V roce 1960 jsme poprvé nesklízeli obilí, protože pole a dobytek už zabral státní statek. Tam už do kovárny začal docházet i tatínek. Já jsem nebyl zvyklý se v létě jen tak poflakovat, ostatně naši by stejně na mě klekli, ať něco dělám. Tak jsem si na léto našel brigádu na stavbě školní družiny ve Zruči. Na brigádu tam se mnou chodil i Ivo Podhola, o rok mladší spolužák z ledečského gymnasia. Zednickým mistrem tam byl pan Sezemský ze Zruče a přiděloval nám práci. Většinou jsme na kolečku po lešení vyváželi kameny ze základů nahoru na úroveň okolního terénu. To vyžadovalo jak sílu, tak šikovnost, aby ze skloněných fošen na dřevěných kozách kolečko nespadlo a náklad se nevysypal. Ale to jsme zvládli rychle. Obtížnější byl vrtání děr do skály. To se dělalo tzv. póry, což jsou dlouhé ocelové tyče na konci zaostřené. Jeden vždycky tloukl těžkým kladivem, druhý držel pór a otáčel jím. Každá z těchto činností unavovala jiným způsobem. Kladivo bylo opravdu těžké, od držení póru brněly ruce, tak jsme se střídali. Ty díry byly potřeba, aby pak bylo možno skálu odstřelit. Vyvrtat dost dlouhých děr v dostatečném počtu zabralo půl dne. Konec srpna jsem pak už bral jako vysvobození od jednotvárné práce.

V září jsem vyrazil na dlouhou pouť do Meziboří u Litvínova, kde bylo ono učiliště, kam jsem nastupoval. Cesta to byla opravdu dlouhá, do Prahy vlakem skoro čtyři hodiny, pak vlakem asi tři hodiny do Mostu, tramvají do Litvínova a do Meziboří ležícím na kopci nad Litvínovem ještě autobusem. Celé to trvalo asi devět hodin. Při té první cestě jel se mnou tatínek, ať se neztratím a hlavně aby viděl, do čeho jdu. My učni jsme byli ubytováni v internátu s výchovným dozorem, v pokojích na patrových postelích nás spalo šest nebo osm. Představoval jsem si, že podobně to vypadá ve vězení. Tatínka jsem pak doprovodil na vlak do Mostu. Vzpomínám si, že mi tehdy u vlaku říkal, ať nekouřím, že to sice nemůže ze Zruče kontrolovat, ale že by tomu byl rád. Snažil jsem se mu v tom co nejvíce vyhovět.

Na divokém Severu naše rodina měla v Teplicích tetu Slávku, učitelku a turistku. K té jsem měl jezdit na víkendové opuštětky z intru. Zvláště ze začátku jsem to hodně využíval, byla to úleva od internátního drilu, mohl jsem tam jít do kina nebo do divadla, od tety si půjčit nějakou zajímavou knížku nebo jsem potkal i nějaké holky. Vzpomínám si, že jsem tam viděl v divadle později zfilmovaného Limonádového Joe. V regionu fungovalo Krušnohorské divadlo, které mělo tři scény: Operu v Ústí, operetu v Teplicích a činohru v Mostě a soubory mezi těmito divadly pendlovaly, ať se přiblíží publiku.

Školu jsme měli kousek od intru, tam jsme docházeli na chemii a technologii pár dní v týdnu, ostatní dny jsme měli zámečnickou praxi dole v Záluží. Tam jsme řezali a piloali železo a dělali podobné věci. Po pár měsících to skončilo a my začali chodit na praxi v provozu chemičky. Já měl v tom štěstí, že s Jirkou Jehličkou pocházejícím z Blatné a v učňáku byl z podobných důvodů jako já, jsme byli přiděleni do poloprovozu syntetického lihu. Tam jsme odebírali vzorky kapalin a plynů z reaktoru a kolony a pak dělali analýzy. Trochu jsme si připadali jako výzkumníci. Lidi v poloprovozu byli moc fajn, leccos nás nechali udělat samostatně a bavili se s námi jako rovný s rovným. Když po pár měsících tato praxe skončila a my museli do jiného provozu, tak jsme byli zasmušilí.

Po relativně svobodnomyslném období na gymplu byl internát a učiliště trochu šok. Na intru jsme měli vychovatele, kteří měli pravidla nastavená na absolventy základní školy. My byli o tři roky starší, a tak nám jejich buzerace šla pěkně na nervy. Na našem patře na nás dohlížela vychovatelka jménem Čoriová a její hlavní kvalifikací byla červená komunistická knížka a věrnost komunistickým dogmatům. Snažil jsem se z intru vypadnout, jak to jen trochu šlo. Našel jsem tam jednoho sportovně založeného kluka, trampa z Prahy. S tím jsme občas chodili běhat do lesů nad Mezibořím. Protože sportovní aktivity byly jedním z mála povolených důvodů pro vycházku z intru, tak jsem zjišťoval, zda bych mohl pokračovat v mém oblíbeném basketu. V Litvínově bohužel nebylo družstvo dorostenců, jen chlapi a dorostenky. Dojíždět do Mostu bylo daleko, to bych během vycházky nestíhal, tak mi nezbylo než hrát s chlapy. Když jsem tam přišel po prvé na trénink, tak jsem jen zíral. To byli chlapi hrající nejnižší nebo druhou nejnižší krajskou soutěž pro potěšení. Nejstarší z nich Milda Moc (ekonomický inženýr na obecním úřadu a současně i předseda oddílu basketbalu) byl dvakrát starší jako já, Zbyňdovi Šulcovi bylo 32. Věkově nejbližší mi byl jednadvacetiletý Jirka Kašpar, který právě absolvoval tělocvik na pajdáku v Ústí. Myslím, že jsem klukům začal vykat, ale oni mi to rychle rozmluvili. Mrzelo mě, že tréninky byly jen jednou týdně. Mne basket bavil a chtěl jsem se v něm zlepšovat, ale to při jednom tréninku týdně moc nejde. Také bych rád z intru vypadl častěji. Ale lepší jednou týdně než vůbec. Po tréninku se chodilo na pivo k Petrovi (hospoda na konečné tramvaje, v Litvínově a okolí se říká rychlodráha). Tam já musel hlídat okolí, ať mě tam nepřistihnou vychovatelé, někteří bydleli blízko, a také čas, ať mi neujede poslední autobus do Meziboří. Tam jsem se dozvěděl o osudech svých spoluhráčů. Zbyňda byl původem z Prahy, byl svobodný a učil na základní škole v Lomu u Litvínova. Tam hrával i volejbal, ochotnické divadlo a u nás v basketu byl i organizační pracovník, který měl na starosti rozesílání korespondenčních lístků s termíny a místy utkání a také s informací o barvě dresů. Také to byl vynikající a vášnivý mariášník, od kterého jsem se naučil i spoustu archaických karetních průpovědek (o deset prohrál sedlák kobylu, takovou kartu jsem neměl od roku šestašedesát, bitvy u Hradce Králové, sedma na ultimo hry této, ambo jambo atd.). Dalšími hráči našeho basketu byli učitelé a absolventi VŠCHT nebo jiných technických škol, kteří šli do Litvínova, aby dostali byt. Význačnou oporou byl Jarda Maršík, hráč litvínovského divizního fotbalového mužstva, který na tréninky chodil až po skončení fotbalové sezony. Ale byl sportovně hodně nadaný, tak se trefoval do koše i bez většího tréninku. A navíc to byl zábavný a radostný člověk, který po zápase velmi rád zůstal na mariáš a pak zdržení manželce vysvětloval, že mikrobus, kterým jsme jezdívali na zápasy, zase píchnul přímo u hospody.

Na Vánoce jsem jel domů do Zruče, myslím, že to byla první nebo druhá cesta od začátku září. Doma to uteklo hrozně rychle, značnou část vánočního volna zabralo cestování. Dobu na intru jsem hodně trávil korespondencí. Psal jsem si samozřejmě s Krátou, který byl učněm v Brně. Také jsme si korespondovali s Jindrou Brzoňovou, psaní a čtení dopisů pomáhalo přečkat těžké učňovské časy. Od Kráti jsem se dozvěděl, že začal hrát v Brně ragby, a to mu pak vydrželo na dlouhé další roky.

S Jindrou jsme probírali kulturní novinky, zajímavé knížky a podobná témata. Ona mě třeba dala tip na Den Trifidů, Neobyčejná zvířata nebo Planetu opic. Já jsem v té době četl také Saturnina, četl jsem ho i ve vlaku cestou ke Slávce do Teplic, a to zrovna část, kdy Miloušovi začne od cigarety hořet zárodek jeho kníru. Teta Kateřina honem běží s vodou a Saturnin volá „vodu ne, písek“. To mě úplně odrovnalo, k úžasu spolucestujících jsem hlasitě vyprsknul smíchy. Honem jsem zavřel knížku, abych se zklidnil. Pak jsem ji otevřel znovu a vyprsknul smíchem stejně hlasitým. Tuto hlášku dosud považuji za perlu české literatury.

Tak čas na učňáku přece jen ubíhal a přišel čas podávání přihlášek na vysoké školy. Zdálo se, oproti loňsku režim přece jen trochu povoluje, a tak jsem podal přihlášku na VŠCHT. Už to vypadalo, že by to mohlo vyjít, ale pak přišly posudky ze Zruče a bylo po naději. Prý se kvůli mé přihlášce znovu musela sejít komise posuzující ve Staliňáku přihlášky zvláště kvůli mně, aby zrušili předchozí doporučení a školu mi na poslední chvíli zatrhli. Ale tehdy mi bylo teprve osmnáct, tak jsem měl do vojny čas na další pokus. Horší to měl o rok starší kolega z intru, který dopadnul stejně a musel na vojnu. Takové poměry si už nyní nedokážeme ani představit.

Ted' se musím přiznat ke skutku, který mě trápí dodnes. Na intru jsme měli vychovatele, který pečoval o náš sportovní život a brannou výchovu. Ten za mnou přišel s návrhem, abych na intru dělal předsedu výboru ČSM (to byla stupidní organizace považovaná za komunistický dorost). Mně se to nelíbilo ani trochu, ale po dlouhém váhání jsem na to přikývnul. Tak jsem se tím předsedou na pár měsíců stal. Bylo to pro mne strašlivé utrpení psát hlášení o schůzích nařízeným orgánům a mluvit s nimi, když nás přijeli kontrolovat. Tito placení funkcionáři ČSM byli ohromní slizoni opájející se mocí, kterou měli nad ostatními. Moje štěstí bylo, že po pár měsících jsme začali dělat na směny a já se té strašlivé funkce zbavil. Po této zkušenosti jsem podobnou tak velkou blbost neudělal.

Na jaře jsem začal chodit i na tréninky volejbalistů do Lomu, ať mám aspoň trochu pohybu a důvod k vypadnutí z intru. Tam to opravdu nebylo moc zábavné. Nadpoloviční část byli kluci bez většího zájmu o cokoli. Na učňáku byli proto, že na gymplu se špatně učili a na žádnou vysokou školu by se nedostali. Čtyři z nich byli z Miroslavy od Moravského Krumlova, pár jich bylo ze Žatecka. Pak tam byl už zmíněný Jirka Jehlička z Blatné, který si ve Staliňáku podobně jako já vylepšoval kádrový profil, aby mohl studovat. Ale ten jako bývalý plavec na míčové sporty nebyl. Svůj volný čas trávil četbou materiálů o jeho oblíbené Francii. Pak ještě zbývali dva Pražáci, kteří ale na víkendy jezdili domů. Tak jednou z mála společných zábav bylo přísně zakázané kouření na pokoji, aby bylo nějaké vzrůšo. Při těchto příležitostech jsem občas porušil předsevzetí, že se k tatínkovu přání, abych nekouřil, zachovám zodpovědně. Jinak na intru nebylo moc příležitostí něco aktivně dělat. Jelo se párkrát do divadla do Mostu na představení nebo do Teplic plavat do tamního dvacetimetrového historického bazénu a tím výčet atrakcí končí.

V létě učňové měli jen dva týdny dovolené, žádné prázdniny jako tomu bylo ve škole. Ty dva týdny ve Zruči utekly jako voda. Byl i sraz po roce od maturity, tak jsem se aspoň potěšil s bývalými spolužáky z gymplu.

Po dovolené zase hup do Meziboří. Tam jsme se už začali těšit, že intr brzy opustíme, protože budeme dělat na směny. Já byl přidělen na vodíkárně do kompresorovny. Tam z vodního plynu (směs vodíku, oxidu uhličitého a dalších plynů) odděloval vodík. Ten se pak stlačoval v šestistupňovém kompresoru až na požadovaných 300 atmosfér. Úkolem obsluhy bylo to všechno sledovat a regulovat. Moc zábavné to nebylo, zvláště na noční směně se člověku chtělo spát. Tak jsem vždycky docela přivítal,

když jsme dostali za úkol proplachovat výměníky. To sice byla práce špinavá a smradlavá, ale aspoň se člověku nechtělo spát. Nejhorší byla noční po basketbalovém tréninku, to jsem byl ospalý dvojnásob. Pracovali jsme v nepřetržitém provozu, směny jsme měli v tzv. kolotoči. Po několika denních následovaly odpolední a po nich noční, dohromady sedm dní. Někdy na podzim roku 1961 jsme se přestěhovali na svobodárnu na Vodní ulici a měli jsme od intru klid. Pak ještě před Vánoci byly závěrečné zkoušky, dostal jsem výuční list a stal se dělníkem.

Opět jsem se hlásil na VŠCHT. Ve Staliňáku byl na jaře jedno odpoledne v týdnu přípravný kurz pro ty, co chtěli studovat vysokou školu. Chodil jsem do něho už v minulém roce a nic jsem nezanedbal ani tento rok. Pokud jsem neměl odpolední, tak jsem byl pravidelným účastníkem. Tam nás matiku, chemii a fyziku učili kantoři z VŠCHT, kteří byli i učiteli v tzv. nultém ročníku na Červeném Hrádku. Nultý ročník byl zřízen pro uchazeče, kteří se na první pokus o přijetí na školu nedostali. V nultém ročníku pak pracovali v chemičce a přitom se i trochu učili na další přijímačky. V přípravném kurzu ve Staliňáku jsem se naučil spoustu věcí z trochu jiného pohledu než na střední škole a také se tam potkával se zajímavými lidmi. Jedním z nich byl Jarda Valtr, hvězda místního hokeje a československý reprezentant. Ten chtěl jít studovat na VŠE. Dostal se tam a navzdory vytížení hokejem ji i dokončil.

S některými studenty nultého ročníku jsem se poznal blíže, např. s Jardou Prokopem. Také jsem jim pískal basket na jakémsi turnaji, kde hrál právě nultý ročník nebo litvínovští házenkáři. Samozřejmě, po turnaji mi kolegové z nultáku nadávali, že jsem pískal blbě, ale to je basketbalový folklor, že na sudího se nadává.

Druhý rok v Litvínově ubíhal přece jen o něco rychleji než ten první. Největší posun byl v tom, že jsem si mohl rozhodovat o svém volném čase. Mohl jsem třeba jezdit jako pomocný trenér Jirky Kašpara s dorostenkami, chodit právě s Jirkou Kašparem na tréninky s házenkáři, abychom měli trochu pohybu apod. Myslím, že jsme i hráli v nějakých přátelácích. V Litvínově byl tehdy ohromně populární hokej, rok dva předtím postoupil Litvínov do první ligy. Při zápasech byl zimní stadion narvaný diváky. My basketbalisté jsme chodili na tribunu pod balon, ta byla na kratší straně hlediště za brankou, která byla domáci při začátku utkání a pod střechou byl model velkého míče. Hlavní litvínovskou hokejovou hvězdou byl Jarda Valtr, ale bylo tam i pár dalších dobrých hokejistů, se dvěma z nich Vlastíkem Galinou a Frantou Důmem jsem se pak potkal i na trénincích házenkářů. Litvínov neměl tehdy ambice na přední místa v lize, ale dlouhé roky se v první lize udržel. Mezi hostujícími týmy jsem viděl v Litvínově řadu legendárních hokejistů. Ve Spartě Zábrodského, Roziňáka, za Plzeň hrál tehdy Sventek, za Slovan Bratislava začínal chytat Dzurila, za Kometu váleli Bubník a Danda a spoustu dalších.

Pak byly přijímací zkoušky na chemii. Zaručeně tam byla i zkouška z matiky, ale po gymplu a dvouleté přípravce jsem tam byl dost úspěšný. Pak přišlo oznámení, že jsem byl přijat a já se mohl radovat. Komunistický režim na začátku šedesátých let přece jenom začal trochu polevovat, na chemii se dostal i Jirka Jehlička. Rozradostnění jsme spolu jeli do Prahy na zápis a těšili na změnu.

Jaro v roce 1962 bylo nezvykle teplé a tak čas vhodný na koupání přišel dříve, než byly napuštěné bazény. Koupat se bylo možné jedině v opránu. Oprán je vodní plocha, která vznikne po zatopení poklesů po důlním díle. V Litvínově jich bylo několik, koupat jsme se chodili na ten největší za Koldomem. Okolí bylo samozřejmě dost neutěšené a poznamenané devastací z těžby. O to větší překvapení bylo, když jsme tam s Jirkou Jehličkou narazili na dvě opravdu krásné holky. Dali jsme se s nimi do řeči, byly nejen krásné, ale i sympatické. Navzájem jsme se pochlubili, že nás přijali na

vysoké školy a moc příjemně jsme si pokecali. Jedna z nich se jmenovala Milena Koželská a byla přijata na medicínu, druhá byla Věra Šířlová a také šla na nějakou vysokou do Prahy. Ta se mi líbila ještě víc než Milena Koželská. Tehdy jsme si ani nevyměnili telefonní čísla, ono jsme moc neměli ani možnost nějaké dostupné telefonní číslo uvést, na svobodárně byl nejbližší telefon na vrátnici. S Milenou Koželskou jsem se pak náhodou potkal v Praze, bydlela na koleji Budeč a dokonce jsme spolu i pár měsíců chodili, než jsme zjistili, že každý a nás má o dalším životě jiné představy.

Pak jsme ještě s Jirkou Kašparem odsvědčili svatbu Mildy Moce, s basketem v létě jeli na týdenní tábor na jejich oblíbené místo u Chřenovic, kolem kterého jsem jezdil vlakem do gymplu. Konec v Litvínově se nezadržitelně přibližoval. Vzpomínám si, že poslední dny jsem se obával, aby před mým odchodem na vodíkárně nedošlo k výbuchu. To tam nastalo pár let před mým nástupem a bylo tam několik mrtvých. Mně se moc chtělo žít a podobný osud jsem si rozhodně nepřál. Ale dopadlo to bez výbuchu a já z Litvínova začátkem září odešel. Po pár měsících jsem za basketbalovými kamarády ještě zajel na trénink a do hospody. Občas se pak za mnou na koleji zastavil Jirka Kašpar. Období v Litvínově bylo v mnoha ohledech těžké, ale přesto na něj rád vzpomenu.

Výhry, prohry a jiné drobnosti ze studií

Basket jako vybava do společnosti

Při pohledu zpět v čase si uvědomuji, jak bylo pro mě důležité, že v 16 letech jsem se na gymnplu potkal s basketem. Přitom v jiných sportech bych neměl moc šanci se nějak uplatnit. Mezi svými vrstevníky jsem byl nadprůměrný jen v plavání, bruslení a hokeji. Běh nic moc, o tělocviku běh na 60 nebo 100 metrů hluboko ve druhé polovině, vytrvalost a skoky snad průměrný a v gymnastice otřesný. Basket jsme zkoušeli asi až v tělocviku na gymnplu, nepamatuji si, že bychom se na základce o to pokoušeli. Gymnaziální tělocvična nebyla pro basket ideální místo. Byla v sále bývalého hotelu, který byl po válce na gymnázium trochu upraven, takže tam byl jen jeden koš upevněný na balkóně a tam jsme se při tělocviku naučili základy basketu, tj. dvojtakt, dribling, přihrávky a střelbu. A také pokud možno co nejčastěji hráli čunču na jeden koš, to i mimo hodiny tělocviku.

Mně ten basket kupodivu od začátku docela šel, s balónem jsem si rozuměl, měl jsem rychlé první dva-tři kroky, které jsou v basketu moc důležité. Hlavně jsem ale dobře viděl postavení spoluhráčů a uměl jsem jim přihrát. Brzy jsem se stal vyhledávaným spoluhráčem. V Ledči ani ve Zruči se basket v těch letech nehrál a já měl tu kliku, že právě v maturitní třídě začali ledečtí chlapi a dorostenci (tj. my) hrát soutěže. Pendrek jsme uměli, ale basket nás hrozně bavil a chtěli jsme se v něm zlepšovat. Šlo to pomalu, protože jsme trénovali nejvýš dvakrát v týdnu, a to jen v době, kdy sokolovnu nezabrala výzdoba na nějaký z plesů, které se tam také pořádaly. My bychom klidně trénovali třeba pětkrát týdně. Mně navíc z těch asi osmi měsíců, které jsme měli do konce sezóny a našeho odchodu z Ledče k dispozici, asi čtyři nebo pět týdnů sebral výron v kotníku, kvůli kterému jsem nemohl jet na náš první zápas a pak ještě několik dalších. Tak je jasné, že velké pokroky jsem nemohl udělat.

Ale i tak mi ty základy basketu z Ledče pomohly k tomu, že jsem se dostal z nudy na intru v Meziboří na trénink s chlapy v Litvínově. Sice jen jednou týdně a chlapi trénink brali tak, že je potřeba si hlavně zahrát na dva koše a pak jít na pivo. Tím se nejde moc v basketu zlepšovat, ale mě to tak bavilo, že jsem si koupil dvě příručky o basketu a podle nich se učil střílet z jumpu nebo jak si srovnat nohy při úniku pod koš.

Takto vybaven jsem pak přišel na VŠCHT do Prahy. Pamatuji si, že hned na začátku prvního semestru jsme měli tělocvik (tehdy na vysokých školách povinný předmět). Bylo nás na Strahovském stadionu hodně, také tam bylo několik hřišť na basket a na volejbal. Náš kroužek hned jedno basketové hřiště zabral a zorganizovali jsme nějaké mezikruhové utkání. Do ročníku chodilo tenkrát několik kluků, kteří na střeších školách basket trochu hráli a tak hned napoprvé se podařilo zorganizovat zápas, na který se dalo dívat. Toho si všimnul pan Burda, asistent z katedry tělocviku, který měl na starosti basket a asi dva nebo tři z nás pozval na trénink mužstva VŠCHT v úterý odpoledne do tělocvičny na Strahov. Tím začal můj kontakt s katedrou tělesné výchovy, který mě přivedl i k dalším sportům, ke kterým bych se asi bez toho nedostal.

První ročník na Kačerově

Ale na VŠCHT jsem se nezajímal jen o sportování. Já tam i studoval. Takových nás bylo hodně, v prvním ročníku jsme byli rozděleni do tří paralelek, protože ta třetina odpovídala počtu studentů, který se vešel do největších poslucháren. První přednáška, kterou jsme tam měli, mě šokovala. Byla z předmětu technické kreslení, přednášející byl doc. Venclík, ten nám sdělil své požadavky na zkoušku (nebo klasifikovaný zápočet?) a vysvětlil nám zásadní důležitost předmětu pro chemické inženýrství. My jen nechápavě zírali. Já začal pochybovat o tom, zda jsem si vybral správnou školu. Doc. Venclík byl z oddělení strojírenství při katedře fyziky. Byl to takový přívěšek u našeho studijního programu, a tak lze pochopit, že pracovníci tohoto oddělení museli dávat svou důležitost a nepostradatelnost okatě najevo. O Venclíkovi se říkalo, že střídá pobyt na psychiatrii s učením na VŠCHT. A o oddělení strojírenství se vyprávělo, že jeho vedoucí se podívoval, proč se, že je to oddělení u pěti volů, když má jen čtyři asistenty. Asi to všechno není úplně pravdivé, ale tak to v životě bývá, že outsideři chtějí zdůraznit svou důležitost.

Naštěstí ne všechny předměty byly technické kreslení. V prvním ročníku byly stěžejními předměty anorganická chemie a matika. Matiku v naší paralelce přednášeli odborní asistenti Katrnožka nebo Míčka. Oba byli výborní přednášející a čas na přednášce rozhodně nebyl ztracený. Anorganiku přednášel profesor František Petrů, spoluautor tlusté monografie a také několika středoškolských učebnic chemie, odtud jsme jeho jméno znali. Petrů byl pan profesor staré školy, hřmotné postavy, s neposlušným ježkem vlasů na hlavě, hodinkami, které nosil v pouzdře podobném pouzdru na brýle a svérázným, ale pro mne nesmírně zajímavým způsobem výkladu. On neučil chemii tak, aby během semestru odříkal na přednáškách celou požadovanou látku, ale aby naučil studenty uvažovat v souvislostech, pochopit, jak probíhají chemické procesy v přírodě, kde se nevyskytují chemicky čisté látky, ale různé směsi a roztoky a také se dívat na svět jako na ohromně zajímavý systém, který stojí za to sledovat a zkoumat. Některým spolužákům takový způsob výuky nevyhovoval, připadalo jim, že ztrácejí čas, když na přednášce nedostanou nalejvárnu ke zkoušce, ale značná část z nás na přednášky Franty Petrů (tak se mu mezi studenty říkávalo) chodila pravidelně a poslouchala pozorně. Franta Petrů také měl obdivuhodný pořádek na velkých tabulích v posluchárně s logickým členěním doplněným jeho rychlými a úhlednými názornými obrázky. Když jsem na stará kolena začal na vysoké škole učit, tak jsem na Frantu Petrů vzpomínal jako na nedostižný vzor toho, jak přednášet. Anorganika byla první předmět na škole, z něhož jsem dělal zkoušku. Přihlásil jsem se na předtermín před Vánoci, to mohli jen studenti, kteří měli obstojné výsledky ze semestru, tj. testy na cvičeních a započtené laboratoře. Laboratoře byly v turnusech po skupinách, abychom se postupně do laboratoří vešli. Něco jsme tam týden nebo dva vařili, napsali protokoly a podle výsledků buď dostali, nebo nedostali zápočet. Na předtermín jsem šel se spolubydlícím z koleje Mírou Baierem. Oba jsme dostali za jedna a Míra navrhuje, abychom se nějak odměnili. On byl muzikant, hrál na basu a tak vymyslel, ať jdeme rovnou večer ze zkoušky do Vltavy. To byla tehdy známá taneční kavárna a my měli to štěstí, že zrovna ten večer tam jako host vystupoval Karel Gott. Tehdy ho nikdo neznal. On tam zazpíval pár písniček, jednu z nich si dosud částečně pamatuji (měla v textu " ...láskou a péčí se léčí... "). Hned jsem muzikantovi Mírovi dal za pravdu, že Gott je skvělý a nepřehlédnutelný zpěvák a že o něm ještě hodně uslyšíme.

Musím se vrátit k našemu ubytování v prvním ročníku. Bydleli jsme na koleji na Kačerově. To byly baráky původně postavené pro stavební dělníky, kteří tam stavěli nějakou železniční spojkou. Protože ubytování pro studenty bylo málo, tak z nich udělali studentské koleje a přidělili Univerzitě Karlově. Chemii tehdy propůjčili asi dva nebo tři baráky, ať máme první ročník kde bydlet. Samozřejmě žádný

luxus to nebyl, v pokojích jsme byli po osmi na železných patrových postelích, v zimě jsme si sami topili v kamnech na uhlí, takže kdo přišel odpoledne nebo navečer první, většinou zatopil a ostatní se mohli těšit na teplo. Pokoje nám přidělili náhodně, ale na začátku studia jsme se stejně neznali a kamarádské vztahy se teprve postupně vytvářely. Koleje byly asi kilometr od konečné tramvaje a k VŠCHT do Dejvic se muselo přejet celou Prahou. Pokud jel člověk standardně čtrnáctkou s přestupem v centru, tak jízda tramvají trvala déle než hodinu. Ale my jsme byli vynalézaví a hledali rychlejší cestu. Jednou z možností zrychlení bylo využít vězeňské autobusy. Ty vozily ráno vězně na práci a pak se vracely kolem našich kolejí. Řidiči nás ochotně brali a dovezli na Pankrác na Náměstí hrdinů, odkud jsme pak pokračovali veřejnou dopravou. Bylo to výhodné spojení, ale nešlo na něj spoléhat. Autobusy se vracely někdy před půl sedmou, ale někdy v jinou dobu a někdy nejely vůbec. Navíc se to hodilo jen tehdy, když výuka začínala ráno v půl osmé. Tak jsme různě zkoušeli jiné trasy. Nakonec se ukázala jako nerychlejší varianta kombinace všeho možného. Tramvají dojet na Pankrác, tam přeběhnout náměstí dolů na zastávku trolejbusu, tím sjet do Podolí a odtud tramvajemi k Filosofické fakultě na nynějším náměstí Jana Palacha a pak do Dejvic. Abychom cestu urychlili, tak na nábreží, kde se už tehdy často tvořily kolony, na zastávkách jsme přebíhali do tramvaje stojící před námi. Tehdy většina tramvají v Praze byla otevřená, kromě sedmnáctky neměly zavírací dveře a tak takové přebíhání bylo snadné. V rychlosti cestování z Kačerova do Dejvic jsme dokonce mezi sebou soutěžili, jako začátek se počítal okamžik, kdy se na Kačerově tramvaj rozjela a cesta končila vystoupením na refýži na kulaťáku v Dejvicích. Takto se šlo tam dopravit v čase lehce přesahujícím půl hodiny. Rekord držel Jarda Borovec časem 26 minut.

Tak vzdálené ubytování sice nebylo moc pohodlné, ale zato nás přivedlo k důkladnějšímu poznání různých částí Prahy. A výhodou byla symbolická cena, myslím, že za měsíc jsme platili patnáct korun, takže to příliš nezatěžovalo naše rozpočty. Já si vzpomínám, že z domova jsem dostával 400 korun na měsíc a s tím šlo vyjít. Kromě koleje jsem potřeboval tramvajenku, tehdy za 30 korun na měsíc, oběd nebo večeře v menze byly za 2,60. K snídani jsme si buď vzali na koleji něco přivezeného z domova, nebo na Kulaťáku po vystoupení z tramvaje si dali kakao a něco k tomu. Tak nám zbyla ještě trocha peněz na pivo a na kulturu.

Ale výlet do školy byl dlouhý, zvláště když jsem měl ten den i trénink. Ráno (nebo lépe večer předtím, ráno jsem byl už tenkrát nepoužitelný) jsem musel mít sbaleny všechny věci v tašce včetně kecek, trenčlí, trika atd. a vrátil jsem se třeba v jedenáct večer. Mladý člověk ale vydrží hodně, zvláště když chce a baví ho to.

Znovu k basketu: Přišel jsem na první trénink mužstva chemie a jen jsem zíral. Za školu hráli borci z první a druhé ligy, tedy z výšin, se kterými jsem se nikdy nesetkal. Ale myslím, že jsem mezi ně docela zapadl, sice výkonností jsem jim nestačil, ale přijali mě přátelsky a někteří se později stali moji dobří kamarádi. Ten rok zrovna postoupil Slavoj Praha do první ligy a z naší školy za něj hráli Ivan Gračko a Pavel Novotný. Ze Sparty byl na VŠCHT další spolužák Jarda Slanička a pak ještě pár kluků z druhé ligy. Před námi v tělocvičně trénovalo mužstvo Techniky a tehdy jsem tam potkal i reprezentanty Jardu Křivého a Miloše Pražáka. Samozřejmě, že se naši kluci s nimi znali a byl jsem jen překvapen, jak tito reprezentanti jsou normální fajn kluci. Byli ohromně spokojeni, že mají právě odevzdané diplomky a že dokončení studia je na obzoru. Burda vedl trénink tak, abychom se všichni včetně nás nových mohli předvést, co od nás spoluhráči mohou nebo nemohou čekat. Po tréninku se šlo na pivo, jak bylo tehdy zvykem a tam se probírali různé zajímavé věci. Všem tomu šéfoval Pavel Novotný, student třetího ročníku. Byl stejně starý jako já nebo Ivan Gračko (jeho spolužák z gymplu a

spoluhráč od dorostu), ale byl rozený šéf, někdy i s drsnou ironií vůči kamarádům. Ivan byl v prvním ročníku, protože jeho první pokus o studium chemie nebyl úspěšný a tak to nyní, jak se později ukázalo úspěšně, zkoušel znovu. A kluci mi hned dohodili, abych trénoval a hrál v béčku Slavoj, a že mě hned vezmou na večerní trénink, který ten den mělo béčko společně s ligovým áčkem. Tak jsem šel a na čas jsem měl o basketbalový rozvoj postaráno. Pak to tak chodilo i další týdny, po tréninku školního mužstva hospoda, dvě piva a nějaký utopenec nebo podobné levné jídlo a na trénink do Slavoj, do tělocvičny vedle hokejové haly v Holešovicích. Pavel hrozně rád nás studenty z nižších ročníků zasvěcoval do školních zvyklostí a také poučoval o znalostech z různých předmětů, které nás čekaly. Kupodivu, dělal to velmi zajímavým způsobem, takže během pobytu v hospodě jsem se naučil spoustu věcí, které se mi pak v průběhu studia moc hodily. A pak, že vysedávání v hospodě je zmarňený čas. Pavel byl svou náturou šéf, také byl samozřejmým kapitánem školního basketbalového mužstva, ačkoliv nebyl úplně nejlepší hráč. Prostě šéfovská povaha.

Náš život nebyl jen studium, basket a hospody. V těch létech začínala éra bigbitu. Na koleji byl v tomto směru důležitý Jarda Prokop, který bydlel asi o dva pokoje vedle. Měl magnetofon Sonet Duo a nahrával si skladby, které se tehdy daly mezi vrstevníky sehnat. Jednou z prvních bigbitových kapel u nás byli Sputnici. Hrál s nimi tehdy kytarový mladší dorostenec Petr Janda. Zpívali česky a jejich písničky se mezi mladými spontánně šířily. Já Sputniky poprvé slyšel právě z Jardova Sonet Dua. Na koleji na Děkanec v Podolí se pravidelně pořádaly taneční večírky, na kterých hrály různé mladé kapely, které hledaly své místo na slunci. My z kačerovské koleje jsme na Děkanec jezdili také do menzy na večere, tak jsme párkrát hned po večeri zůstali na večírku. Jarda byl také spolu se svým spolubydlícím Jirkou Syřištěm ten, který se staral o módu. V té době byly džínsy naprostá vzácnost a z nás kolejáků je neměl nikdo. Ale náhražkou byly štruksáky do zvonu. Ty se přešívaly z pracovních štruksových kalhot, které se daly levně koupit v pracovních oděvech. Jirkovi Syřiště se stala dobrá příhoda na zkoušce z anorganiky. Franta Petrů, když viděl jeho exotický účes a oblečení, tak se ho optal: „Pane Syřiště, vy jste cizinec?“. Ale vraťme se do studentského života kolejáků. Dychtivě jsme se snažili poznat pražský život, který byl pro nás venkovany inspirující. Mezi studenty byl ohromně populární Semafor, na vstupenky se stály dlouhé fronty. V Praze bylo v té době asi 50 kin, od těch velkých jako třeba Blaník, Alfa, Lucerna, Sevastopol až po maličká na předměstích připomínající venkovská kina, která jsme znali z domova. Ve filmovém repertoáru se už tehdy dalo najít leccos zajímavého a tak jsme prošmejdili spoustu pražských kin. Do toho ještě tradiční velká divadla, nabídka velká a lákavá, ale na všechno nebyl čas ani peníze.

Jednou ze součástí života velkoměsta jsou i noční podniky. Těch jsme sice moc neprolezli, ale jeden jsme zkusili. Jarda Borovec, který byl starší než my, měl už po vojně, přišel s tím, že půjdeme do 5P. Tam prý mají telefony, které umožňují komunikovat mezi stoly ve vinárně a my to jako světáci využijeme k tomu, že tam budeme balit holky. Tak jsme sebrali se Šildou (Vladimír Šauli, můj spolubydlící na koleji až do konce studia a celoživotní kamarád) naše skromné peníze a vyrazili za nočním životem. Bylo to někde v horní polovině Václaváku. Vešli jsme tam a od začátku bylo jasné, že jsme na nesprávném místě. Ani protřelý Jarda nedokázal úspěšně překonat ostych a nabalit nějakou holku. Ono tam moc takových, které by se nám líbily, ani nebylo. Když jsme se vraceli na kolej, bylo hodně pozdě, z Pankráce už žádná tramvaj na Kačerov nejela, tak jsme šli pár kilometrů pěšky a připadali si jak zpráskaní psi. Každá životní zkušenost se musí zaplatit.

Samozřejmě jsme využívali možnost podívat se na naše ligové basketbalové vzory. V Praze v těch létech hrávala ligu tři nebo čtyři mužstva. Z koleje jsme to měli nejbliž na Orbis, který hrál v nuselské

sokolovně. Orbis byl v té době špičkové mužstvo, ve kterém hráli i reprezentanti, olympijských her v Římě se z Orbisu v úspěšné reprezentaci se z Orbisu zúčastnili Zdeněk Rylich a Jaroslav Tetiva, možná i někdo další, za Orbis tehdy hráli i bratři obou reprezentantů Jirka Tetiva a Bohouš Rylich, dále třeba legendy Sláva Šíp a Škeřík atd. Tam jsem poprvé potkal i Vladimíra Janouta, tehdejšího studenta medicíny a později profesora epidemiologie, se kterým jsem se mnoho let později pracovně potkal na Lékařské fakultě v Ostravě. Tehdy tam byl za drzého střelce, který vidí jen soupeřův koš. Basket byl v té době i v nejvyšší úrovni sport studentů všech oborů včetně medicíny. Na Orbisu jsem později poprvé viděl i pozdější legendu československého basketbalu Ádu Pospíšila. Přijel s tehdy slavnou mistrovskou Zbrojovkou Brno jako asi sedmnáctiletý dorostenec a mezi reprezentanty Konvičkou, Bobrovskými, Konečným, Pištělákem a dalšími se rozhodně neztratil. Brněnský trenér Ivan Mrázek, bývalý reprezentant a mistr Evropy z roku 1946, pustil Ádu na hřiště někdy v průběhu prvního poločasu, Áda do přestávky nasázel Orbisu 19 bodů, po přestávce přidal dalších 20 (a to tehdy nebyly koše za tři body), o výhře Brna nebyly žádné pochyby. Na Spartu jsme chodili občas také fandit našemu spolužákovi Jardovi Slaničkovi, který se tam snažil prosadit vedle Baumruka, Tomáška a dalších tehdejších hvězd. Nejvíce jsme ale fandili Vysokým školám (nyní USK), kde tehdy začínali mladí kluci, se kterými jsme se občas setkávali i na hřišti v zápasech přeboru vysokých škol. Hráči z Vysokých škol hrávali za Karlovu univerzitu (Kája Baroch, Andrej Zídek, Jirka Ammer), za ČVUT (Jirka Růžička, Kofca Křivý), za VŠE (Blažek, Zedníček). Už z výčtu jmen hráčů později slavných v celé Evropě je jasné, že Chemie proti nim neměla moc šancí, ale co nejvíce je potrápiti jsme se snažili opravdu hodně.

Na kolež na Kačerově jsme si zvykli a na jaře jsme ocenili i její výhody. Byli jsme tam v přírodě a mohli jsme využívat různé možnosti ke sportování, ping-pong, volejbal, fotbalové hřiště atd. V jarním počasí to využívali i naši pražští kamarádi. Na víkend přijeli za námi Pavel Novotný a Ivan Gračko, přes den jsme se věnovali sportování, večer debatám u piva, pak oni přespali v nějaké posteli studenta, který odjel domů. Ráno se pokračovalo. Jarda Borovec byl nadšený organizátor sportu a snažil se vyjednávat různá utkání. S námi na Kačerově bydleli matfyzáci a tak s nimi občas dohodl utkání. Na jedno ve zkouškovém období v letním semestru si dobře pamatuji. Měli jsme před zkouškou z matematiky a já se potřeboval učit, druhá matematika byla považována za hodně těžkou zkoušku, na které ztroskotávalo nejvíce studentů. Ale fotbal nebylo možno odmítnout. Nevím, jak naše utkání dopadlo, ale po zápase se šlo společně se soupeři a fanynkami do hospody a vyžínění po sportovním výkonu jsme v družném rozhovoru vypili každý asi čtyři nebo pět piv. Na kolež jsme se vrátili někdy v deset večer. Ve mně a Šildovi se projevila studentská zodpovědnost a rozhodli jsme se, že se jdeme do studovny učit matematiku. Oba jsme měli už tehdy nějaké brýle na korekci zraku, které jsme běžně nenosili. Ten večer jsme si je ale nasadili a vydali se do studovny, ať všichni vidí naši píli. Kupodivu to nebyl jen tyátr pro spolužáky, ale učení nám ohromně šlo. Šilda byl a je velmi chytrý borec, počítali příklady na neurčité integrály, pracovali jsme paralelně, přečetli si příklad, jeden jen řekl: „Já tam tu substituci už vidím“, spočítali příklad a šli na další. Tak jsme asi do půl druhé spočítali vše, co bylo potřeba, za dva dny šli na zkoušku a oba jsme to dali za jedna. Je to příklad toho, že lehká podnapilost nemusí být překážkou duševního výkonu. Důležité je, aby přiovilost byla jen lehká a člověk opravdu chtěl pracovat.

Na konci prvního ročníku na VŠCHT celý náš kroužek dělal klasifikovaný zápočet z ruštiny. Trvalo to celé dopoledne a ještě pokračovalo i po obědě, skončili jsme někdy okolo třetí hodiny. Někdo přišel se skvělým nápadem, že bychom mohli jít společně do hospody a hned se nás na to asi patnáct chytilo. Byl horký červnový den, my jsme byli žízňiví, a když jsme dorazili do Nerudovky před hospodu U dvou slunců, tak jsme našli zavřená stará vchodová vrata. Ale naštěstí otevírali asi za 10 minut. Po otevření

j sme se usadili v útulném zašlém interiéru historického domu. Tehdy to byla hospoda nejnižší čtvrté cenové kategorie, desítka pivo stála 1,20 Kč. Příznivé ceny byly důvod pro to, aby tato hospoda byla vyhledávaná studenty. Když číšník donesl pivo, tak většina z nás ho vypila na ex a hned objednávala další. Význačný hecíř v našem kruhu Jarda Borovec vyhlásil, že prvních 10 piv pijeme na ex. Já jako soutěživý blbec jsem hned tuto výzvu přijal a nebyl jsem sám. Asi do sedmého piva s námi držela krok i Maruška Kabátová, drobná spolužačka, kterou by rozhodně na takový pijácký výkon nikdo netipoval. Jarda i já jsme během asi dvou hodin vypili 10 piv, já z furiantství ještě přidal jedenácté a začal jsem cítit, že i slabé pivo v takovém množství a tak krátkém čase tělo poznamená. Vítězství jsem neslavil, rychle jsem zaplatil a spěchal na kolej. Musel jsem tramvají projet celou Prahou až na Kačerov a pak ještě pěšky na kolej. Cesta tramvají by normálně trvala asi hodinu, ale mně to tehdy trvalo déle, protože jsem musel několikrát vystoupit a hledat odlehlé zákoutí, kde se šlo zbavit nadbytečných tekutin v těle. Ještěže tehdy jezdily otevřené tramvaje, ze kterých šlo vyskočit i za jízdy. Na kolej jsem dorazil ve stavu přece jen o trochu lepším než při nastupování do tramvaje na Malostranském náměstí. Honem jsem se osprchoval, protože v osm hodin jsem měl rande s jednou studentkou, která také bydlela na kačerovské koleji. Na štěstí to nebyla dívka mého srdce, a tak moje opilecká „vtipnost“ jen přispěla k tomu, že už ani ona o žádné další rande neměla zájem. Ale poučné to všechno pro mě bylo, pak už jsem si množství vypitého alkoholu lépe hlídal a až na vzácné výjimky ho udržel pod kontrolou. Pocit, že se dostanu zase do stavu, který naprosto nemám pod kontrolou, mě dlouho děsil. Takže pijácké „vítězství“ mi přineslo dlouhodobé poučení. Nejúčinnější jsou chyby, které samy uděláme a musíme se z nich pak pracně vylízávat. Na ty pak nezapomeneme.

Studijní úskali

První ročník skončil, mně se u zkoušek velmi dařilo. Asi to bylo i tím, že v Litvínově jsem prošel dvěma běhy přípravy a něco z předmětů prvního ročníku jsem znal už odtamtud. Na začátku druhého ročníku jsme se sešli už na tradiční chemické koleji Sinkulárně hned vedle školy. Zjistili jsme, kterým z našich spolužáků se nepodařilo postoupit. První ročník byl výrazná selekce, především matika byla pro mnoho studentů kámen úrazu. VŠCHT byla náročná škola a během prvních tří roků vypadla více jak polovina studentů. Na začátku druhého ročníku nám studentům s hodně dobrými výsledky nabídla škola možnost individuálního studia. To znamenalo, že s výjimkou laborek nemusíme chodit do školy a ostatní zápočty dostaneme automaticky. Svůj čas jsme měli věnovat samostatnému studiu a bádání, třeba si vytvořit malé skupiny a dělat něco týmově. Šilda prozřetelně tuto možnost odmítnul. Měl své zkušenosti, před dvěma léty se už o studium na VŠCHT pokoušel, ale kašlal na to a brzy vyletěl. Já vytvořil dvoučlenný tým se spolužákem z kruhu Vládou Stoyem a svou činnost jsme si zvolili tak, že si nejdříve uděláme volno a pak uvidíme. Vláda v té době prožíval romantickou a dobrodružnou lásku se svou pozdější manželkou, já se věnoval hlavně sportování a jiným blbostem. Do školy jsem trochu chodil, protože mi účast na přednáškách hodně pomáhala, ale jinak jsem studium nepřeháněl. Málem jsem na to doplatil. Na konci ročníku jsme měli předložit výsledky naší výzkumné činnosti. Na poslední chvíli jsme v potu tváře dávali dohromady nějakou rešerši, kterou jsme odevzdali a žádnou velkou pochvalu jsme za to nedostali. Ve druhém ročníku jsme měli několik těžkých zkoušek. Třetí matiku a dva semestry a dvě zkoušky z fyziky. To jsem nějak zvládnul, ale opět žádná velká sláva to nebyla. Karambol mě čekal s organickou chemií. Byl to dvousemestrální předmět, dvoje tlustá skripta a bez práce během semestru byl hodně obtížně zvládnutelný. Na první pokus jsem něco stihнул nastudovat a doufal jsem, že budu mít kliku. Tu jsem neměl a musel jít na opravák. Tam už jsem se chtěl selhání vyhnout, a tak jsem se učil opravdu důkladně a dlouho. Ale měl

jsem smůlu a vyletěl jsem podruhé. Musel jsem žádat o děkanský opravný termín a začal jsem trnout hrůzou, že si svou lehkomyšlností koleduji o pořádný průser. Představa, že rodičům, kteří mě z toho mála, co měli, podporovali, jak nejlépe mohli, budu muset říct, že jejich synátor je takový flink, že musí buď opakovat ročník, nebo skončit se studiem a jít na vojnu, mě děsila. To bych se jim nemohl podívat do očí. Tak na třetí pokus jsem se naučil snad opravdu všechno, co mě mohlo u zkoušky potkat. Zkoušku jsem dělal u doc. Dědka, který byl i jedním z autorů skript z organické chemie. Všechny otázky jsem zvládl úspěšně a Dědek mi řekl, že na druhý opravák zásadně i za velmi dobré výkony u zkoušky dává jen trojky, ale u mne že udělá výjimku a dá mi to za dvě. A také mi doporučil, abych poprosil otce, aby mě přehnul přes koleno a dal mi páskem na prdel. Musel jsem mu dát za pravdu, že bych si to zasloužil. Tak naštěstí jsem po prázdninách strávených ze značné části studiem organiky postoupil do třetího ročníku a mohl pokračovat.

Ve druhém ročníku (možná někteří z nich až ve třetím) přišli noví výrazní spoluhráči basketu a také důležití kamarádi. Z ligových borců Pavel Novotný, juniorský reprezentant a nyní začínající hráč Sparty, (shoda jmen se starším spoluhráčem, ten teď byl tlustý Novotný, aby se dal odlišit od mladého Novotného, kterému jsme také říkali Pavka) a Jirka Lizálek, který v té době byl začínajícím spoluhráčem hvězd ve vysokých školách. Ale měřil dva metry a tak byl pro Chemii nejvyšší a klíčový hráč. Dále přišli moji budoucí kamarádi Jarda Dostál a o rok později i Kája Dvořák. A o basket se začal zajímat i Vláda Meduna, především lyžař a pravidelný vítěz školních přeborů ve slalomu a obřáku, ale všestranně nadaný i na sport a pro partu kolem basketu byl výraznou oporou.

Na Sinkuláně jsme si všichni rychle zvykli, i když na pokojích pro dva lidi jsme bydleli po třech, jedna postel byla předělaná na patrovou. Stísněné podmínky moc nepodporovaly naši píli k samostatnému studiu během semestru, ale za to byly příznivé pro klábosení s kamarády. Já bydlel se Šildou a Jirkou Strnadem. Ten byl o devět let starší než my, před studiem pracoval jako barviř v textilce, průmyslovku vystudoval večerně a studium na VŠCHT byl pro něj těžký oříšek. Ale byl to i náš pření horolezec z liberecké party horolezeckých reprezentantů a měl za sebou i nějaké výstupy v asijských velehorách. Ten přivedl k horolezectví Šildu a mě také vzali aspoň do Divoké Šárky, abych si to zkusil. Pamatuji si, že při výstupu mi Jirka říkal: „Až budeš padat, tak řekni, já přestanu fotit a začnu tě jistit“. Ale myslím, že by mě spadnout nenechal. Ten výstup se mi líbil, ale nemohl jsem stíhat všechno, tak jsem s horolezením nepokračoval. Jirka navíc po druhém ročníku přešel na dálkové studium, ale mezery ve vzdělání z mládí nedokázal ani svou vůlí a pracovitostí překonat, přestože hlavně Šilda se mu snažil pomoci s doučováním. Ve třetím ročníku s námi bydlel Honza Daniček. Pamatuji se, že jsme s ním měli velikánský spor. Tehdy v kinech běžel francouzský film Meč a váhy, kde se vyšetřuje případ znásilnění a zabití nějaké hodně mladé dívky, ke kterému došlo na mořském pobřeží. Pachatelé byli dva, hodně podobně oblečení a vyšetřování zjistilo, že možní pachatelé jsou tři a ani vyšetřovatelé ani soud nebyli schopni rozhodnout, který z obviněných je nevinný. Tak soud osvobodil všechny tři a propustil je ven, kde je všechny lynčoval dav. A Honza začal tvrdit, že je to tak správně a že už soud je měl odsoudit všechny. Nechtěl korigovat svůj názor, ani když jsme mu říkali, aby si představil, že on je mezi obviněnými a je ten nevinný. Prostě se rozhodnul, že od svého názoru neustoupí a na všechny argumenty kašle. Lidí jsou prostě různí.

Ve druhém ročníku probíhala důležitá etapa studia, všichni studenti museli projít předmětem organických laboratoří. To probíhalo turnusově po čtrnácti dnech, aby se studenti do laborek vešli. Tam jsme dostali úkoly, co všechno máme navařit, a tak jsme měli na každý den co dělat. Ze Sinkulárny jsme do laborek chodili v bílých pláštích. Jednak to bylo praktické, jednak jsme tím hrdě

ukazovali, že jsme studenti vážené školy. Pak na koleji visely z oken bílé pláště, protože z laberek byly pláště tak nasáklé smradem, že by se v pokoji nedalo vydržet. V laborkách jsme museli dodržovat přísné bezpečnostní předpisy, protože v organické laboratoři je snadné přijít k úrazu. Drobný požár je tam běžná věc. Zvláštní pozornost byla věnována kovovému sodíku, kterým se vysušovala různá organická rozpouštědla, aby pak reagovala tak, jak mají. Měli jsme přísný zákaz házet zbytky sodíku do vody, protože to okamžitě vyvolalo výbušnou reakci, kdy začal hořet rychle vznikající vodík. Jirka Strnad úplně na závěr laberek se rozhodl pro dobrodružství a zbytky sodíku vyhodil v laborce do chemické výlevky, která byla u každého laboratorního stolu. A opravdu, dobrodružství nastalo. Vodík bouchnul, litinový poklop výlevky vyletěl vzhůru a odrazil se od stropu. Naštěstí se nikomu nic nestalo, jen kahany na celém patře ještě dlouho hořely žlutým plamenem zbarveným sodíkovými ionty.

Kolej byla škola života. Tam si mohl člověk vybírat své kamarády, bylo z čeho. Oblíbený kulturní pokoj byl u Jardy Prokopa a Zdeňka Beneše, pro jeho fousy zvaného Fidél. Jarda měl svůj Sonet Duo, na kterém přibývaly nahrávky různých zahraničních kapel, Fidél zase sledoval nové knihy, divadla a výstavy. Tak jsme měli čerstvé informace z mnoha oblastí. Tehdy i u nás propuklo bigbeatové nadšení, začaly vycházet knížky dříve nedovolených autorů, jako třeba Škvorecký, Kundera, později Hrabal a Páral, ale i další spisovatelé z vlny šedesátých let. Také české filmy začínaly být čím dál zajímavější. Jen připomínám třeba Starce na chmelu nebo Kdyby tisíc klarinetů. Divadelním studentským hitem byl samozřejmě Semafor, ale i v jiných divadlech se našly hry ke koukání. Já si z té doby pamatuji Hamleta v Národním divadle s Radovanem Lukavským v hlavní roli. Dobře si pamatuji výstavu celoživotního díla Jana Zrzavého v Mánesu. Na ní nás bylo z koleje celá řada a hodně jsme pak své dojmy spolu probírali. A radost jsme měli vždycky, když jsme Mistra potkali na Starých zámeckých schodech nebo jinde na Hradčanech, tam někde on bydlel. Byl to drobný stařík s baretem na hlavě se zastříženým šedivým vousem, vypadal jako pohádkový dědeček. Člověku se ani nechtělo věřit, že takový malý člověk má za sebou takové velké dílo.

Jarda Prokop měl od mlada špatné spaní, budilo ho kdeco. Ve druhém ročníku bydlel jen asi přes dva pokoje od nás a stěžoval si, že když já u nás normálně mluvím, tak u nich to tak silně rezonuje, že ho to budí a nemůže spát. Od vyšších ročníků vždycky velmi pečlivě sledoval, na kterém pokoji budu bydlet a jejich pokoj se snažil najít co nejdále od našeho.

Na koleji jsem se poprvé potkal s více cizinci. Hodně bylo Vietnamců, ale ti se moc s námi nestýkali, asi to měli zakázáno od svých úřadů. Většinou se chovali tiše a nenápadně kromě víkendů, kdy se všichni sešli a kluci i holky dohromady vařili jakási vietnamská jídla, která zasmrděla celou kolej. Ve větším počtu s námi studovali Kubánci, kteří se chovali velmi vstřícně, jeden z nich, vzhledově úplně typický černochoch, s námi chodil hrát basket a na pivo, kde se i někdy rozvyprávěl o poměrech na Kubě. On byl i dřívější reprezentant v kubánském nejpopulárnějším sportu baseballu. Pak tam bylo i pár Bulharů, mezi nimi byli lidé různí, od blbých machýrků až po normální kluky. Moc fajn byli Kambodžané, na koleji jsem potkal tři. Jeden z nich se jmenoval Pitha, byl na člověka z jihovýchodní Asie neobvykle vysoký, měřil přes 180 cm, byl ohromně pohybově nadaný a výborně hrál i basket, při své výšce byl schopen zarazit shora míč do koše. Byl součástí školního mužstva, jezdil s námi na soustředění a zápasy, tak jsme se mohli více poznat. Brzy pochopil český smysl pro humor a přidával k němu i své vtípky a hecy. V pozdějších letech jsem na něj vzpomínal, jak dopadl po návratu do Kambodži, když tam začali řídit Rudí Khmerové. Obávám se, že se svou povahou a svými názory nedopadl dobře. Sem tam se vyskytl i student z rovníkové Afriky, např. jeden studoval naši specializaci o rok níž a patřil mezi nejlepší studenty fakulty. Myslím, že byl z nějaké vysoce postavené rodiny (jak

se tehdy říkalo: otec král, matka v domácnosti). Byl introvertní, černý jako uhel, ale jinak fajn člověk a ani jsem se na něj nezlobil, když mi při zápase ve fotbale o bečku piva dal gól jesličkami. Pivo nakonec stejně společně vypila obě mužstva i jejich fanoušci obou pohlaví. Jediní cizinci, vůči kterým jsem měl averzi, byli Arabové. Ta averze nebyla bezdůvodná. Všichni Arabové, které jsem na koleji potkal, se chovali povýšeně, dávali okatě najevo své bohatství a dost často se navzájem porvali i na nože. Nevím proč, možná že si tak vyřizovaly rozpory mezi sunity a šiíty, ale je to jen můj dohad. Mezi Araby jsem nikoho přátelského a sympatického nenašel a nebyl jsem v tom sám.

Na koleji to prostě žilo. Kromě pasivního přijímání kultury byly důležité několikrát za rok pořádané kolejní večírky zvané kolejálesy, většinou v Globusu na Dejvické, kde nyní sídlí divadlo Semafor. Na kolejálesech hrávaly všelijaké dobré kapely, třeba Fapsáci (Fakulta architektury a pozemního stavitelství), se kterou před pár léty začínal Pavel Bobek.

Tehdy začínala éra bigbítu a tak na naší škole vnikla kapela, ve které hráli tři kluci z koleje, Jarda Cvejn, spolužák Jardy Prokopa, bubnoval, Miloš Lenfeld, spolužák Vládi Meduny, hrál na kytaru, Franta Mezník zpíval. Oporou školní skupiny byl náš pražský spolužák z ročníku Láďa Guma Kulhánek, nenápadný drobný kluk, který kromě vystudování VŠCHT za pět let stihnul už tehdy hrát v několika skupinách a pak se celý život živit muzikou. Stále je vyhledávaným baskytaristou i pro studiové nahrávky a za ty desítky let hrál s mnoha velikány českého bigbítu. Zrovna tento týden na Artu vysílali koncert ke Gumovým pětasedmdesátým narozeninám, kde si zahrál s Mišíkem, Andrštem a dalšími známými muzikanty.

Chemická kapela si nedříve říkala Shadows podle tehdy populární britské skupiny, jejíž melodické instrumentálky hrála, pak přišla beatlemánie, tak se přeorientovala hlavně na jejich repertoár a kluci změnili název na Sheatles. Tehdy se pořádaly všelijaké soutěže bigbítových skupin, ze kterých se postupovalo do vyšších kol a kapely tak získávaly popularitu., Jednou Sheatles postoupili do celopražského kola, které probíhalo v tehdejší Fučíkárně (nyní Výstaviště) v Holešovicích. Šli jsme je podpořit ve velkém počtu, snad půlka koleje tam fandila. Kluci sice nevyhráli, ale umístili se někde vpředu, porota je pochválila a my jsme měli radost, že máme tak šikovné spolužáky.

Sinkuleho kolej měla i příjemné vybavení. V suterénu byl bufet paní Rapánové, kam jsme chodili velmi často snídat. Obvyklá nejlevnější snídaňová kombinace byla vlašský nebo bramborový salát, dva rohlíky a kofola nebo mléko. To dohromady vyšlo zhruba na tři koruny. Někdy místo salátu jsme si dali sekanou ve stejné ceně. Služebně nejstarší koleják byl Jirka Žlutický. Na konci své aspirantury se oženil a začali spolu s Evou bydlet v nějakém podnájmu. Eva mu chystala teplé snídaně a tím způsobila Jirkovi žaludeční potíže, protože jeho organismus byl za devět let zvyklý na studenou snídani u paní Rapánové. Další zajímavostí bylo holičství pana Válka v přízemí. Tam se celá kolej chodila stříhat a vždycky to byla společenská událost. Na zdech visely různé karikatury pana Válka, které nakreslili naši výtvarně nadaní předchůdci. Pan Válek nabídnul svým zákazníkům nějaké pánské časopisy a dodal i největší novinky a nové vtípy. Občas na dveřích holičství visívala cedule „Zavřeno do konce týdne, jsem na dovolené“ nebo něco podobného. Jednou se na jeho dveřích objevila cedule: „Zavřeno navždy, jsem v důchodu“.

Ke kolejnímu koloritu patřil i její šéf Vilibald Sobol. Sobolovi bydleli ve služebním bytě vedle koleje a Sobol byl mezi studenty velmi populární. Na různých sportovních kurzech se místo ranního nebo večerního „zdar“ nebo „hurá“ volalo „Sobol“, někdy jednou, někdy třikrát, někdy dvaapůlkrát podle nálady vedoucího kurzu. Sobol chodil i na kolejálesy, to ho vždycky nějaká hezká holka vzala k tanci,

Sobol společensky odtančil, zavolali jsme „Sobol“, on odešel domů a pak obvykle přimhouřil oko, když jsme cestou na kolej způsobili nějakou menší výtržnost.

Ve třetím ročníku jsme měli dva semestry fyzikálky (fyzikální chemie). Fyzikálka znamenala dvě těžké zkoušky, jedno z posledních sít na VŠCHT. Naše paralelka měla štěstí, že nám přednášel doc. Černý, což byl noblesní pán středního věku a přednášel spatra a skvěle. Hlavní náplní byla termodynamika, přednášel podle monografie Reiser a Hály. Ta kniha byla sice u komunistů v nemilosti, protože Reiser emigroval do Švédska, ale profesor Hála byl charakter a kvůli emigraci na svého kamaráda nezanevřel. Ta kniha je vynikající a podobně i Černého přednes. Dokázal všechny vztahy odvodit při přednášce na tabuli, při výkladu byl s námi v interakci, byl vyloženě rád, když jsme mu pomáhali ohlídat občasné přepisy. Fyzikálka byla rázem příjemně srozumitelná. Černého jsme občas potkávali i v restauraci Riviera na kulaťáku, kam občas se svou elegantní manželkou a přáteli občas chodil. Zřejmě bydlel někde blízko v Dejvicích. Černý i zajímavým způsobem zkoušel. K ústní zkoušce jsme se museli probojovat přes písemku. Kdo uspěl, mohl jít k němu na ústní. Zkoušel ve své pracovně, kde měl tabuli a uchazeč se musel předvést ve stoje a s křídou. On u toho kouřil nějakou nóbl cigaretu. Našemu spolužákovi Martinovi Kasalovy u zkoušky vypadla z kapsy pomačkaná krabička levných cigaret značky Lípa. Černý prý s velkým despektem řekl: „Kolego, vypadla vám krabička jakýchsi cigaret“. Já jsem u Černého obě zkoušky v pohodě zvládnul, myslím, že obě za dvě. Po převratu v roce 1989 mě potěšilo, že Černý se stal prvním polistopadovým rektorem VŠCHT.

Mezi kolejáky bylo i několik československých sportovních reprezentantů. S námi do ročníku chodil Franta Pála, tenista, který hrával i Davis Cup. Ten byl skromný a fajn kluk a i při svém tenisovém vytížení stihnul vystudovat VŠCHT za šest let, studium si musel prodloužit jen o rok. Dalším výrazným čs. reprezentantem byl Míra Berger. Ten chodil o rok výš, běhal čtvrtku a byl v ní druhý hned za rekordmanem Troušilem. Míra byl ohromně společenský člověk a hecíř. Jednou byly nějaké závody na Strahově, na kterých čtvrtku vyhrál právě Troušil v novém československém rekordu 45,9. Míra byl za ním o více než vteřinu druhý. Ale na koleji pak pyšně chodil a všech se ptal: „Viděli jste, jak jsem Pepu Troušila hnal celých 400 metrů před sebou?“ Míra byl veliký sportovní talent a musel mít hodně natrénovánu z mládí, v posledních dvou ročnících kouřil, chodil na pivo a na mariáš, dělal na diplomce a tak tréninku moc nedal. Ale přesto pořád běhal skvělé časy a nejvíce ze sebe vymačkal při štafetách. Za tým bojoval jako lev, i za školní tým při vysokoškolských přeborech. Jednu dobrou příhodu vyprávěl o tom, jak prohnal policajta po Petříně. Tehdy bylo zavedené, že na 1. máje chodili mladí lidé, zejména studenti, navečer k soše Karla Hynka Máchy na Petřín a policajti je tam kontrolovali a rozháněli, protože to bylo za tehdejšího režimu nedovolené shromažďování odpůrců komunismu. Ty studenty, které tam chytili, pak oznamovali do jejich škol a hrozilo jim potrestání za protirežimní činnost. Míra s nadšením vyprávěl, jak si jeden mladý policajt při pokusu perlustrovat dva kluky vybral z té dvojice právě jeho a jak policajta pak pěkně povodil nahoru a dolu po Petříně.

Lyže, lodě a jiné sporty

Součástí studia byl lyžařský kurz. Náš kruh měl trochu smůlu, že na nás přišla řada až ve třetím ročníku, většinou se jezdilo už ve druhém. Ale štěstí bylo, že naše spolužačka Mirka Kořínková měla strejdu a ten zase měl chalupu v Krkonoších, kterou jí v zimě ochotně půjčoval, aby chalupu zkontrolovala a vyvětrala. Tak dva roky po sobě nás přizvala, abychom tam jeli. Dohromady nás bývalo něco kolem osmi lidí. Já měl tehdy jen lyže po bráchovi, jasanky, které vyrobil náš příbuzný

v Čenovicích. Vašek se na nich pokoušel i skákat, tak lyže byly dlouhé a širší. I boty jsem měl po něm, byly mně trochu malé, vešel jsem se do nich jen s tenkou ponožkou, ale vybavení bylo přiměřené mému lyžařskému umění. Chalupa sice nebyla na lyžařsky atraktivním místě, ale bylo to tam velmi romantické. To místo se jmenuje Velké Tippetovy boudy, je to v kopci nad Temným dolem a na chalupu se muselo prošlapávat v hlubokém sněhu do kopce asi tři nebo čtyři kilometry. Nebyla tam elektřina, pro vodu se chodilo do studánky a lyžovat jsme chodili na louku na protějším svahu, tam si svah ušlapat a lyžovat jak za první republiky, do kopce pěkně pěšky. Mirka z nás lyžovala daleko nejlépe, tak nás i trochu trénovala.

Na opravdový lyžařský kurz jsme jeli ve třetím ročníku na Medvědí boudu nad Špindlerovým Mlýnem. Při rozřadování do družstev podle výkonosti jsem se se svým přívratem dostal do druhého družstva, tak jsem dostal dobrou šanci se na lyžích zdokonalovat. Naše družstvo vedl Bohdan Miller, kromě toho, že byl asistentem na tělocviku, byl v té době náš přední reprezentant-vytrvalec, běhal i maratony na nejvyšší úrovni. Ten kromě sjezdového výcviku dbal i na nácvik běžkování. Bohdan mě už znal z nějakých tělocviků, tak věřil v mou fyzickou zdatnost a zodpovědnost. Určil mě jako posledního v družstvu při běžkařských výletech. Já byl na běžkách úplně poprvé, a tak mi sjíždění na běžkách, kdy je pata úplně volná, dost dlouho nešlo. Moje role posledního v družstvu byla tak spojena i s rolí klauna družstva. Když se sjíždělo z nějakého prudšího kopce do roviny, tak všichni z družstva dole už čekali na můj pád na hubu. Ale postupně se to zlepšovalo a běžky mě bavily stejně jako sjezdovky. Na běžkách se člověk dostane do míst, kam by se v zimě jinak nedostal. Na tomto kurzu jsem také poprvé jel na šlepru. Z Medvědí boudy jsme sjeli do Špindlu a na kotvě u hotelu Krakonoš jsem vyzkoušel, jaké je lyžování bez nutnosti chodit do kopce pěšky. Na běžkách nás Bohdan vytáhnul na celodenní výlet po hřebenech na Luční boudu a pak přišel sjezd údolím Bílého Labe. Přestože jsem při tom sjezdu zlomil svou dřevěnou běžku a musel dojíždět na jedné, tak mě tím krásným výletem běžkování nadchlo na celý život. I se zlomenou běžkou jsem byl zodpovědný konečník družstva, celý zbytek odpadlíků jsem dotlačil do cíle u Dívčích lávek pod Medvědí boudou. Tam Bohdan už byl na svém běžeckém tréninku a kontroloval, zda se mu celé družstvo vrátilo. Já dostal pochvalu za zodpovědné konečníkování i za rychlý sjezd o jedné lyži.

K tomu, aby se student mohl přihlásit na letní vodácký kurz, musel mít absolvovaný aspoň jeden semestr kanoistického výcviku v rámci katedry tělesné výchovy. Tak někdy ve třetím ročníku, kdy už si tělocvik mohli studenti vybírat, jsme se Šíldou na kanoistický výcvik přihlásili. VŠCHT měla loděnici na smíchovském břehu Vltavy. Základy kanoistiky nás učil mladý asistent z katedry tělesné výchovy Jarda Horák. Se Šíldou jsme většinou jezdili na jedné lodi a Jarda Horák si nás brzy vybral jako předváděče, protože nám to na vodě od začátku docela šlo. Předváděli jsme různé kanoistické dovednosti jako přitahování, odlamování nebo výměna háčka a kormidelníka za jízdy. Jedno odpoledne se nad vodu rozvěsily branky a my jsme měli předvést tam nějaké průjezdy co nejrychleji. Bylo to někdy na začátku dubna. Předváděli jsme to s takovou vervou, že jsme se cvakli a zaplavali si ve Vltavě. Ani jsme se nestačili mezi sebou pohádat, kdo z nás za to více může. Mazali jsme rychle do loděnice najít si nějaké suché oblečení. Po převlečení do nějakých tam visících starých tepláků a trik jsme vyrazili znovu do lodě a ujmul se opuštěné role kanoistických manekýnů. Opět jsme vjeli mezi branky a znovu jsme se cvakli. Všichni kromě nás dvou s drkotajícimi zuby z toho měli ohromnou srandu. Hodina výcviku končila, ale i kdyby měla pokračovat, tak to odpoledne už bychom asi na další nastoupení do lodí nenašli sílu. Převlékli jsme se do „civilu“ a chvátali do nejbližší hospody na grog, abychom se trochu zahřáli. Myslím, že jsme se pak v hospodě dohodli, že jednou na tom měl větší vinu jeden, po druhý ten druhý. Ale bylo to jedno. Na kanoistiku jsme rozhodně nezanevřeli, jeli pak se svými háčky na

první vodácký kurz a pak opakovaně další roky na Lužnici nebo na Vltavu. Na vodu jsme jezdili i později jako soukromníci po skončení školy. Jak mi nedávno po kontrolním čtení tohoto rukopisu hlásil Franta Peňáz, něco podobného potkalo i jeho a Vildu Grumla, ale ti se koupali jen jednou.

Na prvním vodáckém kurzu jsme byli po třetím ročníku na Lužnici s panem Burdou, na který jako vedoucí vybíral přednostně basketáky a jejich kamarády. Tehdy bylo po velikých deštích a řeka byla silně rozvodněná. Horní úsek bylo kličkování mezi korunami vrb a olší asi o metr výše než při obvyklém průtoku. Celý kurz to úspěšně zvládnul jen s pár cvaknutími těch méně šikovných. Jeli jsme Starou řeku, to byl krásný a namáhavý zážitek s přenášením stromů a soubojem s komáry. Odměnili jsme se pár pivy v hospodě ve Staré Hlíně. Tam Burda několikrát zavelel, že odjezd se odkládá o jedno až dvě piva. Čekalo nás pak přepádlování Rožmberka, po těch pivech byl rybník obzvláště velký. Další den jsme pokračovali do Veselí nad Lužnicí. Tam je most a hned pod ním vysoký nesjízdňý jez, který se musí přenášet. Přenesli jsme loď pod jez a využili slunečného počasí ke koupání. Pod jezem byl hodně divoký vývar, kde řeka řvala. Se Šildou jsme si všimli, že jeden místní kluk do toho vývaru skočil po hlavě a pak úspěšně vyplaval. To v nás vzbudilo zvědavost a chuť zahrát si na hrdiny. Oba jsme byli dobří plavci, a přestože nám už bylo 22 let, moc rozumu a zodpovědnosti jsme neměli. Tak jsme vylezli na pilíř u jezu a postupně jsme do toho vývaru po hlavě také skočili. Nebyla to sice žádná záchranná výška, jen asi něco přes dva metry, ale voda pod jezem byla hodně nečitelná. Měli jsme oba štěstí. Pod jezem nebyl žádný šutr nebo traverza, o kterou bychom se mohli rozbít, a vířící voda nás oba vyplivla. Zajímavé bylo, že v těch vířících bublinách ve válci pod jezem člověk vůbec nevěděl, který směr je nahoru a který dolů, takže tradiční rady snažit ve válci dostat dolů jsou houby platné. Mně ta divoká voda strhla plavky, které samozřejmě uplavaly. U břehu jsem musel prosit spoluúčastníky kurzu, ať mi v lodním pytli najdou náhradní a podají mi je. Ti z toho měli samozřejmě ohromnou legraci a pár minut si mě v té studené vodě vychutnávali. Až když jsem pohrozil, že vylezu bez plavek a u toho budu křičet, že k takovému exhibicionismu mě nutí kanoistický kurz VŠCHT pod vedením odborného asistenta Jana Burdy, rodáka z blízké Soběslavi, tak mi hodili náhradní plavky a já konečně mohl vylézt. Nakonec se tedy všechno obrátilo v dobré, ale rozumné to od nás nebylo. Možná, že tato zkušenost s námi dvěma blbci přispěla k tomu, že o průjezd Tábořem jsme se ani nepokusili, ale možná to tehdy policajti opravdu po utopení několika vodáků uzavřeli, to už si nepamatuji přesně. Tak jsme zbytek kurzu strávili převážně pod čejnovským jezem u soběslavského letiště, hráli fotbal nebo softbal, trénovali háčky pod jezem a chodili na pivo do hospody Na palubě. Při trénování háčků se naši kamarádce Zorce nějak podařilo se ve šlajsně cvaknout a válec ji nechtěl pustit. Zbytek kurzu našťěšťi pozoroval trénink háčků pod jezem, a dohlížel na jejich výkony. Se Šildou jsme rychle skočili do lodě a vyrazili Zorce na pomoc. Přestože už voda trochu klesla, tak pořád se jí valilo hodně a sílu měla. Přistáli jsme zespodu na koze jezu a snažili se podat Zorce pádlo nebo jí hodit šňůru, kterou jsme měli uvázanou na špičce kánoe. Moc se nám to nedařilo, protože Zorka se vždycky vynořila jen na malý moment, sotva se stačila trochu nadechnout a zase ji to stáhlo a točilo ve válci. Nakonec ji to nějak vyplivlo, vyplavala pod jezem a nám všem se ulevilo, že tato dobrodružná příhoda dopadla dobře. Není příjemný pocit, když vaše kamarádka dva metry od vás bojuje o život, občas z ní na chvíli vidíte jen vlasy padající přes oči a její pokus se nadechnout. Skočit za ní je blbost, to by se tam točili dva lidé místo jednoho, tak zbývá jen zkusit podat něco pevného, aby se mohla z toho vytáhnout.

Po čtvrtém ročníku jsme stihli jet Lužnici ještě jednou, tentokrát v kurzu, který vedl Jiří Matek. To byl všestranný sportovec a starý vodák, který za mlada jezdil i vytrvalostní závod České Budějovice – Praha. Na schůzce před kurzem jsme se Šildou „nafasovali“ holky na háčka, podle toho, jak to vyšlo. Já jel se Zdenou, která v té době chodila s výrazným klukem z pátého ročníku, se kterým jsem se

dobře znal, tak navazování těsnějších vztahů bylo zapovězeno. Šilda jel s bohémkou Idou a voda byla pro něj zkouška nervů, kterou byl schopen zvládnout snad jen on se svou stoickou povahou. Tentokrát jsme sjeli celou Lužnici ze Suchdola, včetně krásného romantického údolí pod Táborem a dojeli jsme až do Červené, kde jsme odevzdávali lodě a školní vodáckou výbavu. To znamenalo, že od ústí Lužnice do Vltavy jsme museli přepádlovat skoro 30 kilometrů oleje Orlické přehrady. Matek vymyslel, že tuto část pojedeme v noci, a tak ta nádeničina měla alespoň trochu romantický přídech. Bylo hezké za svítání podplouvat Podolský most a pomalu se blížit k cíli.

Na lyžařský kurz ve čtvrtáku jsem se dostal na Čapkovu boudu na Zahrádkách nad Peci. Opět to pro mne bylo poznávání další části Krkonoš. Kromě sjezdování se tradičně také běžkovalo a jízdy terénem byly objevené a často i dobrodružné. Na kurzu se sešlo hodně kamarádů a užili jsme si spoustu srandy, přestože ve druhé polovině kurzu už většině z nás došly peníze a večery jsme trávili jen s vodou z kohoutku. Tam jsem se poprvé potkal s paní asistentkou Libajkou Kalusovou, která tam měla i své dcery-dvojčata, hezké blondýny, jen o málo mladší než my, jedna z nich pak vystudovala VŠCHT, druhá medicínu. Libajka byla ohromně noblesní a příjemná ženská. Jeden večer jsme se bavili, že jí trochu závidíme její povolání tělocvikáře. Ona říkala, že v jejích létech není co, že sportu a večerních zábav na kurzech si už v životě užila opravdu dost a že by místo třeba šesti kurzů za jednu zimu měla radši pobyt doma. Tehdy jsem to nechápal, později jsem snad pochopil. Na kurzech se držela pozitivní nálada a pořád se vymýšlelo něco zábavného. Často se to týkalo hecování okolo lyžování. Jarda Prokop byl u Libajky v družstvu. Když dojel k vleku, tak se Libajky zeptal: „Jak jsem teď jel?“. A Libajka mu řekla: „Jardo, tys jel jak kočár“. Sám si musel vybrat, jestli to byla pochvala nebo výtky.

V pátém ročníku jsme pod Burdovým vedením obsadili lyžařský kurz na Luční boudě. Burda opět přednostně vybíral basketáky a jejich kamarády z vyšších ročníků, zvláště ty, se kterými byla i sranda při večerních programech. Tak jsme vyrazili na jednu z největších a nejvýše položených bud v Krkonoších, která má vlastní pekárnu, vlastní elektrárnu a je hodně odříznutá od světa, za to s krásným okolím a výhledem na Sněžku. Sjezdování tam sice není nic extra, v té době tam nebyl žádný šlepr, ale na běžky je to tam dokonalé. Vzpomínám si, že Šildou po příjezdu do Pece pod Sněžkou jsme se schovávali před našimi vyučujícími Milošem Markem a Vládou Hlaváčkem, kteří se vraceli z předchozího běhu kurzu na Luční boudě. Učili nás předmět o chemických reaktorech a my jsme ještě neměli odevzdanou semestrálku. Oni sice dost na výuku kašlali, ale o to víc se snažili využít náhodné poklesky k tomu, aby nás buzerovali. Schovávání mezi autobusy jsme úspěšně zvládli a všichni jsme vyrazili vzhůru přes Richtrovky, Výrovku a kolem Kapličky na Luční. Dole v Peci bylo docela příjemné počasí, ale nahoře pořádně foukalo a Mírovi Novákovi omrzly uši, protože byl pyšný a na cestu vzhůru si nevzal kulicha. Ale myslím, že nebyl sám, tam fičelo pořádně a vítr nás bičoval i sněhovými krupkami, které drásaly kůži. Teplu na Luční bylo pak dvojnásob útulné. Na sjezdovky jsme chodili lyžovat na stráň k Bílému Labi. Byla to krásná a docela prudká dlouhá louka. Jirka Kotecký, který byl z našeho kurzu jeden z nejlepších lyžařů, sjížděl krátkými oblouky a sám sebe při tom prohlížel, jak mu to pěkně jde tak soustředěně, že si nevšiml toho, jak je už blízko potoka. Najednou to žbluňklo a byl ve vodě po krk. Tam byla díra jen o málo delší než jeho lyže a on měl tu smůlu, že se do té díry zrovna trefil. Honem jsme začali záchranné práce. Voda tam dost prudce tekla a hrozilo, že by ho to mohlo vtáhnout pod led. S lyžemi na nohou ho nešlo vytáhnout, tak mu nezbylo nic jiného než se potopit k lyžím a rozvázat řemeny markra, což bylo tehdy moderní bezpečnostní (trochu) vázání, ale zavázat nebo rozvázat to byla dlouhá práce. Tak to měl i s potápěním. Pak už ho šlo vyprostit z potoka a on mohl pádit na Luční se převléknout a ohřát. Bylo asi pět stupňů pod nulou. Když byl asi dvě stě metru v kopci, tak na něj Míra Novák, známý vtipálek, zavolaal: „Kóťo“. Ten se zastavil a čekal,

co mu Míra chce. A ten mu dal radu: „Neutíkej tak, ať se nezapaříš“. Kóťa s ním asi dva dny nemluvil. Ale všechno skončilo dobře, nikdo z našeho kurzu se neutopil ani si nijak zvlášť neublížil.

Výzkum a statistika

Naše specializace měla tu výhodu, že jsme měli více matematických předmětů. Kromě tří semestrů matematické analýzy povinných pro všechny studenty chemie jsme měli v letním semestru druhého ročníku aplikovanou matematiku, ve které se probíraly numerické metody a základy popisné statistiky. Tento předmět učil Míčka z katedry matematiky, který byl výborný učitel a skoro všechno jsme uměli z jeho přednášek a cvičení. Ve třetím ročníku jsme pak měli statistiku a paralelně náročný předmět vektory a tenzory. V něm byla každý týden tříhodinová přednáška s profesorem Bílkem a ještě dvě hodiny cvičení. Na přednášky jsme chodili skoro všichni poctivě, protože Bílek byl výborný přednášející a také jsme se toho předmětu obávali, protože byl opravdu těžký. Jednou se Bílek na přednášce zvlášť rozjel a neudělal v půlce přestávku. On si při své přednášce někdy prozpěvoval a bylo vidět, že je z tématu nadšen. Když jsme ho ten den poprosili, že potřebujeme přestávku, že ze zapisování nás už bolí ruka a hlava odmítá přijímat další vědomosti, tak jen nevěřičně kroutil hlavou. Prý jak může být někdo z něčeho zábavného unavený a že teď ta mladá generace je nějak slabá. Se statistikou to byla také dřina. Ač se přednášející Štěpánek snažil sebevíc a podobně i na cvičení, tak nám všem unikaly statistické principy i dovednosti. Pak jsem zkoušku nějak zvládl, myslím dokonce za dvě, ale rozhodně bych tehdy neřekl, že se statistika stane mým osudem. Ale bylo to v předpočítačové době a statistika potřebuje softwarové vybavení, jinak se promrhá moc času s výpočty a podstata uniká.

Ve třetím ročníku jsem začal dělat pomvěda (pomocná vědecká síla, práce i trošku honorovaná) na naší katedře u Ing. Míly Ludvíka, který zkoumal chování směsí dvou nemísitelných kapalin (např. voda a olej). Když se taková směs zamíchá, tak se tam vytvoří kapičky jedné fáze a je důležité vědět, jak velká je mezifázová plocha, protože její velikost je podstatná pro všechny přenosové jevy mezi fázemi. Takové měření je dost komplikovaná záležitost, jednou z možných metod je tu směs vyfotit a změřit velikost kapek v té emulsi. Snadno se řekne, hůře realizuje. Tam se to tehdy dělalo tak, že na foťák se nasadily tzv. mezikroužky, tím se snížila hloubka ostroty obrazu, takže na fotce byly vidět jen kapičky, které byly ve zhruba stejné vzdálenosti od objektivu. Udělaly se z toho hodně zvětšené fotky a úkolem nás pomvědů bylo vybrat z těch koleček na fotce reprezentativní náhodný výběr, změřit průměr takto vybraných kapek a výpočtem odhadnout mezifázovou plochu. A ten výběr se měl podle pokynů Ing. Ludvíka dělat tak, že na fotku se tužkou nakreslil rovnoběžný rastr, úsečky v něm se očíslovaly, z nich vybraly náhodně některé (pomocí tabulky náhodných čísel) a měřil se průměr kapiček, které přímkou protínala. Hned jak jsem toto zadání dostal, tak jsem se rozčílil, že v tak složitě a pracně proceduře se dělá evidentní chyba proti zdravému rozumu. Na první pohled je jasné, že pravděpodobnost protnutí roste s velikostí kapičky, takže takový výběr preferuje velké kapky. Okamžitě jsem Mílovi Ludvíkovi oponoval, že to, co po nás chce, je blbost, která znehodnocuje celé pracné měření, které je i bez této chyby dost nepřesné. On moje argumenty nechtěl uznat. Mně se nechtělo podílet se na takové blbosti, a tak jsem šel problém konzultovat na katedru matiky za „statistickým“ Štěpánkem. Samozřejmě mi dal za pravdu, prodiskutovali jsme i jiné možnosti náhodného výběru, který by odhad velikosti mezifázové plochy nezkresloval. S výsledky této konzultace jsem šel znovu za Mílou Ludvíkem, ale ten tvrdošijně trval na svém. Musel jsem ho pak dovléct ke Štěpánkovi, aby argumenty slyšel od větší autority, než jsem byl já. Teprve pak mi dal za pravdu a změnila se metodika měření.

Tato příhoda je ukázkou toho, jak se do našeho uvažování mohou vloupat elementární chyby, které v obklíčení sofistikováním postupů (zde focení v míchané směsi, mezikroužky na snížení hloubky ostrosti, náhodný výběr s užitím tabulek náhodných čísel atd.) zůstanou přehlédnuty.

Sinkulárna

Zajímavé je, že s námi do ročníku chodili dva budoucí polistopadoví rektori. Oba dva to byli výborní sportovci. Hynek Hoza studoval Potravinářskou fakultu a bydlel s námi už na Kačerově. Dokonce si vzpomínám, že mi pomáhal nakreslit na pauzák nějaký řez ventilem nebo co. On byl absolvent průmyslovky a na rozdíl ode mne to zvládnul raz-dva. Byl to výborný judista, pral se v lize za Vysoké školy. S Vencou Roubíčkem jsme se potkali na Sinkulárně, on byl výborný ligový tenista a po dostudování i opora tenistů NH Ostrava. Také dobře lyžoval, jezdil na školní přebory ve sjezdových disciplínách. Hynek byl po roce 1989 rektorem na armádní univerzitě ve Vyškově, Venca zase dvě období rektorem VŠB v Ostravě.

Venca byl ohromně pohodový člověk, jak siláci a hromotlukové bývají. Bydlel na koleji s Jardou Jansou, basketákem. Oba byli vysocí ke 190 cm a také patřičně urostlí. Když se z hecu spolu na pokoji prali, tak praskaly židle a stoly. Venca měl potíž v sehnání parťáka do dvojice na organické laboroky, protože jemu chemické sklo praskalo v ruce hrozně snadno a dvojice pak rozbité sklo musela na konci laberek zaplatit. Někdy ve čtvrtém ročníku začal Venca chodit s Jitkou Maškovou, naší spolužačkou o rok mladší. To byla krásná urostlá dívka. Jednou jsme stáli s kluky na Sinkulárně v menze ve frontě a krátili si čas pozorováním okolí a drby. U jednoho stolu seděli Jitka a Venca a kdosi spekuloval nahlas, jestli Jitka a Venca už spolu vedou sexuální život. Na to Fidél odpověděl: „Ještě ne, až začnou, tak spadne kolej“.

Musím zmínit jednu příhodu, kterou bych nejradši vynechal, protože jsem v ní za pitomce. Jeden sobotní podvečer jsme s Fidélem a Jardou Dostálem vyrazili z Dejvic do centra, abychom zjistili, co se tam událo nového. Na zpáteční cestě jsme se zastavili v hospodě Na Újezdě. Začali jsme se bavit a já jsem hned na začátku na nějakou otázku nebo téma zareagoval jak mimozemšťan. Ti pacholci toho hned využili a během pár chvil ze mne udělali úplného blbce. Ještě jsem nestačil otevřít pusy a oni už dopředu věděli, že jsem zase mimo téma a tak to vydržela asi hodinu. To už jsem toho měl dost, zaplatil jsem a odešel s tím, že s nimi přestávám mluvit. Myslel jsem to vážně, měl jsem na ně opravdu vztek.

Pak jim zřejmě došlo, že to přehnali a tak si mě Fidél, který to začal a se svou obvyklou ironií dotáhnul až do mého odchodu, chtěl udobřit. Samozřejmě, že byl příliš hrdý na to, aby prosebně přišel s omluvou. Tak při každé cestě kolem našeho pokoje na koleji strčil pod dveře cedulku s textem: „Odpusť mi to, Jungwirte“. Já jsem asi dva dny na to nereagoval, ale pak jsem povolil a dal jsem za jeho dveře cedulku: „Oběs se na semaforu, pacholku“. Tím jsme se zase udobřili, oba jsme prokázali znalost české literatury. Je to všechno podle jedné příhody ze Švejka. Přednosta nějaké stanice nespravedlivě pronásledoval výhybkáře Jungwirta, až se ten výhybkář utopil. Ale předtím poslal přednostovi dopis, že ho po smrti bude strašit. A opravdu, přednostovi chodil telegrafem opakovaně text: „Jak se máš, pacholku?“. A po čase: „Oběs se na semaforu u mostu“. A přednosta se opravdu oběsil.

Legrační je, že den předtím, než jsem se chystal tuto příhodu napsat, jsme si telefonovali s Jardou Prokopem. Když jsem mu řekl, že píše paměti a o našem studiu a kolejním životě a že on bude jedním z prvních posuzovatelů a cenzorů rukopisu, tak si vzpomněl, že prý jednou mě zkusil oslovit Jungwirte (beztak ho navedl Fidél, se kterým bydlel na pokoji) a že jsem se hodně rozčílil, dokonce jsem ho prý i praštil. Na to si sice nevzpomínám, někoho praštit nebyl můj způsob. Ale když si to pamatuje Jarda, možná k tomu opravdu došlo. Jarda chtěl vědět, co mě na Jungwirtovi tak štvalo. Tak jsem ho ujistil, se to právě chystám napsat, a že se to dočte.

Méně legrační je fakt, jak je snadné někoho šikanovat. Tady byla legrace. Nikdo z nás tří se necítil méněcenný nebo tělesně a duševně horší než zbývající dva. Přesto se mě to hodně dotklo a nedovedu si představit, že do šikany se pustí pubertáci využívající slabosti jejich vrstevníka. Jak jen se tomu může sám ubránit? Prosím, nepřehlížejte šikanu ve svém okolí.

Jarda Prokop má zajímavý komunikační dar. On byl večírkový borec, výborně tancoval (v té době byl hlavní bigbítový tanec tzv. holandán, který byl přímo stvořený pro rokenrol) a při tom uměl svými řečmi mistrovsky balit holky. Myslím, že jsem nebyl sám, kdo mu tuto schopnost záviděl. Jarda také má pozorovací talent na zajímavé události, o kterých pak umí poutavě vyprávět. Když někdo z nás „normálních“ jde po městě a zeptáte se ho, co dnes viděl, tak většinou odpoví něco ve smyslu nic zvláštního. Jarda vyrazil do města a přišel s příběhem, který nám zajímavě čtvrt hodiny vyprávěl. Podezírali jsme ho, že si něco z toho buď vymýšlí nebo příběhu sám pomůže.

Jednou nám Burda svěřil nějakou svou vzdálenou příbuznou z tehdejší NDR, ať ji jedno odpoledne provedeme Prahou. Byla zhruba v našem věku a Burda ji chtěl poslat mezi vrstevníky. Myslím, že ve skupině, která se měla o tu dívku (říkejme ji Erna, správné jméno si už nepamatuji) starat, byl ještě Fidél a Jarda Dostál. My jsme na tom s němčinou byli bídňe a tak jsme přibrali Jardu Prokopa, který i německy byl schopen držet konverzaci na vyšší než elementární úrovni. Vyrazili jsme také na Matějskou pouť a ukazovali Erně různé atrakce. Když jsme došli ke střelnici, tak Jarda Erně sdělil, že se právě chystá jí vystřelit růži. Vystřelit se německy řekne „ausschiessen“, ale podezírám ho, že schválně si spletl písmenka a řekl „ausscheissen“. Co to slovo znamená, asi tušíte. Pokud ne, tak ve slovníku spisovné němčiny ho nehledejte. Erna poněkud zrozpačitelá, ale nakonec jsme se všichni smáli. Myslím, že to je jeden z příkladů, jak Jarda svým příběhům pomáhal.

Oblbnout zahraniční návštěvu bylo hobby i pro Vládu Medunu. Když cizinci chtěli vědět, jak se česky řekne „dobrou chuť“, tak je hned začal učit ekvivalent „starej se o svoje žrádlo“. A diskusi s německými studentkami o umění uťal velmi rychle. Když se ho optali na Shakespeara, tak odvětil: „Ja, Scheiksbier ist gutes Bier, aber Pilsen Bier ist besser“. Tím přehnaně intelektuální uměleckou diskusi skončil, i když riskoval, že ho budou považovat za přízemního blbce.

Myslím, že podobně se baví více lidí. Nás ve čtvrtém ročníku učil difuzní procesy Georg Standard. To byl americký komunista, který přišel do Evropy v poválečné vlně těchto Američanů. Ten měl desítky let problém s tím, že nepoznal, co je v češtině vulgarismus. Myslím, že jeho okolí mu moc nepomáhalo tento nedostatek odstranit, protože nechtělo přijít o veselé historky. Po pár létech sice mluvil s americkým přízvukem, ale jinak dobře česky. Občas se mu ale přihodilo, že velmi zdvořilá a formální věta dopadla např. takto: „Dámy a pánové, omluvte mě, ale musím se jít vychcat“.

Vojna na škole

Součástí studia byla i vojna. Vysokoškoláci měli možnost při studiu absolvovat dva roky vojenské přípravy, a když uspěli, tak šli na prezenční službu jen na rok jako tzv. absolventi, ne na dva, což byla povinnost pro ostatní odvedence. Vojenskou přípravu učili lampasáci z vojenské katedry, někteří z nich pak o sobě říkali, že jsou profesori na vysoké škole. Pro ně to bylo výhodné místo, rozhodně lepší než někde u útvaru. Vydržet vojnu na katedře bylo pro nás hodně protivné, ale hrozba dvou let nad námi visela a tak jsme museli leccos překousnout. Už si nepamatuji, jestli vojna byla jeden den v každém týdnu výuky nebo jednou za čtrnáct dní. Buď to bylo ve škole, tam jako buzerplac sloužil školní dvůr, nebo v terénu jsme bránili a dobývali Bílou horu nebo Motol. Měli jsme nafasované uniformy a atombordel (plynovou masku, protichemické boty a rukavice) a s tím jsme museli docházet na vojenskou přípravu. Uniformám jsme říkali „kopřiváče“, protože drápaly a dráždily pokožku, k tomu byly boty-bagančata. Normální vojáci už měli trochu modernější a příjemnější uniformy, takže vysokoškoláci přesunující se po Praze byli snadno k rozeznání a kvůli tomu i někdy buzerováni vojenskými hlídkami. Myslím, že jsme vypadali tak zuboženě, že v těch mundůrech a našem chování bychom byli radostná kořist pro každého nepřítele socialismu.

Ale výhodou naší fakulty a fakulty paliv bylo, že v rámci vojenské katedry jsme si zadarmo udělali řidičák, nejen na auto, ale i na motorku, nákladák, prostě na co si vzpomenete, kromě autobusu. Cvičili nás totiž na zásobování pohonnými hmotami a mazadly (PHM) a tam to řízení někdo mohl potřebovat. Ale nejpotřebnější to bylo v civilu. Jízdy i praktickou zkoušku jsme dělali na nákladáku (V3S nebo Tatra). V osobáku jsme toho moc v autošcole nenajezdili, to bylo proti osobáku snadné. Legrace byla při jízdách motorce, mezi námi byli dva kluci z Prahy, kteří nikdy nejezdili na kole. Pak nám po jízdách vyprávěli, jaké problémy s nimi měl instruktor nebo je někdo z nás viděl, jak porazili telefonní budku. Ale na konci čtvrtáku jsme udělali zkoušky a dostali řidičáky. Po řidičáku jsem se na škole k řízení auta dostal jen jednou. Burda byl na Strahově autem a potřeboval přejet na Kotlářku, kde se každý rok pořádá přespolní běh-přebor školy, zvaný Zlatá kecka. Burda byl hodně odvážný, když mi řekl: „Když máš ten řidičák, tak nás zavez na Kotlářku“. Byl jsem pěkně nervózní, když jsem v cizím autě projížděl Prahou ve špičce, ale dopadlo to dobře, auto i my jsme to přežili bez úrazu.

Z vojenské přípravy bylo velmi obtížné se nějak omluvit, snad jedině neschopenkou od doktora. S Karlem Friesem jsme ale potřebovali jet na soustředění se školním basketem. Tak Burda napsal žádost, kterou jsme předali na vojenskou katedru. Náš hlavní lampasák toho hned využil, že když jsme takoví sportovci, tak nás pustí pod podmínkou, že se zúčastníme orientačního běhu pořádaného každý rok vojenskou katedrou a tělocvikem. To nešlo odmítnout, a tak jsem přičichl k orientáku už v jeho dřevních dobách. Zábavné bylo, že cestou na start orientačního běhu někam k Nižboru v Křivoklátských lesích se náš autobus pod vedením jednoho majora z vojenské katedry ztratil a málem jsme nestihli start. Tehdy se běhalo ve dvojicích, tak jsme se s Karlem rozhlíželi, kdo všechno tam je. Bylo nás tam asi 15 nebo dvacet dvojic, kluci z různých sportů, hlavně atleti, mezi nimi Ivan Fořt, což byl mladý asák z naší katedry, který nás učil a také běhal dlouhé tratě za školu. Atleti se pečlivě rozvíchovali, jak byli zvyklí před závody, my jsme se s tím tolik nepárali, šetřili jsme síly na závod. Ale měli jsme silnou motivaci aspoň některé atlety porazit, abychom obhájili čest a kvalitu basketáků. Pak jsme na startu dostali mapu a vyrazili do lesa. Tam jsem zjistil, že největší potíž byla přiřadit svou skutečnou pozici ke správnému místu na mapě. Ale nějak jsme to zvládali a postupovali kontrolu po kontrole směrem k cíli. Karel byl docela fyzicky nabašený, v dorostu dělal i atletiku a běhal osmistovku, tak mě hnal dopředu. Už jsme měli jen asi dvě kontroly do cíle, zbývalo přeběhnout takové dlouhé zorané pole, které bylo do kopce, pak už zbývala jen poslední kontrola, od které se do

cíle běželo po fáborkách. Do toho kopce jsem toho měl plné zuby a z posledních sil jsem Karla přemlouval, že už půjdeme jen chůzí, ale Karel byl nekompromisní a vytáhl ze mne poslední zbytky energie. Dostali jsme se do cíle, dostali buřta, vypili asi dvě nebo tři piva, já si zakouřil a čekali jsme na výsledky. Tehdy jsme skončili pátí a porazili jsme přesvědčivě favorizované atlety včetně Ivana Fořta. Takový pocit za to utrpení na trati stál, protože jsme je pak mohli hecovat, že na orienták je potřeba i mít hlavu, nejen nohy. Orienták se nám zalíbil a pak jsme se ještě přihlásili na noční orientační běh Dejvicemi a okolím, který pořádala nějaká z dejvických škol. Myslím, že i tam jsme doběhli pátí, ale to není důležité, proběhli jsme se a měli další zážitek.

Od čtvrtého ročníku na Sinkulárně jsme bydleli po dvou na pokoji. Já samozřejmě bydlel se Šildou. To už bylo na pokoji více místa, myslím, že jsme dokonce měli každý svůj stůl. Ale v pokoji byly takové otevřené poličky, které vypadaly příšerně, byl v nich vidět všechen binec uvnitř. Šilda překvapil, když rozhodl, že to zkrášlíme. Asi už tehdy začal chodit s Janou a chtěl na ni dělat ten nejlepší dojem. Jinak na vnější věci, jako oblečení atd. kašlal a mě tím náhlým nápadem na zlepšení vzhledu pokoje zaskočil. Rozhodl, že půjdeme dát krev a za utržené peníze (200 Kč za jeden odběr) koupíme látku na závěsy. Já se trochu zhrozil, protože když mi odebírali vzorek krve, tak se o mne pokoušely mdloby. Po nějakých vyšetřeních nás pozvali do Krče, kde nám odebrali půl litru krve. Naštěstí ten odběr probíhal vleže, tak jsem při tom nepadl. Po odběru jsme měli nárok na kafe a buřta, tak jsme si šli do bufetu si občerstvení vyzvednout. Buřta jsem úspěšně odnesl ke stolu a vrátil se pro kafe. To už se mi dělalo mdlo, tak jsem nechal kafe u okénka a snažil se dostat ke stolu. Zvládnul jsem to s vypětím sil a sesul se na židli. Šilda mi pak říkal, že jsem se při tom klátil tak, že jsem se mu málem nosem zapíchl do jeho buřta. Ale nakonec jsem se po kafi a jídle trochu probral, měli jsme čtyři stovky na závěsy a já odpoledne šel na trénink. Zjistil jsem, ten půllitr krve mi chyběl, párkrát jsem přeběhl hřiště a měl jsem toho dost. Ale mladý organismus regeneruje rychle, tak pak jsme chodili na krev každého půl roku.

Ve třetím ročníku jsme měli jeden předmět, který patřil k těžším. Jmenoval se „Speciální metody analytické“, hantýrkou zvaný špecky, a zkoušeli ho přednášející. V jedné paralelce, kam patřili studenti paliv (Jarda Prokop, Venca Roubíček, Lojza Chlebek nebo Míra Novák) přednášel a zkoušel profesor Čůta. Byl to starý drobný a svérázný pán. Říkalo se o něm, že rád jezdí rychle v autě, ale často zapomene, kde auto zaparkoval. Také to byl vědec, jehož jméno bylo známé široko daleko. Byl vynálezcem indikátoru označovaného Čůta-Kámen. Nebyl to šutr, Kámen bylo příjmení jeho spolupracovníka, se kterým publikoval článek o tomto indikátoru. Profesor Čůta i svérázně zkoušel. Zkoušce u něj se říkalo šestidenní. Nejdříve k němu museli studenti chodit na konzultace, tam s ním probírali partie, které měli dokonale nastudované a někdy při páté nebo šesté konzultaci Čůta usoudil, že už toho umějí dost a zapsal jim zkoušku. Konzultace měla jasná pravidla. Nejdříve museli uchazeči před pracovním profesorem dlouho šoupat nohama na rohožce, aby ukázali, že do pracovního chtějí vstoupit až s čistými botami. Museli odhadnout správný okamžik. Nesměli tam vlézt příliš brzo, to znamenalo neúctu, ale ani příliš pozdě, to bral profesor jako zdržování. Pavel Novotný nám jednou vykládal, že jeho spolužák a bohém Miloš Nevřiva šel na zkoušku ve dvojici se studentem, který se na zkoušku učil na zahradě na sluníčku, takže byl opálený. Miloš šel z těžkého flámu a byl bledý jak sedma. Čůta vyslovil pochybnosti, že opálený student může být dobře připravený na zkoušku, dal mu za vzor připraveného bledého Miloše. Ten den dostal zkoušku jen Miloš. Není se co divit, že na mnoha pražských i venkovských záchodech byl na zdech napsáno „Čůta je vůl“. Napsáno „Servít je vůl“ byl sice čtenější (Servít byl profesorem na ČVUT, kde učil pružnost a pevnost), ale i tak jsme byli rádi, že naše škola je populární i v tomto směru.

Na šestidenní k Čůtovi chodila dvojice Jarda Prokop a Míra Novák. To zaručovalo, že z toho bude příběh. Míra byl podobně jako Jarda tvůrce příběhů, které by bez jeho přičinění nevznikly. Jednou večer např. přemlouval paní vrátnou na koleji, aby tam přes noc pustila dvě jeho kamarádky. Argumentoval, že jsou to studentky, které také bydlí na koleji, ale jiné a že je vlastně jednou, na které koleji budou spát, že je klidně může pustit na Sinkulárnu. Hučel do vrátné tak dlouho, až ji zlomil. Tak si pro své vymyšlené studentky šel před kolej, že je přivede. Tam si rozeplnul bundu, rozcuchal vlasy a vrátil se s výkřiky: „Ten darebák, ten kurevník“. Věděl, že paní Sobolová odjela na pár dní pryč, a tak toho využil k vytvoření příběhu. Paní vrátná se ho vyptávala, co se stalo, on ji nakecal, že Sobol ty dvě studentky odtáhnul k sobě domů a že jim nepomohlo, ani když se je snažil ubránit. Druhý den se Sobol ráno jen divil, proč si ho celá kolej tak zvláště prohlíží. Ani nevím, jestli někdy odhalil původ těchto pohledů.

Tato dvojice uchazečů zdolala Čůtu vysoko na body. Vždycky odhadli správnou dobu na otírání bot, správně konzultovali jen ty úseky, které dokonale uměli. Na Čůtu udělali hluboký dojem, že jim zkoušku vnutil snad už při třetí konzultaci. Oni se naoko bránili, že chtějí ještě chodit na konzultace, že by se jistě našly partie učiva, které neumějí dokonale. Ale Čůta jim dal za jedna s tím, že se už dlouho nesešel s tak vynikajícími a při tom tak skromnými studenty. I svět chytrých lidí chce být klamán.

Praxe v Rakoně

Po čtvrtém ročníku jsme měli povinné praxe v délce asi pět týdnů. Asi pět nás zamířilo do Rakovníka, kde byla továrna Rakona vyrábějící prací prostředky. Z koležáků tam kromě mne byl i Jaromír Klak, zvaný Keson. Ten se o rok později stal jedním z nejmladších inženýrů v Evropě. Narodil se někdy mezi Vánocemi a Silvestrem, takže do školy začal chodit daleko před dosažením šesti let, maturoval na jedenáctiletce a po pětiletém studiu promoval v jednadvaceti. Pak se také nějakou shodou okolností dostal do skupiny československých odborníků, kteří byli dlouhou dobu zadržováni v Angole a museli ji projít pěšky. Další v Rakovníku byli naši spolužáci-Pražáci Standa Vostřel, Ota Zich (sám výborný muzikant a starší bratr zpěváka Karla Zicha) a myslím, že i Dan Štangl. Já se Standou jsme byli přiděleni do takového poloprovozu, kde se pokoušeli vyrábět estery mastných kyselin, které se v té době stávaly důležitou surovinou v kosmetickém průmyslu. Tuto poloprovozní výrobu tam zavedl jeden mladý inženýr, který nám tam velel. Jeho snahou bylo co nejvíce vyrobit, protože ty estery dodával i maskérům na Barrandov, což mu slibovalo dobrou pověst v Rakoně a asi i nějaký přivýdělek. Ale byl to fajn kluk, žádný fouňa, ukázal nám u Rakovníka rybníky na koupání a jednal s námi velmi přátelsky. My jsme se na oplátku snažili dělat náš výzkum a výrobu co nejlépe. On když vařil, tak spěchal, ať něco vyrobí a často nestihl zaznamenat důležité veličiny a nemohl pak porovnávat, jaké nastavení podmínek vede k vyšší výtěžnosti. My jsme do toho zavedli trochu lepší pořádek. Měření a vaření nám tím zabralo více času, museli jsme čekat, až se ustálí teploty apod. Často jsme se v práci zdrželi do večera, ale nevadilo nám to. Za to nám vadilo, že Rakona nás brala pěkně u huby, když nám studentům účtovala za nocleh na jejich ubytovně částky, které měli pro hosty při ubytování na jednu noc a tak tato praxe v Rakovníku byla pro nás cenově nepřijatelná a nespravedlivá. Někteří naši spolužáci při praxi bydleli na koleji, kde byla cena pro studenty, v jiných městech se k praktikantům chovali vstřícněji a ceny za ubytování odpovídaly studentským možnostem. Tak jsme si stěžovali u šéfa, argumentovali jsme tím, že tam pilně a zodpovědně pracujeme a že naše práce má i ekonomický přínos pro podnik. Náš rakovnický šéf se pokoušel to vyřídit v Rakoně, ale nějak nepochodil. A tak přijeli zástupci naší katedry, paní Ing. Malá (ta byla

taková hodná teta studentů) a Vláďa Hlaváček, nafoukaný mladý chytrý a suverénní asistent, který byl vždy s řešením podobných problémů rychle hotov. Opět jsem argumentoval, že platit takovou cenu za ubytování je nad možnosti našich rodin, že kvůli dlouhé praxi nemáme možnost si o prázdninách přivydělat brigádou na nespravedlivě vysokou cenu ubytování a že tam pracujeme s invencí a ekonomickým přínosem. Hlaváček to samozřejmě chtěl vyřídit rychle a razantně, tak řekl, že když se nám praxe jako povinná součást výuky nelíbí, tak ať odejdeme ze školy a podobné nesmysly. Myslím, že se z toho stal souboj mezi ním a hlavně mnou a on si nepřipouštěl, že by neměl být jasný vítěz. Ale nakonec se to nějak vyřešilo, buď nám Rakona udělala přijatelnou cenu, nebo část ubytování platila za nás jako odměnu za naši práci, to už si přesně nepamatuji. Ale za to vzpomínám, že jsme byli předvoláni k nějaké katedrální komisi, kde si Hlaváček stěžoval, jak jsme mu drze odporovali, já jsem prý dokonce s ním mluvil ledabyle a pohrdavě se žižkovským přízvukem. Já se obhajoval mimo jiné i tím, že na Žižkově jsem byl jen asi pětkrát v životě, vždycky jen hrát basket a že tak jsem stěží mohl někde pochytit žižkovský přízvuk. Tato epizoda nakonec dopadla dobře. My jsme pokračovali v měření a praxi, poznávali krásy Rakovníka a okolí a využívali toho, že jako studenti po čtvrtém ročníku VŠCHT jsme byli pro místní holky atraktivní. Jedny nás dokonce nás pozvali na večírek do bytu, který na jeden víkend jejich rodiče opustili. Ale nebyl konec všem Rakovnickým průšvihům. Jednou jsme seděli v hospodě na náměstí a bavili se. Jeden místní opilec se do nás neustále navážel a zkoušel nás nějak vyprovokovat. Standa nevydržel a řekl mu, ať nás nechá nebo jinak že mu dá přes hubu. Opilec asi podcenil Standu, který byl z nás nejdrobnější. Standa ale v dorostu boxoval, a tak když ho opilec vyzval, že jdou ven, tak klidně šel a hned v průjezdu se střetli. Standa vyslal direkt na jeho bradu, opilec klesnul a pro ten večer jsme měli od něj pokoj. Stalo se, že Standa mu přerazil čelist a opilec toho využil. Nahlásil to policajtům, měl několik dní nemocenské, takže policajti to kvalifikovali jako Standův trestný čin. Za pár týdnů Standu předvolali k soudu a Ota a já jsme museli jet svědčit. Ota řídil fiátka rodiny Zichů a pan profesor jel s námi jako dozor. Standa chudák dostal za takovou blbost podmínku, přesto mu pan profesor Zich (profesor logiky na Filosofické fakultě, šarmantní a nepraktický člověk) gratuloval, že to nedostal natvrdo. Ještě štěstí, že Standu nevyhodili ze školy rok před dokončením.

Z Rakovníka, kde jsme se v hospodě občas potkávali s jedním místním studentem biologie na Přírodovědecké fakultě, který rád a dobře vyprávěl různé příběhy, jsem od něho věděl o filckách: „Muňka obecná, *pthirus pubis*, lidově zvaná filcka, se vyskytuje ve stydkých krajinách nečistých lidí“ nám hbitě citoval z nějaké staré monografie. Jiné zkušenosti jsem s filckami v té době neměl, dohnal jsem to později. Jednou se stalo, že Jarda Dostál (přezdívaný Košťál) zjistil, že má filcky. Věděl, že na to pomůže natírání nerakainem, který byl k dostání v každé lékárně. Ale nechtělo se mu tam jít a koupit si nerakain sám, chtěl se vyhnout podezřívavým pohledům lékárníků. Využil toho, že Jarda Prokop rád vyřizoval různé záležitosti a tak ho požádal, až půjde do města, aby mu nerakain koupil. Jarda Prokop chtěl vědět, na co nerakain je dobrý. Košťál mu řekl, že je to na péro. Ten nevěřil Košťálovu tvrzení a vyzvídal z něho dále. A tak Košťál mu nalhal, že to je na jeho na basketu podvrknuté koleno. Jardu Prokopa to uspokojilo a vyrazil do lékárny. Lékárníci řekl, že chce nerakain a zdálo se mu, že si ho nějak divně prohlíží. Tak jí řekl „svůj“ příběh, že to potřebuje na svůj kotník, který má podvrknutý z volejbalu. Nemohl pochopit, proč se lékárnice podivně usmívá. Důvod se dozvěděl až na koleji, kde jsme mu nalili čistého vína. Málodko je rád za blbce a Jarda Prokop obzvlášť. Ale už nemohl nic dělat, všechno se rychle rozneslo, a tak tento zážitek zařadil mezi příhody, které vyprávěl pro potěšení kolejniho nebo hospodského publika.

Závěr studia

Ve čtvrtém a pátém ročníku jsme měli dva semestry předmět, který nás většina upřímně nenáviděla. Byla to ekonomika chemického průmyslu a součástí předmětu byly i takové úřednické blbosti, jako do kterých kategorií patří různé stroje a nástroje a jak se to účtuje. A na cvičení nás měl asistent Šmatlán, který byl protivný jak činže. Byl to takový suchý a kožený kravaták, který se tvářil pořád strašlivě vážně. Před jedním cvičením, kdy se měly probírat nějaké výpočetní příklady obtížnostně zhruba na trojčlenku a podobné triviálnosti, jsme se v kruhu dohodli, že si onoho vyučujícího trochu vychutnáme. S Frantou Peňázem a Ivanem Grymem jsme se domluvili (myslím, že to byl Frantův nápad, možná se k nám přidal i Vilda Gruml nebo někdo další), že když Šmatlán bude psát zadání příkladu na tabuli, tak si rychle rozdělíme práci na příkladu, a co nejrychleji to paralelně vyřešíme. Tak vypadaly paralelní výpočty v roce 1966. Tak se nám podařilo dosáhnout žádaného efektu. Když Šmatlán dopsal zadání a otočil se do učebny, tak na něj zrudně čumělo několik studentů. Samozřejmě se zeptal, proč nepočítáme. My na to opovržlivě, že už to máme hotové. Tak chtěl znát naše výsledky, které jsme mu správně nahlásili, každý svou část, ve které se vyznal. Trochu jsme ho pozlobili, ale problém se zkouškou z ekonomiky to neřešilo. Na zkoušku jsme jít museli, mnozí z nás opakovaně, a ty ekonomické ptákoviny se naučit, ať nás těsně před koncem studia nevyhodí ze školy.

V pátém ročníku před Vánocemi nám uspořádala katedra strojnictví exkurzi, ať vidíme nějaké chemické stroje a jejich výrobu ve skutečnosti. Jeli přes Přerov (chemička) do Žiliny (jiná chemička) do Ostravy, kde jsme viděli železářny včetně válcování plechů a trubek. Do Ostravy jsme přijeli navečer za tmy, tak jsme jen zírali na město, které bylo úplně jiné než všechna ostatní, které jsme znali. Ubytování jsme byli v noclehárně v Čapkově sokolovně, do pokojů se vcházelo z ochozu sálu tělocvičny a tam zrovna v tu chvíli hráli basket staří pánové, z nichž některé jsme znali z nedávných let, kdy hrávali ligu za NH Ostrava. Já v té chvíli netušil, že je to asi 100 metrů od místa, kde budu skoro čtyřicet let bydlet. Od našeho bývalého spolužáka Jardy Borovce jsme se Šildou měli slib, že až přijedeme do Ostravy, tak nás vezme na pivo. Tak jsme ho zkoušeli nějak nahnat. Měli jsme telefon k nim do bytu. Jeho rodiče nám řekli, že bude nejspíš v tělocvičně ve škole na Kamenci. Školu jsme úspěšně našli, byla docela blízko za řekou Ostravicí. Tam jsme vtrhli do tělocvičny a zastihli partu basketbalistů (nebo fotbalistů?), jak právě končí. Jarda na nás zíral velmi překvapeně, když jsme za ním v zimních kabátech vlezli do sprch. Připomněli jsme mu jeho pozvání, on si od kámoše půjčil peníze, protože s takovou návštěvou nepočítal a vyvedl nás do Jindřišky, což byla hospoda asi 200 metrů od mého budoucího bydliště. Ale při prvním setkání s Ostravou jsem byl z toho města spíše vyděšený, tam se průmysl a doly protínaly s centrem města a lidi tam byli utahaní a drsní. Druhý den jsme podrobně viděli Vítkovické železářny, ještě jednou jsme v Ostravě přespali a ráno vyrazili na Prahu. Byla to poznávací cesta přes místa, ve kterých jsem do té doby nikdy nebyl. Přes Opavu, Bruntál, Skřítek, Šumperk, pod Orlickými horami do Hradce Králové a do Prahy.

U Míly Ludvíka jsem pak dělal spolu s Vildou Grumlem i diplomku. Já měl zkoumat, zda by tu mezifázovou plochu nešlo odhadovat fotometricky. Do míchané nádoby se vložila sonda, která měřila množství prošlého světla. Čím byla mezifázová plocha větší, tím více světla pohltila. Opět jsem musel fotit emulsi a měřit velikost kapek, aby bylo možno fotometrickou sondu kalibrovat, takže časově hodně náročná práce. Při diplomce jsme se poprvé důkladně setkali s aplikacemi statistiky a zjistili jsme, že v tom máme značné díry, navzdory tomu, že jsme úspěšně absolvovali ve třetím ročníku příslušný předmět. A Míla Ludvík nám také nebyl schopen vždycky poradit, statistika v technických oborech nebyla tehdy úplně běžný nástroj.

Kvůli časové náročnosti experimentů jsme s Vildou někdy měřili i v noci. Na studenty musel pak dohlížet někdo zodpovědný, což byl často Olda Holeček, mladý asistent z katedry. Čas čekání jsme si krátili zpěvem, Vilda byl výborný zpěvák z jižní Moravy. Dokonce mě vyhecovoal, abychom zpívali dvojhlasně. To já vůbec neuměl, jak někdo začal zpívat druhý hlas, tak jsem hned utekl k němu. Ale Vilda mě trpělivě cepoval, až nám to trochu šlo. Když nás Olda Holeček uslyšel vedle u sebe v pracovně zpívat, tak vždycky přišel a přidal se. Tak čas práce na diplomce utekl jak voda, naměřili jsme, vyhodnotili a nějak to sepsali. Sepisování bylo pro mne docela těžké, byla to první delší práce, kterou jsem dával dohromady. Tehdy nebyly počítače s textovými editory, tak se to muselo napsat nejdříve rukou tak, aby to bylo čitelné, protože rukopis musel posoudit vedoucí práce, aby rozhodl, zda to pustí k obhajobě nebo případně doporučil úpravy. Čitelnost rukopisu byl na můj škrabopis hodně náročný požadavek. Pak se práce musel nechat přepsat na stroji, mně to přepisovala sestřenice, která byla tehdy v Praze úřednicí. Diplomová práce se psala se čtyřmi kopiemi. Čtyři výtisky se odevzdávaly, jeden jsem si chtěl nechat. To se později ukázalo zbytečné, už jsem ho pak nikdy nepotřeboval. Do všech kopií se musely dopsat matematické symboly a řecká písmena, která na psacím stoje nebyly a do diplomky vlepit ručně obrázky a grafy. Teprve potom bylo „dílo“ hotové a mohlo se odevzdat.

Když jsem před definitivním termínem odevzdání vpisoval řecká písmena a symboly a chtěl vlepit grafy s výsledky, tak jsem s hrůzou zjistil, že na fotkách jsou obráceně. Myslím, že jsem to fotil sám a nezkontroloval. Teď mně čas běžel nepříjemně rychle, termín odevzdání byl vzdálený jen hodiny a na předělání fotek to nestačilo. Nějak mě to zlomilo a na pokoji jsem začal fňukat, že ke státnicím budu moci jít až na podzim a že jsem chtěl udělat rodičům radost tím, že skončím studium včas. Z chmurné nálady mě vytáhnul Šilda. Jen řekl: Přestaň blbnout, dopisuj ty symboly a já ti skočím do školy ty pozitivy udělat znovu. Za chvíli byl zpátky i s fotkami. Myslím, že v té rychlosti stačil udělat všechno jen čtyřikrát nebo na pátou sadu už tam nenašel fotografický papír, ale to nevadilo. Čtyři výtisky na odevzdání jsem měl a v soukromém výtisku pro mne zůstaly fotky převrácené. Jsem mu za to dosud vděčný, bylo účinná kamarádská pomoc a příklad toho, že nárek a panika problémy neřeší.

Jarda Helus, Fidélův spolužák z kruhu, měl na koleji motorku. Byl už v té době ženatý a otec rodiny, tak to pro něj byl dopravní prostředek na časté cesty domů do Plas. Když motorku nepotřeboval, tak ji mně nebo Šildovi ochotně půjčil, třeba na rybník do Břve, kam jsme se zajeli vykoupat. Šilda chtěl zajet do Tábora za Janou, svou nastávající, aby se předvedl i jako motorista. To jsem si ale asi teď vymyslel, Šilda na předvádění zásadně kašlal. Na cestu do Tábora si mě přibral sebou, abych mu jistil záda. Tak jsme vyrazili, cestu tam odřídil on, cestu zpátky já. Janiny rodiče měli chatu u rybníka Jordán, tak jsme je tam všechny navštívili, vykoukali se v Jordánu, snědli nějaké pohoštění a vrátili se na kolej. Všechno proběhlo v pořádku. Dramatický byl až další den. Diplomky byly odevzdané, sluníčko svítilo a kolejáci-pátáci seděli před kolejí na lavičce, koukali po holkách a vymýšleli blbosti. Když uviděli, že chystáme motorku, abychom dojeli pro benzin a vrátili Jardovi plnou nádrž, tak Fidéla a spol. napadlo, že bude legrace, když nám při rozjezdu zvednou zadní kolo a budou se smát, jak nemůžeme odjet. Opravdu to udělali. Řídil jsem já, Šilda za mnou, oba jsme ty dobráky kopali a odstrkovali, já přidával plyn, aby je ten kravál odradil, ale pořád nic. Pak nás najednou pustili, motorka se postavila na zadní kolo, pak jsem to nějak trochu zkontrol, ale pádu na bok k chodníku jsem zabránit nedokázal. O obrubník jsem trochu promáčknu nádrž, zůstal tam dolík. Pro benzin jsme dojeli a motorku vrátili Jardovi s tím, že mu budeme muset tu škodu nějak nahradit. Jarďa byl hodně velkorysý člověk, řekl, že se toho tolik nestalo a že je to v pořádku. Velcí a silní lidé (Jarďa byl

hokejista, opora školního hokejového mužstva) si nepotřebují nic dokazovat, tento můj malér přešel s úsměvem. Však kvůli úsměvu neměl nadarmo přezdívku „Culda“.

S Jardou Helusem jsme zažili jednu zajímavou příhodu. Párkrát jsme s partou byli v hospodě Rybárna na Betlémském náměstí. Tam chodili i baletáci z Národního divadla a jedním z nich byl vysluhující člen souboru Jarda Holeček. Myslím, že za mlada byl dokonce sólistou, ale na stará kolena nosil po jevišti halapartnu, jak sám říkal. Jarda Prokop ho pozval k našemu stolu. Jarda Holeček byl gay, jak to mezi baletáky bývalo četné. Holeček byl drobné štíhlé postavy a ve tváři patřičně vyžilý. Nějak jsme se mu s Jardou Helusem zalíbili a museli jsme pak čelit jeho vlezlosti. Mně říkal, že mám krásně smyslnou držku a Jardovi se dokonce pokoušel u stolu udělat cucflek na bicepsu. Pomalu jsme z toho začínali být nervózní, zvláště když Holeček vždycky šel za námi na záchod, kdykoliv jsme tam někdo z nás šel sám. Tam se jednou pokusil na mne zezadu lepit. Pohrozil jsem mu, že mu dám přes hubu, pokud toho nenechá. Ale on byl čím dál agresivnější, a tak jsme s Jardou rychle zaplatili pivo a zdrhali pryč. Vyběhli jsme pěšky Myší dírou kolem Chotkových sadů a zastavili se až u stánku na Špejcharu. Tam jsme se za náš útěk odměnili buřtem a pivem a konečně v klidu vydechli. Ta událost nám byla oběma nepříjemná. S něčím takovým jsme se setkali poprvé a nemohli jsme pochopit, proč jsme se tak vyděsili. Každý jsme měli nad Jardou Holečkem takovou fyzickou převahu, že nám znásilnění rozhodně nehrozilo. Ale velmi neobvyklý zážitek to byl a ani jeden z nás si to netoužil zopakovat.

Karty

Musím zmínit jednu mou karetní prohru, poučnou v tom, že by se člověk neměl nechat manipulovat okolnostmi a včas se rozhodnout zdravým rozumem. Karty, tzn. mariáš a později taroky, hraji rád už od dětství, kdy mě bratřenci z Chabeřic naučili základy mariáše. Pak to pokračovalo na gymplu a hlavně na basketu v Litvínově. Na kolej jsem přišel mezi spolužáky s dovednostním náskokem, který jsem zejména v prvním ročníku, než se naše dovednosti vyrovnaly, využíval k drobnému přivýdělku. V desetičlenném mariáši o žádné velké peníze nejde, když se člověku daří, tak za večer vyhraje něco přes deset korun. O něco větší částky se mohou otočit v licitovaném mariáši, ale pořád jsou to sumy, které člověka existenčně neohrožují a výsledek je spíše měřítko hráčských schopností než zdroj výdělku. Taroky jsem se učil na koleji od Moraváků, kteří tuto krásnou hru šířili na západ. Taroky jsou podstatně složitější hra než mariáš a také zajímavější. Karet je o 22 více než v mariáši a místo s osmi trumfy je nutno počítat se dvaadvaceti. Na koleji byly taroky velice populární a celkem brzy jsem se probojoval mezi uznávané hráče. Ale jeden večer jsem svou dovednost dosti přecenil. Začali jsme hrát někdy zvečera v hospodě, hráčská parta byla kolejní tarokářská elita. Při zavírací hodině jsem prohrával více jak dvacet korun a naivně jsem si myslel, že karta se musí už brzy otočit. Jedním ze spoluhráčů byl kolejní zdravotník Radek, student medicíny a vynikající tarokář, který měl na koleji svůj samostatný pokoj. Ten nabídnul, že s hrou můžeme pokračovat u něho. Já jsem to uvítal, protože jsem chtěl vyhrát prohrané peníze zpátky. A tak jsme pokračovali. Pro mě to už brzy přestala být zábava, protože jsem měl v jednom kuse špatnou kartu a prohrával stále více. Hráli jsme až do rána a když jsme končili za zpěvu ptáků, tak jsem prohrával asi stovku, byl jsem překouřený a ospalý a nejradši bych si sám dal pár facek. Prohraná částka byla podstatná část mé měsíční apanáže od rodičů, tu jsem pak musel nahradit nějakou brigádou na stavbě. Do školy samozřejmě nemělo smysl chodit, asi bych tam usnul a stejně bych se na nic nesoustředil. Naštěstí mi tahle zkušenost utkvěla v hlavě natolik, že jsem karetní noční výmlaty pak už nevyhledával a pochopil jsem, jak snadné je sklouznout ke hráčské závislosti, které se nyní říká gamblerství. Na hazardní hry jsem se nikdy nedal a

loterie a podobné hry nesázel. Za blbost se musí platit, já měl to štěstí, že jsem zaplatil jen manuální práci jeden víkend na stavbě nějakého družstevního bytu.

Na koleji v jednom asi dva roky trvajícím období propukla móda bridže. V této oblasti jsme my karbaníci viděli výzvu. Honem jsme sehnali nějaké knihy, abychom se poučili o pravidlech bridže, systémech licitace a organizaci soutěží. Obvykle se bridž podobně jako šachy považuje za sportovní disciplínu, tedy nehraje se o peníze, rozhodně žádné desetníky po každé skončené hře se po stole neposunují. V Praze se tehdy bridžové turnaje pořádaly v kavárně u Bumbrdlíčků a do některých se tam mohli přihlásit i začátečníci bez výkonnostních tříd. V naší partě nás bylo pět (Vláda Meduna, Jirka Kotecký, Franta Peňáz, Ivan Grym a já) a někdy se nám podařilo se v turnajovém večeru umístit na předních místech. Vzpomínám si, že jsme iritovali ortodoxní bridžové hráče naší mariášnickou hantýrkou při hodnocení sehrávky skončené partie a také to, že jsme dost často dosahovali špatných výsledků u stolů, kde hrály v našich očích staré babiny. Pak jsme zjistili, že to nebyla úplná náhoda. Staré paní byly dlouholeté spoluhráčky a kromě povolených hlášek při licitaci užívaly k dorozumění i jiné signály jako podrbání se pletací jehlicí apod. Ale móda bridže nás dost brzy opustila a naše hráčské vášně se vrátily k mariáši nebo tarokům. Jen Jirka Kotecký se bridži věnoval důkladněji, dotáhl to na nejvyšší výkonnostní třídu a do celostátní bridžové ligy. My ostatní jsme s Karlem Poláčkem (jak zmiňuje v knize Hráči) došli k postojí, že bridž je cizácká hra, při níž hráč, který celý večer hraje a tím má alibi, může stihnout zavraždit bohatou tetu v době, kdy pauzuje (je tzv. dummy).

Prázdniny ve Zruči

Aspoň část každých prázdnin jsem strávil u rodičů ve Zruči. Někdy jsem i ve Zruči v létě stihnul i nějakou brigádu kromě Kampalénu i třeba na stavbě, abych si přivydělal na lyže a podobné zábavy. Ve Zruči jsem měl pár kamarádů, někteří z nich byli volejbalisté, na prázdniny tam k dědovi a babičce jezdil další volejbalista Standa Krejčík, tak jsme často hrávali na zručských hřištích na Ostrůvku nebo v parku. Se Standou jsme i občas šli běhat do terénu, ať po prázdninách máme na začátek sportovní sezóny fyzičku. To jsme si dali všelijaké terénní běhy do strání kolem Zruče. Když jsme při běhu do kopce málem vyplivli duši, tak jsme se zapřísahali, že už nebudeme kouřit. Ale po doběhnutí nám rychle otrnulo, stavili jsme se v hospodě u Kukulů na pivo, pak jednoho z nás napadlo, že bychom si mohli koupit cigarety a už jsme hulili. Odřeknout si cigaretu u piva po sportu je těžká disciplína.

Mezi kamarády ve Zruči byli kluci zhruba mého věku, Jindra Nácovský, Jarda Klaus, Jarda Sobola, Jirka Koukol atd. Jarda Klaus měl doma starou prvorepublikovou kánoe, druhá zručská loď byla podobně stará bráchova loď u nás ve stodole. A kluky napadlo, že by ty kánoe mohli vyspravit laminováním a pak vyrazit na vodu. Bráchu a švagrovou jsem musel sice dost dlouho přemlouvat, aby k tomu svolili, ale nakonec to všechno vyšlo, kluci vyjeli na Lužnici a my pak v různém složení a mockrát vyvezli loď vlakem na Stvořidla. Já byl v té době už po vodáckém výcviku, tak jsem mezi kluky šířil správnou vodáckou techniku. Když se tehdy loď posílala vlakem, tak dráha automaticky účtovala přepravovanou váhu 70 kg. Po opravě našim lodím moc k té váze nechybělo, byly opravdu hodně těžké. Ale jezdit po řece na nich dalo a k dopravě na nádraží jsme vždycky nějaký podvozek ze starého kočárku našli. Pár let byly lodě zdrojem našich vodáckých zážitků. Kromě opakovaných sjezdů Stvořidel jsme jezdili i po vodě dolů, jednou s Ivanem Grymem za dva dny až do Davle na Vltavě.

Majáles 1966

V roce 1965 byl po létech zase povolen majáles. Chemie se tenkrát nějak nestihla do toho úspěšně zapojit, a tak jsme při přihlížení majálesovému průvodu byli celí zasmušilí, že naše škola není moc viditelná. Cíl průvodu byl ve Fučíkárně, tam si studenti zvolili Allena Ginsberga králem majálesu. Další rok jsme se snažili co nejvíce přispět k dobré prezentaci naší školy. V roce 1966 už byly ve vzduchu cítit budoucí změny, tuhost režimu povolovala. Tak asi týden před majálesem se laboroky změnila ve výtvarné dílny, kde jsme pilně pracovali na úderných plakátech a výrobě ostatních materiálů do průvodu. Vedoucí úlohu strany tam zajišťoval mladý docent Franta Kůtek z katedry anorganiky, se kterým se většina z nás znala z lyžařských kurzů. Ten jen lomil rukama a říkal: „Kluci, za taková hesla mě zavřou a vás možná také“. Ale my už byli hodně rozjetí a tak jsme náš průvod vybavili opravdu úderně. Majáles pak pochodoval Prahou, přihlížející lidi z nás a našich hesel měli radost. Já jsem při majálesu byl na voze s naším kandidátem na krále majálesu Jirkou Švandou jako jeho stráž, na sobě jsem měl nějakou husitskou „drátěnou“ košili, kterou jsem ve Fučíkárně musel vrátit do fundusu Barrandova, odkud jsme měli vypůjčené kostýmy. Byl jsem úplně vyřvaný z usilovného volání hesel po celý průvod, nemohl jsem mluvit, v triku mi byla zima a ještě jsem si nemohl dát ani pivo, protože další den ráno jsem šel dávat krev. Tak jsem konec majálesu spíše protrpěl.

Konec studia a ohlédnutí za neúspěchy u holek

Studium se přiblížilo ke konci, návrh vedoucího diplomky i oponenta jsem měl za jedna, a tak státnice byly pro mne docela příjemná společenská záležitost. Po vyhlášení výsledků jsem to telegramem oznámil rodičům a začali jsme slavit. Nejdůkladnější v oslavách byl Standa, přezdívaný Šejba, kterému se po státnicích asi nejvíce ulevilo. Ráno obcházel pokoje na koleji a všechny budil: „Nespěte, musíme jít do hospody“. Po pár dnech jsme z toho byli dost vyčerpaní. Já ještě stihnul v těch dnech odskočit na konkurs do Ústavu anorganické chemie. Přestože nás uchazečů tam bylo asi šest, tak oni si vybrali mě a měl jsem jistotu, že po skončení vojenského soustředění budu mít před nástupem na vojnu kam nastoupit do práce a vydělávat si na chleba. S tím výdělkem to je docela zajímavé. V devatenácti letech před nástupem na VŠCHT jsem jako dělník vydělával měsíčně 1900 Kčs, po pěti letech studia jsem na místě v ČSAV, obsazovaném konkursem, dostal nástupní plat 1200 Kč za měsíc.

Musím připomenout i trápení v milostných vztazích. Už od gymplu mě pronásledovaly neúspěchy u Milad. Tam byla mou spolužačkou a také tanečnicí v tanečních a na předtančení na maturitním plese Milada Valchářová. Byla to krásná, chytrá a noblesní dívka z vážené, ale perzekuované ledečské rodiny. Když šla do školy přes ledečské náměstí, tak jsem na ni obdivně čučel z okna třídy, protože se nesla jako princezna. Usiloval jsem o ni asi dva roky, ale nepodařilo se mi vyrazit s ní ani na rande na Šeptouchov, to je krásný romantický kopec nad řekou a nad městem. Náš vztah zůstal k mému zármutku jen kamarádské na úrovni. Já jsem jí s radostí občas udělal domácí úkol z deskriptivy nebo matiky, ona napověděla nějaké slovíčko při písemce z němčiny. Jisté satisfakce jsem se dočkal před pár dny. Milada mi poslala mail, kde mi pochválila mé vzpomínky na mládí, které si nedávno přečetla. Nevím, jestli to nebyla od ní jen milosrdná a teď už i naprosto neškodná lež. Prý jsem se jí na gymplu také líbil, a že dokonce žártila, když jsem nešel tancovat s ní, ale s jinou spolužačkou. Škoda, že mi to neřekla o šedesát let dřív, tehdy by mi to zvedlo sebevědomí.

Z dobývání jedné nedobytné Milady jsem se nepoučil, tak jsem si podobnou zkušenost musel zopakovat na VŠCHT, kdy jsem obdivně a stejně neúspěšně „dobýval“ Miladu Tyrnovou, krásnou a chytrou basketbalistku, která studovala o rok níž na naší fakultě. K získání nějaké větší přízně mi nepomohlo ani to, že při školních přeborech v basketu jsem koučoval naše ženské družstvo, ve kterém byla ona jednou z hlavních opor. Já si jako cíl mého obdivu vybíral krásné holky, které jsem nemohl ničím oslnit, a tak jsem musel trpět. Se svými neúspěchy ve vztazích s krásnější polovinou lidstva jsem se pak chodil vypovídat kamarádům na koleji, nejčastěji k Jardovi Prokopovi a k Fidélovi, kteří bydleli spolu. Většinou mně nijak neporadili, ale pokecali jsme si i o jiných věcech, poslechli jsme si Jardův magneták a hned byl život veselejší.

S koncem školy přišlo ještě jedno vztahové trápení, tentokrát s Bobinou Martínkovou. Ale to se protáhlo až na vojnu, tak to nechám do další kapitoly. Život šel dál a spousta zajímavých událostí mě teprve čekala.

Kampalén

Po hlavě vody i do vedení oddílu kluků

Ke studiu patří i prázdniny. Po prvních třech ročnících jsem část prázdnin trávil jako vedoucí oddílu na pionýrském táboře. Pár kilometrů od Zruče byl bývalý skautský tábor Camp Allen, po zručsku nazývaný Kampalén. Původně patřil největší skautům, ještě si pamatuji, že na konci čtyřicátých let chodili skauti ve svých stejnokrojích na výlety do Zruče. Pak režim skauty zrušil a Kampalén připadl odborům zručské fabriky Sázavan a stal se z něho pionýrský letní tábor. Vůbec netuším, jak mě napadlo se tam v roce 1963 ucházet se tam o místo vedoucího na jednom z třítydenních běhů. Já jsem nikdy nebyl v pionýru, nikdy jsem žádné děti nevedl, a u zručských komunistů, kteří v této době kecali do všeho a měli opravdu dlouhé prsty, jsem dobrou pověst neměl. Vždyť dva roky předtím mi hodně důkladně svým posudkem zakázali studium.

Ale najednou jsem byl na Kampalénu, dostal jedno klukovské družstvo na starost, byli to kluci převážně z Dolního Bousova a těm mým bylo něco mezi deseti a dvanácti roky. Vyšel na mne turnus, ve kterém byl hlavním vedoucím ředitel školy ze Světlé nad Sázavou, byl těsně před penzí a jeho hlavní starostí bylo, aby se dětem něco nestalo, co by jemu a jeho manželce rušilo jejich prázdniny, Byl na táboře se svou paní, typickou paní ředitelovou, a chtěli si na Kampalénu užít svou dovolenou. Tak nám zakazoval téměř všechnu činnost, kterou jde s dětmi v přírodě provozovat. Naštěstí bydleli v chatě na kraji tábora a o naši činnost se pak moc nezajímal, tak jsme jeho zákazy mohli občas beztretně obcházet. Mezi dalšími vedoucími oddílů (měli jsme v táboře asi deset oddílů) měli převahu kantoři různého věku, hodně jich bylo z Jihlavy a na Kampalénu už to byli staří mazáci. V kuchyni byly pomocné kuchařky a u oddílů praktikantky, některé jsem znal z gymnasia, kam chodily o dva roky po mně.

Kampalén byl v krásném romantickém údolí Želivky a byl roztažen podél břehu asi na půl kilometru louky pod lesem. Na protějším břehu byla nad řekou taková menší skála zčásti porostlá stromy a pod táborem řeka zatáčela doleva pod velkou skálu padající až k řece. A kousek pod tím byl jez švihovského mlýna. Po úbočí skály vedla pěšina, na kterou jsme s dětmi měli zakázáno chodit, aby náhodou nám nespady dolů. To byl jeden z těch nesmyslných zákazů hlavního vedoucího a já byl jeden z těch vedoucích, kteří tento zákaz nedodržovali. Moji kluci se vždy na té pěšině chovali zodpovědně a také oceňovali, že provozujeme něco nedovoleného.

S kluky se chodilo do lesa, sportovalo v táboře, učili jsme je plavat a také jsme šli do jiného tábora asi čtyři kilometry proti proudu, kde se pak konala různá sportovní klání. Další týden pak oni zase recipročně přišli k nám. Byl jsem překvapen, jak čas s těmi dětmi rychle ubíhá a jak je ta činnost zábavná. Kluci až malé výjimky nebyli vůbec rozežraní a náš program se jim líbil. A když některý z kluků ubližoval jinému nebo schválně něco rozbil, tak jsem užil Šustovu metodu, tj. jeho teniskou jednu přes zadek. Teď by mi takové metody neprošly, ale tehdy to ani potrestaným nevadilo a všichni byli rádi, že je to rychle vyřízeno bez dlouhých keců a hlášení hlavnímu vedoucímu nebo dokonce rodičům. Večer nebo při odpoledním klidu jsme si četli z knih podle jejich výběru, výběr určoval

většinou jeden z nich, který byl sečtělý a do gusta kamarádů se uměl trefit. Náš oddíl měl myslím tři chatky, já spal s nimi v jedné z nich.

Mě hodně lákala skála naproti tábora. Prozkoumal jsem hloubku řeky pod ní, byla tam na vhodném místě tůň, ve které bylo přes dva metry vody a skála nad tím byla vysoká asi tři metry. Tak jsem odhadnul, že by odtamtud šlo skočit bez úrazu a hned jsem to vyzkoušel. Dával jsem si pozor, ať do vody dopadám pořádně zpevněn, ale hned pak to vybírám vzhůru, abych se nezaryl do dna. První skok se podařil, pak jsem ještě zkusil vylézt o asi metr výš a i odtamtud to vyšlo. Tak jsem si ze skoků ze skály vytvořil představení. Ono to vypadalo docela efektně, protože na začátku skoku jsem letěl mezi větvemi keřů, měl jsem z toho i fotku, ale nevím, kam se poděla. Skoky jsem využíval hlavně k machrování na kuchařky a jiné dámy, ale také na výchovu kluků. V táboře po snídani chodila jakási skupina táborových funkcionářů bodovat pořádek v chatkách. A já klukům každý den sliboval, že když budou mít pěkně uklizeno, tak pro ně skočím. Tak jsem skákal třikrát nebo čtyřikrát denně. A jak praví přísloví, tak dlouho se chodí se džbánem pro vodu, až se ucho utrhne. Těsně před koncem tábora jsem se při dopadu uvolnil moc brzy a voda mě ohnula jak prut, že jsem málem bolestí ztratil dech. Z vody jsem vylezl, na břehu to trochu protáhnul, tak se to částečně uvolnilo a do konce našeho běhu jsem to úspěšně dosloužil. Potíže nastaly až po návratu domů, bolest se zvětšovala, já kulhal čím dál víc, šel jsem k doktorovi, ten mi dal nějaké prášky, ty nepomáhaly a skončil jsem v nemocnici, kam mě sanitka vezla v noci, když předtím jsem se na posteli svíjel bolestí, jakou jsem nikdy předtím ani potom nezažil. Tam naštěstí odhalili, že mám zánět nervu, nějakými kapáky mě pomohli, začal jsem chodit na trakce a rychle se to zlepšovalo. Ještě do konce prázdnin jsem pak na trakce dojížděl a spravilo se to tak, že začátkem semestru už jsem mohl pokračovat ve sportování. Za blbost se musí platit. Později jsem se dozvěděl, že předtím tam zkoušel skákat jeden mladý praktikant ze Zruče, který si při svém pokusu z nižší výšky rozvalil důkladně do krve kůži na hlavě.

O večerech byla v táboře dost dusná nálada. Když jsme uložili děti, tak jsme nesměli podle příkazu hlavního vedoucího sedět v táboře u ohně, abychom nerušili děti. Řešili jsme to tak, že v táboře zůstali dva vedoucí, kteří měli ten den službu a ostatní na pramičce odjeli pod tábor. Tam byl ve stráni nad řekou srub, ve kterém nikdo nebyl. Drze jsme jim tábořili na jejich terase. Jeden kantor z Jihlavy, Míla Mleziva, byl výborný muzikant a zpěvák, tak jsme tam přezpívali kdeco a pokecali o životě. Ten mi mimo jiné řekl, že mám zajímavý hlas a že bych měl recitovat. Vzpomněl jsem si na to o pár let později na vojně, když jsem se přihlásil do recitační soutěže. Také na prvním mém táboře se mi konečně podařilo s jednou paní učitelkou přijít krásně v přírodě o panictví. Ve dvaceti létech jsem už byl mezi spolužáky trochu zaostalý.

Další rok jsem jel opět jako oddílový vedoucí na Kampalén. Složení vedoucích bylo podobné jako před rokem, jen s malými obměnami. Z některých loňských pomocných kuchařek a praktikantek staly vedoucí oddílů. Jedna z nově příchozích vedoucích byla Eva M. z Jihlavy, studovala v Liberci Vysokou školu textilní, závodila tam i v orientačním běhu. Byla to hezká sportovně založená holka se smyslem pro humor. Rádi jsme se spolu bavili, pro mne byla objektem silného zájmu, ale moc daleko jsem nepokročil.

Překonal jsem nedobré vzpomínky na můj poslední loňský skok ze skály a opět jsem se snažil ohromit holky a především Evu, svou odvahou a dovedností. Znovu jsem tedy skákal ze skály znovu i pro své kluky v oddílu, aby uklízeli. Ale už jsem skoky šetřil, skákal jsem jen jednou denně, ať záda nepokouším příliš často.

Pro vedoucí na táboře je největší odměnou, když poslední den děti nechtějí domů, ale chtějí v táboře pokračovat, a když některým i ukápnou slza. Samozřejmě to bývá jen chvilkové, pak se zase začnou těšit domů. Ale člověk vidí, že svou práci nedělal špatně.

Eva mě přitahovala v myšlenkách i po konci tábora. Tak jsme vykořespondovali, že za ní přijedu do Jihlavy. Tam jsme se šli koupat k jezu na řece Jihlavě někde nad městem a kromě plavání a jiných letních radovánek probírali i náš vztah. Já měl silný zájem s ní chodit „na vážno“ i přes odlehlost Liberce, ale všechno se ukázalo v jiném světle. Eva mi řekla, že v Liberci má pevný vztah s ženatým asistentem, který byl i trenérem orientáku a není schopna tento vztah skončit a že mě nechce obelhávat. Tím rozhodla, že jsme spolu chodit nezačali. Život občas přináší události, které nám nejsou vhod, ale tak to chodí.

Sportákem na táboře

Nejdramatičtější byla moje třetí účast na táboře Kampalén. Dopředu jsme se s dalšími vedoucími domluvili, že pojedeme na turnus, ve kterém bude hlavním vedoucím zručský tělocvikář Šusta, který hodně z nás učil. Věděli jsme, že s ním tam nebude tak pochmurná atmosféra jako s ředitelským předchůdcem. Ale nic nešlo hladce. Před začátkem turnusu byly velké povodně, tábor byl zatopen, předchozí turnus musel skončit dříve. Když jsme se na začátek našeho turnusu dostavili, tak na loukách v táboře stála ještě voda. Rozhodovalo se, co udělat, ale počasí už bylo pěkné a teplé, tak louže rychle vysychaly. Tak se rozhodlo, že tábor začne asi o dva nebo tři dny později. I rodiče dětí byli rádi, protože s odjezdem dětí počítali ve svých plánech a neměli náhradní řešení. Kvůli loužím a mokru v táboře jsme chodili bosí, protože holínky si vzal málokdo. Dny do příjezdu dětí jsme využili k vysoušení všeho možného, co bylo namočené, včetně vymetání největších louží. Já jsem na tomto běhu byl určen za sportáka, což je super pozice. Nemáte starost o svůj oddíl, spal jsem sám v maličké chatce na břehu řeky, která byla současně i skladištěm sportovního materiálu. Ty dny jsem využil k opravě pádel, která byla v přišerném stavu, že by vůbec nešlo využívat dvě táborové pramice. Já se těsně před prázdninami vrátil z vodáckého kurzu na Lužnici a chtěl jsem radost z ježdění na lodi a pádlování umožnit i mladším následovníkům. Nakonec se mi těch potřebných 14 pádel podařilo dát jakž takž dohromady a bylo možné pak vzít dvanáct pádlujících dětí na loď najednou. Někteří sice měli pádlo jen s půlkou listu, ale to se spravedlivě rozdělilo mezi loď, aby na tom byly obě lodi stejně.

Přes dramatický začátek našemu turnusu přálo počasí, samé sluneční dny, děti spokojené a z plavání a lodiček nadšené, obvyklé táborové hry i utkání s vedlejším táborem jsme úspěšně zvládli. Vedoucí si v době odpoledního klidu zahráli volejbal, jehož Šusta velkým příznivcem, sám v mládí hrál volejbal na nejvyšší úrovni. Navíc naše volejbalová klání chodil svou hrou zkvalitnit i Láďa Strašrybka, student Přírodovědecké fakulty, nejen výborný volejbalista, ale i dobrý kytarista, který často chodil i na naše večerní posezení u ohně. Jeho rodina měla malou chatu na protějším břehu, tak na loďce to neměl daleko. Idylický průběh narušila ale jedna smutná událost. Při povodních se pár kilometrů proti proudu utopil malý kluk, asi osmiletý. Dokonce se pak nesly fámy, že jeho smrt úmyslně zavinil jeho nevlastní otec. Nevím, jestli to byla pravda, ale jedno odpoledne kluci v táboře křičeli, že po řece něco plave, že je to asi utopenec. Tak jsme tam honem běželi a zjistili, že kluci mají pravdu. Na loďce jsme dovezli mrtvé tělo na břeh. Bylo to moc smutné, se smrtí tak mladého člověka se většina z nás setkala poprvé a hodně to s námi zamávalo. Za chvíli přijeli policajti, po nich pohřební služba, ale pohřební nálada v táboře na čas přetrvávala. Já tam na Kampalénu začal chodit s Jájou, o dva roky mladší

spolužačkou, malou krásnou gymnastkou a mladší spolužačkou z gymplu. Ten večer jsme se domluvili, že chmurou náladu je potřeba zahnat živočišným teplem. Dost nám to pomohlo.

Život tábora běžel dál, děti na pramicích jezdili s velikou oblibou, tak jsem se coby kormidelník nezastavil. Na jedné lodi kormidloval oddílový vedoucí, na druhé já. Jezdili jsme na švihovský jez a děti ohromně bavilo přistát na jezu a zkontrolovat, že když přes jez přepadává jen tenoučká vrstva vody, tak to loď nevcucne. Na závěr tábora se pořádali i závody pramiček, vítěznou posádku pak vyzvalo družstvo vedoucích. Celý tábor řval smíchy, když při závodě se loď vedoucích kormidlovaná Šustou. To znamená pořádně zatížená, celý závod nabírala vodu a před cílem se potopila. Já si opět zaskákal z oblíbené skály, hlavně abych se utvrdil, že strach po úrazu jsem opravdu překonal. Turnus uběhl nějak rychle, na závěr přišlo ocenění od dětí, že se jim tábor líbil v podobě sem tam ukápnuté slzy, že už je konec a jedou domů. To byl můj poslední turnus na Kampalénu, další rok jsme ve škole měli o prázdninách povinnou praxi, tak už se mi celý turnus na Kampalénu nevešel do programu. Navíc ten další rok byl poslední, kdy tábor mohl fungovat, protože se dostavovala přehrada Želivka, která pak to celé krásné údolí zatopila. Za rok jsem se stihnul na Kampalénu zastavit aspoň na jeden den po konci posledního turnusu, kde jsme poseděli u ohně s kamarády a vzpomínali nostalgicky na zážitky z Kampalénu. A já si skokem ze skály potvrdil, že jsem odtamtud skákal až do jejího zatopení.

1967-1968 / *Vojna – Bělá p/B, Pardubice*

Vojenské školní soustředění

Po skončení školy a promoci byla taková hluchá doba. Za pár dnů nám mělo začít pěti nebo šestitýdenní soustředění s vojenskou katedrou a na jeho výsledku záleželo, jestli půjdeme na vojnu jen na rok jako absolventi vojenské katedry nebo na dva roky jako poněkud starší, ale normální vojáci bez absolventských výhod. Naši rozpačitost jsme využili aspoň k pár dnům pod stanem na Želivce v Zahrádce, která měla svůj osud zpečetěn, protože se všechno tam chystalo na vystěhování před napouštěním přehrady. Asi i to přispívalo k naší nostalgické náladě. Pod stany jsme vyrazili, jak kdo měl čas, takže i naše složení bylo trochu heterogenní, dva novomanželské páry (Ivan Grym se Zuzanou a Vilda Gruml se svou ženou). A k tomu Franta Peňáz a já jsme jim dělali křeny. Ale bylo to jen na pár před tím vojenským soustředěním, mě pak čekal nástup na tři týdny do Ústavu anorganické chemie a pak povolávací rozkaz a vojna. Stanování proběhlo bez většího dobrodružství, jen koupání a večer jsme šli buď do městečka na pivo nebo seděli u ohně na břehu řeky. Na louce s námi stanovali kluci z Nového Bydžova, myslím, že tam byli tři bráchové. Jeden večer se nejmladší z nich, asi šestnáctiletý, trochu opil a z nešťastné lásky se chtěl utopit. Zachránili jsme ho docela rychle a to bylo asi největší dobrodružství našeho pobytu. Pak ženáci odjeli domů a já s Frantou jsme usoudili, že máme čas na to, abychom navštívili Šejbu, našeho kamaráda z koleje. Tak jsme vyrazili stopem do Mladé Boleslavi. Bylo to ale stejně jen takové zabíjení času před nástupem na vojnu. Na cestě do Boleslavi bylo snad zajímavé jen to, že z Golčova Jeníkova až k Boleslavi jsme jeli na nákladáku, který převážel dva koně. Ke koním na korbu jsme se pohodlně vešli, koně se cestou nesplašili a neušlapali nás, ale hezky s nimi bylo. Šejbu jsme úspěšně našli, jeho maminka nás nechala u nich přespat a další den jsme pokračovali zase stopem směrem domů.

Na vojenské soustředění jsme nastoupili do Bělé pod Bezdězem, přesněji řečeno do vojenského prostoru asi 4 nebo 5 kilometrů od města. Kromě nás páťáků tam byli s námi i čtvrtáci, protože ten rok se to posouvalo tak, aby vojenské soustředění bylo před ukončením studia. Byl nás tam plný tábor takových pseudovojců, kteří to potřebovali nějak protlouct a na závěr udělat absolventské zkoušky. Tam jsme tam měli obvyklou pořadovou buzeraci, všelijaké střelby včetně házení ostrých granátů, útočení na hrad Bezděz, škrábání brambor v kuchyni a podobné zábavy. Neměli jsme vycházkové uniformy, tak do města nás lampasáci nechtěli moc pouštět, za těch několik týdnů snad jen asi třikrát. Ubíhalo to tam velmi pomalu, snažili jsme se po večerech hrát fotbal na kasárenském hřišti, různé zápasy mezi ročníky výběrů A a B, ostatní fandili svému ročníku. Několikrát nás vyvezli nákladáky na pár hodin koupaliště. Zábavný byl pobyt na latríně, tam bylo asi 40 záchodových mís v řadě, všechny bez dveří, tak jsme při vykonávání potřeby s výhledem do krajiny prodiskutovali ledacos. Samozřejmě nás lampasáci buzerovali, kde mohli, např. bodovali pořádek ve stanech apod. V tom byl borec náš spolužák z kruhu Martin Kasal. Ten na pořádek zvysoka kašlal, ale měl potěšení z toho, že vytáčel lampasáky. Když ho kárali, že má ve svých věcech binec, tak jen bezbranně odpovídal: „Soudruhu majore, já se snažím, ale mně se nedaří“. Tím je dost často tak odzbrojil, že neměli sílu ho dále buzerovat. Pár kluků (Ota Zich, Standa Vostřel atd.) hrálo dobře na kytaru a uměli i zpívat včetně dvojhlasů, tak po večerech spustili písničky Elvise Presleyho a podobných hvězd. Ota uměl elvisovky výborně podobně jako jeho mladší a slavnější brácha Karel. Tak jsme tam seděli ve vojenském prostoru, dívali se na siluetu Bezdězu, za kterým zapadlo slunce, zazpívali „sluníčko zapadá za vysokou horu, další den v prdeli, chvála pánu bohu“ a představovali si, že jsme někde úplně jinde.

Jednou z málo možností kontaktu s normálním světem byly dopisy. Já si v té době myslel, že chodím se svou „vážnou známostí“ Bobinou, ale ona si to už asi nemyslela, ačkoliv jsem to považoval za nepravděpodobné. Bobinu jsem přesvědčil, aby šla na mou promoci a seznámila se s mou rodinou. Ona sice moc nechtěla, ale já ji přemluvil a myslel si, že ruka v rukávě.

Já psal často, ale Bobina o prázdninách využila možnosti, kterou přinesl rok 1967 a někam vycestovala, tak psala méně. A po mém nástupu na vojnu na rok korespondence úplně skončila. Nesl jsem to dost těžce. Na vojně je člověku dost smutno a „kopačky“ se prožívají ještě hůře než v civilu. Ale všechno v životě má svoje místo, člověk se s tím musí nějak vypořádat. Takže „vážná známost“ skončila a mě čekala další dobrodružství života.

Na vojenském soustředění bylo málo příležitosti k zábavám. Některou sobotu jsme dostali vycházku do města Bělá pod Bezdězem. To obvykle znamenalo jít do hospody na pivo a pak se vracet hodinu pěšky do našeho stanového tábora. Cestou jsme chodili kolem sokolovny, kde bývaly taneční zábavy. To byla pro nás výzva. Jednak jsme si mohli vyzkoušet, zda vůbec nějaká holka půjde tancovat s individuem ve vojenských botách a maskáčích, jednak jsme museli utíkat před pořadateli, kteří nás vykazovali z parketu, protože jsme jim botami dělali na parketách šmouhy, které šly obtížně čistit. Snažili jsme se tento souboj s pořadateli vydržet co nejdéle. Byli jsme sice nápadní, ale měli jsme početní převahu, tak každého vyhnaného zastoupil náhradník.

Léto bylo tehdy výjimečně horké. Jeden den jsme měli dopoledne pořadový výcvik a odpoledne byl v plánu výjezd na koupaliště. Ale lampasáci usoudili, že úroveň našeho pořadového výcviku je tak nízká, že místo odpoledního koupání nám nařídili pořadový výcvik po čtách a večer předvedení na slavnostním čepobití před lampasáckou tribunou. Byli jsme z toho notně otráveni, a tak mě napadlo, že si z toho aspoň trochu uděláme zábavu. Když jsme za studií někdy ve větší partě a rozverně náladě chodívali z hospody, tak jsme si do pochodu vkládali tzv. slavnostní změnu kroku. Někdo to přinesl na kolej s tím, že to u nich dělají dobrovolní hasiči. Tak jsme odpoledne nacvičili povel „Slavnostně změnit krok“ a dohodli se kluky, kteří dělali velitele čet, aby to při večerním pochodu zaveleli. Provedení povelu spočívalo v tom, že se pravou nohou nakročilo a pak jsme jí ve vzduchu jednou hrábli jak cirkusový kůň. To samozřejmě v žádném vojenském předpisu nebylo, protože to působilo hodně legračně. A večer opravdu velitelé čet zaveleli, my před tribunou zahrabali nohama a lampasáci byli překvapeni. Pak nás sice zpražili nějakým trestem, ale za tu srandu to stálo.

Součástí vojenského soustředění byl i dvoudenní výjezd do terénu s přenocováním v později velmi populárních Kytlicích. Hlavním účelem tohoto bylo, že večer se tam lampasáci mohli řádně naprat a my se snažili za nimi nezaostávat. Pak už se soustředění chýlilo ke konci, my jsme udělali absolventské zkoušky a tím dostali poukaz na „jenom“ jednoroční vojnu.

Služba na vojenském letišti

Po skončení vojenského soustředění mě už jen čekal nástup do práce v Ústavu anorganické chemie a pak povolávací rozkaz, který mě poslal do Pardubic na letiště. Tam jsme ještě s několika spolužáky dorazili někdy na začátku září, nafasovali uniformy a dozvěděli se, že budeme dělat vedoucí laboratoří PHM po vojenských letištích v Čechách a na Moravě. Lojza Chlebek odjel do Bechyně, Tonda Sehnal zůstal na pardubickém letišti, někdo šel do Líní u Plzně, někdo do Náměště nad Oslavou atd. Já jsem navečer dorazil do Chotusic u Čáslavi.

Začal jsem se seznamovat s kasárenským životem. Na rotě nás bylo asi 8 absíků a patřili jsme k pozemnímu praporu, který se staral, aby letadla měla co tankovat, vojáci co jíst a o podobné záležitosti. Když jsem byl na vojně čtvrtý den, tak jsem začal propadat beznaději. Měl jsem za sebou teprve jedno procento ze základní služby a těch zbylých 99 procent přede mnou mi připadalo k nepřežití.

Před skutečným nástupem do funkce jsme ještě museli absolvovat odborný kurz pro laboratoře PHM. To představovalo dva týdny ve vojenském skladu poblíž Heřmanova Městce, kde jsem se znovu sešel s ostatními absolventy, se kterými jsem nastoupil na vojnu. Byli to přece jen dva týdny, které utekly rychleji než ta strašivá nuda na letišti. Navíc, v kurzu nás převážně učil sympatický civilní zaměstnanec, takže lampasácká buzerace se nám vyhnula. Na konci kurzu jsme se sice s jistým smutkem s kámoši rozcházeli, ale kus z roční služby bylo odkrouceno.

Já se vrátil do Chotusic a musel jsem se chopit své funkce. Můj předchůdce, který byl ze Zvolena a byl absolvent Chemickotechnologické fakulty v Bratislavě, už netrpělivě čekal na to, až mi laborku předá a půjde do civilu. Po něm jsem podědil jednoho vojáka, který byl vycvičený laborant PHM. Ten mi hned ze začátku sdělil, že on už se stal mazákem a jen netrpělivě čeká na svého nástupce-bažanta, že jen do té doby je ochoten pracovat, pak si bude užívat své mazáctví a věnovat se svým zálibám. Jak řekl, tak se stalo. Přišel očekávaný bažant. Když přišel po prvé do laborky, tak jsem jen zíral, jak na vojně dokáže mladého člověka deformovat. Chudák vešel do laborky, a jak byl zblblý poddůstojníky z obávaného přijímače, tak scvaknul podpatky a začal se mi po vojensku hlásit: „Soudruhu svobodníku, vojín ....“. Tak jsem ho hned zarazil, že si na takové blbosti a kravál nepotrpím, zeptal jsem se ho na křestní jméno a řekl mu: „Petře, když přijdeš do laborky, tak slušně pozdravíš Ahoj, budeš mi tykat a budeš dělat to, co bude potřeba“. Pro něj to snad bylo po měsíci první slušné zacházení, se kterým se na vojně potkal. Já jsem později ani nemohl uvěřit tomu, jak dokáže kluci o rok starší zprotivit život svým nástupcům-bažantům. Já jsem pak měl na Petra spoleh po celý rok.

Laborka PHM byla pěkně stranou v hangáru letiště, tam jsem měl klid. Zvláště, když jsem pečlivě dodržoval nařízení svého nadřízeného, což byl major, který měl na letišti PHM na starosti. Ten nařídil, že se v laboratoři máme zamykat i zevnitř, ať se tam něco neztratí, když jsme v zadní místnosti. Takže v laborce jsme měli klid, mohli jsme tam číst knížky (letištní knihovna byla docela dobře vybavená a tak jsem měl šanci dohánět mé mezery v literární klasice), kouřit nebo něco studovat. Při diplomce jsem si uvědomil, že bez angličtiny jsem jako negramotný. Sice jsem na VŠCHT musel absolvovat tři semestry odborné němčiny, kterou jsem měl i na gymplu, ale žádná konverzační sláva to nebyla. Já jsem před vojnou od strejdy Frantíka dostal jeho starou knížku „Anglicky mluvit za tři měsíce“, dvoudílnou kapesní příručku. To byl na vojně jeden z mých hlavních studijních pramenů.

Většina absolventů na naší rotě byli Slováci, kteří byli na důležitých pozicích v kuchyni a ve skladu proviantu. Celý rok jsme netrpěli nedostatkem salámu, jim občas ve skladu nějaký zbyl i pro spolubydlící. Na pokoji nás bylo šest, takže žádné velké soukromí. Jeden z našich kolegů byl štábní krysa (úředník na štábu) a ten nás vybavil takovými formuláři s razítkem, které sloužili k převelení k jiné posádce. To jsem pak využíval při svých černých cestách domů nebo do Prahy. Nevím, zda by mi to opravdu při kontrole pomohlo, ale člověk byl při cestě Prahou, kde byla spousta vojenských hlídek, klidnější.

Vedoucí laboratoře PHM bylo docela respektované místo. Nikdo nechtěl, aby nějaké letadlo spadlo, kdyby mu např. v trubkách zamrzl letecký petrolej. Tak v laborce se musely udržovat laboratorní

protokoly o provedených analýzách a archivovat odebrané vzorky. Tím jsem se vyhnul většině buzerací a jiných nepříjemností. Z relativního pohodlí kasáren jsem byl vytažen snad jen jednou, když jsme evakovali letiště a pár dní jsme museli strávit v jakémsi starém opuštěném statku v nedaleké vesnici. Tam byl s námi jeden kapitán, o kterém se říkalo, že má za sebou účast ve Svobodově armádě a přechod Dukly. V každém případě to byl zkušený člověk, který nás poučil: „Kluci, na vojně se čeká, blbne a fasuje“. O opravdu, vojenský instinkt měl. Jednou řekl, že už jsme dost dlouho čekali a blbli, brzy se bude fasovat. Za chvíli dorazila polní kuchyně s gulášem.

K praporu patřila i ošetřovna, kde sloužili i absolventi z medicíny. Doktoři-absíci byli na vojně šlechta, protože současně byli i praktickými lékaři pro letištní lampasáky, a tak u nich měli patřičnou vážnost a výhody. Zcela kašlali na vojenské předpisy a chování podle nich. My jsme sice také občas šli bez čepice, ale oni ji nenesli vůbec apod. Jeden z doktorů byl zubař, byl z Baňské Bystrice. A ten mi vyprávěl dobrou příhodu. Šel bez čepice a nepozdravil nějakého mladého rotmistra. Ten chtěl předvést svou důležitost a svobodníka-absolventa exemplárně zbuzeroval. Jenomže druhý den ho bolel zub a on musel do ordinace. Tam opatrně zaklepal na dveře, a když uviděl, že doktorem tam je ten, kterého včera buzeroval za nevojenské chování, chtěl z ordinace zbaběle vycouvat. Ale doktor mu řekl: „Tak súdruh rotmajster, pojedte a ukažte, aký ste voják“. Tak ho měl na zubařském křesle a přiznal se nám, že si na důkladném vrtání dal záležet. Od té doby měli absíci od hodně buzerací ze strany mladých rotmistrů klid.

Všechny cesty k vypadnutí z kasáren jsou dobré

Vojenskou nudu jsem se snažil zkracovat čímkoliv, co bylo v kasárnách dostupné. Párkrát jsem se dostal na dobrovolné plavání, kdy se jelo autobusem do Pardubic. Tam jsem si i zaskákal, v pardubickém bazénu byl pětimetrový můstek a tak jsem si připomněl svá předvádění na Želivce. Občas byl z chotusické posádky zájezd do divadla do Čáslavi, tak jsem žádnou možnost nevynechal. Ale nejvíce mi pomohl basket. V Čáslavi byl civilní oddíl Slavoj, hráli divizi a hrál za ně i jeden kapitán od nás z útvaru. A ten mě tam nějak přizval s tím, že mi dojedná dvakrát týdně vycházky do Čáslavi na tréninky a pak i opuštěky na zápasy venku. To jsem samozřejmě využíval, jak jen to šlo. Chodil jsem na tréninky i pěšky, když jsem nestihnul vojenský autobus. Zpátky většinou jezdil opět vojenský autobus na letiště, tak jsem po tréninku i stihnul pivo s basketáky. Při zápasech jsem se moc často na hřiště nedostal, přednost měli domácí a zasloužilí, ale to mi ani nijak zvlášť nevadilo, důležité bylo, že jsem vypadnul z kasáren. A bez většího přehánění jsem pak na dotaz o mých největších sportovních úspěších mohl odpovídat, že v basketu jsem seděl divizi. Ve Slavoji jsem potkal s hráčem (a opravdu výborným, oporou mužstva), který byl náruživý kuřák. Ten si musel zapálit i o poločase v šatně. Přitom to byl i fotbalista, stopér a hvězda divizního Slavoj Čáslav.

O Vánocích jsem nedostal opuštěk a tak jsem sloužil v kasárnách. Většinou to bylo tak, že část absolventů dostala volno na Vánoce a druhá část na Silvestra. Šilda, se kterým jsme si na vojně psali (on sloužil v Rožmitále a trpěl tam podobně jako všichni vojáci), byl na Vánoce doma, a tak jako čáslavák zaskočil navečer za mnou na letiště a donesl mi od své maminky i nějaké cukroví. Aspoň chvíli jsme si mohli na bráně na letiště pokecat. Bylo to příjemné, na Vánoce jsou všichni trochu sentimentální. Pro mne to sice byly už druhé Vánoce mimo domov, ale vánoční nostalgii je těžké se ubránit.

Každá příležitost k vypadnutí z kasáren je dobrá. Když se na letišti lampasáci pokoušeli obsadit soutěž v umělecké činnosti vojáků základní služby, tak jsem se drze přihlásil do recitační soutěže. Vzpomněl jsem si na Milu Mlezivu, který mi na Kampalénu radil, ať se svým hlasem recituji. Kromě recitace ve výuce ve škole jsem si to nikdy nezkusil a ani jsem nevěděl, co vlastně budu recitovat. Ale vzpomněl jsem si, že v nějaké soutěži na gymnáziu náš starší spolužák Petr Ruttner recitoval jednu báseň od Li-pa ze Zpěvů staré Číny. Byl to krásný Mathesiův překlad, a ačkoliv nejsem zvláštní ctitel poezie, tak se mi ta básnička líbila. V knihovně jsem si Zpěvy staré Číny vypůjčil a začal jsem se báseň v laborce učit. Protože v kategorii recitace jsem byl na letišti jediný přihlášený do soutěže, tak jsem do dalšího kola postoupil bez boje. Tím jsem trochu odložil učení básně a než jsem se nadál, tak jsem byl vyslán do druhého kola, které se konalo v Pardubicích. Tam jsem byl překvapený, když jsem se potkal s Lojou Chlebkem. Ten tam byl z podobných důvodů jako já. Dělal konferenciéra a vedoucího bigbítové skupiny z letiště v Bechyni. Hned jsme se začali těšit, kam po soutěži vyrazíme. Oni tam zůstávali přes noc a měli zamluvené noclehy na Kunětické hoře. Ale před tím bylo nutné absolvovat soutěž. Byl jsem opět sám v kategorii recitace a touto kategorií soutěž začínala. V porotě byli i nějací herci nebo jiní členové pardubického divadla. Ale nedalo se nic dělat, musel jsem předvést své soutěžní vystoupení. Snažil jsem se, jak jsem nejlíp uměl, ale moc jsem nenadchnul. Zpražili mě, že jsem se básničku nenaučil pořádně zpaměti, takže jsem se při svém vystoupení musel občas podívat do knížky a pak také, že v mluvené řeči se ve slovech „jsme, jsem, ...“ počáteční „j“ nevyslovuje. To si od té doby pamatuji, prezident Miloš Zeman se asi žádné recitační soutěže nezúčastnil a i při své demonstrované rétorické i jiné dokonalosti stále opakuje tuto chybu ve výslovnosti. Já jsem už do dalšího kola nepostoupil, ale to nebyl hlavní účel výletu. Na dva dny jsem vypadl z kasáren a ještě se potkal s kamarádem Lojou. S radostí jsem ke klukům z Bechyně přidal a ubytoval se s nimi na Kunětické hoře. Večer jsme pokecali a vypili zakoupené zásoby vína. V průběhu večera mi kluci dokonce pochválili moje recitační vystoupení a vyžádali si jeho opakování. Vzpomínám si, že ten den zrovna poslanci zvolili za prezidenta generála Svobodu a my jsme si naivně mysleli, že je to dobře a že Pražské jaro bude zdárně pokračovat. Tehdy stačila maličkost, aby si člověk dělal iluze o demokratickém vývoji naší vlasti.

Pražské jaro jsme pochopitelně prožívali, i když na vojně jsme byli trochu odříznuti od civilního života, ale noviny, rádio a televize nás zásobovali povzbudivými informacemi. Já jsem navíc měl kontakt se školou. Párkrát se mi podařilo (většinou načerno) dostat se do Prahy. Na koleji spolu bydleli Vláda Meduna a Jarda Dostál. Oni svému pokoji říkali „Moravská ambasáda“. Oba měli postavu podobné velikosti jako já a tak mě vždycky vybavili nějakým civilním oblečením, ať se vyhnu vojenským kontrolám. Jednou jsem se takto dostal i na majáles. To jaro ve vzduchu bylo cítit naději na lepší budoucnost a my byli plni optimismu.

Další možnost, jak se něco dozvědět z událostí v civilu byly cesty do Pardubic. Letiště mělo své nadřazené útvary (asi divizi) v Pardubicích a ještě vyšší v Hradci Králové. Tak občas byla příležitost se tam dostat jako kurýr s nějakým vojenským vzkazem. Takovou služební cestu jsem vždycky s radostí bral. Jednou jsem tam byl i na nějakém shromáždění, kterých se tehdy pořádalo hodně a bývala i hodně navštěvovaná, protože lidé chtěli změny a také se na nich aktivně podílet, petice jsme podepisovali jak na běžícím pásu. Tam jsem se potkal i s Jardou Slaničkou, který po vojně zůstal hrát basket v Pardubicích. Ten mně dodal místní informace o cílech tohoto shromáždění, ať vím, které lidi tam mám podporovat. Navzdory naší snaze se to ale všechno v srpnu zvrtilo a Jarda to pak vyřešil emigrací do Německa nebo kam.

V pardubické ramovce pracoval v té době Jarda Prokop, který měl modrou knížku a nešel na vojnu, tak jsem cesty do Pardubic někdy protáhnul a spojil i s nějakou společnou akcí. Jedna byla zvláště dobrodružná. Jeden major z našeho praporu mě poslal na služební cestu do Hradce Králové. Formálně to bylo s nějakou depeší na divizi, ale pravý účel byl, abych mu na jeho soukromé auto koupil v Hradci pneumatiky, protože se doslechl, že toto nedostatkové zboží v Hradci mají. Tak jsem měl šanci navštívit Jardu a v Pardubicích se zdržet do noci, protože jsem věděl, že ten major bude můj pozdní příjezd krýt. Nechal jsem pneumatiky v úschovně na nádraží a vyrazil za Jardou. Ten projevil radost, jak se to dobře hodí, protože za ním přijede naše známá a že vyrazíme do světa. Tak jsme strávili příjemný večer s řečmi ve vinárně Bystrica. Pomalu se blížila půlnoc a tak jsem měl nejvyšší čas vyrazit do Čáslavi. Pneumatiky jsem úspěšně převezl do úschovny na nádraží v Čáslavi a pěšky jsem uprostřed noci dorazil do kasáren. Ta cesta už byla méně příjemná než večer ve vinárně, ale každá sranda něco stojí.

Jak jsem už dříve napsal, absíci-doktoři byli extra kasta. Na letišti sloužili na ošetřovně tři absolventi a jeden vojenský doktor o málo starší než my. To byl slušný člověk a nikomu z vojáků nedělal žádná příkoří. Na to ale tam byl velitel ošetřovny, který byl myslím původním povoláním krejčí. Ten svou důležitostí pil všem doktorům krev a chtěli mu vyvést nějaký kanadský žertík. Ptali se mě, jestli bych nemohl vyrobit něco bouchavého, čím by svého nepříjemného šéfa trochu pokořili. Odpověděl jsem, že to vůbec není problém, že udělám jododusík, ale že ho musejí zpracovat dříve, než vyschne. Jód i čpavek jsem v laborce měl, tak jsem vyrobil pořádnou dávku a v mokrému filtračním papíře jsem jim to donesl. Natřeli tím řetěz šéfova kola a pozorně sledovali, jak to dopadne. Pak přišli úplně nadšení a hlásili mi: „Když jel, tak to byl jako šaman z Ohňové země“. Naštěstí nedošlo k žádnému úrazu, jen u ošetřovny to nějakou chvíli pod botami trochu bouchalo. A jejich šéf se tím nikomu nechlubil, tak jsme z toho ani neměli žádný průser.

Jak se všechno na jaře uvolňovalo, tak mě napadlo, že bych se mohl zkusit přihlásit na aspiranturu (pro později narozené doktorandské studium). Napsal jsem Ivanovi Grymovi, který měl modrou knížku a na aspirantuře už byl, aby mi pohlídal termín, do kdy musím poslat přihlášku ke studiu. A jeho odpověď mě příjemně překvapila: „Vyplnil jsem přihlášku za tebe a podepsal ji, protože už bys jinak nestihl termín. Teď jen čekej na pozvánku k přijímačkám“. Tak jsem ve vojenském mundúru dorazil na přijímačky, na katedře mě vzali a mohl se těšit na pokračování studia po vojně.

Události se valily jedna za druhou. Někdy v květnu nám asi pěti absolventům na rotě oznámili, že se máme urychleně dostavit k veliteli praporu. Trochu jsme se divili, že nás je pět, protože nějaký záznam o nedávném pozdním příchodu z vycházky jsme měli jen čtyři z nás. Ale u velitele jsme se dozvěděli, že to není průšvih, ale povýšení na podporučíky. Ulevilo se nám dvojnásob. Nejen že nejsme potrestáni, ale dokonce povýšeni. U většiny z nás to nebylo vojenskými zásluhami, ale spíše zastávanou pozicí jako v mém případě, kdy vedoucí laboratoře PHM byl na podporučíka povyšován už řadu let automaticky. Být podporučík v základní službě byla ohromná výhoda, nemuseli jsme žádat o vycházky a také úniky načerno do jiných měst byly snadnější a méně riskantní.

Jednou se mi podařilo zase vyjet služebně na letiště do Pardubic. Po vyřízení úřadu jsem navštívil spolužáka Tonda Sehnala, ten řekl, že právě pro tento den končí s prací a že můžeme navštívit Jardu Prokopa a pak s ním vyrazit do města. Tak jsme šli po letišti kolem železniční vlečky směrem k městu, kam to bylo asi pět kilometrů. Tonda usoudil, že je potřeba naši cestu je potřeba zrychlit, ať Jardu ještě zastihneme v práci. Tak stopnul právě jedoucí lokomotivu, strojvedoucí nás vzal na lokomotivu a

dovezl až do areálu PARAMO, kde Jarda pracoval. Vešli jsme až jeho kanceláře, Jarda na nás zíral a zeptal se, jak jsme se tam dostali. Po pravdě jsme mu řekli, že jsme přijeli stopem na lokomotivě a on byl přesvědčen, že mu všíme bulíky na nos. Nechtěl naší pravdivé zprávě uvěřit. To byl nejbizarnější stop v mém životě.

Konec snu o demokracii

Tak se naše vojenská služba začala chýlit ke konci a my těšili do civilu. Jenom trochu znepokojivé bylo, že sovětská vojska, která tu byla ve velkém počtu na cvičení, nějak stále nechtějí odejít domů. A Pražské jaro bylo pořád pod větším politickým tlakem „spřátelených“ zemí. Ruská vojska nakonec přece jen odešla, ale to jsme nevěděli, že je to jen na chvíli. V noci z 20. na 21. srpna nás na rotě budila služba a křičela, že nás Rusáci obsazují. Nemohli jsme tomu uvěřit, honem jsme ladili rádio a televizi. Bohužel se to potvrdilo. V noci na naše letiště začala přistávat ruská letadla, ruští vojáci obsadili hangár a řídicí věž. V průběhu noci a ráno přišli do kasáren naši důstojníci a ukázalo se, kdo z nich je voják a kdo jen vyžírka. Většina pilotů chtěla, ať je pustí na Rusy, náš velitel roty (drobný hubený kapitán, který se k nám po celý rok choval slušně a zbytečně nás nebuzeroval) se sám rozhodl, že je potřeba zachránit co nejvíce zbraní před okupanty a s pár vojáky z roty na vlastní pěst odvezl ze skladu nějaké kanony a hlídali je v lese poblíž Žehušic. Tam jsme jim pak vozili proviant a při tom potkávali ruské tanky a nákladáky. Občas jsme na ně plivli, ale bylo nám to houby platné, tím jsme je nezahnali. Náš kapitán se v mých očích zachoval jako správný voják na rozdíl od majora PHM, který přijel do kasáren a rozčiloval se, že kvůli takové „maličkosti“ jako je obsazení země ho odvolali z dovolené. Piloti tábořili na letišti před jídelnou a čekali, s čím přijedou naši politici z Moskvy. Když viděli, jak fňukají před televizními kamerami, tak se sbalili a odjeli na chmelovou brigádu.

Podobně jako před 30 léty, naši politici opět totálně selhali a opět naše drahá armáda nám byla na nic. Na vojně jsme už byli zcela zbyteční a tak nás k 31. srpnu pustili do civilu. Těch deset dní bylo dramatických, ale k ničemu užitečnému jsme nepřispěli.

1968-1972 / Aspirantura - Praha

Začátek a emigrace kamarádů

Začátkem září 1968 jsem nastoupil na aspiranturu. Nebyl to úplně veselý pocit, protože po Praze na různých místech tábořili Rusové s tanky a obrněnými transportéry. Ale politici sklonili hlavy a někteří z nich už se chystali na to, že to tu znormalizují.

Někdy na začátku září jsme seděli v oblíbené studentské hospodě „U Svatého“ a dohadovali se, kdy a jestli vůbec někdy se vrátí Kája Dvořák, který na celé prázdniny vyrazil na praxi do Manchesteru. Vláda Meduna byl o prázdninách také v Anglii, tak tam s ním byl v kontaktu. Když jsme viděli, jak se to u nás začíná vyvíjet, tak by nás ani nepřekvapilo, kdyby se Kája nevrátil. A při téhle debatě Kája vešel do hospody, uviděl nás, zastrčil palce za klopy saka a prohlásil: „Takhle jsem přijel z Paříže“. My jsme na něj zírali a chválili mu jeho pařížské oblečení. Ale Kája to vysvětlil. Říkal, že to je všechno, co mu zbylo. V Paříži na nádraží zhýčká anglickou solidností nechal stát na malou chvíli kufr a nacpanou tašku na nástupišti a u okénka vyřizoval nějakou cestovní záležitost. Hrubě podcenil hbitost pařížských zlodějů a za moment zjistil, že výsledky jeho prázdninové práce včetně všech dárek pro rodinu jsou fuč. Přestali jsme ho na chvíli dráždit a byli jsme rádi, že se nám kamarád vrátil. I když se později ukázalo, že jen na rok, ještě nás čekala spousta společných zážitků.

Ve škole na chodbě jsem se potkal s panem Burdou a ten se mě zeptal, jestli mám pas. Já samozřejmě neměl, přišel jsem z vojny a za studií jsem se nikam nedostal. A Burda hned, ať si pas honem vyřídím, že pojedeme hrát basket do Vídně, že s tamní univerzitou máme dohodu o kulturních a sportovních výměnách studentů. Tak jsem si vyřídil pas a asi za měsíc jsme autobusem vyrazili směr Vídeň. Kromě basketáky se autobus doplnil pár členy katedry tělocviku a několika dalšími zaměstnanci nebo studenty. Tak jel s námi i Jarda Prokop. Z cesty jsem byl dost vykulený, po prvé jsem jel přes hranice a rovnou do kapitalistické ciziny. Z Třeboně jsme trasou známou z našich cest na vodu přes Suchdol dojeli na hranice a byli jsme za železnou oponou. Navečer jsme dorazili do Vídně a já opět jen čuměl, jak vypadá velké město. Mně připadalo zábavné, jak je ve Vídni silná česká stopa. Obchodní dům Herzmanski, spousta českých názvů obchodů a ulic, a také to, že v ulicích byla čeština i slyšet, protože v té době tam byla spousta českých (a slovenských) emigrantů). Jednou se skupince asi pěti basketáků podařilo potkat i naše učitele z katedry, doc. Šalamona a Juraje Tyrolera. Jarda Dostál pak vyprávěl, že Šalomon nejdříve vypadal zděšeně, když viděl pár vysokých chlapů, které znal, jako by se obával, že je to komando, které ho má přivléci zpátky. Ale vše se vysvětlilo a Šalomon s Tyrolerem pak odjeli do Ameriky.

Hráli jsme zápas proti Univesität Wien, který jsme i přes hrdinný výkon Pavky Novotného jasně prohráli. Oni tam měli tři vysoké Američany a pár rakouských reprezentantů, tak jsme proti nim šance neměli. Vzpomínám si, že Pavka jednou najel mezi jejich dva dlouhé a ti ho pohodlně zblokli. Tak si jen ulevil: „Já jsem ču..k“. On občas mluvil sprostě, i když okolí to při jeho milé tváři málokdy čekalo. A pak Burda nám řekl, že si mu jedna paní referentka z vídeňské na naše sprostárny ztěžovala, protože rozuměla česky. A připomněl nám, že si na ulici máme sprostá slova odpustit, že spousta vídeňských babin česky rozumí. Za těch pár dní jsme toho dost stihli. Hostitelé nás vzali na výlet do kláštera v Klosterneuburgu, měli jsme nějakou společnou večeři, soukromě jsme navštívili film Doktor Živago, byli se podívat v Prátru a svých pár drobných jsme utratili za levné leč západní oblečení na Mexico Platzu. V tom byl samozřejmě nejlepší Jarda Prokop, ten si nesl největší úlovek: Koupil si laminovaný

zimní kabát. Ale brzy se mu přestal líbit, kvůli podivně měňavé barvě mu říkal „střevlíkový“ a doma ho pak brzy prodal. Já si tam znovu uvědomoval, jaký jsem jazykový blb. Nebyl jsem schopen obstojně komunikovat ani německy, ani anglicky. Trochu jsem záviděl těm, kdo to uměli. Kája Dvořák v Manchesteru už Živaga jednou viděl, já seděl v kině vedle něho, tak mě udržoval v obraze. Burda a Olda Maška za protektorátu měli němčinu ve škole a tak si s našimi hostiteli dobře popovídali. Ale většina z naší generace na tom byla s jazykovým vybavením bídně. Já si pak optimisticky v knihkupectví koupil brožovanou knížku *The Rape of Czechoslovakia (Znásilnění Československa)*, kterou napsal nějaký britský novinář a vyšla pro nás neuvěřitelně brzy po naší okupaci. Byl to pak i další motiv ke zlepšení angličtiny.

Jeden večer jsme znavení turistickými zážitky seděli na naší ubytovně. Ruda Lukáš, jeden ze spoluhráčů, od rodičů dostal příkaz, aby navštívil tetu ve Vídni a předal jí dopis a láhev becherovky, kterou ho vybavili. My jsme se samozřejmě „dobrácky“ pokusili ho přemluvit, ať tu becherovku vytáhne, že ji vypijeme. Podařilo se, láhev mezi tolika chlapy vzala za své velice rychle. Ale pak si Luki uvědomil, že k tetě bez její oblíbené becherovky nemůže, protože se rodiče v dopise o láhvi zmínili. Tak nezbylo, než vysypat naše drobné a Luki další den běhal po Vídni a sháněl becherovku. Nakonec někde uspěl, ale becherovka stála asi trojnásobek toho, co u nás. Můj první výlet za hranice končil, nákupy jsme úspěšně propašovali přes naše celníky a vrátili se do všedního života.

Jako aspirant jsem mohl bydlet na koleji, s Ivanem Grymem jsme bydleli na Sinkulárně. My noví aspiranti jsme se od začátku snažili rychle udělat zkoušku z marximu (možná, že se to tehdy ještě pod vlivem jarního uvolnění jmenovalo *Filosofické základy přírodních věd nebo tak nějak*), protože jsme správně tušili, že liberální atmosféra už moc dlouho nevydrží.

Dalším zážitkem na startu aspirantury byla mezinárodní konference CHISA (Chemické inženýrství, strojírenství, automatizace), kterou katedra spolupřádala. Na katedře jsme měli intenzivní kurzy angličtiny, ať v mezinárodní komunikaci obstojíme. Chodila tam prakticky celá katedra, jazykových znalců mezi námi moc nebylo. Byl jsem rád, že na vojně jsem maličko s angličtinou pohnul, jinak bych byl ztracen. Vybavení čerstvými anglickými impulsy jsme vyrazili do Mariánských Lázní. Už si nepamatují, kde jsme tam bydleli, bylo to někde blízko centra, protože pak jsme každé ráno museli nastupovat do práce. My aspiranti jsme na konferenci byli pověřeni pomocnými pracemi, především přípravou přednáškového sálu a promítáním diapositivů při prezentacích přednášejících. Já měl na starosti sekce, které sídlily v městském divadle. Mariánskolázeňské divadlo je krásná secesní stavba, tak jsem měl práci v krásném prostředí. Naše práce sice nepotřebovala moc jazykových znalostí, stačilo rozumět „next slide, please“, jen někdy bylo trochu dohadování, když přednášející chtěl vrátit na plátno nějaký dávno minulý obrázek. Ale o přestávkách drobné příležitosti ke konverzaci se naskytly a snažil jsem se jich využívat, ať se pocvičím.

Hned první odpoledne po příjezdu do Mariánských Lázní jsme s Ivanem šli poznávat lázeňský a konferenční život a zapadli jsme do blízkého denního baru v centru. Světáčky jsme si dali myslivce a k mému překvapení tam za chvíli přišla Bobina. Neviděli jsme se od promoce před mým odjezdem na vojnu. Ona tam také měla nějakou práci v souvislosti s CHISA. Začali jsme se bavit, já předstíral, že jsem tvrdák a snažil se nedat své zklamání z kopaček najevo. Nevím, jak moc se mi to dařilo, ale pomalu jsem přestal mít na Bobinu vztek, že mě na vojně opustila. Pak jsme se potkávali sice jen náhodně, ale bez nějaké zášti.

Na CHISE jsem se poprvé potkal s tím, jak vypadá vědecká turistika. Sejde se hodně lidí z různých koutů světa, hodně z nich se vidí poprvé, někteří si vzájemně vyslechnou své prezentace a třeba se o nich pobaví ze zájmu nebo ze zdvořilosti. Obvykle zjistí, že všude jsou lidi různí, od skvělých odborníků až po autory pokoušející se ze svých zbytečných výsledků něco sdělit. Některí jsou sympatičtí, někteří vůbec. Všichni si užívají, co mohou v doprovodném programu konference najít, od slavnostní večeře, výletu nebo koncertu po neoficiální večírky sezvané spontánně. Na jednom takovém večírku jsem se potkal se švagrovou Alenou, která tam byla jednou z důležitých organizátorek CHISA a dobře jsme se bavili. Ona byla myslím překvapená, že se neztrácím ve stínu některých vědeckých veličin (ale to proto, že značná část z nich byli starší spolužáci v VŠCHT nebo moji noví kolegové z katedry), mě zase potěšilo, že Alena se chovala na rozdíl od svých návštěv ve Zruči spontánně a bez jakýchkoliv společenských křečů. Nezapomínám ani na koncert, který byl ve velkém a krásném sále nějakého lázeňského domu. Tam jsem asi po prvé slyšel symfonickou báseň Josefa Suka „Praga“, kterou si do teď pamatuji.

Ale nejsilnější zážitek mám z golfu. Tam jsem poprvé viděl golfové hřiště. Tehdy byla v celém Československu jen asi čtyři, golf byl považován za buržoazní sport a přežíval jen díky úsilí golfových nadšenců a také kvůli devizovým zahraničním lázeňským hostům. Ve volných chvílích jsme s Ivanem během týdne se párkrát byli na golfu podívat a zalíbilo se nám to tak, že po skončení CHISA jsme zůstali v Mariánkách do večera a šli si golf vyzkoušet. Správci jsme řekli, že si to chceme zkusit a jestli nám poradí, jak to zařídit. On nás vybavil jednou holí (teď už vím, že to byla vedge) a kyblíčkem starých míčků, které už měly „po službě“ a z většiny z nich visely cáry potrhaného povlaku. Zaplatili jsme překvapivě nízký poplatek a na cvičné louce jsme do toho asi tři hodiny mydlili. Občas se nám podařilo to trefit tak, že míček opravdu letěl třeba 150 metrů a někdy i skoro tam, kam jsme chtěli. Odjžděli jsme spokojeni, že jsme si golf aspoň vyzkoušeli. Bylo nám jasné, že je to dlouho dobu poslední setkání s golfem. Pokračovat nebylo kde, neměli jsme na to peníze a ani čas.

Kromě postgraduálního studia jsem hrál i basket. Chemie hrála nějakou studentskou ligu nebo jak se tehdy ta soutěž jmenovala a byla to soutěž pro amatérské hráče přibližně méjí úrovně. S Vládou Medunou jsme tam byli jedni ze služebně nejstarších a tak jsme tomu i trochu šéfovali. Prima bylo, že tréninky a domácí zápasy jsme měli v sokolovně na Klamovce. Tam za námi na zápasy chodily i naše fanynky, protože to měly ze strahovských kolejí blízko. My jsme jim občas udělali radost naší výhrou a v sokolovně byla hospoda, kde se po zápasech společně vysedávalo.

Z aspirantského stipendia jsem si koupil nové lyže. Poprvé jsem měl jiné lyže než dřevěné a poprvé aspoň s částečně bezpečnostním vázáním. Na pár dnů jsem je byl vyzkoušet na Tanvaldském špičáku, když jsme se s Vládou Medunou a Jirkou Koteckým trochu vnutili k jeho známým psychologkám, jejichž příbuzní měli chatu v Albrechticích. Tam jsem viděl, že pokroku v lyžařských dovednostech se dá dosáhnout i vybavením. Přestože moje lyže byly zbytečně dlouhé celých 215 cm podle tehdejších názorů dobrých lyžařů, tak jsem byl překvapen, jak patrného zlepšení jsem bez svého přičinění dosáhnul. Pak jsem se se školou dostal na lyžařský kurz v Harrachově, mých lyžařských pokroků si všimli i tělocvikáři a byl jsem vybrán na instruktorský kurz. Tehdy byly lyžařské kurzy na vysokých školách povinné, a tak instruktorů bylo potřeba hodně. Musel jsem ale na instruktorák počkat do roku 1970, protože letošní už byl plný, ale radost jsem měl velikou. O něčem takovém se mi před dvěma roky ani nesnilo. Doteď jsem nezapomněl na výjimečný lyžařský zážitek na sjezdovce v Rokytnici. Bylo před polednem a já společně s Květou Jechem jsme urvali poslední dopolední jízdu na šlepru. Květa byl nejlepší lyžař na katedře tělocviků. Sluníčko svítilo, bylo asi 10 cm krásného prašanu. Sjezdovka

byla rozrytá s hromadami nahnutého sněhu, tehdy se sjezdovky vůbec neupravovaly, tak se jezdilo mezi boulemi jen o maličko menší než Říp. Květa mi jen řekl, ať jedu za ním. Vybral trasu krajem lesa, já to švihal za ním. Do té doby jsem vůbec nevěděl, že takhle rychle a dobře dokážu jet v hlubokém sněhu v terénu.

Čas běžel, v obecných věcech k horšímu. V lednu se upálil Jan Palach, to ještě vyburcovalo hodně lidí a ve smutečním průvodu Prahou nás byly davy včetně nejvyšších akademických funkcionářů vysokých škol. Smrt Jana Zajíce už tak masovou odezvou neměla. Někdy v dubnu komunisti odvolali Dubčeka a za šéfa si zvolili Husáka. Už jsem sice neměl o Dubčekovi žádné iluze, ale změnu k horšímu jsme vnímali všichni. Několik se nás z katedry sešlo u paní sekretářky a společně jsme nadávali. Přišel i vedoucí katedry profesor Steidl. Steidl prošel koncentrákem, na předloktí měl vytetované číslo. Poslouchal naše nářky a říkal, ať si tím ulevíme. Po asi půlhodině Olda Holeček, jeden z mladých asistentů na katedře, moudře řekl, že nářkem si nepomůžeme a že pojedeme k manželčiny rodičům do Českého ráje zasít na záhonek mrkev. A Steidl řekl větu, kterou si pamatuji dodnes: „Oldo, jeď, však on ji někdo sklídí“.

Než se zavřely hranice, tak jsme stihli ještě jeden basketbalový zájezd do Mannheimu. Tam už hrál za ně Venca Najman, náš bývalý spolužák a spoluhráč, který po okupaci odjel žít do tehdejšího Západního Německa a pomohl nám i ten výměnný zájezd dojednat. K tomu, abychom mohli vyjet, každý z nás potřeboval souhlas školy. Formulář potvrdil nejdřív vedoucí katedry a pak se s tím muselo za děkanem. Děkanem byl tehdy ještě profesor Bílek. Když jsem mu dal ten formulář, tak se mě zeptal, jestli tam nechci zůstat. Odpověděl jsem, že ne, ale jinou odpověď jistě nečekal. Podíval se, že žádost už podepsal Steidl a řekl: „Já vám to podepíšu, když to podepsal kolega Steidl. Pokud tam zůstanete a nás zavřou, tak budu v dobré společnosti“. Takové poměry si už většina lidí nedokáže představit. Slušný člověk Bílek skončil s funkcí děkana hned na začátku normalizace a byl vystřídán tzv. rudým docentem, jehož charakterové vlastnosti raději nebudu komentovat.

Hráli jsme v nějaké čtvrti Mannheimu, kde nás před zápasem pozval na radnici místní starosta. Tam se vedly vzájemně vstřícné proslovy, jak sportovní výměny jsou užitečné pro přátelství mezi národy. Za nás oficiálně proslovem poděkoval Venca Najman, protože po tom půlroce v Německu už němčinou vládnul velmi dobře. Pak byl slavnostní přípitek šampaňským. Vláda Meduna zkušeně nás všechny pobízel, ať si honem dojdeme pro další skleničku, že za chvíli bude s pohoštěním konec. Měl pravdu, ale my jsme každý stihli 3 až 4 skleničky do sebe hodit. Z radnice jsme šli rovnou na zápas. Přes vypitý šampus to tentokrát bylo snadnější než ve Vídni, soupeři byli výrazně slabší než Vídeňáci, tak jsme vyhráli. Další den nás hostitelé vzali na výlet do Heidelbergu, starého univerzitního města, univerzita tam byla založena roku 1386. Roland, v jejichž rodině jsem v Mannheimu bydlel, tam dokonce studoval. Heidelberg na mě působil ohromně příjemně, jak historie, tak přítomnost studentů a řeka Neckar protékající centrem byly uklidňující. Další den jsme byli na exkurzi v BASF v Ludwigshafenu. Ludwigshafen je od Mannheimu oddělen jen řekou Rýn, dohromady tvoří dvojměstí. BASF byla tehdy jedna z největších chemiček v Evropě a prohnali nás tam několika provozy.

Pak nás ještě čekal jeden zápas a po něm jsme šli s hostiteli na pivo do hospody. Tam byla televize a v ní zápas na mistrovství světa v hokeji. Hráli jsme tehdy proti Rusákům a góly Suchého a Černého slavně vyhráli 2:0. Brali jsme výhru podobně jako naši hokejisté jako náplast na okupaci. Když skončil hokej, tak jsme se hned dohodli, že své hostitele pozveme na štamprli. Roland říkal, že je to pro nás moc drahé (měl pravdu), ale my mu vysvětlili, co pro nás vítězství na Rusi znamená. Tak jsme

vytřepali kapsy a na kořalku jsme Němce pozvali. Druhé vítězství nad Rusi jsem pak už slavil v Praze. Dívali jsme se na televizi na koleji a pak vyrazili do ulic. Při cestě směrem na Václavák nás asi deset svezl jakýsi nákladák. Že by bylo něco pravdy na řečech, že rozbití Aeroflotu zařídila STB, aby pak komunisti mohli zdůvodnit ještě tužší utažení šroubů?

Když jsme viděli, jak se v Mannheimu staví a opravuje, tak nás překvapilo, jaký při tom mají v ulicích pořádek. Vykopaný materiál hned odvázejí, ať nepřekáží na ulici a po dokončení prací ve výkopu ho zase přivážejí a zaházejí tím výkop. Bavili jsme se, proč se to u nás nedělá také tak a Košťál nám to vysvětlil jasně se svým hanáckým nadhledem: „U nás to tak nejde, protože odvezenou hlínu by někdo ukradnul a nebylo by to čím zasypat“.

Cesta do Mannheimu byla poučná a pro mě na dlouho poslední cesta do kapitalistické ciziny. Tady přituhovalo a bylo jasně, že hranice režim důkladně zavře. Basketbalisté z Mannheimu přijeli ještě si zahrát u nás, tak jsme jim oplatili i pohostinství. Myslím, že jsme je vyvezli na Karlštejn a provedli historickou Prahou a jejími hospodami k jejich všeobecné spokojenosti.

Před nějakým zápasem, asi jaro 1969. Stojí zleva Jarda Cvilín, Jarda Dostál, já, Petr Kohout, Pavka Novotný, pan Burda, dole Ruda Lukáš a Vláďa Meduna

Kromě zábavy jsem samozřejmě také musel nějak pokračovat v postgraduálním studiu. Udělal jsem nějaké zkoušky (asi marxák a ruštinu). Zvláště s marxákem (ale myslím, že v době politické oblevy se to jmenovalo trochu příjemněji, třeba filosofické základy přírodních věd nebo nějak podobně) jsme všichni pospíchali, protože jsme správně tušili, že přituhne a bude to ideologicky přísnější. Nějak se to

povedlo, podobně jako s ruštinou, kterou jsme měli povinně ještě s dalším jazykem. Tam si vzpomínám, že u jazykové zkoušky musel být odborný přisedící. Já pozval Oldu Holečka a cestou na zkoušku jsem mu říkal, že z ruštiny nic neumím. Ale Olda mě uklidnil: „Kak bukvy znaješ, ekzámem sdaješ“. Já opravdu nějak prolezl, a když jsme šli zpátky, tak Olda pravil: „Ty bukvy znal i ekzámem sdal“. Od té doby si pamatuji neomylně termín „sdat ekzámén“. Angličtinu jsem dělal až další rok, musel jsem se ještě dost zlepšit, abych prošel. Když se Olda tak osvědčil, tak i na angličtinu mi udělal odborného přisedícího.

Disertaci jsem začal u doc. Štěpánka, který se zabýval přenosem tepla. Já měl zkoumat, jak vypadá hydrodynamika ve svíslé trubce při varu. Vymysleli jsme, že ten var budeme simulovat tak, že do porézní trubky budeme zvenku tlačit dusík a tam se budou tvořit bubliny podobně jako při varu. Porézní trubku jsem objednal u našeho spolužáka Šejby, který po škole nastoupit do Karborunda v Benátkách nad Jizerou. Někdy před prázdninami jsem trubku slavnostně dovezl, ale než jsem stačil navrhnout měřící aparaturu, tak přišly prázdniny, Štěpánek využil jednu z posledních možností k výjezdu na Západ a zůstal v Anglii. A byl jsem bez školitele. Tzv. minimum, jehož součástí kromě odborné zkoušky byla i obhajoba tézí disertace a předložené rešerše. Tu jsem ještě dělal na původní téma, ale pak jsem musel všechno změnit, řečeno současným jazykem udělat restart.

Pomalu na nás dosedala bezvýchodnost naší situace. Čím dál více kamarádů vážně uvažovalo o emigraci. Z mého nejbližšího okolí především Vláďa Meduna. Ten dostal od svého otce, významného architekta a komunisty, dostal pohled s textem „Pozdrav ze Severu posílá otec“. Otec od jejich rodiny odešel někdy v jeho předpubertálním věku a moc se spolu nestýkali. Vláďa prohlásil, že otec bude překvapen, až od něj dostane pohled s textem „Pozdrav ze Západu posílá syn“. Jeho otec se pak Vládi po jeho emigraci do Švýcarska veřejně a demonstrativně zřekl. O emigraci stále důkladněji uvažovali i Kája Dvořák a Jirka Schindler, spolužák z kruhu, který dělal aspiranturu na katedře fyziky. V hospodě jsme to probírali zleva, zprava. Já jsem tehdy svou emigraci zavrhnul, necítil jsem asi dost odvahy udělat takový nevratný krok.

Bratislavská technická univerzita pořádala někdy v květnu basketbalový turnaj československých chemickotechnologických škol. Pozvali Pardubičáky, naši školu a samozřejmě se zúčastnili i oni. Původně z každé školy se měli zúčastnit mužská i ženská družstva, ale u nás se objevovala různá protivenství. Nejdříve odpadly holky, nenašlo se jich dost ochotných jet do Bratislavy. Tak tam nakonec byly jen domácí a holky z Pardubic. Pak začali odpadávat i kluci a nakonec jsme zjistili, že nás bude dohromady jen pět, a to ještě Kája Dvořák měl do vlaku přistoupit až v Brně a vůbec nebylo jasné, že to z Uherského Brodu stihne. Kája i Košťál měli čerstvě odevzdanou diplomku, tak trochu slavili a byli v uvolněné náladě. Další účastníci jsme byli Vláďa a já a pátým byl Gabo Markovič, spoluhráč ze studentské ligy. Trnuli jsme hrůzou, že by nás do Bratislavy mohlo dorazit méně než pět, kdyby Kája nestihnul vlak. Tak jsme večer před odjezdem přemluvili Zdenála Lacinu, ať jede s námi. On se obětoval, i když říkal, že si basket od gymplu skoro nezahrál. Ale my byli rádi, že nás z Prahy vyjede pět a pak uvidíme. Naštěstí Kája k cestě přistoupil zodpovědně, do Brna dokonce dorazil o vlak dříve a čekání si krátil v hospodě. Tam se potkal s nějakým mecenášem, který ho hostil a na brněnské nádraží dorazil na poslední chvíli. My měli samozřejmě velikou radost, že Kája jede, daleko největší radost měl Zdenál, který trnul, že bude muset hrát. Dojeli jsme šťastně do Bratislavy, tam nám organizátoři řekli, na kterých kolejích bydlíme a od kdy a kde se zítra hraje. Na Gaba už čekali jeho kamarádi, tak s nimi vyrazil do ulic. Další den jsme na Gaba čekali v tělocvičně, kde se měl turnaj za pár minut začít a Gabo nikde. Zdenálovi zase zatrnulo, že bude muset nastoupit. Ale na poslední chvíli

se to obrátilo v dobré, Gabo přivlál na plac a první utkání jsme hráli proti domácím. Oni tam měli asi dva ligové hráče, tak jsme po boji s nimi prohráli. Pardubičáci byli všichni vybaveni stejnými teplákovými soupravami a tvářili důležitě jako by byli z NBA. To nás vyburcovalo k velmi bojovnému výkonu. Bránili jsme a skákali jako diví, střelba se nám dařila, dívčí publikum nám fandilo, Zdenál se u zápisu také snažil zapůsobit na zapisovatelku, a tak třeba já jsem mohl dohrát celý zápas i přesto, že jsem asi pět minut před koncem měl už pátou osobní chybu. Pardubičáky jsme porazili, mohli jsme spokojeně jít na pivo. Po těch dvou zápasech bez střídání jsme byli dost znaveni. Dosedli jsme ke stolu a postupně každého z nás chytila křeč do nohy. Číšník nějak dlouho nešel, my byli hodně žízniví a tak jsme vyslali Káju, ať to zařídí, protože je z nás největší bažant. Kája sice měl odevzdanou diplomku podobně jako Košťál, ale ten už měl po vojně. Tak Kája musel naše argumenty uznat a jako bažant šel objednat pivo. V hospodě jsme se občerstvili a mohli vyrazit na společný basketbalový večírek v klubu na chemické koleji.

Další den jsme se vraceli do Prahy, ale v Bratislavě se nám zalíbilo a odjezd jsme odložili na pozdější hodinu. Stihli jsme projít Staré Město, zastavit se v nějaké vinárně blízko Michalské brány. Ve vlaku do Prahy jsme četli Švandrlíkovi Černé barony. Nedávno vyšly, mně se je podařilo koupit, dočetl jsem je cestou do Bratislavy a teď se kluci o ně skoro prali. Nakonec si je odnesl Košťál a pak mi je odmítal vrátit, že ještě kolují po známých a tak podobně. To se táhlo nějak dlouho a tak, když Venca Najman napsal, že by byl rád, kdybych mu mohl poslat Švejka, tak jsem využil toho, že jsem ho právě měl od Košťála půjčeného a poslal jsem to Vencovi do Německa. Tím jsem přišel o Černé barony. Když mi je Košťál chtěl vrátit, tak jsem mu oznámil, že jeho Švejk je už v Německu a dohodli jsme se, že on si nechá Černé barony.

Ale ještě před odjezdem Vládi a Káji do exilu nás čekala voda. Přihlásili jsme se na školní kurz na Vltavě, vedl ho zkušený Matek. Kluci prosadili, ať si naší poslední společnou vodu užijeme bez starostí s ženskými na háčku. Já jel s háčkem Kájou, Vláška s Frantou Peňázem, byli jsme i zásobovací čtveřice, žádnou ženskou ruku jsme k vaření nepotřebovali. Vláška vyhlásil heslo „orel se nevzdává“. Myslím, že ho našel v nějaké pokleslé propagandistické příručce. Tak jsme byli orlové a nevzdávali jsme se.

Jako obvykle se vyráželo od Soumarského mostu, po dopravě lodí na vleku z Prahy jsme na vodu vyjeli někdy odpoledne a k prvnímu táboření jsme dojeli po krásném horním toku Vltavy po pár kilometrech. Kolem řeky bylo dost mokro, tak jsme si pro stan našli vyvýšené místo, ale zjistili jsme, že je vyvýšené proto, že pod ním je předválečný betonový bunkr. Samozřejmě, že do něj nešlo zatlouct stanové kolíky. Ale to nijak nevadilo, bylo krásné počasí, tak jsme kolíky jen nějak zatížili kameny a noc jsme přečkali bez úhony. Další den se jelo krásnými meandry horní Vltavy až do Nové Pece. Tehdy ještě se šlo utábořit bez větších omezení, vodáků zdaleka nebylo tolik jako teď a všichni jsme byli ukáznění a před odjezdem jsme tábořiště pečlivě uklízeli. Navečer jsme ještě šli do obchodu nakoupit proviant. Tehdy se v obchodech prodávalo šumivé ovocné víno Portáš, tam ho měli a Vláška rozhodnul, že vyplutí musíme oslavit „šampusem“. Koupil dvě flašky a byli jsme na večer zásobeni. Večer se vyráželo přes vodu do Perneku na pivo do hospody. To byla lehce dobrodružná plavba, na každé lodi pět šest lidí, tak zvláště na zpáteční cestě to byl soubor s rovnováhou. Když jsme se vrátili z hospody, seděli jsme u ohničku a zkusili náš „šampus“. Flaška obešla asi 10 lidí a moc z ní nebylo. Po druhém kole jsme láhev dopili a silné povahy otevřeli i druhou. Z té ubývalo ještě pomaleji a většina z nás šla rychle spát. Vláška nás sprdnul, že jsme slabčáci, co nic nevydrží, on že to musí dopít. Jak řekl, tak udělal. Druhý den nás čekalo pádlování po oleji Lipenské přehradě, fučel silný vítr a na vlnách loď drncala jako na kočičích hlavách. Chvilími se loď musela kormidlovat jak ve šlajsně, ať se

na těch vlnách neuděláme uprostřed jezera. Vláda po portáši trpěl jak zvíře a jen vzdychal: „Kterej blbec říkal, že voda v řekách je měkká, když každéj náraz cítím až v hlavě“. Ale vydržel pádlovat až do večera, kdy jsme dojeli k Frymburku.

Na vodě byly kromě fotbalu i dva další oblíbené sporty, softbal a vodní turnaje. Při vodním turnaji proti sobě vyjely dvě lodě. Háček stál na špici na srdíčku, pádlo držel obráceně, na něm přivázanou boxerskou rukavici a cílem hry bylo srazit stejně vybaveného protivníka. Záleželo na šikovnosti posádek, pozice háčka na srdíčku byla hodně vratká, málokdo tam vydržel delší dobu. Stačil i neopatrný manévr jeho kormidelníka a šel do vody, natož když se soupeři podařilo ho pořádně trefit. Turnajové vyřazování netrvalo moc dlouho, za chvíli háčkové s lehce krvavými zraněními odpadli a museli být vystřídáni kormidelníky. Ale na vodní turnaj jsme se na každé vodě těšili, byla to vzrušující zábava.

Z Frymburku se další den jen dojelo k přehradě, tam jsme lodě naložili na valník traktoru, který je postupně převezl do Vyššího Brodu, odkud se dále pokračovalo po vodě. Tento úsek Vltavy je vodácký zážitek, voda tam krásně teče, většina jezů je sjízdná, voleje nad jezy jsou oproti jiným řekám daleko kratší, výhledy na hory a hrad Rožmberk kolem, prostě vodácká pohádka. Z Vyššího Brodu jsme dojeli na Zátoň, zvanou Zinzag, zřejmě podle původního německého jména. Na místním tábořišti jsme se potkali s vodáckým kurzem DAMU. Hned jsme se s nimi skamarádili a dojednali s nimi meziškolní zápas v softbalu. Ten jsme sice vyhráli, ale to bylo ten večer jediné naše vítězství. Pak se sedělo u ohně, zpívalo se a vyprávělo a v tom byli damáci a damačky jasně lepší. Bylo mezi nimi i několik velmi krásných holek, možná jsme u ohníčku zpívali s nějakými pozdějšími hvězdami divadelního nebo filmového nebe, ale tehdy jsme to netušili.

Průjezd Krumlovem na lodi byl tehdy drsný. Nad Krumlovem ve Větrní byla velikánská papírna a celulózka, která špínou a smradem udělala z řeky odpadovou stoku. Středem města se na lodích vůbec neprojízdělo, jezy tam byly trvale zavřené a představa, že by se tam někdo v té špíně cvaknul, byla hodně odpudivá. Lodě se přenášely tzv. Myší dírou, což byla cestička a pár schodů, které přetínaly dlouhý říční oblouk, a do lodí se nasedalo až pod středem města. Z Krumlova se tehdy na lodích pospíchalo pryč ze smradu a vody s chuchvalci špinavé pěny. Příroda má zázračné schopnosti, tak špína z Vltavy se postupně ztrácela a na tábořišti pod Dívčím Kamenem se už zase dalo koupat. Pak už jsme se pomalu blížili k Budějovicím, kde nás čekalo další vodácké dobrodružství. V Budějovicích jsou dva jezy s velkým převýšením a ve šlajsně jsou kvůli splavnosti jezu pro vory retardéry, to jsou betonové zubaté překážky, které zpomalují odtok vody. Retardérky bývaly obvykle zavřené, ale některým kurzům je správce jezu otevíral. Náš vedoucí Matek se už zřejmě s jezaři za ty roky dobře znal a tak nám retardérky otevřeli. Všichni jsme o retardérkách slyšeli různá vodácká vyprávění o tom, kdo se tam cvaknul a zlomilo mu to žebra a podobné zkazky, tak jsme cítili správné dobrodružství. Shora retardérka vypadá hrozivě, k tomu voda silně hučí. Projet retardérkou je už docela jednoduché, stačí jen držet loď v prostředním jazyku a pádly udržovat rychlost a směr. V obou retardérkách byl tehdy na začátku drobný schod, tak se na něm se muselo pohlídat, aby se loď nezapíchla špičkou do betonu, to by znamenalo nechat se omlátit prudce tekoucí vodou odshora až dolů. Ale retardérkovou premiéru jsme zvládli a přišel čas to oslavit pivem v populárních historických Masných krámech. Pod Budějicemi byla zase řeka o trochu špinavější. Retardérka na Hluboké bývala stále zavřená a při přenášení se Kája říznul do nohy o nějaké sklo. Na kurzu byla s námi doktorka, ta ho chtěla nahnat do nemocnice na protitetanovku, ale Kája ji ukecal, že je odolný a pokračoval s námi dál. Pak jsme spěchali k teď už zatopeným Hněvkovicím (nyní zdroj chladící vody pro Temelín), kde

jsme tábořili dva dny, věnovali se výcviku háčků, softbalu a vodním turnajům. Večer jsme šli do asi pět kilometrů vzdálené vesnice, kde byla hospoda. Olda Holeček tam na zdi objevil kytaru, hospodský dovolil, aby si ji půjčil, tak jsme v hospodě vydrželi dlouho. Cesta zpátky lesem potmě pak byla dobrodružná.

Uznávám, že naše orlí čtveřice už na kurzu machrovala trochu moc. Dařilo se nám na lodích, ve sportu i v zábavě. Matek jednou vyprávěl, jak sjel nějakou šlajсну ve stoje na hlavě. Říkal, že při stoje na hlavě je těžiště níž než na nohou a že na hlavě to není tak obtížné. Nevím, kdo z nás byl schopen udělat v jedoucí lodi stoj na hlavě. Tak u šlajсны v Týně jsme se s ním vsadili, že to sjedeme oba ve stoje a ještě u toho budeme kouřit. To už jsme měli šlajсну dobře prohlédnutou a troufali si to ustát. Podařilo se, sice jsme lehce nabrali, ale cigarety nám nezhasly. Pak už nás čekalo jen pádlování po voleji až do Červené, kde se odevzdávaly lodě a ostatní tábornické vybavení. Z Týna je to opravdu dlouhá štreka. Na pár kilometrů se nám podařilo chytit se nějakého hausbótu, ale to jsme si pomohli jen asi o desetinu cesty. Večer jsme dorazili k nějakému poloostrovu, který měl Matek vyhlédnutý k přenocování. Ale stejný nápad mělo více kurzů a tak se tam našich 14 stanů nevešlo. Matek to zkušeně vyřešil tím, že budeme spát v lodích na vodě. Jen Šildovi a Janě povolil stan, ti byli myslím právě těsně po svatbě, tak měl pochopení pro zážitky ze svatební cesty. Ostatní jsme svázali lodě po dvou nebo po třech a nasoukali se do nich. Úplně pohodlné spaní to nebylo, ale romantické ano. Lodě se pohupovaly, nad hlavou hvězdy a ráno neměl nikdo chuť dlouho vyspávat, protože žebra lodí tlačily do žeber lidských. Dopádlovali jsme do Červené, vydrhli kotlíky pískem, všechno odevzdali a před námi byly ještě dva volné dny, které jsme se rozhodli strávit u Vltavy. Noc jsme strávili v razsochu s jetelem (razsoch je dřevěný skládací sušák na seno, to pak neleží na zemi, takže se pod něj tulák může snadno uložit), jako turisti jsme parníkem dojeli ze Zvíkova na Orlík, tam opět turistická prohlídka zámku, pivo v zahradním kiosku, noc pod košatým stromem v zámeckém parku a pomalu jsme se vydali na cestu do Prahy.

Pak už čas letěl rychle, chodili jsme se loučit s budoucími exulanty do hospod. Probíhalo mistrovství Evropy v basketu, naši hráli o bronz, tak jsme ve vstupní hale u televize na Sinkulárně fandili. Měli jsme tam kluky z vysokých škol (Zídek, Zedníček, Růžička, Baroch) a Brňáky Konvičku, Pištěláka a nevím koho dalšího. Naši ten bronz uhráli. Brzy po to mělo Apollo přistát na Měsíci, tak Vláda svou nejistou budoucnost rozháněl představou, že přistání bude sledovat v Západním Berlíně už barevně. Měl už pozvání do Západního Berlína od Zdeňka Mazoura, svého kamaráda a spolužáka z kruhu, který už tam byl několik měsíců. To byl tehdy nejjednodušší způsob odjezdu, policajti ještě tomu způsobu výjezdu nekladli překážky. Odjel, před odjezdem jsem mu dal všech svých pár marek, které jsem vyměnil s basketáky z Mannheimu, on mi odkázal svůj magněťák. Pak jsme se 21 let neviděli, jen jsme si psali.

Kája Dvořák odjel hned, jak od Vládi dostal zvací dopis. Před odjezdem se ještě stavil u mne na pokoji a přemlouval mě, ať jedu s ním. Ale já nebyl na emigraci vhodný typ, já potřebuji pro svou hubu i svůj rodný jazyk. Jen jsem mu popřál šťastnou cestu, žádné marky už jsem neměl, tak jsem mu už nemohl nic dát, ale myslím, že v Berlíně mu už Vláda mohl pomoci. Kája zamířil do Manchesteru, kde se dostal na postgraduální studium chemického inženýrství, na které byl přijat i v Praze na naší katedře. Na studiích se tam potkal s Vladimírem Pucholtem, který studoval medicínu, a stali se z nich kamarádi. Vláda se projel vlakem do Lucernu, kde už rok žila Nina Mašková, jediná holka, kterou Vláda obdivoval. Ona se sice mezitím stihla vdát za jednoho českého emigranta, ale ten nemohl Vládově konkurenci odolat. Jak po pár týdnech napsal: „Už jsem se z odvěsny přesunul na přeponu“.

Já ale Vládů dlouhé roky pomlouval, že hlavním důvodem jeho emigrace byla jeho strašlivá prohra v licitovaném mariáši s Ninou a jejím otcem u Mašků v kuchyni a on jako hrdý bojovník to nemohl nechat bez odvety.

Ale pozdní jaro 1969 nepřineslo jen odchody některých kamarádů. Tehdy jsem se potkal s Milenou a to bylo osudové.

První rande

Milena byla ve třetím ročníku, kdy všichni studenti měli předmět chemické inženýrství. Na naší katedře bylo zavedeno, že aspiranti pomáhali ve výuce v předmětu chemickoinženýrské laboratoře. V laboratoři byla postavena různá zařízení v poloprovodní velikosti, na příklad destilační kolona, sušárna, kalolis a podobné věci. Než byli studenti k těmto zařízením puštěni, tak museli být přezkoušeni z toho, co vlastně mají naměřit a jak zařízení připravit a spustit. Pak studenti naměřili pokusná data, doma je vyhodnotili a zpracovali laboratorní protokol, který příští cvičení museli obhájit. Nebylo to úplně snadné a mnoho studentů tento předmět v oblibě nemělo. A já měl to štěstí, že jsem učil kroužek, ve kterém byla Milena. Hned mě zaujala a líbila se mi. V dalším týdnu jsem si prohodil výuku se svým spolubydlícím z koleje Ivanem Grymem a pověřil ho, aby Milenu, kterou jsem mu popsal jako hezkou blondýnu, očíhнул a ujistil mě v mém názoru. On udělal závěr, že tam byla hezká a ukecaná blondýna. Stejně ale už jsem byl rozhodnut, že hned po skončení laborek si zkusím s ní domluvit rande. Chtěl jsem, aby v té době už nebyla na mně závislá a mohla se o rande svobodně rozhodnout. Zavolał jsem jí na kolej na Strahov a na sobotu odpoledne jsme si domluvili rande na náměstí v Dejvicích. Milena z toho zřejmě měla legraci, a tak si pozvala i pár kamarádek z koleje, aby mohly šmírovat za rohem a smát se, jak nedávný vyučující nervózně čeká s kytkou a netrpělivě vyhlíží, kdy se Milena dostaví.

Já byl spokojený, že mám domluvené rande s holkou, která se mi moc líbí, ale nevěděl jsem ještě, že to je osudová záležitost. Po obědě jsme s partou basketáků z koleje si šli zahrát na venkovní hřiště na Kotlářku. Když jsme končili, tak do času rande zbývala necelá hodina. Kluci samozřejmě zamířili po basketu na pivo do hospody. Já se zdráhal, že spěchám na rande, ale žízeň jsem měl a tak se nechal na jedno přemluvit. Tím jsem se dostával do časové tísně, musel jsem se ještě osprchovat a převléknout. Na rande jsem přišel se zpožděním, a tak si šmírující holky neužily očekávajícího nervózního učitele.

Před tím jsem si naštěstí stihnul od Ivana půjčit stovku, protože jsem zjistil, že mám jen desetikorunu a s tím bych Milenu mohl pozvat tak leda na jedno pivo. Takto vybaven jsem se potkal s Milenou. Šli jsme spolu přes Hrad a celou cestu jsme se nenuceně bavili, aniž bych se o to nějak musel snažit. Došli jsme na Loretánské náměstí a sedli si do vinárny U Lorety. Já jsem to tam trochu znal, byli jsme tam s nějakou partou asi před dvěma týdny. K pití jsem jako svěťák doporučil Campari, které jsem měl vyzkoušené z minulé návštěvy. Kromě toho, že je to nóbl pití, tak jsem i věděl, že jedna sklenička tam stojí 20 Kč, protože jsem musel hlídat rozpočet, abych měl na útratu. Seděli jsme v příjemném a tichém prostředí podvečerní vinárny a pořád jsme si měli o čem vyprávět. Probrali všechno možné včetně historie našich rodin. K svému překvapení jsme zjistili, že oba dva jsme z rodin hlásících se k Českobratrské církvi evangelické, což byla málo pravděpodobná náhoda. Také jsme probrali kanoistiku, tím si mě Milena úplně získala, že jezdí na vodu od dětství s rodiči. Seděli jsme tam do soumraku, lehce se přiočili, protože tehdy tam Campari servirovali do sklenic s obsahem snad dvě

decí. Já mezi řečí vypil tři, naštěstí Milena vypila jen dvě, tak jsem mohl Ivanovou stovkou zaplatit útratu a přidat svou desetikorunu jako dýško. Bez peněz, ale na vrcholu štěstí, jsem doprovodil Milenu na kolej, domluvili si další rande a tím jsme spolu začali chodit.

Tak začal náš vztah, který nám vydržel po celý život. Samozřejmě to nebyla pořád taková idyla jako právě prožitý podvečer. Mnohokrát přišly těžké chvíle, ale zvládli jsme je společnými silami.

Po několika málo týdnech začala první krize. Milena měla svého kluka Ivana Poštu, který byl na vojně a se kterým se musela rozejít, což pro ni nebylo asi úplně lehké, protože si rozuměli. On podle Milenina vyprávění byl poetická duše, hrál na kytaru, byl spolužákem a kamarádem básníka Jiřího Žáčka a Milenu bral do této zajímavé společnosti.

Před víkendem jsme se s Milenou domluvili, že si v sobotu zavoláme a domluvíme se, kam vyrazit. Dovolat se na kolej nebylo vůbec jednoduché, telefony byly na chodbách, takže člověk musel mít kliku, aby zrovna někdo šel okolo zvonícího telefonu a byl také ochotný volanému oznámit, že má hovor. Volal jsem jako divý, ale nedovolal jsem se ani v sobotu, ani v neděli. Byl jsem z toho zasmušilý, nechtěl jsem Milenu ztratit. Ona za mnou v pondělí přišla do školy do laborky a vysvětlovala, že za ní přijel z vojny Ivan a že se rozcházel, ale trvalo jí to dlouho, než všechno skončili. Já ji samozřejmě v duchu hned podezíral, že se asi loučili přítulněji, než jsem si chtěl připustit. Tak jsem jí řekl, že půjdeme ke mně na kolej a tam to všechno probereme. Se mnou lomcovala zlost a obavy, tak jsem ostrým krokem vyrazil směrem ke koleji. Milena cupitala za mnou a žádala, ať jdu pomaleji, že mi nestačí. Ve vzteku a pýše jsem odsekl, co mi přišlo na jazyk: „Na to si musíš zvyknout, že mi nebudeš stačit“. Kupodivu to zabralo, asi ani Milena nechtěla se mnou končit. Usmířili jsme se, já pro jistotu radši po detailech loučení s Ivanem nepátral. Pak jsme dlouhou dobu neměli žádné spory, oba jsme si našeho usmíření vážili.

O prázdninách Milena ještě využila studentské možnosti vyjet na letní brigádu do Vídně, skoro celé prázdniny tam pracovala v ekonomickém oddělení firmy Austrowaren a našetřené peníze využila pro výjezd s rodiči do Itálie. To byl jejich sen, od zimy (dávno před tím, než jsme s Milenou začali spolu chodit) to organizovali včetně Milenina stání ve frontách na výjezdní doložky a vízum do Itálie. Po prázdninách přijela nadšená a pokračovali jsme spolu v Praze.

Na Silvestra nás pozval do Šumperka Honza Štverák. To byl Vládův kamarád a spolužák z kruhu, pracoval v Sázavě ve sklárnách. Chodil ve škole na nějaký postgraduál, tak se za námi stavoval na koleji často. Honza měl v Šumperku byt po rodičích, odtamtud šlo vlakem a autobusem vyjždět na lyže na Červenohorské sedlo nebo aspoň do Koutů. Sešlo se nás tam šest. Kromě Honzy a jeho budoucí manželky (ale teď si už úplně jistě nepamatuji, jestli se pak opravdu vzali) já s Milenou, Ivan Grym (ten se zase pro změnu rozváděl se svou ženou Zuzanou) a Mirek Novák, který byl Honzův krajan, protože bydlel za kopci v Jeseníku. Ten se k nám připojil na Červenohorském sedle, pak jsme lesem sjížděli dolů do Koutů, on jel na běžkách a bágel a sjezdové lyže vezl na zádech. Mezi stromy se tam nějak vyválel a zašprajcoval a byl rád, že jsme mu pomohli na nohy, ať tam neuvízne až do umrznutí. Ale čiň čertu dobře, peklem se ti odmění. Míra samozřejmě začal vymýšlet výrobu příběhů k pozdějšímu vypravování. Jeden den bylo Mileně špatně a tak řekla, že místo na lyže zůstane se léčit doma. Míra samozřejmě hned, že ji tam nemůže nemocnou nechat o samotě, když jsem já tak nezodpovědný, že jedu lyžovat, tak on se obětuje a zůstane doma s ní. Ten den jsme naštěstí vyrazili jen do Koutů, já z lyžování nic neměl, jak jsem prožíval svou žárlivost a hned po poledni jsem vyrazil

vlakem do Šumperka, ať Mirkovi aspoň trochu zkrátím čas, po který bude svými řečmi oblbovat Milenu. Pak si z mé žárlivosti dělali všichni srandu.

Další zimu mě a Ivana Gryma čekal instruktorák. Z naší školy se jezdilo na Chopok na deset dní. Sebou jsme kromě sjezdových lyží potřebovali i běžky a já vymýšlel, jak sehnat pytel na dvoje lyže. Takový měl Míra Novák. On si nedávno pořídil nové sjezdové lyže (myslím, že nějaké dobré kneislovky) a byl na ně pyšný a opatrný. Šel jsem za Mirkem vyjednávat a napadlo mě, jak půjčení pytle usnadnit oběma stranám. Mirkovi jsem řekl, že by mi na instruktorák mohl půjčit své lyže. To samozřejmě nechtěl a tak se mu ulevilo, že stačí, když mi půjčí pytel. Do Liptovského Mikuláše jsme jeli přes noc a hned jsme vyrazili na lyžovačku v Jasně. Já byl na Chopku poprvé, tak jsem jen zíral, jak vypadají hory. Počasí nám přálo, svítilo sluníčko a bylo asi 10 nebo 15 cm krásného prašanu. Burda, který vedl naše družstvo, nás vzal na Spravodlivou, což je krásná a prudká sjezdovka. To byl lyžařský zážitek, na který dosud vzpomínám. Během těch deseti dnů jsme si svahy Chopku užili důkladně, nacvičovaly se jízdy terénem, terénní skoky, na běžkách nás Olda Maška naučil i telemarky. Na Chopku náš kurz bydlel v depandanci hotelu Björnson. Byla to velmi skromná ubytovna, na které navíc tou dobou nefungovaly záchody, muselo se chodit asi 100 metrů do hotelu. To bylo v lyžákách nepohodlné a zdržovalo nás to. Tak jsme vymysleli, že muži mohou vykonat malou potřebu na šlepru za jízdy. Kotva začínala těsně pod Björnsonem a pár set metrů vedla lesem. To bohatě stačilo, aby se pánská dvojice stihla vystřídat. Zatím co jeden vykonával potřebu, druhý držel směr jízdy na kotvě. Na závěr kurzu přijel zkušební komisař z lyžařského svazu, my udělali zkoušky a stali se z nás instruktoři lyžování, ale z močení na šlepru nás nezkoušel.

Mileně tragicky na jaře roku 1970 zemřel bratr Jirka a ona mě telefonem přemluvila, ať za ní po bratrově pohřbu přijedu do Ostravy, že její rodiče a švagrová potřebují povzbuzení. Netušil jsem, jak to zvládnout, ale jel i za této neobvyklé situace se poprvé představit jejím rodičům. Nějak jsem to zvládnul, Milenini rodiče mě přijali vstřícně a snad to jim i ovdovělé švagrové Zdeně trochu pomohlo překonat období nejhlubšího smutku.

Milenu jsem začátkem května vyvezl na víkend do Zruče k mým rodičům, aby pár týdnů po bratrově smrti přišla na jiné myšlenky. Druhý den jsme vyrazili na Sázavu, Jeli jsme sami dva, ráno jsme naložili ve Zručí loď do posázavského pacifiku, na zastávce v Mrzkovicích ji vyložili a dali na vodu, tam to bylo k řece nejbliž. Kousek pod Mrzkovicemi začínají peřeje Stvořidla, tak jsem Mileně mohl ukázat jedno z nejkrásnějších vodáckých míst v Česku. Já Mileně slíbil, že ji dovezu po Sázavě až do Zruče tzv. suchou nohou. Měl jsem řeku dost načtenou, s kamarády jsme to tam opakovaně sjížděli, voda byla tak akorát, aby Stvořidla byla sjízdna, ale ne moc nebezpečná. Stvořidla a lehčí jezy jsme spolu bezpečně zvládli, u nesjízdných jezů jsem Milenu vyložil, aby je mohla obejít a nasednout pod jezem, já mezitím loď bez větší námahy sám přetáhl přes jez. Pár kilometrů od Zruče jsme v Budčicích dojeli k jezu, který byl v opravě, a všechna voda z řeky byla svedena do mlýnského náhonu. Moc pěkně to tam teklo, a navíc hned na začátku byla nad náhonem nízká lávka, kterou bylo nutno podjet skrčený v lodi a hned za tím skoro metrový skok. Milenu jsem vysadil na ostrov mezi řekou a náhonem a zpupně jsem jí řekl, že jí předvedu, jak se to jezdí. Podjel jsem lávku, skočil práh v řece a pak jsem se už jen divil. Vlny udělily špičce lodi velkou facku, takže loď se šprajcla o břeh a já rychle vymýšlel, jak ji uvolnit, protože to vypadalo, že by ji mohla voda rozlomit. Honem jsem loď převrhnul po proudu. Podařilo se ji uvolnit, vzorně jsem držel pádlo i loď a hledal nějakou možnost, jak dostrkat loď ke břehu, vylít z ní vodu, nechat nasednout Milenu a pokračovat. Při tom se mnou voda tloukla a kameny z bouraného jezu byly pěkně ostré. Z vody jsem vylezl trochu zakrvavený, ale Milenu jsem

pak bezpečně a opravdu její suchou nohou dovezl do Zruče. Voda učí člověka pokoře a machrování se nevyplácí.

Já jsem jako Zručák cítil jeden můj velký vodácký dluh. Horní a střední tok Sázavy jsem měl projetý mockrát, ale od Kácova dolů jsem na lodi nikdy nejel. Tak jsme se to s Ivanem pokusili napravit. Dohodli jsme se, že kvůli nedostatku času musíme ze Zruče do Davle sjet za sobotu a neděli. Honza Štverák projevil zájem, že by se k nám se svou kočkou mohli aspoň na kus cesty přidat. Domluvili jsme se, že na nás počkají na jezu u Pelíškova mlýna, tam to měli za Sázavy (města Sázavy) kousek. Čekali nás opravdu na jezu, leželi na koze a Honza optimisticky mával, že šlajsna je sjízdná, ať rovnou jedeme. Tak jsme to zkusili a ve vlnách pod jezem jsme nabrali tolik vody, že se naše loď potopila. Museli jsme vystoupit a vylívat. Honza mezitím oznámil, že oni s námi nepojedou, ale že bychom se mohli sejít v Českém Štemberku v hospodě. Tak jsme se v hospodě stavili. Tam jsme je ještě zkusili přemluvit, ať s námi přece jen kousek jedou. Přemlouvání nám trvalo šest piv, ale úspěšné nebylo. Tak nám nezbývalo, než pokračovat sami. Ještě cestou nás čekala domluvená zastávka Ratajích u našeho kolegy Milana Kubíčka, kde jejich rodina měla hned na břehu řeky chatu. Milan nás pohostil každého dvěma lahvičkami, tak jsme jen přiživili podnapilost a pokračovali dál. Na štěstí jsme pořád poznali, kam voda teče, a nevyrazili jsme proti proudu. Na úsek do Čerčan to byla dobrá příprava, protože tam je řeka samý volej a v úplně střízlivém stavu by to byla zátěž na hlavu. V Čerčanech jsme znovu zašli do hospody na jídlo a další piva, tak můžeme říci, že za těch asi 60 ujetých kilometrů jsme se v jednom dnu stihli třikrát přiožrat. Ale rozhodně jsme nebyli dehydratovaní. Přespali jsme pod širákem a ráno vyrazili na zábavnější úsek řeky. Projížděli jsme krajem vorařů a vodáků, úsek z Týnce do Pikovic býval pravidelným cílem pražských rekreačních i závodních vodáků. Tam má řeka podstatně větší spád, voleje nad jezy jsou kratší a většina jezů je sjízdných. Jeli jsme jak dráha, jen některé hezké jezy jsme si sjeli dvakrát. Navečer jsme přistáli u nádraží v Davli, poslali loď do Zruče a spokojeně vlakem kolem Vltavy jeli do Prahy. Byli jsme spokojeni, že jsme těch asi 105 kilometrů za vymezené dva dny stihli.

Na kurzu na Vltavě roku 1970 jsem jel na lodi s Milenou. Bylo to poprvé, co jsme byli na kurzu spolu a jen jsme si potvrdili, že i na vodě spolu vyjdeme. Říká se, že voda je zatěžkávací test partnerských vztahů a když vztah vydrží vodu, pak je šance, že vydrží na celý život. Myslím, že za celou vodu až do Týna nad Vltavou jsme se ani necvakli. Tam nás čekal poslední jez, pak už se jen pádlovalo po Orlické přehradě do Červené, kde jsme odevzdávali lodě do tábora VŠCHT. Milena nad jezem říkala, že bychom měli sklidit věci rozházené po lodi a přivázat je. Já si zamachroval a řekl jsem jí, že loni jsme tento jez s Kájou Dvořákem sjeli ve stoje s čvāňhákem v hubě. Byla to pravda až na ten doutník, měli jsme v puse jen cigarety. A také jsme trochu nabrali ve vlnách pod jezem, protože ve stoje na kánoi se ve vlnách drží rovnováha obtížně. Jenže mi nedošlo, jak voda je proměnlivá. Tak jsme tam vjeli, aniž bychom si jez předtím prohlédli. Já byl překvapen, jaký je tam skok. Jez po roce vypadal úplně jinak, voda pod jezem byla o hodně níž než před rokem. Výška hladiny pod jezem záleží na stavu vody v přehradě Orlík a ona byla ten rok o hodně níž. Cvakli jsme se a pár věcí jsme utopili. Mně se podařilo utopit tenisky a musel jsem chodit bos. V lodi to nijak zvlášť nevadilo. Horší to bylo v Praze, když jsem musel chodit bos po rozpáleném asfaltu a tak vytrpět trest za nemístnou pýchu.

Změna v tématu a vedoucím práce

Po odjezdu doc. Štěpánka do Anglie mě čekala změna tématu a školitele. Jako školitel si mě vybral vedoucí naší katedry prof. Steidl a svěřil mě do péče Vaška Linka. Vašek Linek byl jen o tři roky starší

než já, ale měl za sebou už pět let pracovních úspěchů, nezdržel se v Litvínově jako já. Vašek byl neobyčejně invenční a vzdělaný borec, navíc i sportovně ohromně nadaný, např. dělal gymnastiku na vrcholové úrovni a jeho pracovnímu tempu dost těžko mohl obyčejný člověk stačit. On už byl zavedený svou odbornou činností ve skupině míchání na naší katedře, mezinárodního ohlasu už dosáhl publikacemi a vymyšlením tzv. sulfitového systému, kdy se měří velikost mezifázové plochy mezi roztokem a plynem rychlostí oxidace. Na sulfitovém systému jistě šlo něco ještě vylepšovat a zřejmě bych na tom i ve zbývajících dvou letech aspirantury dokázal nějakou disertaci stvořit. Dokonce jsem se na nalezení regresních modelů pro sulfitový systém podílel a s Vaškem jsem spoluautorem článku v *Biotechnology and Bioengineering*, který je citován dodnes. Ale Vašek měl hypotézu, že přenosové jevy mezi plynnou a kapalnou fází jsou ovlivňovány i elektrickými silami a že je potřeba to zkoumat. Tak mi hodil téma o měření elektrického náboje plyných bublin ve vodných roztocích. Já navrhnul jakousi primitivní aparaturu, na které by šlo zjistit, zda vůbec nějaký náboj na plyných bublinách je. Pak jsme domýšleli, jak vůbec vyčistit sklo, pod nímž se bublina měla pohybovat a jak silné elektrické pole musí být, aby ke kýženému jevu došlo. Vašek a já jsme zrovna byli na nějakém semináři a tak si s aparaturou hrál Petr Beneš. To byl laborant u Vaška, ohromně šikovný a pracovitý, s Vaškem byl už dlouholetý kamarád a také Vaškův obdivovatel. Uprostřed přednášky na semináři pro nás přiletěl, ať se s ním jdeme podívat do naší laborky. A tam nám předvedl, že bublina pod sklem jede vlivem elektrického pole na jednu stranu a při přepólování zase na druhou stranu. Na toto dobrodružství Vašek zavola i Steidla, ten nás pochválil, radil, ať tu primitivní aparaturu podloženou papírovou krabicí necháme vyfotit pro dokumentační účely a tím schválil téma mé disertace. A tím vlastně začaly mé budoucí potíže. Trochu jsem podlehl slavomamu a nedošlo mi, že dva roky je na takový výzkum něčeho úplně neznámého s velmi skromnými prostředky a bez možnosti porady se zkušenými výzkumníky v tomto oboru nebude stačit. Ale život je riskantní.

Ale jednu výhodu přece jen mi toto experimentování s bublinou a elektrikou přineslo: Nemusel jsem nosit prsten, který jsem na ruce nesnášel, a navíc hrozilo, že ho někde v šatně na basketu ztratím. Když mě později Milena nutila, ať je nosím, tak jsem se jí jen zeptal, zda mě chce mrtvého s prstenem, až mě zabije elektrický proud z měřicí aparatury. A problém s prstenem byl vyřešen k mé spokojenosti.

Milena i já jsme byli tak navzájem ze sebe tak zblblí, že jsme se chtěli co nejdříve vzít. Mileniny rodiče chtěli, ať počkáme, než od Jirkovy smrti uplyne aspoň trochu delší doba. Tak Milena vymyslela, že se zasnoubíme. Mne by něco takového vůbec nenapadlo, považoval jsem zasnoubení za něco zbytečného a zastaralého. Ale Milena byla jiného názoru a tak někdy koncem srpna 1970 jsem cestoval na jejich chatu na Starých Hamrech, kde jsme se měli zasnoubit. Já jsem o takovém rituálu žádnou představu neměl, ale ani jsem ji nepotřeboval, Milena v tom měla jasno.

Cesta na Hamry byla dlouhá. Přes noc jsem jel rychlíkem do Ostravy a odtud pak lokálkou přes Frýdlant na Ostravici a odtud autobusem na zastávku Staré Hamry-Samčanka. Já si připadal jak v jiném světě, přehrada ještě nebyla napuštěná, ale už se k tomu schylovalo, tak baráky byly zbořené nebo už aspoň vystěhované. Na Samčance na mne Milena už čekala a tak jsme přes tehdy ještě suché údolí Ostravice přešli k jejich chatě. Tam jsme se tedy zasnoubili, což pro mne vlastně žádnou změnu nepřineslo a myslím, že ani pro Milenu, protože nám připadalo úplně jasné, že chceme být spolu celý život. Ale aspoň jsem poprvé poznal Staré Hamry, ještě se projít po za chvíli zatopeném údolí v Hutích a po okolních kopcích. Na Hamrech v té době byli i Burjánkovi. Joža Burjánek byl nejlepší kamarád Milenina tatky z frýdeckého gymplu. Byl výtvarníkem v Praze, s Jiřím Suchým kdysi pracoval ve

stejném ateliéru. Joža byl člověk se širokými zájmy i rozhledem a diskuse s ním byly pro mne ohromným potěšením. Jeho manželka Máňa byla ta, která se trpělivě a laskavě starala o rodinu. Spolužáci z frýdeckého gymnasia se pravidelně setkávali, po čase zavedli setkávání nejen spolužáků, ale i jejich celých rodin. Tím pádem Jana a Vláďa Burjánkovi byli Mileniny kamarády. V Praze jsme se často u Burjánků s Milenou zastavili na kafe a diskuse s Jožou a celou rodinou.

Téhož roku před Vánocemi jsem se ve Zruči při přenášení velkého hrnce s horkou vodou z kuchyně do prádelny vlastní blbostí pořádně opařil. Na nohou jsem měl jen pantofle, které mi podklouzly na zledovatělých schodech. Po těle hlavně na prsou a klíčních kostech jsem měl hluboké puchýře a z obličeje se mi loupaly pruhy kůže. Přitom jsme byli domluveni, že po Vánocích pojedeme do Ostravy a pak že vyrazíme lyžovat na chatu do Beskyd. Dorazil jsem do Ostravy takto zohyzděn a čekal, jak to dopadne. Naštěstí Milenin tatka byl lékař s bohatou zkušeností s léčením úrazů. Hory mi doporučil s tím, že na horách je čistší prostředí než ve městě. Puchýře namazal infadolanem, zakryl bavlněným tričkem. Tak jsem měl vydržet bez převlékání a mytí skoro celý týden a pak se přijet ukázat. Byl jsem moc rád za takové rozumné řešení, které nezhatilo naše plány. Asi jsem po pár dnech smrděl špinou. Před odjezdem na hory jsme museli zvládnout nějaké návštěvy. Milenin děda Arnošt po tom, co mě viděl, si vzal Milenu stranou a radil jí, aby si mě nebrala, když jsem tak zohyzděn, že ke mně nemá žádné závazky a že to bude nejlepší řešení. S tím zohyzděním měl asi pravdu, protože ve frontách šlepru děti se navzájem upozorňovaly: „Zase je tu ten strašně ošklivej chlap, co se má cáry kůže z obličeje“. Možná z toho měly i děsivé sny. Děda byl hodný člověk, Milenu měl opravdu rád a chtěl pro ni to nejlepší. Přesto Milena na něj tehdy nedala, a tak jsme spolu vydrželi celý život.

Na VŠCHT se každý rok pořádalo na začátku lyžařské sezóny několikadenní soustředění lyžařských instruktorů, ať si osvěží nové trendy ve výuce lyžování, zalyžují, zaběžkují a zúčastní se závodů v běhu a obřím slalomu. Ale hlavní účel byl přijímání nových instruktorů do sekty Bič. To byl rituál, který v průběhu let dospěl do přísných pravidel. Sekta Bič vyznávala boha Őre, což je název norského horského střediska, kde se někdy v padesátých letech konalo mistrovství světa ve sjezdovém lyžování. Rituál měl přísná pravidla. Hodnost v sektě byla vyjádřena mírou zakrytí těla. Nejnižší hodností byli kati. Těch bylo pět, jejich oblečení byly lyžařské boty a podvlikačky a na zádech měl každý uhlem namalováno písmeno abecedy, jedno z písmen bylo „H“, písmeno „O“ měli dva kati. Kati tančili v promyšlené choreografii a přeskupovali se tak, aby publikum si mohlo přečíst celé slovo, jehož písmena měli napsaná na zádech. Snad nemusím říkat, jaké slovo se publiku objevovalo. Další důležitou postavou obřadu byl trochu zahalenější jáhen Květa Jech, který v čele průvodu nesl nočník se záchodovou štětkou. Tu namáčel v nočníku a kropil tím obecenstvo. Prý v nočníku bylo pivo, ale kdo to rozezná od jiných podobných tekutin. Dalšími obřadníky byli velekněží sekty. Ti byli zahalení zcela, kromě nezbytných jégrovek na hlavě kulich na uši, přes obličej šálu, na očích lyžařské brýle. Velekněží organizovali a podněcovali zábavu. Velmi populární v tom býval Olda Maška, který přednášel stařeckým šišlavým hlasem projev Zdeňka Nejedlého. Projev začínal slovy: „Narodili jsme se v Litomyšli dva, já a Bedřich Smetana“ a končil „Kdyby nám nepřátelé Litomyšl zničili, postavíme si Litomyšl novou, krásnější a blíže Moskvě“. Olda asi optimisticky doufal, že mezi instruktory není žádný fízl. Nejvyšší hodností obřadu byl bůh Őre, ze kterého nebylo vidět vůbec nic, protože byl schovaný za prostěradlem. Velekněží, kteří jediní směli rozmlouvat s bohem, mu nabízeli různé oběti, které on odmítal a svá odmítnutí hlasitě zdůvodňoval, až nakonec nějakou hezkou vyvinutou holku přijal. Pak proběhlo přijímání nových členů pod obojí, to znamenalo, že museli pozřít hostii a zapít ji posvátným nápojem z nočníku. Hostie byla z kousku chleba namazaného hořčicí s trochou klistru posypaného pepřem, posvátný nápoj bylo pivo s rumem, čím víc rumu tím posvátnější. Kdo tohle všechno vydržel,

stal se oprávněným lyžařským instruktorem na VŠCHT. Tento obřad bývala nevázaná sranda, na kterou jsme rádi vzpomínali. A ještě větší legrace byla, když se obřad připravoval, vymýšlely se texty, obsazení rolí a další blboviny. Přípravu jsem si zažil o rok později, kdy mi byla svěřena i zodpovědná role kata. Ale obřad pak předčasně po stížnosti hospodského úředně ukončili policajti, protože hospodský byl chabrus na nervy a měl obavy, že z toho tance a řevu mu spadne barák.

Mezi lyžařskými instruktory byla řada výrazných osobností, např. manželé Bártovi. On (zvaný Plachťák kvůli výjimečně velkým uším) byl asistentem na organice, Jana také někde na škole učila. Byli pro mě příkladem, jak mohou partneři spolu vycházet, i když mají různé názory na nějaké detaily, důležitý je smysl pro humor a trpělivost s partnerem. Plachťák občas jejich dětem přivezl ze služební cesty dva psy, černého a bílého z láhve whisky Black and White. Janě to vysvětloval tím, že jim musel udělat radost, že se na pejsky vždycky těší. Jeden rok měl nové lyže, a když se ho na kurzu kdosi ptal, kde je sehnal, tak jen odpověděl: „Zeptal jsem se v Pragosportu, jestli mají oranžové lyže, oni, že mají, tak jsem jen jim řekl, ať mi dvě zabalí“. Jednou jsme jeli někde nad Harrachovem po hřebenech na běžkách, Plachťák v čele to hnal co nejrychleji, my si pochvalovali, jak nám svýma ušima krásně rozráží vzduch. Někdo ze za ním vlajících instruktorů se slabší fyzičkou (nejspíš hlavní bavič Milan Šípek) volal: „Plachťáku, zpomal, já už nemůžu“. Plachťák mu odpověděl: „Ještě jednou zezadu uslyším Plachťáku, tak si dám si kulicha na uši a přijdete o vodiče“.

V zimě 1971 jsem jel poprvé se školou jako instruktor na lyžařský kurz. Dalšími instruktory byli Milena, Ivan Grym, z tělocviku Olda Maška a já nevím, kdo ještě. Byli jsme docela velký kurz, asi šest družstev a obsadili jsme celý hotel Praha na Božím Daru a chodili jsme lyžovat na Neklid nebo na Klínovec. S Ivanem jsme měli kliku a dostali docela zdatná družstva, tak jsme si dobře s nimi zalyžovali a na běžkách jsme je jeden protáhli na celodenní výlet, nejdříve po hřebeni k rozhledně na Blatenském vrchu a pak přes Abertamy na Plešivec a zpátky na Boží Dar. Bylo to asi 40 km a zpátky jsme dorazili potmě, ale v pořádku a všichni účastníci byli z výletu nadšení. Naproti hotelu Praha byl (a doufám, že stále je) hotel Zelený dům. Toto zařízení bylo mimo jiné známé komfortním vybavením pro poněkud více unavené hosty, záchody byly vybaveny i výlevkou s madly pro bližící hosty. Jeden večer tam Olda Maška vyrazil očihnout situaci a vrátil se se sdělením: „Kluci, tam je ženskejch. A Milenko, ty můžeš zůstat tady, my se tam nějak protlučeme“. Úsloví „my se nějak protlučeme“ jsme pak užívali dlouhé roky.

Kromě Vaška Linka a Petra Beneše do naší laborky patřili Venca Machoň a Jirka Cviling. Jirka byl všestranně nadaný člověk, individualista, který si liboval v odlišnosti od svých vrstevníků. Hrál výborně na klavír, nosil knír jak Salvator Dali, a celkově byl nepřehlédnutelný v jakékoliv společnosti. Bohužel onemocněl rakovinou a umřel ve věku 26 let.

Venca Machoň byl další výrazný člověk v naší laborce. Kromě míchací disertace se věnoval i divoké vodě, jezdil na debl-kanoji a při mistrovství republiky se v C2 umísťovali hodně vepředu. Také to byl noblesní člověk a idol mnoha dívek. Byl dost podobný Robertu Redfordovi a Milena mi ho často dávala za vzor. Tím mě samozřejmě někdy štvala, ale na Vencu jsem kvůli tomu nezanevřel. Když si vzal si Janu Polnerovou, házenkářku a basketbalistku z naší fakulty, tak jsme se často potkávali všichni čtyři nebo ve větší společnosti. Vzpomínám, že jednu neděli jsem za nimi na kole zajel na jejich chatu do Dobřichovic. Venca tam měl singlkanoji, kterou mi půjčil, abych mohl u jejich zahrady na Berounce cvičit eskymáka. Myslel jsem si, že jsem na vodu nadaný, ale mýlil jsem se. Za celé

odpoledne jsem jen měl nos plný vody, ale ani jednou se mi nepodařilo se zvednout. Z eskymáka zkrátka umím jen první půlku.

Tak jsme do toho praštili

Milena v červnu dokončila podle očekávání úspěšně školu a 3. července 1971 jsme měli v Ostravě svatbu na ostravské radnici a v evangelickém kostele. Za svědky nám šli Zdena a Ivan Grym. Na svatbě se sešli naši rodiče a nejbližší rodina, večer pak domů přišlo pár kamarádů našich i Mileniných rodičů a vesele jsme pařili asi do dvou hodin. Celý den vydatně pršelo, ale my jsme říkali, že nám prší štěstí. S Milenou jsme se pak dlouhé roky hecovali. Já jí vyčítal, že mi podtrhla mládí už v mých 28 letech a ona zase říkala, že mám být rád, když si takového starého kořena vzala, že i moje maminka měla velkou starost, aby si mě vůbec někdo vzal.

Oba jsme se shodli, že na svatební cestu chceme jet na chatu na Hamry. Počasí nám ze začátku úplně nepřálo a tak jsem opravoval dole v garáži kola, ať můžeme na nich vyjet. Jak jsem byl u kol ohnutý a zkroucený v průvanu, tak mě začali hrozně bolet záda. Do rána to nejen nepřešlo, ale ještě se to zhoršilo a musel jsem k doktorovi. Ordinace v Hamrech ještě fungovala a v ní byl doktorem Mirek Vašíček starší. To byl bratranec Milenina tatky, v dětství spolu vyrůstali a pro Milenu to byl oblíbený strejda. Miroš mě prohlédl a odhadl, že jsem schopen vydržet léčbu osvědčenou u hamerských horalů. Dal mi tzv. velké vašíčky, což byla osvědčená směs nějakých přípravků pomáhajících při takových potížích. Opravdu to zabralo a druhý den jsme mohli vyrazit na kole. Miroš byl charismatický a ohromně bezprostřední člověk. Hned určil, že si budeme tykat, když jsme rodina, Milenu politoval, jak si mohla vybrat takového kripla, co pár dní po svatbě je neschopný, mě utěšil, že se to brzy spraví. Miroš byl člověk, jehož byla radost potkat. Často se v pozdějších letech stavoval u nás na chatě, když se vracel z Hamer domů na Kubošovice a nikdy nezarmoutil. On byl hamerská legenda, za války jako doktor pomáhal partyzánům, ve své hamerské ordinaci s velikým porozuměním léčil horaly, spolupracoval s horskou službou a byl známý po širokém okolí jako člověk, který nezkazí žádnou srandu.

Po svatební cestě jsme se vrátili do Prahy. Mně škola prodloužila práci ve škole formou stáže, protože experimenty zdaleka nebyly dokončeny, Milena nastoupila do práce v Ústavu pro výzkum, vývoj a využití radioizotopů (přezdívaném U tří veverek) a nastal nám problém s bydlením. Zatímco jako studentka mohla klidně přespávat u mne na koleji, teď to bylo zakázáno, navzdory tomu, že byla moje manželka. Usilovně jsme sháněli podnájem. Naštěstí Jana Burjánková měla kamarádku ze střední školy Noru Wheelerovou. Wheelerovi patřili podobně jako George Standard mezi americké komunisty, kteří po válce zamířili na východ. Pan Wheeler byl ekonom a byl blízkým spolupracovníkem Otakara Šika, iniciátora ekonomických reforem v roce 1968. V roce 1971 už byli Wheelerovi komunismu nabaženi a rozhodli se, že se vrátí do Ameriky. Tím se na Vinohradech uvolnila část bytu, ve kterém bydleli s Norou. A tak se Nora stala naší paní domácí. Měli jsme tam jeden velký pokoj, ale před nastěhováním jsme ho museli uklidit a vymalovat. Wheelerovi tam měli nepřestavitelné množství knih, které jsme museli vystěhovat, zčásti do sklepa, zčásti do antikvariátu. Po několik dní u nás pomáhali kamarádi a nakonec jsme se mohli nastěhovat. S Norou tam bydlel její budoucí manžel Karel, se kterým čekala dítě, kromě toho měla dvě děti z předchozích manželství. Vypadá to, jako by za sebou měla hodně dobrodružný a divoký život, ale je to pravda jen zčásti. Nora i Karel byli ohromně příjemní lidé a za celý rok jsme neměli s nimi žádný konflikt.

Paradoxní je, že s Norou a Karlem jsme se potkali dávno předtím, než se stali našimi bytnými. Když jsme byli rok před tím na Vltavě, tak jsme na Lipně chytli příšerné počasí, bylo těsně nad nulou a celý den pršelo. Stany u Frymburka jsme balili úplně mokré a celí zmrzlí mokří jsme další den stihli dojet jen do Rožmberka. Matek, když viděl drkotající holky, rozhodnul, že v Rožmberku zkusíme najít nějaký nocleh, kde bychom se mohli ohřát a usušit. Ubytovali jsme se v takové velké hospodě, kterou tehdy měl pronajatou Karel. Druhý den jsme se šli podívat na rožmberský hrad a tam nám v kase vstupenky prodávala Nora. A za rok a čtvrt jsme u nich bydleli.

Na podzim Milena otěhotněla. Byla moc šťastná, že se to tak brzy podařilo, protože gynekolog ji varoval, že může mít kvůli uložení dělohy s o těhotněním potíže. Já se těšil, že v úsilí o zplodění potomka budeme muset pokračovat dlouho a docela se mi to líbilo. Když mi řekla, že je těhotná, tak jsem prý s protaženou hubou řekl „už?“. Pak mi tuto reakci dlouho vyčítala a ani se jí nemohu divit. Chlapy se naštěstí od žen liší, i když současné odbornice to nechtějí připustit.

Na lyžařský kurz jsem tu zimu mohl jet jen já. Těšil jsem se, že si zalyžuji, dosud jsem byl jen jeden den sám na lyžích na chvíli na Lysé hoře v Beskydech. Jel jsem s kurzem na Dvoračky, tak jsem si maloval, že s nějakým dobrým družstvem budeme jezdit na sjezdovce z Lysé hory do Rokytnice. Ale všechny mé plány skončily jinak, než jsem si představoval. Tu zimu bylo málo sněhu a lyžovat se dalo jen ve vyšších nadmořských výškách, tak šlepr z Rokytnice nejezdil. Ten kurz byl smíšený, kromě studentů tam byli i zaměstnanci školy a já nafasoval právě jejich družstvo, kde vrcholem sjezdování byla jízda šikmo svahem od lesa k lesu. Tak nám zbývalo hodně energie na večery a ty jsme trávili zábavou a zpěvem. Jeden večer jsme se nějak více rozšoupli a tak při zpěvu došlo i na písničky typu „Běž domů, Ivane“. Bláhově jsme se drželi pravidla, že v nadmořské výšce nad tisíc metrů si můžeme více dovolit. Po návratu jsme zjistili, že baby z rektorátu pozorně naše písničky poslouchaly a za tepla to práskly všemocné komunistické straně. Měli jsme z toho pěkný průser. Jedné asistentce z tělocviku, která měla smlouvu na dobu určitou, už smlouvu neprodloužili a musela odejít ze školy. Můj průser zachraňoval Steidl, a tak jsem vyvázl jen s nějakým pokáráním a mohl jsem na škole ještě půl roku pokračovat.

Já se v laborce snažil aspoň něco naměřit, ať to odchodu ze školy mám možnost něco do disertace sepsat a podat k řízení o obhajobě. Věděl jsem, že to těžký úkol. Proti počátečnímu očekávání výsledky nebyly moc významné, za celou aspiranturu jsem se zmohl jen na publikování článku ve sborníku konference na ČVUT. Žádnou díru do světa jsem neudělal.

Pak už zbývalo jen se rozloučit s Prahou a začít ostravskou kapitolu. Jarda Prokop se Zdenou uspořádali večírek na školní zahradě, tam byl školníkem Zdenin otec. Jarda na stromy i vyvěsil vyspané ptáky ze školního kabinetu. Kromě něho a Zdeny se večírku zúčastnili i Lojza Chlebek s Evou Mosteckou. My seděli a pili víno, Milena abstinovala a musela poslouchat naše opilecké řeči. Samozřejmě, že na nás padala i nostalgie z konce minulého celkem bezstarostného života, na mne i trochu obavy z budoucnosti. Jak to na mne dolehlo, tak jsem se opil víc, než jsem měl. Druhý den mi bylo příšerně, spravedlivý trest za chlást. Milena šla spát včas, když nás měla pro ten večer dost, a dobře udělala, o nic pěkného nepřišla.

Postupně jsme u Nory sbalili svých pět švestek a jeli do Ostravy. Z Prahy nás vezl škodovku Milenin otec Dolfek, Milena byla v devátém měsíci těhotenství. Seděla na předním sedadle, aby měla aspoň trochu pohodlí a já se krčil vzadu obložen zavazadly. Jako český vlastenec jsem si přál, aby se první dítě narodilo ještě v Čechách, a tak jsem Dolfka přemlouval, aby jel delší severní cestou přes Hradec,

Vamberk a pod Orlickými horami, ať dáme Mileně šanci porodit ještě v Čechách. On rád řídil a tak s radostí jel přes hory. Ale do Ostravy jsme dojeli dávno před porodem.

1972 ... / Programování - Ostrava

Ostrava, programování a já

V roce 1972 mi končila stáž na katedře chemického inženýrství na VŠCHT po doktorském studiu (tehdy se říkalo „aspirantura“, to bylo podle sovětského systému vysokého školství), s manželkou jsme čekali narození prvního dítěte, v Praze jsme bydleli v podnájmu a manželka se chtěla vrátit za rodiči do rodné Ostravy, protože v roce 1970 tragicky umřel její bratr při silniční nehodě. A tak nezbylo než připravit přesun do Ostravy. Já si představoval, že bych mohl dělat v nějaké projekční instituci zabývající se chemickými zařízeními. Tato představa postupně padala, nebrali ani v Hutním projektu, ani ve VVUÚ v Radvanicích. Ani chemické fabriky v Ostravě nikoho nebraly, byly tehdy tzv. stopstavy po normalizačních čistkách v komunistické straně a každý potenciální nový pracovník byl podezřelý z možného rozvracení normalizovaného socialismu. I když nejsem žádný zapřisáhlý rebel, tak to podezření u mne dost sedělo.

Se sháněním místa v Ostravě mi chtěl pomoci i starší kolega z katedry. Napsal doporučující dopis svému spolužákovi, který dělal v technickém rozvoji v MChZ v Ostravě. Když mi ho dával přečíst, tak jsem nevěděl, o kom tak nadaném, invenčním, svědomitým a pracovitým člověku by to mohlo být. V tom uchazeči o místo jsem se nepoznával. Přesto mě odmítli, aniž by mě pozvali na nějaký pohovor, prostě stopstav. Při návštěvě v chemičce v Hrušově by mě vzali jako směnového mistra. To jsem zase nechtěl já, protože náplň práce směnového mistra jsem viděl v Litvínově. Ve stručnosti: rozdělovat solvinu a hlídat podřízené, ať nejsou v práci ožralí a neudělají nějaký technologický průser.

Tak mi nezbylo, než sepsat krátký seznam mých dovedností a s tím pak obcházela manželčina maminka své spolužáky z gymplu, zda by u nich nebylo pro mne nějaké zaměstnání, kterým bych měl šanci jakž takž uživit rodinu. Já si do seznamu dovedností drze napsal programování. Byl jsem sice v jakémsi kontaktu s počítači od roku 1966, kdy jsme v předmětu „chemickoinženýrská kinetika“ mohli využívat počítač Elliot v Chemoprojektu pro numerická řešení diferenciálních rovnic, ale naše „programátorská“ činnost spočívala v tom, že jsme v tzv. autokódu (trošku pohodlnější assembler) napsali pravé strany diferenciálních rovnic, vyděrovali na dálnopisu a zanesli do Štěpánské do výpočetního střediska. Pak během aspirantury byl ve škole nainstalován počítač Tesla 200, tak jsme si zkoušeli ve Fortranu naprogramovat nějaké metody pro vyhodnocování našich experimentů nebo procedury pro studenty i učitele v předmětu Laboratoře z chemického inženýrství. Ale tato drzost o znalosti programování mi přinesla užitečný výsledek. Jeden z tchyniných spolužáků byl v té době ředitelem Báňských projektů a tam v oddělení technického rozvoje programátora potřebovali, protože se chystali na velkou zakázku z ředitelství OKD, kde se měla modelovat prognóza revíru na 30 let a kromě toho také vyvíjeli software pro podporu projektování. Dostal jsem místo a „uchytil u programování“. Bylo to podobné tomu, o čem píše Karel Čapek, že novinářem se člověk stává tím, že se předtím uchytí u novin, a to bez ohledu na jeho předchozí vzdělání nebo zaměstnání.

Nastoupil jsem do oddělení technického rozvoje, ve kterém byly tři pracovní skupiny. Dvě se zabývaly programováním pro OKD nebo i pro jiné podniky, které byly ochotné za nějaké programové řešení svých problémů zaplatit. I když to teď vypadá na tržní vztahy, ale úplně přesně to tak nebylo. Tehdy se

všechno dlouho dopředu plánovalo a byly peníze různých kategorií. Část na mzdy s tržbami a se zakázkami a spokojeností zákazníků vůbec nesouvisela.

Já byl přidělen do skupiny, jejímž vedoucím byl Vašek Cepek, původně stavební inženýr-statik, který měl za sebou několik realizovaných mostů a podobných staveb, ale také se uchytil v programování. Význačným členem skupiny byl Jarda Kvasnička, stavební inženýr-vodař, člověk ohromně invenční a pracovitý. Jeho koníčkem bylo modelování povodní. Dále tam byl báňský inženýr Olda Vlach, tehdy československý reprezentant v orientačním běhu, Lumír Bolek (rovněž báňský inženýr a polyglot, který měl za sebou i účast v korejské válce v řadách sil OSN) a pár měsíců po mně tam nastoupila Boženka Menšíková, stavební inženýrka, kterou z politických důvodů vyhodili z pedagogického sboru stavební průmyslovky. Všichni tito lidé byli výrazné osobnosti, žádný z nich nebyl komunist a byli to moc slušní a kamarádští lidé. Na mne se nejdříve dívali trochu s nedůvěrou. Jak mi později přiznali, radili se mezi sebou v duchu „co to bude za filcku, když ho sem dotlačil ředitel“. Ale nedůvěra celkem brzy opadla a rozuměli jsme si nejen pracovně, ale i lidsky. Myslím, že k prolomení bariér v mezilidských vztazích přispělo i narození naší první dcery. Zkušenější otcové mi dávali „zaručené“ rady, jak se zachovat jako novopečený rodič. Narození Daniely jsme řádně zapili ve strašlivě vinárně Mundloch v bývalém válečném krytu.

Tehdy programování bylo úplně jiné než dnes. Zdrojové programy se děrovaly do děrných štítků v nějakém výpočetním středisku, pak to programátor obalil potřebnými příkazy pro operační systém a čekalo se, až tato externí zakázka dostane strojový čas a pak se programátor teprve dozvěděl, s jakým výsledkem dopadla kompilace nebo výpočet. Báňské projekty v té době využívaly počítač ICL ve výpočetním středisku Vítkovických železáren a především počítače OKD, což v době mého příchodu byly ZUSE, ICT 1905 a nově instalovaný IBM 370, v tom čase jeden z nejvýkonnějších počítačů v Československu. Mým prvním pracovním úkolem bylo naprogramování simulačního modelu svislé dopravy v dole. Model navrhl ing. Šebela, se kterým jsem pak spolupracoval na řešení jeho dalších požadavků, např. při řešení simulačního modelu zakladačového skladu pro Teslu Pardubice a naše přátelství pokračovalo i po mém odchodu z Báňských projektů. Se svislou dopravou v dole jsem si přes začátečnické potíže nějak poradil. Tehdy jsme v PL-1 byli všichni začátečníci, tak jsme byli hnáni snahou nějakým způsobem ten složitý počítačový systém a velmi složitý programovací jazyk nějak přemluvit, aby nám opravdu počítal to, jsme po něm chtěli. Programátoři si tehdy hodně pomáhali navzájem, nejen kolegové na pracovišti, ale i při setkávání ve výpočetním středisku. Možnosti programovacích jazyků a technika programování bylo pro nás vzrušující objevitelské pole.

Přístup k nějaké literatuře o programování byl dost obtížný. Ani ve světě nebylo úplně zřejmé, co všechno patří do základů programátorského řemesla. O nějakých teoretických základech stěží mluvit, poznatky o strukturovaném programování, modulárních programech nebo teorii automatů a jazyků byly ve stavu zrodu. Pokud nějaká literatura byla, tak u nás bylo obtížné se k ní dostat. Knížek z devizového západu knihovny kupovaly málo. Tak jsme byli nuceni metody programátorského řemesla pracně hledat a možná i trochu vytvářet. Výhody měli kolegové z větších výpočetních středisek s novými západními počítači, kteří měli možnost nahlédnout pod pokličku programátorského řemesla ve velkých firmách. Toho využili tři vizionáři mezi ostravskými programátory, a to Vilém Čimbura, Jiří Peška, a Karel Metzl. Pod hlavičkou vědecko-technické společnosti zorganizovali v roce 1975 seminář Metody programování počítačů třetí generace. Byl to odvážný pokus, ale vydařil se. Sešlo se tam několik desítek programátorů z celého Československa a založili tradici každoročních seminářů Programování, později z organizačních důvodů

přejmenovaných na Tvorbu software. Postupně se k původním organizátorům přidávali další kolegové, nejdříve z Ostravy, později i z celé republiky. O seminář byl mezi programátory velký zájem, v době největší slávy v osmdesátých letech ho navštěvovalo několik stovek účastníků, jejich počet musel být z kapacitních důvodů omezován, např. maximálním dovoleným počtem účastníků z jednoho podniku. Podobný zájem byl mezi potenciálními autory příspěvků. Programový výbor podle tehdejších pravidel nazývaný ediční rada měl velké starosti s odmítáním příspěvků mnoha autorů často dosti neodbytných. Ale členové ediční rady to zvládali při zachování slušnosti a při tom i dobré odborné úrovně publikovaných článků a udržení tloušťky sborníku v rozumném a povoleném rozsahu. Tehdy se cokoli tištěného dost hlídalo.

Programování 1984(?) – Ostrava –Černá louka, přestávka. Zleva Honza Zlámal, Jarda Klečka, Karel Vrbenský, Josef Tvrdík, Jana Novotná, Jana Jemelková, Petr Jemelka.

Po převratu roku 1989 sice zájem postupně klesal z pochopitelných důvodů. Literatura začala být dostupná, v devadesátých letech se začal užívat internet, dostupností péceček se zcela změnil přístup jak k užívání počítačů, tak i technologie vývoje software. Seminář se dožil čtvrt století bez ztráty úrovně, třicátého ročníku a skalní příznivci z Brna tvrdí, že už se konal jeho poslední čtyřicátý ročník. Ale kamarádské vztahy mezi námi původními organizátory a autory přežívají do současnosti. V Ostravě se scházíme jednou měsíčně v hospodě na pravidelných diskusích o světě, řemesle a dalších zajímavostech. I když čas silně zředil naše řady, přesto se těch zbývajících pár kamarádů každý měsíc na setkání těší.

Setkání po létech – Platan v Ostravě: Zleva Broňa Lacko, Josef Tvrdík, Karel Metz, Karel Baron, Vlastík Čevela, Jarda Klečka, Karel Vrbenský, Honza Zlámal, Petr Jiříček, Josef Prause.

1972-1982 / Optimalizace potrubních sítí

Já jsem se v Báňských projektech postupně zdokonaloval v programování, učil se komunikovat s profesními analytiky a pochopit jejich požadavky. Práce mě dost pohlcovala a naplňovala, zvláště když jsem začal spolupracovat s Františkem Budíkem. To byl inženýr staré školy, kdy technika byla opravdu výběrovou školou a pro její absolventy nebyl problém v případě potřeby sestavit a vyřešit diferenciální rovnici. Zabýval se navrhováním potrubních sítí a chtěl v projektování k tomu využívat počítač.

Protože byl chytrý a pracovitý, tak potřebný algoritmus pro návrh a optimalizaci vodovodní sítě do detailu popsal formou mnohastránkových vývojových diagramů. Hledal jen kodéra, který by to přepsal do Fortranu. Ale v tom bylo úskalí. Tak komplikovaný proces nelze srozumitelně popsat nestrukturovaně vývojovým diagramem s mnoha skoky. Navíc kód podle algoritmu přepsaný nejde zkontrolovat a odladit, protože nalézt chybu je téměř nemožné. A tak jsme spolu strávili mnoho času, kdy mi vysvětloval svůj záměr a já některé části přepisoval do modulární a strukturované formy. Tak jsme po značném úsilí společně došli k fungujícímu programu, který se pak rozšířil daleko za hranice Báňských projektů. Byla to náročná práce, při které jsme občas i tvrdě pohádali, ale stála za to. Já se mimo jiné naučil, jak na počítači řešit různé grafové problémy (vyhledávání cest a cyklů atd.) a s Frantou jsem si vytvořil opravdu kamarádský vztah a dostal od něj řadu moudrých rad do života, kterými se řídím dodnes.

Po přečtení první verze těchto pamětí a nějakých předchozích našich diskusích na mne Vlastík Čevela naléhal, ať aspoň stručně popíšu, co se vlastně při těch výpočtech muselo řešit. Já už si spoustu věcí po těch létech nepamatuji, navíc jsem nebyl hlavní autor, to byl Franta Budík, který to všechno vymyslel a navrhnul, ale snad si na něco přece jen vzpomenu.

Zadala se topologie sítě, kde byl seznam propojených uzlů (vrcholů v grafu) a délky větví spojujících uzly. Myslím, že vzhledem k paměti počítače jsme si mohli dovolit asi 400 uzlů. U některých větví sítě bylo možno zadat i průměr potrubí (stará část sítě), u nově přidávaných větví se průměr nezadával. A také bylo zadáno požadované odebírané množství vody v odběrových uzlech sítě.

Úlohou programu bylo iterativně přepočítat podle průtoků v jednotlivých větvích tlakové ztráty a vybalancovat síť do provozního stavu při splnění fyzikálních zákonů jako je, že přítok do uzlu se rovná odtoku, průtok se dělí nepřímě úměrně k hydraulickému odporu odtokových větví, tlakové ztráty v potrubí závisí na rychlosti a na tom, zda je proudění laminární nebo turbulentní atd. Posouzení toho, jakého typu je proudění, se provádí podle tzv. Reynoldsova čísla, což je bezrozměrné kritérium počítané z průměru potrubí, rychlosti, hustoty a viskozity dopravované kapaliny. Nízké hodnoty znamenají laminární proudění, vyšší hodnoty proudění turbulentní. Podle tohoto kritéria se rozhoduje, jaký vztah pro výpočet tlakových ztrát užít. Ten iterační proces spočíval v tom, že hydraulický odpor větve nebyl dopředu známý, protože jsme neznali průtok a pak také v tom, že novým větvím sítě se mohla přiřadit potrubí různého průměru tak, aby náklady byly minimální. V té iterativnosti a spoustě drobných výpočtů pro každou větev sítě spočívala časová náročnost výpočtu.

Po vodovodní síti jsme stvořili i program pro síť plynové, náročnější tím, že plyn na rozdíl od kapaliny je stlačitelný. S našimi programy jsme jeli na týden do spráteného projekčního ústavu v NDR a programy se staly součástí výměnného obchodu mezi projekčními ústavami Polska, Bulharska a SSSR. K tomu se váže i jedna má úsměvná vzpomínka. Po onom výměnném obchodu po nás chtěli, ať sepíšeme závěrečnou zprávu, ve které vyčíslíme úspory, které spolupráce přinesla. Na to jsme nebyli příliš talentovaní. Ale naštěstí nám poradil kolega z vedlejšího oddělení, který se u nás v kanclu náhodou zastavil. Říkal: „Kolik stál vývoj Báňské projekty?“ My řekli jakousi částku, třeba milión. On na to: „Tak je to jasné. Každý z těch čtyř ústavů vynaložil milión. Výsledek má tedy hodnotu 4 milióny, t. zn. úspory jsou 3 milióny“. Tak pádně a jasně se zdůvodňovaly výhody plynoucí ze spolupráce v rámci RVHP. U šéfů jsme s tímto zdůvodněním uspěli, možná jsme za to dostali i pochvalu.

Báňské projekty koupily (nebo jim byl přidělen?) a instalovaly počítač EC 1021 československé výroby a byla snaha všechny výpočty převést na domácí počítač. To bylo v případě potrubních sítí téměř neřešitelné, protože EC 1021 neměl aritmetické operace v pohyblivé čárce řešeny na úrovni hardware, ale emulovaly se softwarově. To z programů běžících na IBM 370 několik málo minut dělala nepoužitelná monstra potřebující na řešení téhož problému řadu hodin, často přesahující průměrnou dobu mezi poruchami. Já jsem se dostal do situace, kdy jsem měl dojem, že v Báňských projektech jsem vyřešil věci, které jsem vyřešit měl, a teď se začínám zabývat nesmyslnou údržbou. Přestože jsem tam byl zabydlený a řady lidí jsem si tam velmi vážil, tak když jsem v novinách našel inzerát, že vznikající Ústav ekologie průmyslové krajiny ČSAV přijme pracovníka pro modelování životního prostředí, neodolal jsem pokušení a přihlásil se. Naivně jsem si říkal, že vím, co je to koncentrace a disponuji jistou dovedností algoritmizace, tak musím být pro ně ideální kandidát. Asi se jim moc uchazečů nepřihlásilo, tak mě po nějakém konkursu přijali.

Ten ústav bylo dítko krajského hygienika doc. Miksla. On byl ohromně pilný a tvrdě pracující člověk a Krajská hygienická stanice byla jeho ambicím malá. Tak s požehnání vysoko postavených komunistů, s nimiž byl jedna ruka, založil ústav a nabíral do něj lidi. Protože peněz bylo málo a on chtěl interdisciplinární výzkum, tak přijal asi šest lidí, každý pes jiná ves (sociolog, ekonom, knihovník apod.). Seděli jsme v hroučící se budově bývalého hladnovského gymnázia, vybavení literaturou téměř žádné, žádný rozdělaný projekt, to všechno jsme měli vytvořit my začátečníci. Nadějně to moc nebylo, ale mně trvalo 4 roky, než jsem se definitivně rozhodl odejít dělat něco užitečného.

1982 ... / 8 bitový úkol z říše snů, SMEP 4 a informatika

Naštěstí se mi mezitím podařilo obhájit kandidaturu na VŠCHT, kterou jsem měl rozdělanou z Prahy a dávno podanou a po obhajobě se přihlásit do postgraduálního studia analýzy dat v kurzu, který pořádala Universita Karlova ve spolupráci se statistickým centrem biologických ústavů ČSAV. Vzdělávání pracovníků se v ústavu nebránilo. Také jsem stihnul spolupracovat s Krajskou hygienickou stanicí na řešení užitečnějších věcí než v Ústavu ekologie. Na apríla roku 1982 jsem zdvihnul kotvy a přešel Krajskou hygienickou stanicí. Tam donedávna šéfoval doc. Miksl. Měl odhad na talentované lidi a nebál se přijímat pracovníky jinde vyhozené z politických důvodů. Tehdy už tam nešéfoval, ale lidé zůstali. Jedním z nich byl i Vilém Holáň, šéf oddělení, do kterého jsem nastoupil. My jsme se znali už dřívějších dob. On v době svého zaměstnání v VOKD byl jeden z prvních programátorů na počítači ZUSE a z ekologického ústavu jsem s ním spolupracoval při programování některých věcí pro počítač EC 1030 na KÚNZ v Porubě, např. při monitorování epidemie žloutenky.

První úkol, který jsem dostal, byl z říše snů. Měl jsem nějak oživit a naprogramovat nějakou aplikaci pro nový počítač Tandy Radio Shack (TRS 3), který se podařilo sehnat na oddělení imunologie s měřicím přístrojem - fotometrem, značku ani nějakou specifikaci si už nepamatuji. Fotometr odečítal intenzitu světla prošlého jamkou na laboratorní destičce obsahující 12 x 8 jamek. TRS byl osmibitový mikropočítač robustní konstrukce, prý ho využívala i americká armáda. Byl vybaven osmipalcovou disketovou jednotkou a připojen k jehličkové tiskárně. Problém byl, že se k němu nekoupil téměř žádný software kromě interpretu jazyka Basic a dokumentace nebyla úplná. Tak na mne zbylo, abych si na spoustu věcí přišel sám, většinou metodou pokus-omyl. Ale výzva to byla. Měl jsem štěstí, že vedoucím imunologické laboratoře byl Ivo Lochman, vystudovaný biolog jen o pár let mladší než já, ale s rozhledem v technických věcech a velkou odvahou se pouštět do nových věcí a výzkumu.

Tak jsem postupně odhaloval taje implementované verze Basicu, především možnosti vstupu/výstupu a práce se znakovými řetězci. Zjistil jsem, s fotometrem lze počítač propojit pomocí sériového rozhraní RS 232 a že v Basicu jsou i jednoduché příkazy pro komunikaci přes toto propojení. Já byl hardwarový nevzdělanec (to mi zůstalo), zkoumaní toho, co je možné, bylo pro mne velké dobrodružství. Potřeboval jsem zjistit, co vlastně z fotometru do počítače vlastně jde. Po nějakých pokusech jsem zjistil, že asi nejjednodušší bude zpracovávat vstup přicházející ve formátu znakových řetězců. Tam se objevovaly většinou číselné hodnoty, občas nějaká znaková zkratka. Já ale nevěděl, co tyto zkratky znamenají. Tak jsme se s Ivošem dohodli, že připraví destičku, na které budou všechny možné výsledky, a my z nich pak rozkódujeme, co ty zkratky znamenají. Ivoš jako zkušený laboratorní borec to všechno trefil hned na první destičce a já mohl začít programovat vyhodnocování jednotlivých metod, které užívaly fotometr. To byla zajímavá práce, někde se třeba musela sérií výsledků měření při různých zředěních vzorku prokládat logistická křivka a hledat inflexní bod, jinde stačilo jen interpretovat, zda hodnota je v normě nebo mimo ni. TRS ve spojení s fotometrem si

vyzkoušely imunologické laborantky, daly své připomínky a začaly mě honit, ať to rychle dokončím, abych jim usnadnil práci a ony to mohly rutinně užívat. Tak jsem to musel zkompletovat i s tiskem protokolu na jehličkové tiskárně, který se pak posílal do nemocnic a lékařům a navrhnout systém archivace výsledků na disketách. O správu celého systému se pak začala starat Lída Vrtná, vystudovaná mikrobioložka, která původně pracovala v imunologické laboratoři, ale chytla tam hepatitidu a KHS ji musela zaměstnat jako odškodné a tak ji přiřadili do naší výpočetní laboratoře. Ona se zapřísahala, že se rozhodně programovat učit nebude a s počítači chce mít společného co nejméně. Odříkaného chleba největší krajíc, po pár měsících se stala velmi užitečnou kolegyní, usnadňovala naši komunikaci s laboratořemi a obsluhovala naše laboratorní „minidatabáze“. I tak tehdy přicházeli pracovníci do IT profesí.

S imunologickou laboratoří a počítačem TRS jsem měl velkou kliku dělat aplikaci, která byla opravdu užitečná, s velkým potěšením přijímaná svými uživateli. Realizace nebyla příliš náročná, ale ne triviální, takže byla i zábavná. A štěstí bylo, že TRS byl robustní počítač, který vydržel bez poruchy pracovat v drsných laboratorních podmínkách i po mém odchodu z KHS po sedmi létech provozu. Nevýhodou bylo, že jiné imunologické laboratoře mikropočítač TRS neměly, tak nebylo tento software kam šířit. Počítačů TRS prý bylo v Československu jen pár (říkalo se, že čtyři), jak se to náhodou podařilo někomu sehnat. V době nedostatku plánované hospodářství nefungovalo. Nikdy se nenakoupily počítače stejného typu pro všechna pracoviště a pořádně nekoordinoval vývoj aplikací.

Na KHS dělala část své diplomky Helena Hájková, naše budoucí kolegyně ve výpočetní laboratoři. Ve spolupráci s ní jsem naprogramoval pro imunologickou laboratoř i takový malý statistický systém pro předzpracování dat a často užívané statistické metody. Nazvali jsme ho STATIS a našel si své uživatele nejen na imunologii, ale byl využíván pro statistickou analýzu dat zájemců z celé KHS. Dokonce jsem ho prezentoval i na statistické konferenci ROBUST ve Slavonicích roku 1984 a od té doby jsem se stal pravidelným účastníkem těchto Robustů. Tak po dvou létech na KHS jsem měl s TRS „zrobenu“, jak se v tomto kraji říká.

Nuda nám však rozhodně nehrozila. Na KHS přišel minipočítač SMEP 4, což byl 16bitový počítač vyráběný v zemích východního bloku, hardwarově i softwarově „náhodou“ podobný americkým 16bitovým počítačům PDP 11 užívaným pro řízení technologických procesů. To už byl sálový počítač vyžadující klimatizaci. Operační systém byl řízen událostmi a současně mohly běžet až čtyři programy. Potíž ale byla v tom, že k dispozici bylo jen 256 kilobytů operační paměti. Tak se paměti muselo šetřit, vymýšlet překrývání apod. Disková jednotka z Bulharska měla velikost současné automatické pračky a také dělala podobný kravál. Na jeden disk bylo možno uložit 20 megabytů dat a při troše štěstí je i přečíst. V Československu se těchto počítačů využívalo především pro zpracování dat, protože počítačů byl obecně nedostatek. To vedlo k nevhodnému využití lidské kapacity programátorů a podobných profesí, ale zase nám to v Československu poskytovalo možnost různého hračkovství. Vznikl např. databázový systém Redap (myslím, že v nějakém výzkumném ústavu v Běchovicích), který uměl spoustu věcí vyřešit s těmito omezenými zdroji a různě se šířil po vlasech českých. Podobně nějaký kolega v Bratislavě vytvořil assemblerovský systém podprogramů pro interakci s obrazovkou terminálu nebo jiný kolega v Praze dynamickou alokaci a uvolňování paměti v prostředí Fortranu. Brňáci třeba zkoušeli využívání LISP v nemocničních informačních systémech atd. Počítače SMEP byly dobré na takové výzkumnické, ale nespolehlivost jejich hardware byla velká překážka v jejich opravdovém využití.

Na KÚNZ v Porubě dostali počítač SMEP pár týdnů před námi. Tam dělal systémáka Jirka Vaňha, který byl největší znalec operačního systému široko daleko. Chodil jsem za ním konzultovat mé nejasnosti. Jedno odpoledne jsem s ním byl domluven, že za ním dorazím. V jeho kanclu nikdo nebyl, ale měl tam puštěný terminál. Tak jsem se pokusil Jirku najít pomocí místní počítačové sítě. Na to jsem se potřeboval přihlásit a žádné uživatelské heslo jsem u nich neměl. Tak jsem to zkusil přes analogii. U nás při instalaci Kancelářské stroje zavedly pro nejprivilegovanějšího uživatele [1,1], který mohl zasahovat do operačního systému, mazat disky a dělat podobné destrukční činnosti, heslo KHS. Tak jsem se zkusil jako uživatel [1,1] přihlásit s heslem KUNZ. Podařilo se, poslal jsem zprávu „kde jsi“, odpověď přišla vzápětí „prijd za mnou na sal“. Tak jsem tam zaskočil a začali jsme se radit. Když jsem řekl, že je blbé, že nemůžeme kouřit, tak mě Jirka ujistil, dva kuřáci mohou současně kouřit přímo pod čidlem, klimatizace to zvládne rozfoukat. Tak to tehdy vypadalo se zajištěním bezpečnosti provozu. Zlaté časy, ale zdá se, že mnoho lidí se i nyní chová s podobnou neopatrností.

V KHS jsme se zkoušeli zaměřit na aplikace v epidemiologii a v laboratorních informačních systémech. Já dostal na starost virologickou laboratoř. Úloha to byla složitostí jen o trochu větší než imunologická laboratoř implementovaná na TRS, ale trvalý provoz takového systému vyžadoval spolehlivost hardwaru a zálohování, a to bylo v té době nedostupné. Tam jsem si přes všechno úsilí a tvrdou práci na tom vylámal zuby. Informační systém virologické laboratoře se mi nikdy pořádně a opravdu rutinně nepodařilo zprovoznit. Ale naštěstí kolegové, které posílil zkušený programátor z KÚNZ Ruda Pechlát, byli v jiných oblastech úspěšnější, a tak nás nezrušili. Přes nějaký výzkumný úkol (nebo jak se tomu tehdy říkalo) jsme se spolu s jinými pracovišti podíleli na (pomalém) rozvoji nemocničních informačních systémů a aplikacích počítačů ve zdravotnictví.

Já jsem se nějak nachomýtnul i do výzkumného úkolu řešeného ve výpočetním centru LF v Hradci Králové a vyvíjeli jsme statistický balík zaměřený na biostatistiku. Statistický software byl u nás nedostatkové zboží. Velké a dobré statistické balíky (např. BMDP, SPSS, SAS) byly na naše poměry strašlivě drahé, takže si je legálně mohla dovolit jen hodně velká a dobře financovaná pracoviště typu ČSAV. My drobní řemeslníci jsme ke statistické analýze často užívali statistické balíky ilegálně. Např. BMDP pro SMEP se k nám prý dostal z východu díky úsilí nějakého ruského hackera.

Já jsem byl v práci spokojený, ale připadalo mi, že bych mohl za takové výkony dostat lepší peníze. U ředitele jsem nepochodil, on byl přesvědčen, že neodejdu. Pak VVÚU Radvanice vypsalo konkurs. Byl mi trochu střížen na míru, oni mě tam chtěli. Nabídlí o pár stokorun více a já na jaře 1989 z trucu odešel. Ty finanční výhody nebyly nakonec zdaleka tak velké, jak zdálo. Já se ale poučil, že rozhodnutí z trucu nejsou dobrá.

V Radvanicích jsme s Jirkou Pavlíčkem stihli naprogramovat v Pacalu výukový systém bezpečnosti práce pro učebnu dolu. Na slušovické XT bylo navěšeno asi 12 nebo více osmibitových počítačů vybavených televizemi místo displejů. Na tom jsme se dost natrápili, abychom vyřešili pomalost a nespolehlivost hardware. Ale nějak jsme to dotáhli do provozu. Systém uměl vygenerovat test s náhodně vybranými otázkami ze zadaných okruhů s různou obtížností, předložit je uchazečům, vyhodnotit a uložit výsledky. V listopadu přišel převrat, na kterém jsme se dost intenzivně a nadšeně podíleli. Pak podle známé moudrosti, že kdo „umí, dělá, kdo neumí, učí“ jsem se přihlásil do konkursu na vznikající katedru informatiky na budoucí Ostravské univerzitě. Později jsem se dozvěděl, že konkursem jsem prošel s odřenýma ušima. Přesto jsem se stal jedním ze šesti zakládajících členů katedry

Na katedře informatiky jsem vydržel spokojně a pilně pracovat více jak 29 let. I když jsem přestal vyvíjet programy pro jiné, programování se ohromně hodilo. Začal jsem se spolu s kolegou Ivanem Křivým věnovat výzkumu stochastických algoritmů pro optimalizaci. To je experimentální záležitost, algoritmy je potřeba nejdříve implementovat a pak otestovat a porovnat na sadách optimalizačních problémů. Na začátku jsem k tomu užíval Pascal, ve kterém jsem si připravil pár modulů pro často opakované operace, později jsme přešli podobně jako jinde ve světě na Matlab, což je výpočetní prostředí zvláště vhodné i pro starší uživatele. Všechno, co fungovalo v jazycích, se kterými jsem měl nějakou zkušenost z minulosti, funguje i v Matlabu, ale programování zabere daleko méně času, protože jsou mimo jiné podporovány vektorové a maticové operace, takže složitou věc lze napsat na pár řádků.

1972-1989 / Rodina - Ostrava

V Ostravě jsme ze začátku bydleli v bytě Mileniných rodičů spolu s nimi. Oni měli rozjednaný družstevní byt na Kamenci s tím, že jejich větší byt nám nechají na naše další rozmnožování a oni se přestěhují na Kamenec.

Já jsem nastoupil do práce v Báňských projektech a čekali jsme na porod. Milena pak už přecházela očekávaný termín porodu, a tak ji do porodnice povolali 21. srpna. Odjela tam trolejbusem. Dal jsem jí úkol, ať vydrží, aby dítě nemělo narozeniny na výročí ruské okupace. Milena vydržela, Danda se narodila 22. srpna dopoledne. Doktorem v porodnici byl Milenin kamarád Olin Kempný a ten mi ukázal naši Dandu hned odpoledne, když jsem přišel na návštěvu do porodnice. Když sestřičky vezly miminka po chodbě, tak mi ukázaly naši Dandu a Olin říká: „Tak si ji pochovej“. Já byl z toho úplně vykulený, bál jsem se, abych takovému mrňavému drobečku nějak neublížil. Nejdříve jsem si schovával ruce za záda, ale pak jsem se přece jen odhodlal, dceru jsem si pochoval a stal se pyšným otcem. Za pár dní přišly holky z porodnice domů. Tehdy bylo na srpen neobvykle chladné počasí, tak jsme měli strach, ať Danda nenastydne. Naštěstí jsme tehdy bydleli ještě dohromady s Mileninými rodiči. Děda nám z garáže půjčil staré elektrické topidlo a teplo pro Dandu bylo zachráněno. Brzy jsme se zaučili, jak s malým dítětem zacházet.

Po pár měsících se Milenini rodiče odstěhovali do vlastního bytu a my jsme se stali samostatnými rodiči. Myslím, že Dolfek se na to těšil, místo rozruchu s malým dítětem chtěl mít po návratu z ordinace klid, ale Milenině mamce se do stěhování z bytu, ve kterém byla zvyklá a spokojená, moc nechtělo, tak to oddalovala, jak to šlo. V novém bytě byly parkety a tehdy byl zvykem parkety natírat expoxidovým lakem, aby to šlo dobře stírat a nemusely se parkety drátkovat. Na Kamenci jsem natíral parkety já a po druhé vrstvě mi připadly už hladké a pěkné. Ale Draha to přišla zkontrolovat a musel jsem ještě dvě vrstvy přidat. Každý další den ve starém bytě ji těšil. Jejím pocitu jsem lépe porozuměl, po mnoha létech, když jsme se z bytu stěhovali my.

I po odstěhování to Milenina mamka brala tak, že ona je u nás stále doma. Měla klíče od bytu a zcela samozřejmě je užívala podle svého. Veselá příhoda nastala, když byla Danda hodně malá a po obědě spala. Já přišel domů z práce a hned nás napadlo, že odpoledního klidu můžeme využít pro intimní chvíle hned v hale, do které se vcházelo rovnou z venkovní chodby. Když jsme tam byli oba nazí, tak zašramotil v zámku klíč a mamka nad námi. Všem bylo jasné, že je potřeba do režimu klíčů zavést pořádek. Správně se toho chopila Milena a mamce důrazně vysvětlila, že už to není tak úplně její byt. Vždycky je lepší, když konfliktní mezigenerační situaci řeší se svými rodiči vlastní potomek než snacha nebo zeť.

Podobná příhoda v obráceném gardu se odehrála po pár letech ve Zručí, když jsme tam byli v létě na návštěvě u našich. Musím říci, že Milena se svou tchýní dobře snášela a moje maminka na ni měla dokonce slabost. Snad jediné, co jí vadilo, bylo, že Milena kouří. Milena její výtky s úsměvem snášela. Milena měla celoživotní rituál, že po snídani chodila na záchod, kde si v klidu při vykonávání potřeby i zakouřila. Moje maminka z toho byla silně rozčilená a měla podrážděné poznámky, že Milena by se místo kouření měla starat o děti. Bylo to samozřejmě slyšet i na záchod a mě rozčilil až nenávistný tón těch komentářů. Tak jsem dost drsným hlasem odvětil: „Mami, nemohla bys Milenu nechat v klidu vysrat?“. Tato razantní poznámka měla silný účinek, pak už byl klid. Obrana partnera před vlastními rodiči navíc vždycky vyjasní a posílí vztahy.

Danda byla první dítě v okruhu Mileniných kamarádek, ale po pár týdnech se narodil Tomáš Kempný, a tak jsme měli s Kempnými podobnou brzdu pohybu a podobný program, to nás hodně sblížovalo. Naší výhodou bylo, že naše švagrová Zdena bydlela v bytě na stejném a patře a tak jsme byli v častém kontaktu. Zdena je vzácný člověk, který je pronásledovaný osudem. Co ona všechno už musela vydržet, to si většina z nás ani nedovede představit, a při tom všem si uchovala pozitivní vztah ke světu a svému okolí. V jejích 25 letech jí umřel manžel Jirka, Milenin bratr. Tomu bylo 26, Michalovi (jejich synovi) rok a půl. Mileniny rodiče využili toho, že na stejném patře v domě, kde bydleli, se uvolnil byt a zařídili, aby byl přidělen Zdeně, protože jí chtěli pomoci v péči o Michala. Nejsem si jist, že veliká péče a starostlivost Zdeny i babičky a dědy byla Michalovi ve všem prospěšná, ale je pochopitelná. Všichni chtěli malého kluka, který tak brzy ztratil tátu, co nejvíce ochránit před úskalími, kterým mohl být vystaven. Zdena opravdu dělala pro Michalovu ochranu všechno, co mohla s důsledností a bojovností.

Ve Zdeně jsme ale získali skvělou sousedku. Zdena a Milena si moc dobře rozuměly a já to snad nekazil. Největší užitek z toho měly všechny naše děti. Nejdříve to byli Michal s Dandou, pak si Zdena vzala našeho kamaráda Ivana (s Milenou jsme jim byli na svatbě za svědky) a narodil se Honza, brzy po něm i Jana. Tato čtveřice se svými hrami se přesouvala mezi oběma byty a od malička měly děti svou partu, ve které se navzájem hodně naučily. Nikdy jsme se nepohádali, především díky Zdenině trpělivé povaze.

Když Mileně končila mateřská dovolená, tak hledala zaměstnání. Nechtěla dojíždět nikam daleko, a tak to vyřešila svým ranařským způsobem. V telefonním seznamu hledala firmy v okolí našeho bytu a vybrala si plynárny. Tam ji vzali, tak to měla do práce asi pět minut pěšky. Nejdříve tam byla v kanceláři nějakého technického oddělení, pak plynárny koupily počítač a přesunula se k počítači. Milena měla vrozené vynikající analytické myšlení a tak brzy navrhovala různé dispečerské systémy.

Po Milenině nástupu do plynáren Dandu hlídala babička. Tím jsme měli výhodu, že malá Danda nemusela do jeslí. Ráno jsme Dandu zavezli k babičce na Kamenec, ona se o ni postarala do odpoledne, kdy jsme si ji vyzvedli. Do bytu Mileniných rodičů jsem to měl já trochu při cestě do Báňských projektů, tak jsem ji nejčastěji vozil k babičce já. Trochu potíže působilo, že v Báňských projektech začínala pracovní doba už v půl sedmé a měli jsme tam píchačky. Tak každé ráno spící dítě probudit před sedmou, rychle obléknout, posadit do sportáku (kočárku, ne auta) a klusem přes park a lávku k babičce. Naštěstí Danda byla od malička optimisticky naladěná a tak z rychlé jízdy na kočárku měla legraci. Babička chodila s Dandou po svých kamarádkách a myslím, že měla radost ze šikovné vnučky. Samozřejmě, že ji brala i do obchodů s oblečením a tam asi dvouletá Danda měla skvělý nápad. Když byla babička soustředěná na prohlížení nějakých šatů, tak se jí schovala mezi dlouhými kabáty na věšáku. Babička ji pak nemohla najít, volala na ni, ale Danda byla jak pěna. Už to vypadalo, že bude vyhlášena pátrací akce, ale nakonec vylezla a babičku příjemně překvapila.

Babička dokázala být i hodně obětavá. Jednou v zimě pohlídala Dandu celý týden a s Milenou jsme mohli vyjet poprvé s VŠB jako instruktoři na lyžařský kurz na Skalku nad Dolní Lomnou a v létě pak dokonce na vodu na Otavu. Sjezd Otavy jsme si domluvili s kamarády, které jsme znali z vodáckých kurzů VŠCHT, tentokrát jsme už vyráželi jako soukromníci. My jsme neměli loď, ale Ivan v Brně sehnal levnou starou kánoj, se Zdenou jsme vyrazili do Brna vlakem, u Grymů na zahradě se nacpali krásně zralých meruněk, naložili naši kánoj na Ivanova populára a vyrazili do Sušice. Všechno šlo pomalu, ale bezpečně, jen v Náměšti nad Oslavou populár s lodí a dalším nákladem nemohl vyjet do kopce, tak

jsme museli Ivana asi dvě stě metrů tlačit. V Sušici jsme vyzvedli zbývající lodě na nádraží, na jeden den vyrazili nahoru na Šumavu, protože většina z nás tam byla poprvé a jeli po vodě postupně až do Písku. Už si nejsem jistý, kdo všechno jel a kolik bylo lodí. Myslím, že převážně to byli kamarádi z VŠCHT, Mirek Novák, Kulda atd. Lodí muselo být aspoň pět, protože když jsme s Ivanem jeli populárem z hospody v Kestřanech po polňačce na tábořiště, tak jsme zřejmě počtem pasažerů v populáru udělali rekord. V kestřanské hospodě jsme se setkali s místními patrioty, oni byli na historii Kestřan neobyčejně a sympaticky hrdí, my jsme je zase nadchli naší kolektivní znalostí historie a jihočeských písniček (tak tam musela být i tehdy Kuldova Jana, zvaná Plivník). Ve Štěkni jsme si na jezu užili. Tam měli ve šlajsně na provaze upevněnou dřevěnou desku, na ni šlo nastoupit a křížovat šlajсну jako na vodních lyžích. Nikdy předtím ani potom jsem se s podobnou atrakcí nepotkal. Však jsme na ni stáli ve frontě.

Milena si přála, aby mezi našimi dětmi byl věkový rozdíl čtyři roky jako to ona měla s bratrem a považovala to za ideální, já byl pro malý rozdíl, protože s velkým věkovým rozdílem jsem měl vlastní zkušenost. Ale nakonec nám to vyšlo tak, že Dandě bylo málo přes dva roky, když Milena otěhotněla po druhé. Já byl rád a Milena také. V zimě, když už byla v dost vysokém stupni těhotenství, tak celá rodina vyrazila na lyžařský kurz. Dolfek ještě chtěl využít příležitost vyjet jako doktor s kurzem, kde byl vedoucím jeho dlouholetý kamarád z katedry tělocviku pan Huvar, já jel jako instruktor a babička, Milena a Danda jako pasanti. Jeli jsme opět na Skalku a museli jsme působit jako stěhování národů. Já měl na báglu přivázan Dandin nočník, kromě mých lyží i běžky pro Milenu a s tím se z Mostů muselo na Skalku vyšlapat pěšky. Ale tehdy jsem byl mladý, silný a blbý, tak to šlo. Měli jsme štěstí na počasí, většinu dnů svítilo slunce a každé ráno jsme se mohli kochat výhledem na hřeben Malé Fatry, který jsme měli jak na dlani. Hned první odpoledne jsme si užili první dramatickou situaci. Probíhalo rozřaďování do družstev a najednou se zdola z louky pod chatou ozval křik. Milena tam Dandu nechala jezdit na bobech a Danda to otočila směrem dolu, boby se rozjely a zavezly ji až do malého rybníčku pod loukou. Nad vodou tam byly nějaké keře a malé stromky, tím proletěla a byla ve vodě. Já tam na lyžích rychle dojel zachraňovat naši prozatím jedinou dceru, vlezl jsem pro ni do vody, našťěstí nijak hluboké a už jsme valili na chatu. Dandě se nic nestalo, děda ji pečlivě prohlédnul a pak jsme měli důvod slavit. Kolem šel nějakou náhodou člen horské služby, který to všechno viděl. Jen se přísně zeptal: „Kdo je matka toho dítěte?“ a pak Mileně vynadal.

Další problém nastal třetí den odpoledne, kdy studenti pravidelně mají od lyžování volno a instruktoři si jdou volně zalyžovat. Jezdili jsme na Severce, byly tam ohromné boule, tak to bylo lyžování-boj. Ze čtyř instruktorů se za to odpoledne zranili hned dva, oba jsme měli přes 30 let, co už jsme z toho měli mít rozum. Mně v nějakém blbě provedeném oblouku pozdě vypnulo vázání a zahučel jsem do lesa. Při tom jsem si natrhнул vaz v koleně a s lyžováním pro tuto sezónu byl konec. A to ještě kolega, který můj pád viděl, chtěl, ať koupím po štamprli, že jsem měl kliku, když jsem těsně hlavou minul kmen stromu. Sice jsem s dlahou dožil do konce kurzu, ale pak mi na ortopedii dali sádku a se sádkou jsem musel vydržet asi tři měsíce, než jsem mohl začít s rehabilitací. Milena, když otěhotněla, tak mi vyhrožovala, že budu muset skončit s basketem, protože dvakrát týdně jdu na trénink a pak do hospody, v sezóně se o některých víkendech hrály zápasy a ona nechce být se dvěma dětmi tak často sama, že chce moji pomoc. Já se holedbal, že basketu nenechám, protože si neumím představit život bez basketu. Ale koleno bolelo dlouho, po prázdninách jsem sice zkusil trénovat, ale koleno natékalo a mě už basket netěšil jako dřív. Patřil jsem v mužstvu k nejstarším, většina ostatních byli studenti a tak jsem skončil. Zase to dopadlo podle Mileny. Pak jsem ji aspoň hecoval, že mě do toho lesa mě na

dálku schválně strčila ona, aby bylo po jejím. Ale brzy se mi podařilo najít partu „starých pánů“ a s nimi jsem pak dlouhé roky chodil jednou týdně si zahrát a pak na pivo.

Když byla Milena s Janou v porodnici, tak jsem se o Dandu staral já. Ona mi v těch necelých třech letech připadala senzační, jaké už udělala od narození pokroky a jaká s ní je zábava. V té době měla oblíbeného plyšového kocoura Felixe, kterého sebou všude nosila a ukazovala mu svět. Když jsme spěchali do porodnice, tak jsem ji vzal na koně a ona mi spokojeně vykládala své postřehy. A já hňup si tehdy říkal, že teď do naší idylické rodiny vtrhne jakýsi mrňavý vetřelec, který to bude rušit. Naštěstí jsem se hluboce mýlil. Danda získala malou sestru, o kterou se starala, jak nejlépe uměla, Jana se vetřelcem nestala, všechno do sebe krásně zapadlo. A můžu zodpovědně prohlásit, že obě naše holky jsme měli a máme pořád stejně rádi, žádnou jsme neodstrkovali.

Po narození Jany jsme se vzmohli na auto Škoda 100 a tak jsme s dopravou dětí přestali být závislí na cestovních plánech Mileniných rodičů. Já měl sice řidičák z vojny, ale téměř nulovou praxi. Ale naštěstí kolegové z Báňských projektů mě rádi do řízení zaškolili, včetně předvídání toho, co může člověk očekávat od jiných řidičů. Pamatuji si na užitečnou větu jednoho z nich, že na hodně hrobech by mohl být nápis: „Zde v pánu odpočívá řidič, který měl přednost“.

Také Kempní se rozmnožili, narodil se jim Petr. Jana s Petrem pak spolu chodili do stejné školy a kromě krátkého období, kdy byl Petr ve sportovní základce v Porubě, pak spolu ve třídě vydrželi až do maturity. Mezitím se narodily děti Mileniným kamarádkám, Morávkům Karla, Kobělkům Hanka, Liškům Jitka a brzy po nich přišli jejich mladší sourozenci, ve všech případech ségry. Tak kámošky z dětství zase měly společné zájmy a programy rodin se přizpůsobovaly dětem. Maminy vyrážely společně do parku a na výlety se jezdilo s malými dětmi.

Půl roku po narození mladších potomků jsme s Kempnými a všemi čtyřmi dětmi vyrazili k nám na chatu, protože odtamtud šlo dojít pěšky na Armaturku a lyžovat. Stáňa i my oba jsme byli vášniví lyžaři, Olin sport nemusel a na sjezdovkách vůbec nelyžoval. O to více jsem ho oceňoval, že na sáňkách vytáhnul své syny a jejich vybavení ty skoro tři kilometry nahoru na Armaturku a vydržel tam celý den s námi. Já s Milenou jsme se střídali na lyžích a ve službě u dětí. Pečlivě jsme jeden druhému počítali, aby si kopec nesjel vícrát, než měl nárok. Druhý nasazoval a sundával Dandě a někdy i Tomášovi dětské lyže s papučovým vázáním a trénoval budoucí lyžaře. Snažili jsme je zacvičit rychle, ale přitom jim lyžování neznechutit. To byl hodně obtížný úkol. Mladší děti spaly spokojeně ve fusacích na sáňkách. Jedno dopoledne padal hodně mokrá sněh s deštěm a spící mimina měla oční důlky zaplaveny vodou. Jedna místní paní se rozčilovala, že snad tím chceme své děti zabít. Ale děti byly vrcholně spokojené, jen občas se přihlásily o jídlo. Na chatě jsme byli přes Silvestra a tak jsme Silvestra při hlídání dětí na chatě prozpívali. To byl od Olina a Stáni vrcholný výkon nebo možná škola smířlivosti. Oni jsou oba výborní zpěváci, což o naší rodině rozhodně nelze říci. Já myslím, že zpívám lehce podprůměrně a Milena tak, že i já poznám, že je to špatně. Ale když je dobrá vůle, tak jdou i věci zdánlivě nemožné. I po mnoha letech na ten krásný Silvestr s radostí vzpomínáme.

Maminka měla dlouho potíže s kyčlem, že se odhodlala k totální endoprotéze. To tehdy nebyla tak běžná operace jako dnes. Dolfek jí zařídil operaci v Ostravě u svého kamaráda primáře Novotného (otec Magdy Morávkové). Operace dopadla dobře a maminka po ní šla na rehabilitaci do Hrabyně. Na neděli jsme ji odtamtud brali domů. Jeden víkend jsme měli auto v opravě a tak jsem potřeboval sehnat na nedělní večer nějakou náhradu. Požádal jsem Olina, aby mi půjčil jejich auto. Ale on hned reagoval, že rád pojede s námi, aby mohl maminku trochu vyzpovídat. Hned jak maminka

nastupovala do auta, tak se jí přeptal, jak ji Miluška pohostila. Kamarádi, zvláště Olin a Tomáš Morávek, když chtěli Milenu pozlobit, tak jí říkali Miluško, protože věděli, že to špatně snáší. Olin hned spustil: „Paní Tvrđíková, tak čímpak vás Miluška odbyla k obědu?“ A maminka jen špitla, že oběd byl výborný, že jsme měli pečené vepřové a bramborové knedlíky se zelím a Milenu chválila. A Olin hned: „Ale beztak, že vás odbyla knedlíky z pytlíku“. Na Olina je vždycky spoleh, že nevynechá žádnou příležitost k záškvarnostem.

Naše holky občas v noci za námi přišly do postele. Rozespálá Milena na ně byla nevrlá a tak chodily raději za mnou. Já jsem přesvědčen, že když se dítě něčeho bojí a potřebuje oporu, tak mu ji mají rodiče poskytnout. A tak jen bylo slyšet, jak bosé dětské nohy pleskají o podlahu a už ke mně jedna vlezla pod peřinu a spokojeně usnula. Dost často se stávalo, že za chvíli přišla i druhá. To už bylo v posteli těsno, já spal uprostřed „v pozoru“ a ony ze mne tahaly peřinu. Takovou noc jsem se moc nevyspal, ale připadal jsem si užitečný tím, že jsem jejich opora. Ty noční návštěvy jim vydržely snad do jejich deseti let. Ale vzpomínám na to rád.

Honza byl jako malé dítě hrozně drobný a hubený. Jednou jako hodně malý byl u nás přes noc a koupal se. Já mu chtěl umýt ruce žínkou, ale trnul jsem hrůzou, že bych mu tak tenkou ruku mohl zlomit. A to jsem byl zvyklý na mytí Jany, která je o rok mladší než Honza. Tak Honzu myslím tehdy domyla raději Milena. Ale ve škole se z Honzy stal sportovec, běhal hlavně delší tratě a byl v tom velmi úspěšný. Při závodě se dokázal vyštavit do posledních sil. Před závodem vždycky byla jeho hlavní starost, zda tam mají doktora nebo aspoň nějakou ošetřovatelku, aby mu po doběhu mohli poskytnout první pomoc. Michal také sportoval, závodně plaval a měl v tom i úspěchy, ale nebyl tak bojovný jako Honza a když začal chodit na gympl, tak s plaváním s chutí seknul a dal se na kuželky.

Honza byl od malička výzkumník. Jednou Jana překousla rtuťový teploměr a musela na kontrolu do nemocnice. Honzovi to říkala Zdena, jak není dobré kousat do rtuťového teploměru a mělo podobný účinek jako hlášení ředitele v Obecné škole, aby děti neolizovaly zmrzlé železné zábradlí. Honza si vyzkoušel překousnutí teploměru a přesvědčil se, že opravdu pak skončí v nemocnici. Byl tam chudák asi týden, protože pokus provedl důkladně.

Snažili jsme se využít lyžařských kurzů využít i na lyžování našich dětí. Když měla Danda pět a půl roku, tak ji vzala Milena sebou na kurz VŠB do Karlovy Studánky, odkud se jezdilo autobusem lyžovat na Praděd. Danda byla té době už zdatný lyžař a lyžování s Mileniným družstvem zvládala bez problémů. Já musel ten rok šetřit dovolenou na letní Jugoslávii a tak to museli zvládnout ve dvou. Na závěr o víkendu jsme s dědou Dolfkem za nimi vyrazili. Dolfek se chtěl potkat se svým kamarádem Zdeňkem Huvarem, který byl vedoucím kurzu na Barborce. Po večeři jsem Dolfka vyvezl na Ovčárnu a odtud ho doprovodil na Barborku. Tam jsem si poprvé uvědomil, že Dolfek je vážně nemocný, protože cesta po rovině ho děsně unavovala, museli jsme každou chvíli odpočívat a bylo vidět, že musí napnout zbytek sil. Zřejmě už tušil, jak to skončí a chtěl si užít příjemnou společnost kamarádů.

Milena se s Dandou na kurzu rozhodně nenudila. Dandu začalo bolet ucho, hrozil zánět, a tak ji nakapala do ucha a hlavu zavázala důkladně teplou plínkou, kterou tam měla místo ručníku. Ale dopadlo to dobře, Danda i se zavázanou hlavou zvládla lyžovat s družstvem. Ale to nebylo jediné zpestření. Dandě se podařilo zamknout se na záchodě, zámek se nějak pokazil a ona se nemohla dostat ven. Přes okénko ji pak zachraňovali kluci z kurzu. A když sjížděli z Ovčárny po úzké cestě kolem Bílé Opavy, tak tam pomalejší Dandu museli přeskočit dva kluci z prvního družstva, kteří se za

ni přiřít. Pohotově zvolili přeskok jako nejbezpečnější řešení. Naštěstí to zvládli a dcera nám přežila. Holky měly s námi tvrdý život, hlavně Danda si s Milenou užila dost dobrodružství.

Výlet na Jadran

Měli jsme kliku, že naše holky byly od malička celkem zdravé a odvážné. Jediné častější zdravotní problémy měly se záněty středního ucha, zvláště Danda každý rok několikrát. Když v noci přišla, že jí bolí ucho, tak nezbývalo, než vyrazit do nemocnice na pohotovost. Doktoři doporučovali jet s nimi na Jadran. Totéž doporučovali i Mileně, které se po porodech udělaly na ruku mokvajících ekzémy, které se kožním lékařům nedařilo vyléčit. Prakticky pořád si to musela převazovat a nosit látkové rukavice. Tak jsme zkusili podat žádost o devizový příslib (pro mladší generaci: dostat od banky devizový příslib byla nutnost, aby člověk mohl vycestovat do tzv. devizové ciziny, což byly skoro všechny země kromě NDR a snad Polska a Maďarska). Žádost byla vyztužena doporučením všech možných doktorů i doporučením zaměstnavatelů a tak nám devizový příslib dali. Příklad dostali i Jarda Prokop se Zdenou a tak jsme mohli začít domlouvát společnou dovolenou v Jugoslávii. Jarda se ujal očekávané role hlavního zařizovače. Nabídnul, že ubytování zařídí přes nějakého svého známého Jugoslávce, se kterým se potkal v Praze, že to bude v Bašce Vodě.

Vyjet se škodovkou 100 do Jugoslávie tehdy nebyl úplně bez starostí. Auta zdaleka nebyla tak spolehlivá jako nyní a tak musel být řidič vybaven i některými náhradními díly. Naprostá nutnost byl náhradní palec do rozdělovače a nějaké součástky do karburátoru. Protože v Jugoslávii bylo pro nás draho a devizový příděl by zdaleka na celou stravu nestačil, tak auto bylo nacpané jídlem, počínaje těstovinami, olejem, chlebem, masovými konzervami a samozřejmě i pivem. Škodovka byla úplně narvaná, aby se to všechno vešlo, tak i místo pro nohy za předními sedadly bylo zarovnané na úroveň zadních sedadel. Holky měly vzadu docela pohodlné ležení, ale to bylo později osudné pro asi dvoje Dandiny boty, které při nastupování zapomínala před autem na parkovišti, a my pak odjížděli bez jejích bot. Teď by takový nebezpečný způsob dopravy dětí v autě bez sedaček byl na pokutu, Janino spaní za jízdy na parapetu zadního okénka asi rovnou na vězení. Ale tehdy se pasivní bezpečnost teprve zkoumala a my měli na cestě štěstí, že jsem s Janou ležící na okně nemusel prudce brzdit. To by jí šlo o život.

Domluvili jsme se, že se s Prokopovými potkáme u nějakého motelu u Malacek v nějakou hodinu a doufali, že se navzájem neztratíme dříve, než vyjedeme. Všechno to přes naše drobné zpoždění i v té předmobilové době klaplo a přes Maďarsko jsme kolem Balatonu dojeli do Nagykanizsi, kde jsme měli zamluvené přespání v jakési noclehárně. Kratší by bývala byla cesta přes Rakousko, ale to se tehdy běžně nepovolovalo, na to byl potřeba další devizový příslib na ještě kapitalističtější cizinu. Z Nagykanizsi jsme další den ráno už vjeli do tehdejší Jugoslávie a prodírali se přes Záhřeb a horské silnice směrem k Makarské riviéře.

Do Bašky Vody jsme dorazili večer a s nadějí jsme šli do informačního centra, kde jsme měli mít vzkaz o našem bydlení. Poněkud překvapení jsme zjistili, že žádnou rezervaci ubytování tam nemáme. Holky už byly pořádně unavené a pospávaly tam po židlích a my museli shánět něco na přespání. S pomocí informačního centra se to podařilo a někdy kolem půlnoci jsme uložili holky do postelí a na balkóně jsme si po vzrušujícím dnu mohli dát štamprli. Dole pod námi šumělo moře, pro mě to bylo poprvé, co jsem byl u moře. Druhý den ráno jsme se bohužel museli vystěhovat, protože paní domácí čekala jiné objednané hosty. Holky vyrazily k moři a hned do něj vlezly, Zdena s Milenou probíraly novinky, tak

zaujatě, že si málem nevšimly, že se Jana topí. K tomu se ale přiznaly až později. My s Jardou jsme vyrazili shánět ubytování. Obcházeli jsme Bašku Vodou a asi po dvou hodinách jsme stále nic neměli. Já se na kamenité cesty vybavil nevhodnými botami, měl jsem na nohou korkáče, u kterých jsem hned na začátku zlomil podrážku a tak jsem kulhal, protože jsem měl každou nohu jinak dlouhou. Jarda se mi smál, že jsem jak čert, který má jen jedno kopyto. Někdy před polednem jsme na trhu narazili na paní, která pronajímala byty turistům. Byla z vesničky Krvavica mezi Baškou Vodou a Makarskou. S Jardou jsme se tam vyrazili podívat, líbilo se nám tam, i peníze nám vystačily na těch asi 18 dní, které jsme tam chtěli vydržet, aby léčebný pobyt měl žádané účinky. Tak jsme zajeli pro holky a nastěhovali se tam. Myslím, že jsme měli štěstí, bylo to stranou od většího ruchu, k moři jsme to měli ze stráně asi 200 metrů. Kromě nás v domě našeho domácího Marinka Mariniče bydlela ještě jedna jugoslávská rodina s dětmi zhruba ve věku Dandy, Petry Prokopové a Jany, tak si měly naše holky s kým hrát a učit se komunikovat v cizojazyčném prostředí.

Spolubydlící rodina byla zajímavá. On byl důstojník jugoslávské armády, jmenoval se Veroljub a národností byl Srb, jak o sobě prohlašoval, že je Šumadinec, což znamená, že pocházel z centrální části Srbska. Tím se považoval za někoho nadřazeného všem svým spoluobčanům a samozřejmě i cizincům a často se choval jak namyšlený blb. Jeho paní Jolanka byla Chorvatka, pocházela od Daruvaru, kde po desetiletí žije početná česká menšina, byla velmi příjemná a vstřícná. Jedinou výhodou, kterou jsme z Veroljuba měli, bylo to, že holky se mohly chodit sprchovat na soukromou pláž vojenské zotavovny, která byla vedle. Já byl v té době naprosto nepoučen o národnostním prnutí, které mezi jihoslovanskými národy panuje a které propuklo po smrti jugoslávského prezidenta Tita o pár let později do občanské války a rozpadu Jugoslávie.

Ve stejnou dobu byli v Chorvatsku také Kempní a s Čermáky, byli asi 30 km od nás a tak jsme se několikrát vzájemně navštívili. Olin se svou světlou pletí v Jugoslávii trpěl, přes spálená ramena nosil plínku, ale co by neudělal pro zdraví kluků a spokojenost Stáni. Jinak jsme večery trávili většinou u vína, které jsme chodili s Jardou nakupovat do Makarské do tzv. točenje, kde se dalo koupit do láhve víno různé ceny a kvality. Cena byla pro nás důležitá. Kromě toho jsme nakupovali na trhu zeleninu a ovoce a v obchodě pečivo a máslo. Snažili jsme se šetřit, ať nám zbydou nějaké peníze na výlety, ale žili jsme si příjemně.

Jeden den jsme vyrazili do Dubrovníka, ať já a malé holky vidíme jedno z nejkrásnějších měst na Jadranu. Prošli jsme se po hradbách, navštívili mořské akvárium ve starém přístavu a věnovali se turistice. V centru Dubrovníka je hospoda nebo restaurace jedna vedle druhé a všechny byly odpoledne prázdné. Mně vrtalo hlavou, jak se takové hospody mohou uživit, když do nich nechodí lidé. A nerozumím tomu dodnes, možná je zachraňovala večerní tržba, možná sloužily na praní špinavých peněz, ale to si domýšlím až s hodně velkým časovým odstupem.

Další celodenní výlet jsme si udělali trajektem na ostrov Brač do Sumartinu. Trajekt z Makarské na Brač jsme mohli denně pozorovat od vína z naší terasy, a tak jsme si my suchozemci dopřáli přímořský zážitek. Dokonce jsme si s Jardou dali u lodního baru štamprle. Z Brače si kromě idylického přístavu pamatuji jen krásnou mušli, kterou jsem v moři uviděl z ulice kolem zálivu a neváhal jsem ani chvíli a hned jsem se vrhnul na lov.

Navečer jsme občas zajeli na zmrzlinu do Makarské, holky zvláště obdivovaly takovou, co se polévala horkou čokoládou nebo polila kořalkou a zapálila, to z domova neznaly. Jeden večer byl v Makarské pro turisty i místní Den moře, městečko bylo nacpané davem lidí a do toho začalo na protějším

poloostrově hořet. Myslím, že to bylo od ohňostroje, který ve vysušené krajině způsobil velký oheň. Hasiči tam vyrazili na lodi, dav na břehu zachvátila panika a měli jsme co dělat, ať nám nevmáčknou děti do vody.

Někdy v závěru našeho pobytu jsme rodinu Mariničů pozvali na český večer, kdy Zdena a Milena udělaly knedlíky se zelím a vepřové maso, k tomu jsme dopili zbytek přivezeného piva. Byla to improvizace, ale Mariničovi kuchařky pochválili. Oni zase další večer pozvali nás na čerstvé ryby a zapíjeli jsme to podstatně chutnějším vínem, než které jsme si běžně dopřávali my. Marinko Marinič pracoval u nějaké energetické firmy a doma jen odpočíval. U nás se většinou o kuchyň staraly Milena a Zdena a já s Jardou jsme po snídani nebo večeři myli nádobí. Marinko se přitom na nás pohrdlivě koukal, jak jsme pod pantoflem. On říkal, že takovou práci dělat nemůže, protože pro ni nemá talent.

Pobyt u krásného Jadrana končil a my pomalu plánovali cestu domů. Chtěli jsme poznat co nejvíce, a tak jsme to vzali kolem Neretvy přes Bosnu a Hercegovinu a Sarajevo. Jezdit dlouhé cesty s Jardou byly někdy nervy. Oni měli žigulíka, myslím, patnáctistovku a to bylo podstatně rychlejší a živější auto, než naše škodovka-stovka. Oba jsme věděli, že pokud chceme jet spolu, tak rychlejší auto musí jet vzadu, protože případnou ztrátu snadno dožene. Ale to bylo pro Jardu těžko přijatelné, aby nebyl vpředu on. Navíc, on klidně předjížděl kolonu, na jejíž čelo neviděl a spoléhal na to, že ho někdo nechá zařadit, když pojedou auto v protisměru. Nemyslím si, že jsem přehnaně bázlivý nebo pomalý řidič, ale na takové předjíždění nemám nervy. Cesta zpět začala překvapením, když někde u ústí Neretvy do moře se z motoru naší škodovky ozval velký rachot. Zastavili jsme a já zjistil, že větrák, který hnal vzduch na chladič, vcucnul gumovou manžetu i s kovovou objímkou. Ta trochu zohýbala vrtuli větráku, ale nebylo to nijak hrozné, větrák se mohl točit, jen chlazení trochu ubylo na intenzitě. Horší chlazení se u škodovky vyřešilo tím, že se zapnulo topení. To sice v letní Jugoslávii komfort jízdy zhoršilo, ale jet se s tím dalo. Kolem Neretvy jsme dojeli do Mostaru, viděli světoznámý starý most i místní mladíky, kteří z něho skákali do hloubky značně větší, než bych se kdy odvážil já. Také jsme si stihli dát tureckou kávu z džezvy ve staré kavárně těsně u mostu a mohli pokračovat do Sarajeva. Tam jsme dorazili navečer, stihli už značně unaveni projít centrum starého města, na tržišti utratit zbývající peníze za zboží, které jsme doma neměli kde koupit a už za tmy vyrazili směrem domů na sever. Kousek za Sarajevem jsme našli nějakou zemědělskou usedlost, domluvili se s majiteli, že u nich na palouku přespíme a ráno budeme pokračovat. Holky spaly v autech, my chlapy pod širákem vedle auta. Já usnul jako břeň a probudil se až ráno, ale Jarda má daleko lehčí spaní a tak noc protrpěl. V noci ho prý olizoval nějaký pes a tak toho moc nenaspal. Ráno byl silně nervózní, naše rodina jako každé ráno polospící a pomalá. Tak jsme se trochu podráždění dohodli, že do maďarské Nagykanisze na zamluvený nocleh pojedeme každý sám. Přes bosenské hory a po docela bídných silnicích přes Zenicu, Doboj a Slavjanski Brod to ubíhalo pomalu, ale navečer jsme se potkali v noclehárně v Nagykaniszi. Další den jsme ještě stihli návštěvu Budapešti s pamětihodnostmi i nezbytnými nákupy, např. Dandě boty, protože už málem neměla v čem chodit. Tím se naše dovolená definitivně nachýlila ke konci, rozloučili jsme se s Prokopy a jeli domů, v našem případě na Hamry, kde byli děda s babičkou. Dorazili jsme tam večer a radovali se v rodinném kruhu, že jsme cestu šťastně zvládli. Po skoro třech týdnech u moře jsme byli zvědaví, jak moře vyléčilo naše neduhy. Milena byla rozmrzelá, protože její ekzém se jí dokonce silně zhoršil. Naštěstí se to po návratu během pár dnů vyhoulo, zahojilo a měla od ekzému pokoj. Také holkám to prospělo, Jana už pak zánět středního ucha neměla a Danda jen jednou a pak už klid. Rodinné úspory jsme investovali správně.

Rodinné drobnosti

Po prázdninách začala Danda chodit do školy, byla ve třídě jedno z nejmladších dětí, narodila se 22. srpna. Ale školu zvládala bez problémů, potkala se tam s kamarády ze školky, kam také ráda chodila, tak jsme s její školou neměli žádné starosti. V té době chodila i do baletní přípravy v hudebce, tam ji vodila babička a ta ráda se tam ráda setkávala se svými kámoškami, které tam také vodily své vnučky. Ale balet nebyl to, co by Dandu bavilo, nikdy tam ráda nechodila a tak jsme to brzy ukončili. Za to obě holky rády chodily už v předškolním věku do výtvarky. Tam se cítily šťastné, když jsme je po konci výuky přišli vyzvednout, tak ve třídách děti nadšeně pracovaly, některé si při tom zpívaly a bylo těžké je od práce utrhnout a vzít domů.

Zajímavé je, jak různé děti mají různý vztah ke sprostým slovům. S holkami jsme od malička chodili na bazén plavat, Báňské projekty tam měly každý týden rezervovány dvě hodiny, kdy bylo v bazénu méně lidí než při veřejném plavání, tak si tam plavci mohli zaplavat a děti se vyblbnout podle chuti. S námi pravidelně chodili s holkami na bazén i Kubíčovi. Luboš byl můj kolega, měli dvě dcery ve věku našich holek a také ony byly děti-ryby, co skáčou do vody a potápějí se beze všech zábran. Mladší Lucka pak chodila s Janou do stejné třídy na gymplu a později si vzala spolužáka Petra Kempného, to jenom ilustruje moje tvrzení, že v Ostravě se všichni znají a skoro všichni jsou příbuzní nebo brzy budou. V šatně na bazénu se Milena s holkami převlékala, Danda asi ještě nechodila do školy, ale některá písmena znala a tak na umakartové stěně přečetla slovo, které neznala a zcela správně se optala Mileny: „Maminko, co je to piča?“. V ostatních šatnách tato konverzace vzbudila pozornost, tak všichni ztichli. A do toho se hned ozvala Jana svým pronikavým pisklákem: „Jé Dando, ty to nevíš? To přece je lulinka škaredě“. Hned to bylo jasné. Jana znala kdejaké sprosté slovo od malička, zatímco Dandu to nijak nezajímalo. U Kempných to měli podobné, Petr byl na sprostá slova expert úplně samovolně, ale Tomáše sprostá slova vůbec nezajímala. Je vidět, že slovní zásoba dětí není závislá jen na rodině, ale zřejmě na vrozené dispozici.

Protože na babičku a dědu začaly doléhat vážné zdravotní potíže, tak Jana začala chodit do školky na Kamenci, aby to děda měl blízko a mohl ji po obědě vyzvedávat. Dolfek měl Janu rád, protože s ní byla legrace a ona zase měla ráda jeho. Ale to jí nevadilo v tom, aby se mu ve školce neschovávala do skříňek a on ji chudák musel složitě hledat. I Jana považovala za legrační to, co v jejím věku Danda, když se schovávala babičce.

Zbytek podzimu 1978 moc veselého nepřinesl. S Dolfkem i Drahou se to zdravotně rychle zhoršovalo, postupně museli do nemocnice a do Vánoc oba umřeli. Bylo to poprvé, co jsem se setkal se smrtí v rodině tak zblízka a bral jsem to tak, že osud k nim byl krutě nespravedlivý, Dolfkovi bylo 65 let, Draze dokonce jen 55, předtím byli plni života a konec přišel rychle. Vánoce toho roku nebyly u nás moc veselé. Já ještě o Vánocích zajel navštívit tatínka do nemocnice v Hradci Králové, kde byl už v hodně beznadějném stavu a pak v březnu zemřel. Během čtvrt roku jsme ztratili tři z prarodičů holek. Naše holky si pak trochu přivlastnily tetu Hanku, maminku Dany Kobělkové, a ta pak k nám dlouhé roky chodila na návštěvu, zejména o Vánocích. Holky pro ni měly vždycky nějaký dárek, pochlubily se svými dárky a vůbec si užívaly trpělivé a laskavé přítomnosti člověka ve věku prarodičů.

Na konci první třídy Danda dostala horečku a Milena s ní vyrazila k dětské doktorce. Protože Milena byla od svého tatky poučena, že u dětí při horečce je potřeba zkontrolovat, zda dokáží dát bradu na prsa, protože tak se pozná, zda mají nebo nemají zánět mozkových blan. Tak už k doktorce šla s jasnou diagnózou. Doktorka chtěla ještě hospitalizaci odložit, ale Milena s ní vyjednala, že do

nemocnice se pojede hned. Doktorka jí ale nechtěla dát sanitku a Dandě bylo hodně blbě, tak mi zavolala do práce, ať vezmu auto a přijedu pro ně. Na infekci v Zábřehu nás pochválili, že jsme přijeli hned, Dandu hospitalizovali a udělali jí punkci. Měli jsme kliku, že doktorka na infekčním oddělení byla sestra našeho kamaráda Mirka Lišky a tak jsme měli jistotu, že Dandu budou léčit, jak nejlépe dovedou. Ale musela tam zůstat v separaci, na pokoji, který měl jen okno na balkón, odkud jsme na ni mohli jen gestikulovat. Návštěvy byly jen ve středu, v sobotu a v neděli od tří hodin do pěti. Stav Dandy se začal zlepšovat, ale ve špitále musela zůstat tři týdny. To je pro malé dítě šíleně dlouhá doba. Když jsme po návštěvě odcházeli, tak Danda vždycky hodně brečela. Bylo to kruté pro všechny zúčastněné. Pak jsme řešili dilema, zda za Dandou chodit ve všech možných termínech návštěv nebo někdy vynechat, třeba když jsme v sobotu byli na Hamrech a na návštěvu se muselo jet autem delší dobu, než trvala návštěva. Milena hájila, že je lepší dát Dandě v sobotu volno, ať ji pak odchodem nestresujeme, já hájil, že ji navštěvovat máme ve všech možných termínech, ať má naši podporu. Tak jsem i v soboty jezdil za Dandou na otočku a při loučení jsem trpěl s ní. Doteď nevím, co je v takové situaci pro dítě lepší. Možná to ale neví s jistotou nikdo. Naštěstí Dandina encefalitida nebyla klíšťová, ale snad z příušnic, tak se úspěšně uzdravovala a po třech týdnech ji pustili z nemocnice. Musela mít opatrnější režim, ale rychle se zlepšovala. Možná ji nemoc trochu psychicky ovlivnila, ale zvládla to všechno dobře. Milena to pak probírala s Lenkou, sestrou Tomáše Morávka, která je dětskou lékařkou a ta jí poradila, ať Dandinu dokumentaci o této nemoci schová a neukazuje ve škole, kde by pak při výběru školy Dandu omezovali. Byla to moc dobrá rada, Danda všechno úspěšně zvládla a nakonec šla studovat školu, kterou opravdu chtěla. Měli jsme velkou kliku, díky osudu za ni.

Já Mileně slíbil, že jednou za rok ji vyvedu na ples. Po nudných zkušenostech z jednoho plesu v ostravském hotelu Imperial jsme začali pravidelně chodit na hasičský ples v Třebovicích. Třebovice jsou část Ostravy, která si zachovala maloměstský nebo dokonce vesnický ráz. Velitelem trebovických hasičů byl Stánin kolega (a ctitel) z doby, kdy pracovala ve Vítkovicích a ten nám vždycky obstaral lístky. O vstupenky na hasičský ples byl veliký zájem a nás tam chtělo jít třeba i deset párů, tak takové množství pohromadě na vhodném místě bez protekce nebylo možné získat. Hasičský ples obvykle začínal už v sedm hodin, a když my jsme dorazili o čtvrt hodiny později, tak byl taneční parket plný a zábava v plném proudu, žádné velkoměstské počáteční upejpání. Kapela hrála všechno od mazurky, kterou měl v oblíbě Jirka Kobělka (jak říkal, je to jediný tanec, který stihnul v tanečních, jinak musel trénovat basket), přes rokenrol a právě módní taneční novinky, waltz a jiné klasiky až po nekonečné polky a valčíky. Tím kapela testovala fyzickou odolnost tanečníků, zvláště těch z nás, kteří tancovali kolem kamen, kde kvůli horku bylo přece jen více místa k tanci. V programu plesu byly různé taneční hrátky jako šátečková nebo tanec s koštětem, zábavy sice nepříliš intelektuální, ale příjemně zvedající náladu v sále. A na venkovském bále nemůže chybět peklo, kam se chodilo na různé občerstvení typu produkty z domácí zabijačky až po štamprle kořalky. Po půlnoci ale těžko považovat štamprli za občerstvení, když před půlnocí už jich člověk pár absolvoval.

Některý rok jsme k hasičáku přidali i ples sportovců v Heřmanicích. Tam byl průběh podobný jako v Třebovicích. Jednou nás tam z okruhu kamarádů a známých bylo asi dvanáct párů. Křepčili jsme tam až do konce včetně návštěv pekla. Ples byl v pátek a náš problém byl, že v sobotu ráno jsme vyráželi s Plynárnami, kde tehdy Milena pracovala, na dvoudenní lyžařský zájezd na Slovensko. Dorazili jsme domů, vypili kafe, převlékli se z plesového do lyžařského, vzbudili holky a s lyžemi vyrazili k autobusu. Holky jsme posadily za nás a Milena i já brzo po rozjezdu autobusu usnuli zdravým spánkem opilců. Nejdříve se nás pokoušela někde před Žilinou vzbudit, že je jí špatně. Dlouho se jí to nedařilo a když jsme probrali, tak už bylo pozdě, Danda se úplně netrefila do nachystaného

pytlíku a poblila mi záda budny. Pak se nás někde pod Strečnem snažila vzbudit Jana, že se jí chce čurat, ať zastavíme. Bylo jí tehdy asi čtyři roky a tak ke svlékání z oteplovaček potřebovala asistenci. Než řidič autobusu našel vhodné parkoviště a my vylezli, tak byla situace kritická. Jana už měla sice sundané kalhoty, ale v poslední chvíli nevydržela a načurala si do kalhot zevnitř. Jeli jsme na Martinské hole a tam byla z Martina jedonosedačková lanovka, na kterou bývaly fronty. Tu sobotu byla úplně největší fronta, jakou jsem tam kdy zažil, takže žízňiví v naší kocovině se čekalo a čekalo a nahoru na lyže jsme dorazili až někdy kolem jedné. Milena i já jsme lyžovali pořád ještě na trochu nejistých nohou, ale postupně se to zlepšovalo, do konce jsme vydrželi i se nějak postarat o holky. Autobusem jsme pak přešli do Rajčianských Teplic, kde jsme měli nocleh v autokempu. Byly tam dřevěné chatky, ve kterých se topilo akumulacími a správce nás ujistil, že topení už před hodinou pustil. V chatkách bylo zatím těsně nad nulou, tak nám všem nezbylo, než jít do restaurace v kempu a tam se pokusit trochu zahřát. Já samozřejmě jsem měl stále na sobě poblitou bundu, kterou jsem zatím neměl šanci vyprat, protože bez bundy bych zmrznul. Jen jsem se snažil ji trochu vlhkým hadrem vyčistit a odsmradit nějakým Mileniným sprejem. Ale po tom náročném dni mi už bylo jedno, jestli smrdím nebo ne a byl jsem rád, že v hospodě je přece jen tepleji než v našich chatkách. Ale hospoda byla příjemná, jídlo a pití nám zvedlo náladu. Kousek od nás seděly dvě nějaké místní studentky, které začaly zpívat. Zpívaly opravdu pěkně, především lidovky. Občas jsme se přidali, ale většinou náš zájezd poslouchal, ať jim to nezákáme. Tam jsem si uvědomil, jak slovenština je krásný jazyk, zvláště v podání dvou hezkých holek ze středního Slovenska. Mezitím se i naše chatky trochu ohřály a tak jsme spali jak dudci. V neděli jsme jeli lyžovat na Donovaly, sluníčko svítilo, sníh bezvadný a tak jsme si po sobotní kocovině spravili chuť. Ale pak už jsme nikdy rovnou z plesu na lyže nejeli. Buď jedno, nebo druhé, člověk nemůže mít všechno, ale k takovému poznání se musí dopracovat trpkými zkušenostmi.

Jarmila Šňupárková z VŠB každý rok organizovala víkendový zájezd na Chopok. Vyjíždělo se v pátek odpoledne, aby sobota i neděle byly celé vyhrazeny lyžování. O zájezd byl vždycky veliký zájem a bylo těžké dostat tam celou čtyřčlennou rodinu. Ale tím, že jsme byli instruktoři, tak se nám to podařilo a několikrát jsme vyjeli. Ona tam jezdila vlastně pořád jedna parta, jen s drobnými obměnami.

Na jednom výjezdu jsme užili něco nezapomenutelného. Bydleli jsme na Severu a tam bylo příšerné počasí, vítr a tma. Ale Jarmila s Richardem (její manžel) to zkušeně omrkli a rozhodli, že se půjde lyžovat na Jih. Jen byl zádrhel, že jsme museli na Jih dostat děti, protože lanovka na vrchol nejela. Kromě Jany tam byl i stejně starý Marek Pošta, tak jsme v tom větru vyvlekli děti na vrchol, v rotundě jsme je trochu rozmrazili a spustili se na Jih. Musím ocenit, že Jarmila s Richardem to měli v oku, na Jihu svítilo sluníčko, dlouhý šlepr pod Děřeše téměř bez front, radost lyžovat. A na závěr nás Jarmila a Richard vzali na Sever přes sedlo Polany. Já jsem do té doby nevěděl, že se tam dá jet. Asi tři kilometry jsme museli ujít po hřebeni, většina z toho šla bruslením, ale na hřebeni fučel vítr, děti drkotaly zuby a Danda začala omrzat. Balili jsme ji do šátku, ať to vydrží. V takovém stavu jsme dorazili na sedlo Polany a já jen zíral. Dolů vedl hodně prudký a dlouhý svah, v životě jsem takový nejel. Ale byl krásně vysněžený prašanem, všechny děti byly šťastné, že schované před větrem a tak se s chutí pustily do sjezdu. Samozřejmě, že jsme je trochu jistili, ale na tom svahu moc toho udělat nešlo. Jednomu kamarádovi se podařilo upadnout a vypnutá lyže mu zůstala nahoře. On na prudkém svahu sjel asi dvě stě nebo tři sta metrů, než to ubrzdil. Naštěstí Richard zůstal zkušeně poslední, a tak mu lyži přivezl. Po tomto prudkém svahu následoval krásný sjezd terénem v prachovém sněhu a pak lesem až k Mikulášské chatě. Vaškovi Poštovi, mému bývalému spoluhráči basketu a nyní zocelenému báňskému záchranáři se po tom sjezdu klepaly nohy ještě dolu u autobusu. V dalších letech se nám

ještě jednou nebo dvakrát podařilo si sjet sedlo Polany, ale už to nebylo ani v prašanu, ani poprvé, tak síla zážitku byla menší. Paradoxní bylo, že jediný úraz při těchto trochu riskantních sjezdech se stal Jarmile, a to ještě úplně dole u Mikulášské chaty, kde na zledovatělé cestě nešťastně upadla a zlomila si ruku.

Pravidelnými účastníky zájezdů na Chopok byli Vrbenští. Karel byl můj kolega programátor a kamarád, Helena učila na matice na VŠB. Měli děti zhruba ve věku našich a legrační bylo, že jejich děti si říkaly „Helenko“ a „Kájíku“. Naše holky z toho měly obrovskou srandu, protože si neuměly představit, že ony by si říkaly takovými zdobnělinami. Ale s mladými Vrbenskými si na lyžařských výjezdech dobře rozuměly, ony byly normální, hádaly se a praly jako kteříkoliv jiní zdraví sourozenci. O to víc byly ty zdobněliny zábavnější.

Výlet do Polska

Po náročném školním roce jsme v létě chtěli holkám ukázat, jak to vypadá u našich blízkých sousedů a tak jsme vyrazili na krátkou návštěvu Polska. Chtěli jsme se podívat do Zakopaného, Krakova a do katovické aglomerace. Myslím, že ani já jsem nikdy předtím v Polsku nebyl. My jsme po Mileniných rodičích měli k dispozici i nějaké holandské guldeny a všichni zkušenější turisté nás ujišťovali, že když vyměníme guldeny a případně i nějaké československé koruny, tak si v Polsku bude žít jak baroni. Vycházeli ze zkušenosti, že v Katovicích je možné vyměnit na černém trhu koruny za polské zloté v kurzu 5 zlotých za korunu, přinejhorším za čtyři padesát. Vyrazili jsme přes Hamry, kde na chatě jsme vzali stan a spacáky. Tam nastal první problém. Nemohli jsme na chatě najít čtvrtý spacák, o kterém jsme byli přesvědčeni, že tam musí být. Skutečně tam byl, ale to jsme zjistili až asi o měsíc později, byl to dekový spacák a byl v povlaku zastlaný v posteli. Rozhodli jsme se, že v teplém letním počasí se v Polsku protlučeme jen se třemi spacáky, Jana jako nejmenší se nasouká do spacáku ke mně. Ráno jsme vyrazili přes Oravu do Zakopaného. Já měl v plánu, že lanovkou vyjedeme na Kasprový vrch a užijeme si vyhlídku ze hřebene Vysokých Tater. Byla to naivní představa, fronta na lanovku byla tak dlouhá, že jsme neměli šanci se na ni do večera dostat. Tak jsme to vzdali a cestou od lanovky jsme narazili na koňská spřežení, která v bryčce vozili turisty. Když jsem se zeptal holek, jestli se chtějí svézt s koňmi, tak samozřejmě chtěly. Milena se nám to zkušela rozmluvit, ale přehlasovali jsme ji. Svezli jsme se pár minut do centra Zakopaného. Tam se mi protočily panenky z ceny, kterou si za naše svezení řekl kočí. Ale pod dojmem bezpečného devizového zázemí jsme si nenechali zkazit náladu. Jako náhradu za neuskutečněné svezení lanovkou na Kasprový vrch jsme si vybrali aspoň pozemní lanovku na Gubalowku, kde jsme si dopřáli už jen čaj, protože začala nám pomalu docházet hotovost. Večer jsme našli kemp, kde jsme si mohli postavit stan a přečkat noc. V noci přišla velká bouřka a naše představy o snadném přečkání teplých letních nocí bez jednoho spacáku vzaly rychle za své. S Janou jsme drkotali zuby, vyhýbali se kapkám vody protékající bídnou plachtou stanu a těšili se na ráno. Naštěstí ráno vyšlo sluníčko a trochu nám mokré věci vysušilo. Sbalili jsme stan a pokračovali do Krakova, abychom se v autě trochu zahřáli. V Krakově jsme museli vyřešit nedostatek našich financí. Nejdříve jsme u potenciálních černých směnárníků a později v bance zjistili, že naše guldeny nám nevymění, protože už nejsou platné. Tak nezbývalo, než se pokusit načerno vyměnit naše koruny. O očekávaném kurzu 5:1 jsme si mohli nechat zdát, nakonec se mi v nějaké trafice na hlavním trhu podařilo vyměnit koruny v kurzu 3:1 a byl jsem rád, že se mi vůbec podařilo nějaké peníze obehnat. Krakov byl přece jen daleko od čilého obchodu, který probíhal přes hranice na Ostravsku. Ale náladu nám to nezkažilo, tak jsme si prohlédli centrum města a Wavel a

odpočívali na břehu Visly v parku pro Wavelem. Tam byla pro holky dobrá atrakce, byla tam plastika velkého draka a ten občas otevřel tlamu a z ní mu vyšlehl oheň. Jana se toho draka dokonce bála.

Po naší dosud „úspěšné“ turistice a neschopnosti černého obchodování jsme se rozhodli, že je čas se přesunout blíže k domovu. Zamířili jsme do Katovic, cestou jsme rozdali neplatné velké barevné guldenové bankovky rozdali malým klukům na parkovišti. Odpoledne jsme se utábořili v kempu u velikánského stadionu v Chorzově, který jsme znali z televizních sportovních přenosů a šli navštívit místní velikánský park se zoologickou zahradou. Noc v tomto kempu byla méně chladná než předchozí, ale turistikou jsme byli všichni dostatečně nasyceni a vrátili se domů. Ale i z té krátké cesty jsme měli zážitků ažaž. Pro pořádek ještě musím dodat, že zbylé guldeny, které jsme do Polska nebrali, vyměnil můj kamarád Jirka Pavlíček při své cestě ke známým do Holandska v roce 1990 v nizozemské národní bance, sice s nějakou drobnou ztrátou, ale necelé dva tisíce za ně byly. To jenom ilustruje naši obchodní neschopnost.

K Baltu, na Hamry i jinam

V dalších létech následovaly výlety k Baltickému moři. Nejdříve to vyzkoušeli Prokopovi sami a zjistili, že ve větší partě by mohla být dovolená zábavná. Bylo to jediné moře, kam se dalo jet bez povolení, bylo to relativně blízko a ceny byly i pro nás přijatelné. Větší partu dodala Ostrava, jezdili Kobělkovi, Morávkovi, Zdena a Ivan, jednou byli i Liškovi. Tak jsme tři roky po sobě strávili dovolenou v Bansinu na ostrově Usedom. Chodili jsme na naturistickou pláž a zjistili jsme, že se tím nejen předchází nachlazení z mokrých studených plavek, ale je to příjemné všeobecně. Než jsme tam vyjeli poprvé, tak jsme se složitě domlouvali, jak budeme koupání na nahato organizovat k decentnosti. Že budeme schovaní za windschutzky a jen samostatně chodit do vody. Asi po čtvrt hodině na pláži jsme všichni seděli v jedné díře a kecali nebo hráli karty a s nahotou jsme žádný problém neměli. Jen Michal s Honzou v těch létech měli takovou podivnou hru, že jeden nesmí druhého uvidět nahého. A jediní oni byli na FKK pláži v plavkách a ještě měli velkou starost, aby jednoho nepřistihnul ten druhý při převlékání. Jo, děti můžou mít někdy nepochopitelné nápady.

Masová nahota na pláži nepřináší žádné erotické zážitky. Ale jednou jsme navečer seděli s Jirkou Kobělkou a Jardu Prokopem a vedli řeči. Někdo z nás si všiml, že ve stanu kus od nás se při baterce převléká nějaká slečna, takže se její silueta promítala na stěnu stanu. Sledovali jsme to s potěšením, že po těch dlouhých dnech na pláži máme erotickou podívanou. Jiný podvečer si šly holky hrát na pláž a za chvíli se odtamtud ozval křik. Jirka se tam šel podívat, co se děje a vrátil se s kuriózní zprávou. Hanka s Janou se rvaly, protože měly málo písku. Přitom písek jsme měli všichni ve stanech, ve spacáku a snad i v zubech. Ale dětem je někdy i tolik písku málo.

Krásné bylo období, kdy holky byly malé a Milena s nimi v létě jezdila na chatu na Hamry. V té době asi necelý kilometr od nás měli pronájem v hájence u Marků i Kobělkovi. Jejich Hanka je stejně stará s Janou, Petra o trochu mladší. Tam jsme se navzájem navštěvovali, třeba u ohýnku nebo na různé hry. Holky to tam měly moc rády a já vždycky jen zíral, jak tam získávají samostatnost v pohybu v přírodě. Obvykle přes týden tatíci (Jirka a já) chodili do práce a na Hamry jsme se dostali jen o víkend, někdy i na večer uprostřed týdne. Jezdili jsme jedním autem, druhé jsme nechávali ženským na Hamrech. V pátek navečer jsme se snažili dovézt něco k jídlu, na Hamrech byly možnosti nákupu omezené, do obchodu bylo daleko. Jednou jsme dovezli pořádný kus točeného salámu. Když jsme ho

ukázali dětem, tak ty nadšeně křičely: „Tatkové dovezli šunku“. Ale v přírodním prostředí je i točeňák zdravá strava pro děti.

Naše holky měly hned v sousedství další kamarády, Jirku a Markétu Mendrekovy. Hlavně s Markétou, která je věkem mezi Dandou a Janou, si hrály hodně a měly tak obsazené celé Stýskalony (část Hamer u zastávky autobusu pod Jamníkem). S holkami Kobělkovými to bylo už pět holek. Když někdy přijeli na návštěvu Morávci s dalšími dvěma jejich dcerami, tak už tam byl dav malých ženských. Jednou přijeli Morávci s tím, že posedíme u ohně, pak uložíme děti a uděláme si večírek. Nejdřív jsme my dospělí seděli u ohně a kolem nás se hemžila a vykřikovala při svých různých hrách sedmička holek. A jedna z nich se Jirky zeptala: „Strejdo, můžeme jít do lesa?“. A Jirka rozvážně odpověděl: „Můžete, ale běžte daleko a buďte tam dlouho.“ Na tu větu vzpomínáme dodnes.

Komunikace mezi naší chatou a Markovou hájenkou probíhala pěšky. Když jsme se chtěli domluvit na nějaké akci na večer nebo výletu na druhý den, tak to někdo musel dojít domluvit, žádné mobily nebyly. Často chodil Jirka s Petrou, cestou sbírali houby, trhali jahody, chytali ještěrky apod. Petra měla od malička ráda přírodu a její poznávání. A Jirka měl vždycky s dětmi zlatou trpělivost. Takové komunikační cesty sice nebyly moc rychlé, ale co bylo potřeba, to se domluvilo a proč pořád spěchat.

V zimě jsem rád chodil dojednávat akce s Kobělkovými já. Když byl sníh, tak jsem skočil do běžek a byl jsem tam v mžiku. Tam jsem vypil čaj nebo skleničku, chvíli pokecal a jel domů. Hájenka je nad cestou ve stráni a mou ctížádostí bylo sjet to na cestu a pak k nám potmě. Zdá se to snadný úkol, ale když vyjdete z osvětlené místnosti do hamerské tmy, tak dobu nevidíte vůbec nic. Běžky jsem si obul ještě u osvětlených dveří, pak se zhaslo a já se vydal vstříc dobrodružství. Začátek byl mírně s kopce po cestě, ale pak u lesa cesta prudce zatočila doleva a nabrala větší spád. Tam byl často první kámen úrazu, protože jsem se na cestu po tmě vůbec netrefil a sesul se po srázu pod cestou dolu mezi malé smrky. Postupně jsem se zlepšoval v odhadu správné doby pro zatočení. Jednou jsem už to správně trefil a podařilo se mi sjet ten prudký úsek až dolu na hlavní lesní cestu k potoku. Začal jsem v duchu jásat, že konečně se mi to povedlo, ale jásání bylo předčasné. Na tu hlavní cestu se sjelo docela velkou rychlostí a já zapomněl na zmrzlé koleje, které na ní byly. Tak jsem spadnul prakticky na rovině. Musím tedy přiznat, že navzdory asi deseti nebo patnácti pokusům se mi na běžkách ani jednou nepodařilo dostat se domů bez pádu.

V zimě jsme střídali sjezdování s běžkami, především proto, že sjezdování každý den na horách bychom finančně neutáhli. Jednou na Hamrech jsme s Dandou vyrazili na dlouhý výlet kolem Černé na Bílý kříž a pak na Gruň a dolů na chatu. Milena s Janou zůstaly na chatě, možná byly nastydlé nebo se jim na tak dlouhou turu nechtělo. Výjezd dlouhým údolím Černé převážně do mírného, později do prudkého kopce je pro dítě ve věku kolem deseti let hodně jednotvárný. Tak jsem se různě snažil jí cestu udělat co zábavnější. Předváděl jsem jí, že je možné se na běžkách klouzat i do kopce, že to pak jde snadněji a rychleji. Ale příklad kupodivu moc netáhnul, tak jsem se často musel vracet a najel jsem asi trojnásobnou vzdálenost. Ale podařilo se dostat ji na Bílý kříž a odtud už jí dělalo běžkování potěšení. Byl mrazivý slunečný den, krásný prachový sníh, prostě zimní pohádka. Na Gruni jsme se rozhodli, že sjedeme po loukách a dole se zastavíme u v hájence u Kobělků. Sjezd byla nezapomenutelná krása, v hlubokém prašanu se schovávaly i špičky běžek a od lyží létaly mraky prašanu, který nám padal do obličeje. Přestože sjezd netrval dlouho, od sněhu tajícího na obličeji jsme byli hodně zmrzlí. Přepadli jsme Kobělký u nich v hájence, naštěstí byli doma a měli zatopeno. U kamen jsme se snažili zahřát. Dana nám uvařila čaj a doted' ten čaj považuji za nejlepší, jaký jsem

v životě pil. Když jsme rozmrzli, tak jsme dojeli ten kousek domů spokojeni s běžkařským zážitkem, jedním z nejsilnějších, které si pamatuji.

Zima na Hamrech přinášela občas i dopravní dobrodružství. Jednou jsem vyrazil naší škodovkou nakupovat do obchodu u mostu. Tam přišla Iva Klepáčová a byla úplně bledá, protože před chvílí kousek od obchodu otočili auto na střechu. Ilja zůstal u auta kvůli vyšetřování a ona pokračovala pěšky směrem ke Kobělkům. Nabídnul jsem jí, že ji svezu, tak s důvěrou nasedla a vyjeli jsme na zasněženou silnici. Asi po kilometru jsem v zatáčce do kopce dostal smyk a udělal nechtěně s Ivou hodiny. Naštěstí se nic nestalo, sjel jsem dolů to otočit a napodruhé jsme to už zvládli bez hodin, Ale Iva byla ještě bledší, a ačkoliv kořalku obyčejně nepila, s chutí si u nás štamprli dala.

Na Hamrech bývalo živo. Obyčejně jsme tam byli o vánočních prázdninách, chodili jsme lyžovat na Armaturku. Na Silvestra se do chaty na Grůni sjížděla parta lyžařů a také známých muzikantů a zpěváků, kteří tam pak na Silvestrovské zábavě zpívali a hráli. Pravidelnými účastníky byli Špinarová, Rotrová, Ivo Pavlík, občas i další známá jména. Tím byla chata na Grůni na Silvestra naplněná ubytovanými a tak my místní jsme nějak zavedli zvyk, že se starým rokem jsme na Grůni loučili už 30. prosince. Obvykle to bývaly hodně veselé večírky, vládnul tomu Míra Vašíček, vzdálený Milenin bratranec, populární lyžař a člen horské služby, kumpán, který uměl rozpumpovat zábavu. Abychom tam vůbec mohli jít, tak jsme museli zorganizovat hlídání dětí. Obyčejně u Kobělků bývala Danina maminka Hanka, tak jsme je všechny sestěhovaly do naší chaty a my vyrazili na Grůň a ráno si Kobělkovi děti vyzvedli. Ale každý rok jsme se snažili to nějak vymyslet, abychom předsilvestra na Grůni stihli a pak našeho Silvestra jsme slavili komorněji.

Holky jsme od malička brali sebou na kurzy, na které jsme jezdili s VŠB. Ony tak od tří let byly schopny lyžovat s družstvem dvacetiletých studentů a od pěti nebo šesti let i s nelepším prvním družstvem. To mi tělocvikáři často přidělovali, abych si zalyžoval, když si na kurz musím na rozdíl od zaměstnanců školy brát dovolenou. Tak jsme zvládli několik kurzů od Karlova po Malou Fatru. Nejsilnější zážitky máme ze tří kurzů, které jsme tři roky po sobě zažili na chatě pod Suchým na opuštěném místě pod hřebenem Malé Fatry. Jde se tam pěšky od zastávky vlaku Nezbudská Lučka pod Strečnem a je to docela náročný výšlap asi osm kilometrů dlouhý. Dva roky po sobě jsme to absolvovali ve stejné sestavě instruktorů, po prvním kurzu jsme se tak domluvili i na další rok. Vedoucím kurzu byl Milča Korec, bývalý ligový basketbalista, ten na kurz bral svého syna malého Milču, který byl věkem mezi našimi holkami, tak tam i nejmladší měli partu na hry. Kromě mě a Mileny byli instruktory Honza Ondrouch, Milan Doležal a běžecký instruktor Vláďa Tomášek, všichni z různých odborných kateder z VŠB a všichni bezproblémoví lidé s velkým smyslem pro srandu. Na chatě pod Suchým to bylo idylické, elektřina jen, když se pustil agregát, na lyžování docela slušný kopec, ale jen se zvratkovým šleprem, žádný velký komfort. Ale o to srdečnější byla atmosféra i ze strany rodiny správců chaty. O zábavu nebyla nouze. Milča určil, že každé ráno před snídaní bude porada instruktorů, která spočívala v tom, že jsme do sebe koplí panáka borovičky a vyhlásilo se heslo dne. Nejlepší heslo dne si pamatuji dosud. Během kurzu umřel jeden z přestárlých sovětských potentátů před Gorbačovem, myslím, že to byl Andropov. Milča se při „poradě“ ptal, jestli o tom nemá udělat informaci pro studenty. Radili jsme mu, ať se na to vykašle, že jsme nad 1000 metrů nad mořem a takové blbiny můžeme zanedbat. A Vítá Novák, doktor kurzu, povstal se štamprlí v ruce a vyhlásil heslo: „Chuj s nim“.

Jeden z těch kurzů byl čistě klukovský, byli na něm studenti geologie, což byla elita VŠB, Honza Ondrouch je znal, asi dva semestry je učil. Mezi kluky byli i dobří kytaristé, tehdy jely skladby

Olympiku, tak večery končily písničkou „Skončili jsme, jasná zpráva“. Jednou během večera tam hodili nějaký rokenrol, asi Dynamit, a s Milenou jsme vyrazili na tanec. Rozpomněli jsme se holandana v mládí a kluci náš tanec ocenili potleskem a ještě nějaký rokenrol přidali, ať se vyblbneme. Na kurzu jsme byli i čtyři tarokáři a tak o podvečerní karetní zábavu nebyla nouze.

Janě se známost s Milanem Doležalem vyplatila, když se hlásila na Puťák, což byl tábor VŠB pro větší děti a Milan tam tradičně dělal hlavase. Tábor byl velmi populární, děti tam chtěly jezdit opakovaně a když „přestárly“, tak tam dělaly praktikanty nebo aspoň jezdily na stavění a bourání. Jana tam chtěla jet s Dandou, ale ještě neměla potřebné roky. Ale Milan ji znal z lyží a pak i ze surfařských kurzů na Dárku a tak ji bez problému ostaršil s tím, že je fyzicky i duševně k účasti způsobilá.

Když Jana začala chodit do první třídy, tak někdy před Vánoci natáčela u nich ve škole besedu s dětmi. Besedu moderovala oblíbená herečka Jitka Smutná, ta to s dětmi uměla a vytvořila uvolněnou atmosféru. Mimo jiné se děti ptala, jaké je jejich největší přání. Jana odpověděla, že by si přála, aby každý den byl Ježíšek. Známi nás pak hecovali, že nám to kádrově moc nevylepší. Ale my jsme měli radost, že Jana i před kamerou byla nebojácná. Veselé na tom bylo, že televize dala na to natáčení dětem smlouvy, které byly na předtištěném formuláři Smlouva s umělcem. Jana jako umělkyně z první třídy smlouvu podepsala, myslím, že tiskacími písmeny, protože víc tehdy ještě neuměla a dostala 100 korun honoráře.

Musím přiznat, že jsme byli pyšní a asi i ješitní rodiče. Holky jsme rádi předváděli ve společnosti přátel a příbuzných. Nikdy jsme je nenutili, aby se předvedly nějakou básničkou nebo písničkou, jen jsme je nechali, ať se chovají podle svého a nafukovali se, jak jsou od malička šikovné a dokáží se chovat v různé společnosti. Možná jsme tím byli protivní, ale ubránit jsme se tomu nedokázali. Dana Kobělková měla k převádění dětí odlišný přístup. Když jsme k nim přišli na večírek, tak Hanka s Petrou nám rády vyprávěly o svých zážitcích a my si je s radostí poslechli. Ale Dana je nekompromisně honila do dětského pokoje. Já jsem nechápal proč. Vždyť nás od ničeho obzvlášť důležitého nezdržovaly.

Jednou po návratu od Baltu jsme měli ještě volný víkend a tak jsme s Kobělkama vyrazili bez ohlášení navštívit Kempné na jejich chalupě na Volárně. Dojeli jsme tam a zjistili, že je tam jen Stánina maminka. Ta z nás poznala jen Milenu, nebýt tam ona, tak by nezvanou návštěvu vypakovala. Ale s Milenou se znaly, paní Rohožková jí občas dala nějakou rostlinu na zahrádku nebo do květináče, tak nás nechala, ať počkáme, než Stáňa s Olinem a kluky dorazí z Čech. Začali jsme okupovat jejich chalupu, uložili si věci do místnosti, o které jsme předpokládali, že nás tam Stáňa pošle spát. Během odpoledne přijel ještě Olinův kolega a náš kamarád Honza Müller, který doprovázel do Jeseníků nějaký další pár při okukování nějaká jejich budoucí chalupy a rozhodli se podobně jako my přepadnout Kempné. Čekali jsme dlouho, Kempní pořád nikde, a tak jsme navečer rozdělali oheň, začali opékat buřty a pít víno. Za tmy se najednou objevila světla auta, Jirka Kobělka správně usoudil, že podle hranatých světel to je dacie Kempných. Milena a Dana okamžitě vyrazily obsadit postele, tušily, že jich bude nedostatek. V autě Tomáš a Petr spali, tak je Olin přenesl do jejich postelí a Stáňa s Olinem se jen divili, co se to u nich na chalupě děje. Ale všechno se setřepalo k všeobecné spokojenosti, večírkovali jsme pak dlouho do noci, vždyť se nás tam sešlo devět dospělých. I takhle bylo možné se navštěvovat v předmobilové době a vyvolat tím opravdové překvapení.

Někdy na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let minulého století se u nás začal rozšiřovat windsurfing. Z kamarádů měli první prkno Kempní. Domluvil jsem se s Olinem, že mě na prkno vezme. Ale ten den bylo dokonalé bezvětří (flauta, jak se u vody říká), Olin se mě snažil vysvětlit, že bez větru

to není žádná zábava, ale já hořel zvědavostí a tak jsme v podvečer vyrazili na pískovnu do Vrbice. Musel jsem dát Olinovi za pravdu, že bez větru se nedá žádný windsurfing prožít. Tak jsem si aspoň vyzkoušel zvedání plachty a padání do vody.

Mezitím Tomáš Morávek začal jako mnoho dalších nadšenců vyrábět surf podle návodu v nějakém časopise. Olaminoval polystyrénové kopyto, stěžeň z hliníkové trubky, kloub stěžně uměli vyrobit různí kutilové, plachtu ušil ze šustákoviny. Poprvé jsme Tomášův surf zkusili na přehradě na Horní Bečvě. Měli jsme jen nastudovány různé rady z časopisů a okoukané techniky od zkušenějších surfařů. Byl to fyzicky náročný den, říká se, že pochopení základy windsurfingu se musí aspoň dvěstěkrát spadnout. Tomášovi se prkno povedlo, jen to trochu přehnal s drsností paluby. Aby surfař neklouzal, tak při laminování se paluba posýpala krupicí. Tomáš vybral nějakou zvlášť hrubou krupicí, a tak paluba jejich surfu byla struhadlo, na kterém jsme brzy měli břicha samou krev. Ale to nás nijak neodradilo. V létě jsme my a Morávci takto vybaveni vyrazili na Velké Dářko. Ještě jsme vzali naši kánoji, ať se o vodní radovánky těch osm lidí může nějak podělit. Naštěstí byly tehdy mladší holky na prkno malé a slabé a Magda nebyla do surfování tak nadšená, aby blokovala prkno na dlouhou dobu, tak se dalo docela dobře prostřídat. Strávili jsme tam pár dní nastupováním, padáním do vody, broušením našich břich o palubu prkna a postupně také pěkným svezením. Ale naše rodina byla surfováním chycena.

Já zdaleka nejsem tak zručný jako Tomáš, tak místo výroby svépomocí jsem zkusil nějaké starší prkno levně koupit. Našel jsem, koupil jsem a rychle zase prodal, protože po pokusu na Olešné jsem zjistil, že byl sice levný, ale naprosto nevyhovující k čemukoliv jinému než nácviku nastupování a zvedání plachty.

VŠB začala na Velkém Dářku pořádat letní kurzy windsurfingu. Samozřejmě jsme tam vyrazili, bylo to tam prima, i holky tam měly dětskou partu a dokonce i surf s menší plachtou, takže i ony mohly trénovat jízdu na prkně. A my dospělí jsme mohli něco okouknout od tělocvikářů Karla Janků a Míši Skeřila, kteří za sebou měli nějaký kurz windsurfingu. Na Dářko jsme vyjeli několik let po sobě a na surfu jsme se tam toho hodně naučili. Karel mi dohodil i koupi dobrého surfu typu windglider, který prodával závodník z Havířova, protože přecházel na jinou závodní kategorii. Konečně jsme měli surf, na kterém bylo radost jezdit.

Naše holky byly od malička akční, asi to zdědily po nás. Jedno ráno jsme se s Milenou probudili ve stanu pod hrází a zjistili, že holky jsou pryč. Ony využily, že dětský surf je volný a tak šly nad hráz trénovat. Janě bylo asi 6 let, Dandě devět. Když jsme je nad hrází našli, tak Jana byla na surfu asi sto metrů od břehu a silně ječela, že se nedokáže vrátit. Danda ji přesvědčovala, že má skočit do vody a doplavat ke břehu, ale Jana nechtěla, že ve vodě plavou moc velké ryby a že se jich bojí. Jejich trénink surfování dopadnul dobře a Dandu musím dodatečně pochválit, že Janě nasadila vestu a dobře zavázala. I když asi tehdy moc pochval od nás holky nedostaly.

Na Dářku jsem v silném větru poprvé zažil, jak vypadá klouzavá jízda. To prkno letí velmi rychle po hřebenech vln a je to krásný zážitek. Člověk je překvapen, jak rychle se může pohybovat na vodě. Já v té době zkusil přestat kouřit, ale když jsem znaven po půl dni fyzicky náročného ježdění přišel na terasu k hospodě u hráze a našel tam Karla Janků, jak kouří, tak byl konec s mým nekuřáckým pokusem. Karel byl jen sváteční kuřák a když kouřil i on, tak jsem mu řekl o cigaretu a povolil si kouření také. Po takovém surfařském zážitku jsem byl přesvědčen, že si kuřáckou relaxaci zasloužím.

Ostrava je pro windsurfing docela příhodná, i v podvečer se dá vyrazit na pískovnu do Vrbice, do Antošovic nebo do Hlučína, potkat se s jinými surfaři a zajezdit si. V práci měli kolegové ze mne legraci, že od oběda vyhlížím z okna, jestli fouká vítr. O prázdninách jsme z chaty jezdili surfovat na přehradu Olešná, často s námi jela i Markéta Mendreková, která se s námi kromě plavání a lyžování naučila i surfovat. A dovolenou bez surfování si celá naše rodina v té době nedovadla představit, bavilo to i Milenu a holky podobně jako mě.

Jedno léto jsme s Morávkou a Prokopy udělali velkou výpravu na Opatovický rybník u Třeboně. Bydleli jsme v chatkách na břehu, kromě dvou surfů jsme sebou měli i naši kánoe, tak jsme mohli postupně holky vyvézt na Lužnici, aby si při jízdě ze Suchdola do Stříbřece mohly aspoň trochu vyzkoušet i vodáctví, tak jsme měli pestrý vodní program. Bylo to v roce, kdy Jana čekala na operaci a museli jsme ji hodně hlídat, aby se nepřetěžovala. Ale stejně každé ráno se Zuzou a Petrou vyrazila kánoí nebo na prkně k ostrovu posbírat hříby a s mírou plavala a surfovala.

S Tomášem jsme si vyzkoušeli i sjetí Zlaté stoky. Zlatá stoka je umělý kanál, který postavil Štěpánek Netolický na začátku 16. století, aby mohl řídit vodní hospodářství rybníků v Třeboňské pánvi. Z Lužnice odbočuje u jezu Pilař, teče kolem Opatovického rybníka a vlévá se asi po 45 kilometrech zpátky do Lužnice. V nějaké staré kilometrāži českých řek jsem kdysi přečetl, že Zlatá stoka se dá sjet na kánoe a tak jsme to museli vyzkoušet. Byla to zkouška odolnosti. Břehy byly zarostlé kopřivami, ve vodě napadané kmeny, které se musely přenášet, většinou velkou oklikou přes ty kopřivy. Nepředpokládali jsme, že na té zhruba polovině délky Zlaté stoky strávíme tolik času, tak jsme sebou neměli nic k pití a nezbývalo, než vydržet a dojet k Opatovickému rybníku. Poslední část stoky vedla lesem a občas jsme v nějaké zatáčce narazili na hnijící mrtvolu nějaké srny nebo kance. Po všech těchto protivenstvích jsme dojeli k Opatovickému rybníku, Když jsme pádlovali po jeho hladině, tak holky správně vycítily, čím nám udělají radost a došly do stánku koupit pivo. Doted' jsem přesvědčen, že ten půl litr protivínského bylo nejlepší pivo, jaké jsem v životě pil.

Jana to léto čekala na nástup do brněnské nemocnice. Když byla Jana asi v šesté třídě, na místo staré dětské doktorky nastoupila MUDr. Jiroušková. Ta při školní preventivní prohlídce rozpoznala, že Jana má něco v nepořádku se srdcem a že je potřeba rychlá akce. Hned mi zavolala do práce, asi doufala, že chlap se bude chovat méně hystericky než matka. Snažil jsem se, i když obavy se mnou cloumaly. Poslala nás na vyšetření na kardiologii do Poruby a tam řekli, že Jana musí na operaci do Brna ke svaté Anně, to bylo jedno z mála pracovišť v Československu, kde takové operace dělali. Jeli jsme do Brna, tam nás uklidňovali, že to bude nejjednodušší operace s mimotělním krevním oběhem a chovali se k nám neobyčejně laskavě, na to jsme v socialistickém zdravotnictví nebyli tak úplně zvyklí. Vysvětlili nám, že Jana má díru mezi komorou a síní a že oni to spraví tak, že na to přišijí záplatu z osrdečnice. Při té představě se málem o mě pokoušely mdloby, ale museli jsme to ustát, podporu potřebovala Jana. V Brně jsme byli někdy v červenci a oni slíbili, že Janu pozvou na nejbližší možný termín někdy v srpnu. Do té doby jsme měli Janu držet v režimu bez větší fyzické námahy, aby se její srdce ještě více nezhoršilo. Milena na Hamrech s ní opatrně hrála líný tenis, a hlídala, aby se Jana moc neuhnila, chodili jsme se koupat, ať Jana před operací úplně neztratí fyzickou sílu. Jana se moc těšila, že pojedje zase na Puťák do Vigantic. Tak jsme jí tam dojednali klidový režim, na ten dohlížela moje kolegyně z práce, která na Puťáku pravidelně dělala vedoucí. Dohlížela pečlivě, ale jednou neuhlídala. Byla soutěž ve šplhu a Jana tam na to rychle vletěla a předvedla výkon, který jí stačil na druhé místo. Považovali jsme to za dobré znamení.

Mezi tím jsme zkoumali, jak to chodí v nemocnici u svaté Anny, protože jsme si přáli, ať Janu operuje někdo, kdo to umí. Možná to bylo zbytečné, tam zřejmě operovat uměli všichni, kteří k tomu byli povoláni, ale uklidnilo nás, když má kolegyně Lída Vrtná přes své brněnské známé zjistila, že ji může operovat mladý doktor, který je sice v nemilosti kvůli tomu, že je katolík, ale operátér je skvělý.

Jana nastoupila do nemocnice někdy koncem srpna a na operaci asi tři týdny čekala, protože buď nebylo dost krve (Jana má negativní Rh) nebo najednou přišel nějaký akutní pacient. Takové čekání deptá a tak jsme za Janou jezdili, jak to šlo nejčastěji, obvykle ve středu a jeden den o víkend. V práci nám naše středeční odchody v poledne bez řečí tolerovali. Tehdy cesta do Brna trvala podstatně déle než teď, žádná dálnice tehdy nebyla. Pokud to šlo na cestě dobře, tak to šlo ujet za tři hodiny. Po pár týdnech jsme také zjistili, že náklady na benzín hluboce vyčerpávají naše úspory. Ale přišla pomoc. Já jsem asi před rokem počítal pro Bešku, primáře porubské radiologie a zakladatele registru zhoubných nádorů, nějakou statistickou analýzu přežití. Tehdy mi říkal, že nemá pro mě peníze na nějakou odměnu a že třeba možná v budoucnu nějaké bude mít. Já mám zásadu, že práce, kterou umíš a můžeš udělat a považuješ ji za potřebnou, tak udělej bez ohledu na to, zda je placená nebo ne. A zrovna tady se mi to vyplatilo. Beška mi sdělil, že má nějaké volné peníze a že dostanu odměnu. Bylo to ve výši asi tři čtvrtin měsíčního platu, takže s placením benzínu na cesty do Brna jsme nemuseli mít starost.

Den operace a pár dnů Janina pobytu na jipce byly samozřejmě nervy, ale mohli jsme do nemocnice bez omezení volat a dozvídali se dobré zprávy. Pak Janu převedli na normální pokoj a my jsme ji mohli navštívit. Děti se uzdravují rychleji než dospělí, nepřipouštějí si zbytečné obavy. Jak už to trochu jde, tak začnou řídit. Když jsme přišli na návštěvu, tak děti po operacích už tam závodily na vozíčkách. Jana se rychle dávala dohromady, aby jí lépe ubíhal čas v nemocnici, tak pomáhala sestřičkám nebo učitelkám učit mladší děti. Po asi dvou nebo třech týdnech po operaci Janu z nemocnice pustili a do školy jí napsali hodnocení, že my rodiče jsme se dmuli pýchou, jak máme šikovnou dceru. Pomalu se všechno vracelo do normálního života, po asi dvou letech kontrol v Brně Janě řekli, že se může cítit úplně zdravá a další kontroly na kardiologické ambulanci v Ostravě budou jen pro jistotu. To byla ohromná úleva, že to všechno dobře dopadlo. Jana vystudovala architekturu, porodila dvojčata, může pracovat, sportovat a žít bez omezení. Jsme vděční doktorce Jirouškové, že vadu Janina srdce odhalila tak rychle, bylo to v hodině dvanácté, protože bylo riziko dalšího možná fatálního zhoršení a v pozdějším věku by byla operace obtížnější, protože žebra by nebyla už tak pružná.

Během následujících let jsme objeli různé československé vodní plochy, např. Oravu nebo Zemplínskou Šíravu. To byl zvlášť vydařený zájezd s kupou zážitků. Přes hygienickou stanici jsme objednali pobyt ve stanech, byla tam s námi i jedna příjemná kolegyně s rodinou, tak jsme měli i společenskou zábavu. Pro surfování je to na Šíravě téměř dokonalé, velikánská vodní plocha a často silný vítr. Užívali jsme si to dokonale, na prkně jsme se střídali a všechny to bavilo. Jednou, když foukal docela silný vítr, tak Danda vyrazila na vodu a jezdila daleko od našeho břehu. Zdálo se, že všechno dobře zvládá. Ale když už jezdila asi hodinu a půl, tak jsme se začali rozčilovat, že se nevrací na vystřídání. Půjčil jsem si prkno od sousedů a vypravil se za ní. Když jsem ji chtěl vyčinit, proč se tak dlouho nevrací, tak mi řekla, že se pokouší vrátit už asi hodinu, ale že vždycky to, co nastoupá proti větru, zase při obrátce ztratí a nedaří se jí přiblížit k našemu břehu. Tehdy jí bylo asi 16 a i když to už docela na surfu uměla, tak únavou a nervozitou asi i ztratila sílu. Pomohl jsem jí dojet k našemu břehu, cestou jsem ji radil, jak nastoupat více a obrátit rychleji. Myslím, že se tím zase zdokonalila. Kromě surfování jsme stihli u trochu turistiky, na Vihorlatu jsme navštívili známé Morské oko, vylezli na jeden

skalní vrch u Sniny a zajeli do Košic si prohlédnout centrum města včetně vily, ve které upekli politici Košický vládní program. Po návratu k Šíravě začínal foukat silněji vítr a viděli jsme, jak se někteří surfaři u nás v zátoce s tím trápí. Velkohubě jsem prohlásil: „Půjdu jim předvést, jak se v takovém větru jezdí“. Má pýcha byla pak po zásluze potrestána. Asi dvacet minut jsem opravdu jezdil ve skluzu po hřebenech vln. Pak ale vítr sílil, párkrát mě to smetlo do vody, než jsem zdvihl plachtu, tak mě to odehnalo kus od břehu, to několikrát opakovalo a najednou jsem byl uprostřed vody a vítr tak silný, že jsem plachtu vůbec nebyl schopen zvednout. Nezbylo, než sedět na surfu, nechat se hnát větrem k protějšímu břehu a doufat, že tam večer holky pro mne dojedou autem. Podobně jako já skončilo asi pět dalších surfařů, které jsem přes vlny v dálce občas zahlédl. Samozřejmě mně byla zima, voda stříkala a já měl jen neoprenové ponožky a šustákovou bundu. Ale nic jiného než se nechat hnát větrem mi nezbývalo. Mezitím Milena a holky se pokoušely sehnat zachránce. Kousek od nás byl tábor vodních lyžařů a ti měli silný motorový člun. Tak holky šly za nimi a zkoušely je přemluvit, ať vyrazí k záchranné akci. Jim se do toho nechtělo, právě se vrátili a věděli, jak je vítr silný. Ale holky je přemluvily, že je potřeba zachránit manžela a otce a tak vyrazili s člunem za mnou. Já už byl na vodě hodně promrzlý, ale netušil jsem, že pravá zima teprve přijde. Sbalili jsme plachtu s ráhnem do člunu, mně hodili lyžařskou hrazdičku a začali jsme se proti vlnám vracet ke břehu. Šlo to pomalu, člun musel šplhat na vršky vln vysokých skoro tak, jak byl člun dlouhý, motor řval na plný výkon, já drkotal zuby a držel se hrazdičky. Po době, která mi přidala dvojnásobně dlouhá, jsme dorazili do jejich loděnice. Vystoupil jsem s obtížemi, nevím, jestli mému poděkování bylo přes drkotající zuby rozumět. Milena poděkovala srozumitelně, holkám se ulevilo a tak si začaly ze mě dělat legraci. Já se dobelhal na zmrzlých nohou do stanu, uvařili mi čaj s rumem a já se ve spacáku zkoušel zahřát. Trvalo mi asi hodinu nebo dvě, než jsem byl schopen normálně mluvit a chodit a teprve pak jsme mohli začít u vína slavit. Mladého souseda, který měl podobný osud, ale neměl lodní zachránce, našli i se surfem u druhého břehu jeho rodiče až po setmění, ale našli a tak i oni mohli slavit šťastný konec. Pak nám znalci místního počasí říkali, že taková větrná bouře není na Šíravě nic neobvyklého, že se přes Vihorlat přičene několikrát každé léto.

Dlouhý výlet na Šíravu jsme využili i poznávání vlasti. Jeli jsme pomalou trasou kolem Hronu, kochali se pohledy na okolní hory a další přírodní krásy i zvědavě prohlíželi Cikánské osady a chatrče i okolí Detvy. To byly věci, které jsme dosud neznali. Dojeli jsme podél Hronu do Banské Bystrice a tam jsme otočili na Banskou Štiavnicu, kde jsme v chatce u Počúvadlenského jezera přespali. Já jsem věděl, že Banská Štiavnica je historické hornické místo, kde před staletími byla vystavěna různá vodní díla potřebná k těžbě a zpracování rud, i o jezeru Počúvadlo jsem slyšel, ale že je to tam tak zajímavé a krásné jsem netušil. Ráno jsme si to tam prošli, holky se rozhodly, že dopoledne si půjčí pramičku a zůstanou na jezeře (Jana byla necelý rok po operaci, tak to nesměla s námahou přehánět) a já jsem si vyběhl na vrch Sitno. Odtamtud byl krásný rozhled po okolních kopcích a v chatě jsem tam našel prvorepublikové fotky letadel na louce těsně pod vrcholem. To mě překvapilo a překvapilo to letos i mého kolegu a kamaráda, ačkoliv už několik let mají v Banske Štiavnici chalupu. Na zpáteční cestě jsme se ještě stavili v Kremnici, kde je nejstarší nepřetržitě fungující mincovna na Slovensku.

Takové poznávací trasy při cestách na dovolenou i jindy jsme holkám nachystali často. V Janině předškolním věku jsme projeli severní a západní Čechy. Teta Slávka nás pozvala do k sobě do Teplic, odtud jsme ji vyvezli na hřeben Krušných hor na Komáří výšku, kde to měla ráda a už jí zdraví nesloužilo tak, aby tam vyrazila sama, prošli centrum Teplic a přes Litvínov a Most, kde jsem strávil dva roky mládí, jsme přejezili do Karlových Varů. Holkám jsme dopřáli oběd v restauraci hotelu Thermal, aby na chvíli nakoukly do nóbl světa, ale hlavně jsem jim i sobě chtěl ukázat rašeliniště Soos,

kde plyny z hloubky bublají bahenními jezírky, takže si člověk připadá, jako by byl někdy v pravěku. Samozřejmě na trase nemohly chybět Mariánské Lázně a Františkovy Lázně. Celý den byl naplněn kontrasty, od luxusu lázní až po nocleh v našem malém stanu v kempu.

Já měl rád kochání se krajinou podobně jako doktor ve filmu Vesničko má středisková. Když jsme jeli kolem Bezdězu a Máchova jezera, tak jsem v autě dávno před natočením filmu recitoval Máchův Máj. Při cestách k Baltu jsme se zastavili v Liberci a prošli Ještědský hřeben, ať holky mířící na architekturu si mohou důkladně prohlédnout Hubáčkův skvost na vrcholu Ještědu nebo v Českém Švýcarsku jsme prošli nejdůležitější úseky. Mému vnucování krás vlasti neměla rodina šanci se ubránit, ale myslím, že jim to nijak nevadilo.

Když jsem pracoval na hygienické stanici, tak jsem dělal statistickou analýzu i pro oddělení pracovní psychologie. Tam byli fajn lidi. Chtěl jsem, ať mi otestují IQ. Bohoušek Vašina řekl, že můžu otestovat sám a testovat i celou rodinu. Dal mi balík formulářů podle jakéhosi věhlasného psychologa a tím jsem byl pro testování vybaven. Asi to byl nějaký snadný test nebo to, že byl založen na grafické podobě, zvýhodňovalo naši rodinu. Já sice doufal, že v testu prokáži dominantnost v naší rodině, ale dopadlo to opačně. Byl jsem nejllepší s výsledkem 130, Jana mě zachránila s podobným výsledkem 131 (možná jsem nám po bodu ubral, už si výsledky přesně nepamatuji, ale pod 130 nikdo z nás neměl, na rozdíl od mého úředního testování společností Mensa, kde jsem vyškrábal jen na 125), Milena měla 134 a Danda dokonce 135. Ale všechno zlé je pro něco dobré. Od té chvíle jsem holkám neuznal, že nějaká úloha je pro ně moc těžká. Např. musely řešit matematickou olympiádu. A když Jana jednou odmítala dokončit první kolo, tak ji přesvědčila zkušená Danda s tím, že druhé kolo na VŠB je prima, protože tam na závěr dostanou účastníci biftek.

Naši poslední surfařskou akcí, pokud se pamatuji, byl výlet do NDR na jezero u Prenzlau. V NDR se se surfem nesmělo na moře, aby se plavci nepokoušeli o úniky do Dánska nebo do Švédska. Domluvili jsme se s Prokopy a Kobělkou, že tedy vyrazíme na jezero. Tam jsme si zamluvili ubytování v malém kempu, bydleli jsme v papundeklových chatách a snažili se využít velmi studeného léta. Na surf se nikomu v té zimě moc nechtělo, jen občas jsem vyrazil já. Vítr tam sice foukal pěkně, ale bylo tam hodně chladno a jezero bylo opuštěné, takže žádná letní idyla. Přes den jsme se snažili vymýšlet nějakou zábavnou činnost, ať holky dělají i něco jiného, než že se před větrem a zimou schovávají v autech se zapnutým topením. My chlapi jsme hráli karty a upíjeli různé východoněmecké kořalky. Našli jsme také hřiště u nedaleké školy, kam jsme chodili hrát softbal. Jedno odpoledne se dokonce ukázalo sluníčko, a tak jsme se i opalovali někde v zavětří. Ve čtyři hodiny se Jarda Prokop radostně podíval na hodinky a prohlásil, že už je pro dnešek odrekreovaný a může jít domů. S radostí jsme ho následovali. V té beznaději jsme vyslali holky na výlet vlakem do Prenzlau, ať mají nějaké dobrodružství. Nejstarší sedmnáctiletá Danda tomu velela a dávala pozor hlavně na Radku a Petru, které byly nejmladší. Těch šest našich holek znalo dohromady asi třicet německých slov a v Prenzlau nikdy nebyly. Ale všechno zvládly úspěšně a odpoledne vystoupily na správné zastávce vlaku u našeho kempu v plném počtu. Také se nám v místním kinu podařilo shlédnout tehdy úplně nový film Hříšný tanec, samozřejmě v angličtině s německými titulky, ale děj jsme úspěšně do kupy dali. Když se počasí nechtělo umoudřit, tak jsme si všichni udělali výlet vlakem do Berlína. To bylo asi dvě hodiny jízdy. Vybrali jsme si den, kdy bylo počasí úplně nejhorší. V Berlíně lilo jako z konve a vítr foukal tak silně, že kapky deště přistávaly na zem skoro vodorovně. Z vlaku jsme přesedli na S-bahn a tam se Jarda dal do řeči s jedním místním chlápkem. Tomu bylo něco přes padesát let a jel si pro nového trabanta, na kterého čekal deset let. Syna měl uprchlého v Západním Berlíně, odděleného jen zdí, ale když se s ním

chtěl sejít, tak museli jet do Chebu, protože tam mohli jet oba. Nikdo z mladých si asi neumí představit, že tak divně vypadala Evropa před několika málo desetiletími. Jak se později ukázalo, byl to náš poslední surfařský výlet. Brzy na to nám vykradli garáž a surf i kánoe byly pryč. Už si nepamatuji, zda to bylo ještě před listopadem nebo až po převratu, ale vyšlo to nastejno, naše plavidla byla fuč a policajti nic nevyšetřili.

Ale čert vem surfa, přišel listopad a přinesl NADĚJI.

1989 / Přebrot - Ostrava

Listopad 1989 přinesl dramatické změny, které celá naše rodina intenzivně prožívala. V pátek 17. listopadu jsme samozřejmě sledovali zprávy, především na Svobodné Evropě. Na sobotu jsme měli lístky do divadla Petra Bezruče na Krále Ubu a tam jsme se potkali s několika známými. Vyměňovali si informace a odhadovali, jak se to bude dále vyvíjet. V pondělí jsem šel do práce a kolega Jirka Pavlíček mi řekl, že asi odpoledne bude na náměstí (tehdy Lidových milic, předtím a brzy po tom opět Masarykově). Z práce jsem se zastavil domů a Danda s Janou už byly připraveny na demonstraci vyrazit. My jsme v té době netušili, co tam můžeme čekat. Podařilo se mi holky přemluvit, ať pro dnešek zůstanou doma, že dnešek je pánská záležitost, že můžeme tam čekat i brutální zásah policie. Já na náměstí samozřejmě šel, bylo nás tam pár desítek, možná stovek. My v Ostravě jsme byli trochu zpoždění, až příliš jsme měli respekt před silou severomoravských estébáků. Na náměstí jsem potkal pár kolegů z různých podniků a institucí, chodili jsme trochu rozpačitě kolem náměstí, poslouchali hrstku studentů Pedagogické fakulty, kteří se megafonem pokoušeli sdělit novinky o pátečním policejním zásahu v Praze. Navečer tam přišel i malý štáb ostravské televize a udělal pár záběrů studentů i hloučků na náměstí. Večer to vysílali v televizních zprávách a ty záběry mi udělaly velikou radost. V televizi to vypadalo tak, že na náměstí bylo daleko víc lidí, než tam ve skutečnosti bylo. Potěšilo mě, že televizáci jsou s námi.

Druhý den už nebylo, o čem váhat. Danda byla v maturitním ročníku, Jana v v prvním ročníku gymnáziu. Jen nám suše oznámily, že jdou na náměstí, že jsou domluveny s partou ze svých tříd. Během jednoho dne se pocit strachu z brutální moci značně snížil. Pak celá rodina chodila každý den, ať je v Ostravě na demonstracích dost lidí. To už vzniklo Občanské fórum, řečníci mluvili z okna krátkého filmu, náměstí bylo plné. Samozřejmě, že mezi demonstranty se párkrát objevili estébáci v civilu, i když se snažili splynout s davem, tak to na nich šlo z dálky poznat a kolem nich se samovolně vytvářelo prázdné kolečko. Večer nás v televizi potěšily zprávy z Prahy a dalších měst a začali jsme pevně věřit, že komunisti opravdu půjdou od válu. Vznikaly různé skupiny Občanského fóra v ulicích i na pracovištích. Samozřejmě jsem se do toho brzy namíchal, nemohl jsem v takové situaci nepodpořit očekávané změny.

Školy začaly stávkovat, Matiční gymnázium nevyjímaje. Danda měla jako třídní protivnou oberkomunistku, která je učila dějepis a občanskou výchovu. Ta vedla se studenty diskusi místo výuky. Studenti se jí zeptali, jaký je její názor na změny, o kterých chodí zprávy z Prahy. Ona ještě nevěděla, která strana vyhraje a tak se snažila svou odpověď udělat značně neurčitou. Prý se k tomu nemůže vyjádřit, protože se toho nezúčastnila. Danda pohotově zabodovala, když jí řekla, že u Velké říjnové revoluce také nebyla a přesto jim o ní vyprávěla měsíc. Bylo to hned ze začátku přebrotu, si tak dokonce povolala Milenu do školy. Ale události šly rychle kupředu a soudružka učitelka neměla příležitost k udělení nějakých sankcí. Navíc, za pár měsíců se stihla překabátit a stala se z ní podnikatelka a příznivkyň kapitalismu.

Překvapivé bylo, že hodně komunistů rychle pochopilo, že prohrají. Ještě v srpnu šéf odboru obcházel všechna pracoviště, kde měli tiskárnu a museli jsme mu odevzdat připojovací kabel k naší jehličkové tiskárně, abychom nemohli tisknout podvrtné texty k výročí ruské okupace. V listopadu už strana tak bdělá nebyla. Týden před přebrotem jsme s Jirkou Pavlíčkem pracovali o víkend, protože jsme dodělávali programový systém pro počítačovou učebnu a při tom bychom si mohli tisknout, co jsme

chtěli. Protože součástí učebny byly malé barevné televizory, tak jsme jeden připojili a sledovali přenos svatořečení Anežky České. Tím jsme dostali další indikaci, že starý režim brzo skončí.

Ale ne všichni komunisté to chtěli vzdát. Na pondělí 27. listopadu byla vyhlášena generální stávka a Občanské fórum vyzývalo všechny lidi, ať se jí zúčastní, že to tehdy jediná možná forma hlasování pro změny ve společnosti. V radvanickém ústavu na dopoledne komunistické vedení na dopoledne svolalo do velké laboratorní haly všechny zaměstnance a dlouze jim vykládalo, jak se věci budou zlepšovat pod vedením komunistické strany. U mikrofonu se vystříдалo několik papalášů z ústavu a z jejich řeči byl patrný hlavní účel jejich povídání: Mluvit tak dlouho, aby zaměstnanci nestihli odejít na náměstí stávkovat. Když bylo už jen necelá hodina do začátku stávky, tak jsem se coby člen Občanského fóra dorval na balkon k mikrofonu a řekl jsem: „Stávka začíná za necelou hodinu. Já nevím, jak se rozhodnete vy, ale já odcházím na náměstí“. Mezitím ještě šéfové zkoušeli zastrašit tím, účast na stávce bude považována za nepovolené opuštění pracoviště. Ale značná část z nás byla rozhodnuta, že stávkovat jdeme, takové kecy nás nezviklaly. Na náměstí jsem měl radost, i naše opožděná Ostrava byla jasná, stávkujících tam bylo opravdu hodně včetně havířů ze šachet.

Silný zážitek přinesl následující týden. Ve Vsetíně byla konference o bioinformatice a já jako bývalý pracovník výpočetní laboratoře na Krajské hygienické stanici jsem tam měl přihlášen příspěvek. Ale v těch dnech nebyly konferenční příspěvky to úplně nejdůležitější. Byl jsem rád, že se tam setkávám s kolegy z celé republiky a můžeme probírat současný vývoj. Seděli jsme u večeře s kamarády z ostravské hygieny a sledovali jsme televizní zprávy o docela bouřlivém zasedání parlamentu. Tam jsem poprvé uslyšel, že článek o vedoucí roli komunistické strany je z ústavy vyškrtnut. Řadě z nás hrkly do očí slzy štěstí. Před pár týdny jsem něco takového ani neuměl představit. Po večeři jsme to vyrazili slavit do hotelové vinárny. Tam hrála kapela a při našem příchodu zrovna zněla Zichova písnička „Není všechno paráda“, ale pro mě v tu chvíli všechno paráda byla. Vletěli jsme na parket a divoce křepčili. Ve Vsetíně jsem se potkal i kolegy z Prahy. Jana Zvárová mě lákala do Prahy, že tam budou teď všelijaké nové zajímavé příležitosti, ale jsem jí řekl, že nemohou všichni bydlet v Praze a já šířím kulturu na východ už dvacet let a že v tom budu pokračovat. Možná jsem si šlapal po profesním štěstí, ale úplně o tom přesvědčený nejsem. Pak jsem třeba na jednom kolegovi z Ostravy viděl, že k tomu štěstí žádná zkratka nevede.

Polistopadový vývoj v nás vyvolával naděje, asi i přehnané, ale tehdy šly věci dopředu rychle. Koncem prosince k naší všeobecné radosti byl prezidentem zvolen Václav Havel. V lednu se v Liblicích konal Robust s mezinárodní účastí a za velmi euforické nálady účastníků. Tam jsem poprvé viděl novou poštovní známku s Havlem a založili jsme Českou statistickou společnost s neoficiálním mottem „statistik do každého baráku“. Takového počtu členů jsme sice nedosáhli, ale i po třiceti letech společnost funguje a stala se součástí českého odborného života.

Od odborů jsme někdy na přelom února a března jsme dostali lyžařskou rekreaci na chatě Protěž v Jánských Lázních. Jana s námi nemohla jet, už nevím, jestli onemocněla nebo měla nějakou akci ze školy, kterou nechtěla vynechat, tak jsme narychlo vzali Magdu Poštovou, která je stejně stará s Dandou a na různých lyžácích se holky skamarádily. Holky nás vyhecovaly vyrazit i na diskotéku, myslím, že to byla pro mě i Milenu první návštěva diskotéky. Ale Fred Mercury i Queen byli populární a nám se už tehdy líbili.

Já to měl ještě komplikované tím, že jsem odtud musel odjet asi o dva dny dříve, protože jsem měl být za Občanské fórum kooptován do ostravského zastupitelstva – tehdy se to jmenovalo Národní výbor

města Ostravy. To byl výsledek dohod o změnách, protože bylo potřeba v takových orgánech zrušit komunistickou většinu. Mezitím mě chytla nějaká viróza, tak jsem se jeden den potil, ať jsem schopen absolvovat cestu autobusem a pak trochu trnout hrůzou, jak Milena zvládne zimní cestu jako řidička. Ale všechno se v dobré obrátilo, já byl koptován a holky se v pořádku vrátily autem. V zastupitelstvu jsem vydržel do voleb, brzy jsem zjistil, že dřepět na schůzích není to, co mě baví. Pomáhal jsem jen hlídat, ať komunisti neškodí víc, než kdyby zůstali bez kontroly. Tím jsem svou roli v politice považoval za skončenou.

1990 ... / Rodina - svět se otevřel

Brzy po převratu se u nás stavili kamarádi z emigrace, s nimiž jsme se přes dvacet let neviděli. S Vládou a Ninou jsme prokecali celou noc, podobně i s Kájou a jeho ženou Anne, kterou jsme potkali poprvé. A v duchu jsme Káju chválili, že Angličanům vyzobl nejkrásnější a hodně sympatickou babu. Kamarádství se nepokazilo ani dvěma desetiletími, kdy jsme si jen občas psali. A klukům zůstaly nejen zdravé názory, ale i perfektní čeština, azyl je nepoznamenal pokažením rodného jazyka, které postihlo některé jiné emigranty.

Nejdříve Danda a pak i Jana nacvičovaly kreslení na přijímačky na architekturu. Často kreslily sedící postavu a nutily mě sedět modelem. Byly na mne přísné, zvláště Danda, to jsem musel vydržet dlouho a žádné výmluvy na ztuhlé nohy neuznávala. Ale asi jsem se osvědčil, Dandu vzali do Brna, v tom devadesátém roce si mohli uchazeči napsat na přihlášku ještě dvě další školy jako náhradní, ale Danda byla pyšná a žádnou jinou možnost než architekturu v Brně si tam nenapsala. Jana kromě Brna se přihlásila i do Prahy a vzali ji na obě školy. Vybrala si Brno, byli jsme rádi, protože Praha by byla dražší a my už jsme museli rozmýšlet, jak finančně utáhneme dvě dcery na koleji. Ale všechno jsme nějak zvládli, i díky skromnosti holek a jejich letním brigádám, kde si přivydělaly na své tužby. Ale pyšní rodiče jsme byli, že se holkám tak dařilo.

V létě 1990 jsme se stanem vyrazili podívat se na sousední země, do kterých jsme dříve nemohli. My jsme říkali, že vyrazíme Do Rakouska a Západního Německa na čumendu. Naše finanční zdroje byly silně omezené, tak jsme museli dobře rozvážit, co si můžeme dovolit. Jeli jsme přes České Budějovice, tam bydleli v novém domku Blažkovi, Růže byla Milenina kamarádka od dětství, a tak jsme využili jejich pohostinnosti. S nimi jsme pečlivě probrali trasu a dostali jsme různé rady typu, které pumpy mají nejlevnější benzin apod. Ráno jsme vyrazili na Linec. Letmo jsme si prohlédli střed města, ale bylo předbouřkové dusno a tak jsme radši město opustili a jeli směrem na Salzburg. Před Salzburgem je veliké jezero Attersee a tam jsme si našli místo v malém kempu těsně u jezera a nádherně se vykoukali. Kolem nás pluly výletní lodě, my z vody prohlíželi hory a bylo nám senzačně. Ráno nás hnál itinerář naší cesty do Salzburgu a po docela zevrubné prohlídce města jsme odpoledne vyrazili přes Bischofshofen, kde každoročně končí skokanské turné čtyř můstků, do Sankt Johann im Pongau, kde jsme si našli levný a příjemný kemp. Večer jsme vyrazili na prohlídku města. Jako v mnoha městech a vesnicích v Rakousku se tam konal jakýsi hojně navštívený fest, na podiu hrála místní dechovka. Mne překvapilo, že v dechovce jsou zastoupeny všechny generace muzikantů, od kluků v pubertě až po šedivé stařešiny. Zřejmě tam tradice velí, aby muzikanti hráli pro potěšení spoluobčanů, to jsme si u nás moc nedovedli představit. Pak jsme ještě obešli výklady místních obchodů a holky si vzpomněli na Wolkrovu Tvář za sklem. My tam byli s našimi financemi opravdu jen na čumendu.

Ráno jsme vyrazili přes Zell am See do Kitzbühelu, který je dějištěm slavného sjezdu Hahnenkamm. Pak jsme už jen přejeli hory do Německa k jezeru Chiemsee, kde našli místo pro stan v kempu na břehu.

Na rozdíl od klidného Rakouska jezero bylo přelidněné, návštěvníci uřvaní a ráno jsem byl rád, že už náš výlet otáčíme přes Pasov domů. I čumenda je fyzicky i psychicky únavná.

V hodně rodinách je náročné přežít pubertu dětí. My jsme s tím žádné větší problémy neměli. Samozřejmě, že sem tam k nějakým úletům u holek došlo, ale nebylo to nic častého. Ze mne si dělaly holky legraci kvůli mým radám. Když někam vyrážely do světa, tak jsem jim vždycky říkal: „Vezměte si sebou rozum“ a „chovejte se skromně, leč důstojně“. I přes posměšky na mou adresu se tím myslím většinou řídily. Z Dandy jsem měl naopak legraci já. Hecoval jsem ji, že jí puberta zamrzla a nejhůře se projevovala po jejích dvacetinách. Museli jsme to všichni snášet hrdinně, to bylo období, kdy s ní někdy bylo těžké vyjít. Někteří rodiče si stěžují na ztrátu komunikace s dospívajícími dětmi. Nic takového nás nepostihlo. Stačilo jen říci, že nějaká nová stavba v Ostravě se mi líbí a už jsme měli vášnivou diskusi, kdy mě jedna nebo druhá vysvětlovala, jaký je to „humus“, což bylo jejich oblíbené slovo označení stavby, která se jim hrubě nelíbila.

V roce 1991 jsme se s Vládou a Ninou domluvili, že by holky mohli vyrazit k nim do Basileje. Jejich Ester je zhruba stejně stará jako Danda, tak holky měly šanci poznat Švýcarsko z pohledu své generace. V telefonu nám Vláda říkal, že je rozhodně nemáme vybavovat žádným jídlem nebo dokonce konzervami. Ale je důležité, aby měly dobré pojištění, bez něho by nějaký malér zvládali i Medunovi obtížně. Vypravili jsme je tam autobusem, myslím, že dokonce bez přestupu. Nejdříve se jim pár dní věnovala Nina, Vláda jim po návratu z práce vařil lahůdky, to si nemohly vynachválit. Pak přijela Ester, objely okolí na kolech a vyrazily vlakem do kantonu Ticino u italských hranic. Tam se věnovaly tehdy u nás neznámému sportu nebo turistiky, prolézáním kaňonů vodou nebo po skalách. Jana měla lezení po skalách má od malička ráda, ale Danda se bojí výšek. Tak prý většinu tras prošla nebo proplavala ve studené vodě. Ale holky se vrátily nadšené Švýcarskem.

Někdy na začátku devadesátých let se mi přihodilo něco, co může (ale nemusí) být příčinou mého pozdějšího zchromnutí. Na Hamrech jsem natíral štít chaty luxolem. Při to jsem stál na žebříku dlouhém ke čtyřem metrům na předposlední příčce, v pravé ruce štětec, v levé plechovku s luxolem. Já si tehdy dost věřil přes fyzickou zdatnost a tak jsem se nebál. Ale podcenil jsem to, že žebřík opřený o plechový parapet pokapaný luxolem může uklouznout. A také uklouzl, jako by ho někdo pode mnou ustrelil. Letěl jsem dolů rychle, instinktivně jsem udělal kočičí hřbet a buchnul sebou na betonovou terasu. V té kolébce jsem se ještě stihnul pořádně praštit do týlu hlavy. A to jsem ještě měl kliku, že na terase nebyla nějaká plechovka, o kterou bych se přerazil. Snažil jsem se tvářit hrdinně, ale moc dobře mi nebylo. Milena letmo zkontrolovala, že žiju a hned se u ní projevily geny zděděné po tatkově. Jak jsem letěl, tak jsem vylil luxol na čelní sklo auta, které stálo pod terasou. Milena se rozhodla, asi správně, že je to potřeba rychle umýt, ať to nezaschne. Ona i tatka měli reflex, že hmotné věci je potřeba zachraňovat okamžitě, i za cenu fyzické újmy.

Milena měla mnoho talentů, ale talent na jazyky mezi ně nepatřil. Dokázala komunikovat s každým, ale vyprávět si s ním anglicky jí moc nešlo. VŠB se brzy po devadesátém roku zapojila do mezinárodního programu Sokrates a tím její kantoři dostali příležitost na několik týdnů vyrazit na západní university, aby trochu očíhli, jak to tam chodí. Milena vyjela na šest týdnů do dánského Aarhusu. Holky říkaly, že trnou hrůzou, aby se mamka při její jazykové výbavě dokázala i vrátit domů. Na takových výjezdech si hostující učitelé mohli vyřídít byt, kde si platili elektřinu, vodu a podobné záležitosti, to pak snáze vyšli s přidělenými penězi a mohli ty peníze užít na cestování, nákupy u nás

vzácného zboží a na pozvání rodiny na pár dnů. Na závěr nás tedy Milena pozvala a my za ní vyrazili škodovkou na sever Dánska.

Cesta z Ostravy do Aarhusu je dlouhá přes dvanáct set kilometrů, tehdy bylo dálnic podstatně méně, tak na jeden den byla cesta pořádná šichta. Ale měl jsem rady od Mileniných kolegů, kteří už v Aarhusu autem byli, zvláště v Janě jsem měl výborného spolujezdce, Danda na zadním sedadle dávala většinou přednost četbě. Jako energetickou bombu jsem měl několik pytlíků hrozinek, které jsem za jízdy konzumoval, u benzinky to doplnil kafem, tak jsem asi za 12 nebo 13 hodin ujel cestu z Ostravy do Aarhusu. A cestou jsem samozřejmě zíral na to, jak je Západní Německo odlišné od Československa, Polska i bývalé NDR. Nejsnadněji se to poznalo podle kvality povrchu silnic. Tehdy se ještě muselo projet Hamburkem po okruhu, který vedl přes přístav a kolem moře, tak i tam jsme z auta něco viděli.

Milenu jsme v pořádku našli v jejím bytě, předali jí i spolubydlícím dovezený český chleba, po kterém jim tam už bylo smutno, a po pár skleničkách vína jsem se sesunul únavou. Vzpomínám, že to byl páteční večer a druhý den ráno při první procházce městem jsme jen zírali, jaký nepořádek tam dokázali udělat flamendři během včerejší noci. Ale technické služby města pracovaly rychle a před obědem bylo uklizeno. Pak jsme se od Mileniných dánských kolegů dozvěděli, že bujaré oslavy o páteční a sobotní noci jsou něco naprosto obvyklého a že se do nich rádi zapojují i Švédové, protože u nich je alkohol daleko hůř dostupný. Zatímco my říkáme „chlastá jako Dán“, v Dánsku je úsloví „chlastá jako Švéd“. Švédové prý nasednou na trajekt a hned začnou pařit, než dorazí do Dánska, tak většina z nich toho už z Dánska moc nevidí. Všechny zákazy a prohibice nic dobrého nepřinášejí.

V Aarhusu jsme si prohlíželi přístav a trajekty. Na jeden den jsme pak trajektem vyrazili do Kodaně. Jet autem bylo nutné, protože z přístavu na ostrově, kde leží Kodaň, je to do Kodaně přes sto kilometrů. Cesta vede přes Roskilde, kde se několik desetiletí pořádá známý hudební festival, tak jsme se tam stavili. Kromě pro nás suchozemce vzácného zážitku z trajektu jsme prošli v Kodani centrum se starým přístavem a královským palácem. Silným dojmem na nás zapůsobila malá mořská víla u přístavu. Právě pomalu z přístavu vyjížděla velikánská hotelová loď, vlny šplouchaly na fyzicky přtavou mořskou vílu, a přesto jsme cítili, že ta víla je velikostí souměřitelná s obrovskou lodí.

Dánové se chovají skromně, ale suverénně. Je vidět, že si navzájem váží jeden druhého včetně královské rodiny. Poznali jsme to i návštěvě v rodině Milenina kolegy. Oni měli adoptované dva kluky původem z východní Asie a snažili se jim pomoci v jejich životě, jak nejlépe uměli. Dánsko nemá žádné hory, jejich nejvyšší hora je vysoká asi 170 metrů nad mořem. Skoro u každého venkovského domu vlaje dánská vlajka, ve městech jsou galerie s krásnou a dostupnou grafikou, potrpí si na design domácího vybavení, před radnicí v Aarhusu je socha prasat. Mezi Dány je příjemně.

Další podobný výlet byl do Anglie. Milena byla na šest týdnů na universitě v Keelu, to je docela malé město ve středu Anglii, ale má universitu se spoustou studentů. Jana už byla v prvním ročníku architektury, tak jsem ji vyzvedl v Brně a vyrazili jsme na západ. Měli jsme zamluvené ubytování v Žatci a do Rakovníka s námi jela Janina spolužačka, která tam bydlela. Danda byla v té době na semestr v Paříži, tak jsme měli půlku rodiny ve světě. Do Žatce jsme dorazili večer, trochu jsme si stihli prohlédnout krásné historické centrum a ráno jsme přes Horu Svatého Šabastiána vjeli do velikánského Německa. Hned za hranicemi jsme trochu bloudili, ale nakonec jsme Chemnitz našli a pak už to po dálnicích ubíhalo i ve škodovce. Pře cíp Holandska jsme přešli do Belgie, užili si večerní osvětlené belgické dálnice a dojeli do Zeebruge, odkud jsme měli pokračovat trajektem do Felixstowe

v Anglii. V Zeebruge jsme narazili na náš první cestovatelský problém. Neměli jsme rezervované místo na trajektu, všechna místa byla vyprodaná a trajekt jezdil jen dvakrát denně, v půlnoci a v poledne. Naštěstí nám zaměstnanci přístavu poradili, ať se zařadíme do fronty aut, které jsou v podobné situaci, a čekáme, jestli se něco z rezervací před vyplutím neuvolní. Tak nezbylo, než čekat. Jana ze mne měla srandu, když jsem ji přesvědčoval, že máme mimořádné štěstí, protože se mění zimní čas na letní a tak místo dvanácti hodin budeme na další trajekt čekat jen jedenáct. Samozřejmě, že hrozba půldenního čekání nás nijak netěšila. Ale všechno se to setřásl, my se na trajekt dostali z vedlejší fronty a vypluli do Anglie. U lodního baru jsme si dali pivo, spacáky hodili do nějakého kouta a celou asi šestihodinovou cestu jsme po vzrušujícím dnu prospali. Ani jsem se nestačil znervózňovat tím, jak se mi v Anglii bude jezdit vlevo. To kupodivu pak šlo snadno, hned z trajektu nás navedly šipky a zabrány tak, abychom se všichni převrátili na jízdu vlevo. Ale ještě jsme měli před sebou jízdu přes celou Anglii do Keelu. V Cambridge jsme se zastavili a prohlédli si univerzitní čtvrt. Tam málem při přecházení ulice Janu přejelo auto. Jak byla zblblá z cesty, tak zapomněla, že v Anglii se jezdí vlevo a hrozilo zranění. Naštěstí to vybrala na poslední chvíli.

Přes Anglii se jelo výborně, já byl příjemně překvapen ohleduplností tamních řidičů, nejsou to takoví plašani a prudiči jako my. V Keelu jsme po troše hledání našli Milenino bydliště, vybalili český radvanický chleba, na který se těšila Milena i Pavel Hradecký a jeho rodina, kteří bydleli ve stejném domě. Pavel spolu se mnou ocenil i dovezené české pivo.

Pak jsme v Anglii toho objezdili hodně. V blízkém okolí byla známá historická porcelánka Wedgwood, nedaleko malebné historické město Chester. Také jsme projeli severní pobřeží Walesu až do Llandudna a vnitrozemím jsme se vrátili do Keelu. Cestou jsme se zastavili u nějaké hospody na „čaj o páté“. Já pak z parkoviště úplně samozřejmě odbočil vpravo a pokračoval v jízdě po pravé straně prázdné silnice. Až po několika stech metrech si to uvědomily Jana a s Milenou a připomněly mi, že v Anglii se jezdí vlevo. Myslím, že to byl můj jediný „incident“ při řízení v Anglii.

Ani do Liverpoolu jsme to neměli daleko, tam jsme nemohli vynechat museum Beatles, revitalizovaný přístav s moderní galerií a nový moderní kostel. Myslím, že je to jeden z největších kostelů na světě a uvnitř se člověk cítí jako v obrovském cirkusovém stanu. V Liverpoolu a ve Walesu jsme si také potvrdili domněnku, že lidé na severu jsou daleko srdečnější a ochotnější než na bohatém jihu.

Pro nás suchozemce byly zajímavé i lodní kanály a čluny. Kdysi to byla součást ekonomické infrastruktury, teď slouží převážně jako rekreační čluny, podobně jako u nás chaty a chalupy. S velkým zájmem jsme sledovali, jak tam mají krásně zaběhnutý způsob projíždění zdymadly a další dovednosti nutné pro plynulou plavbu.

Náš největší anglický výlet byl ke Kájovi Dvořákovi, ti tehdy bydleli v domě na okraji Londýna. Já jsem před tím s Kájovou manželkou Anne domluvil telefonem, že navečer k nim dorazíme. Na ten hovor jsem byl pyšný, protože to bylo poprvé, kdy jsem s anglickým rodilým mluvčím musel vyjednávat něco důležitého a jasně vymezeného z telefonní budky. Ráno jsme vyrazili z Keelu, jeli kolem hradu Warwick, kde jsme si prohlédli jen park, zastavili se v zámku Blenheim, sídle rodiny Churchillů a přes zastávku v Oxfordu s prohlídkou univerzitní čtvrti pokračovali ke Kájovi. Tam jsme dorazili v podvečer a měli jsme toho na probírání spoustu. S Kájou jsme se neviděli přes dvacet let, sice se v devadesátém roce s Anne u nás zastavili na jeden večer v Ostravě, ale na srdci jsme toho k vykládání měli hodně. Také nám na další den poradili důležité věci pro turistickou návštěvu Londýna, kam jsme ráno vyrazili příměstským vlakem. Centrum města bylo pro nás ohromující, stíhali jsme toho hodně, od Parlamentu

a Westminster Abbey přes Downing Street 10 (jen zvenku, dovnitř nás Blair nebo kdo byl tehdy premiérem nepozval). Pak mosty přes Temži, projížďky doubledeckery, Tower a Tower Bridge, prostě bláznivý turismus. Odpoledne si ještě Milena usmyslila, že musíme do Baker Street po stopách Sherlocka Holmesa, tak i to jsme stihli. Už za tmy jsme nastoupili do vlaku a vraceli se ke Kájovi, tam jsme dorazili až někdy v půl desáté a Dvořákovi na nás do té doby čekali s večeří. Zvláště pro jejich kluky, kterým bylo okolo patnácti let, to muselo být kruté. Ještě teď je mi hanba za naše turistické bláznění bez základní kázně a ohledu k hostitelům. Znovu se jim omlouvám.

Týden v Anglii utekl a byl čas k návratu. Trajekt nám odjížděl v poledne z Ramsgate a z Keelu to bylo kus cesty. Kája nás naštěstí varoval, ať jedeme s časovou rezervou, protože na londýnském okruhu můžeme klidně i hodinu čekat na průjezd tunelem pod Temží. Vyjeli jsme brzy ráno a bylo to dobře, protože bylo příšerné počasí. Proudny vody padaly z nebe a nákladáky dělaly takovou clonu vody, že člověk nic neviděl a musel spoléhat, že ostatní řidiči nebudou dělat žádné myšky. Dlouhé roky jsme pak v rodině měli úsloví, že prší jak v Birmigham. Před polednem se počasí trochu zlepšilo, tak jsme mohli využít i maximální rychlosti 130 km/hod. a do Ramsgate jsme dojeli včas. Z trajektu jsme zamávali příjemné Anglii a pak z Dankuerqu pokračovali už zase vpravo do Paříže navštívit Dandu.

Danda tam v rámci studentské výměny byla semestr na fakultě architektury. O české studenty se v Paříži staral Karel Novotný, bratr Magdy Morávkové. On coby úspěšný exulant z Československa podporoval naše studenty v cestách po světě a v jejich roli v návratu normálních poměrů ve své rodné zemi. Dandě dokonce dohodil byt jeho bývalé penzionované zdravotní sestry a tak tam měla docela pohodlí nejen Danda, ale i my při naší návštěvě. Ale nejdříve se bylo nutné k Dandinému bytu dostat. Bydlela poměrně blízko centra, už to bylo uvnitř okruhu Pheripheric. My do Paříže dojeli v podvečerní dopravní špičce a měli to „štěstí“, že ten den byla stávka metra a další veřejné dopravy. Takový provoz jsem nezažil nikdy předtím ani potom. Auta nacpaná v pěti proudech v každém směru a na rozdíl od Anglie řidiči nebyli ochotni nechat zařadit auto z jiného pruhu před sebe. Ale nakonec jsme se intuitivně a s pomocí různých prosebných gest, které zvláště Milena předváděla, dostali do správné čtvrti a správné ulice. Danda měla idylické bydlení s výhledem na zdymadlo starého dopravního kanálu, kterým se vozilo zboží na tržnice uvnitř města. A hned za kanálem byl rozsáhlý technický park, kam jsme se ještě navečer stihli letmo podívat. Danda nám pak vylíčila, že tak úplně idylická část Paříže to není a při večerních cestách od metra si užije dost strachu, protože v sousedství žije hodně Arabů. Asi zdělila nedůvěru k Arabům i v genech po mně. Říkala, že u metra se vždycky snaží jít v blízkosti velkých černochoů, kteří by ji před Araby ochránili.

Další den nás čekala pařížská turistika v centru města, Danda byla vzorný průvodce, tak jsme museli vyšmejdit kde co, včetně Latinské čtvrti. A na večeři nás pozval Karel Novotný do zajímavé restaurace, kde zřejmě byl štamgast. Tam jsem viděl francouzský rituál okolo prožívání jídla. Pan majitel oceňoval Karlovy rituály spojené s výběrem jídla, představení jak na divadle. Jídlo bylo skvělé a je to pro mne jeden z největších zážitků v Paříži. S Karlem jsme si skvěle pokecali, vypili asi čtyři flašky vína a pak nás ještě Karel zavezl autem domů. Po dni nacpaném turismem to byl skvělý večer.

Další den už jsme se museli vracet domů, Paříže jsme si užili intenzivně, ale krátce. S Dandou jsme se rozloučili a jeli přes Remeš, Saarbrücken a celé Německo do Rozvadova. Tehdy ještě někde chyběly některé úseky dálnic, tak to byla docela náročná cesta. Bylo hnusné počasí, při přejíždění hor v Německu jsme dokonce dlouhé úseky jeli v rozbředlém sněhu. Ale škodovka valila svou stotřicítkou (z kopce nebo po větru), večer jsme dorazili do Česka, po delším hledání jsme ve Stříbře našli

bankomat a vybrali si peníze na večeři a nocleh. Ten jsme našli v Kozolupech (vesnice těsně před Plzní), byla tam i hospoda s večeří a pivem. Já se pak známým chlubil, že tisícikilometrovou trasu Paříž – Kozolupy jsme ujeli za necelých dvanáct hodin.

Kola

Roku 1991 si Morávci udělali rodinný výlet na kolech někam na Šumavu, vrátili se z toho nadšení. Tomáš hned začal organizovat týden ve Slavonicích. V době olympiády v Barceloně jsme se tři rodiny (kromě Morávků i Kobělci a my) sešly ve Slavonicích. Těsně před odjezdem se Kobělkům porouchalo auto, ale naštěstí Ivan měl zrovna v té době auto dvě a tak mohl Kobělkům jednu starou škodovku půjčit. Auto mělo jen drobnou vadu, tekla mu chladič. Jirka pak říkal, že cestou měli daleko větší spotřebu vody než benzínu a že dokonce hrozilo zastavení elektrárny Dukovany, když jim tam odvedli vodu do chladiče auta. Ale všechno klaplo, v podvečer jsme na kolech vyjeli na prohlídku krásného okolí krásných Slavonic, vykoukali se v malebném rybníku v lese, a tato cykloturistika nás nadchla.

Bydleli jsme v řadovém domku na kraji Slavonic a kromě nás dvanácti tam v jednom pokoji bydleli dva starší „nóbl“ manželé z Brna. Uznávám, že to s námi neměli lehké, holky občas parodovaly jejich chování, ale lehké jsme to neměli ani my s nimi. Oni ze všeho dělali neřešitelný problém. Byli jsme rádi, že po pár dnech odjeli.

Ale Českou Kanadu kolem Slavonic jsme prožívali. Rybníky tam mají písečné dno, tak je všude krásné koupání, historických památek jak naseto, krásná a zachovalá příroda kolem. Musím připomenout dvě veselé příhody. Chtěli jsme být světáci a vyrazit na kolech za hranice. Jen drobná chybička se vloudila, Kobělci místo Hančina pasu vzali omylem sebou pas babičky, Jurovi maminky. Ale nakonec to výjezdu za hranice nezabránilo. Policajtům na hraničním přechodu jsme to vysvětlili a oni Hanku pustili na babiččin pas. Jen jsme jim museli slíbit, že se budeme vracet přes stejný přechod. V devadesátých letech šlo všechno snadno. Jeden podvečer u rybníka se Jura rozhodnul, že je potřeba trochu podráždit sršně, které tam v dutém stromě měli hnízdo. Nakonec jim holubinkou zašpuntoval vchod. To už jsem na nic nečekal a odvelel všech dvanáct účastníků zájezdu na kola a pryč. Představa závodu s rojem sršňů mě vůbec nelákala.

Další rok jsme kola zopakovali ve stejné sestavě. Během roku jsme si vylepšili vybavení našich kol, já jsem si favorita po Milenině bráchovi pořídil přehazovačku i lehčím převodem do kopců. Vyjeli jsme na Hlubokou, bydleli jsme v noclehárně na břehu Vltavy, s námi tam pobývali i historičtí šermíři, kteří vystupovali v představeních na zámku. Měli jsme s nimi společnou kuchyni a soužití si pochvalovali obě strany.

V té době jsme měli ještě nadbytek energie. Mně bylo teprve padesát, a to jsem byl nejstarší (a nejmoudřejší – někdy). S Tomášem Morávkem jsme se dohodli, že si z Hluboké odskočíme do Českého Krumlova a na Klet. Vyrazili jsme ráno, na cestu se posilnili 15 deky teplé sekané a pivem v bufetu naproti a šlapali do Krumlova. Tomáš na kole vidí jen dopředu, tak to valil rychle, držel jsem se s vypětím sil. Těsně před Krumlovem opravovali most, tak tam byl semafor. Tomáš ještě projel na žlutou, mně už naskočila červená, tak jsem ukázněně čekal, protože na kole člověk žádné auto nepřetlačí. Očekával jsem, že za mostem na mě Tomáš počká, ale on jenom mávnul směrem dopředu a valil dál. Když jsem vyjel na zelenou, byl v nedohlednu. Říkal jsem si, že náš výlet podivně začíná, když jsme rozdělení už před Krumlovem. Ale asi po půl hodině jsme se potkali na náměstí a tak náš výlet na Klet mohl pokračovat. Tehdy ještě Krumlov nebyl ani zdaleka tak opravený a tak přelidněný jako dnes. Výjezd na Klet je dlouhý, musí se vyjet do výšky skoro 100 metrů nad mořem. Ale vyjeli

jsme, nahoře jsme se odměnili výhledy, pivem a obědem. Dolů to šlo rychle, u Krumlova se Tomáš ještě zkusil zastavit u jakýchsi známých. Pak jsme už jen jeli do Zlaté Koruny, kde jsme se měli potkat se zbytkem party. Podařilo se, i klášter jsme si prošli a vrátili se na Hlubokou. Hned v naší oblíbené hospodě pod kaštaný na růžku jsme začali doplňovat pitný režim zdevastovaný celodenní jízdou. Vypili jsme po pěti pivech – desítkách a cítili jsme, že na lačno a po celodenní fyzické námaze jsme z toho namazaní, na večeri do naší noclehárny jsme jeli poněkud rozevlátí. Ale není se co divit, Tomáš už tehdy měl počítadlo kilometrů a my za ten den ujeli více jak stovku.

V té naší hospodě jsme špatně výchovně působili na naše mladší, tehdy ještě neploleté dcery. Ony chtěly pít mattonku, ale tři deci mattonky byly skoro dvakrát tak drahé než půl litru desítky. Tak kvůli rodinným rozpočtům musely i mladší holky pít pivo. Ale neuškodilo jim to ani fyzicky, ani duševně. Pivo je nejlepší iontový nápoj.

Milena měla na cyklistických výjezdech nevýhodu. Ona se naučila jezdit na kolech až na prahu dospělosti, tak neměla za sebou naše zkušenosti a pády v dětství při všelijakých jízdách v terénu přes kameny a kořeny. Do kopce šlapat uměla výborně, ale při terénních jízdách prožívala hrůzu. Ale při své úpornosti zvládla i většinu svých cyklistických strachů.

Další rok jsme na kola vyrazili do Novohradských hor. Poradil mi to můj pražský kolega a kamarád Jára Antoch, který to tam už měl projeto. Tam šlo jezdit v bývalém uzavřeném vojenském prostoru, Novohradské hory ještě nebyly moc známé mezi turisty a tak tam byl klid a příroda. Jára nám dohodil i ubytování v domě ve vesnici Dluhoště nedaleko od Benešova nad Černou. Tam to byla idylka, celý barák jsme měli jen pro sebe, pod chalupou bylo kamenná průtočná vana, ve které jsme chladili víno na večerní sezení a ráno nebo příjezdu z kol i naše těla. Novohradské hory jsme za ten týden projeli důkladně od Nových Hradů přes Dobrou Vodu až po Kaplici. Ale nejlepší ze všeho byly výlety na Zlatou Ktíř, rybník v tehdy téměř neporušené přírodě těsně u rakouských hranic. Bylo to sice přes deset kilometrů do kopce, místy i hodně prudkého, ale koupání ve Zlaté Ktíři za to stálo. Klepáči byli také s výletem spokojeni a stali se z nich pravidelní účastníci a spoluorganizátoři cyklovýletů v příštích létech.

Další rok jsme vyrazili do Brtnice (městečko mezi Jihlavou a Třebíčí), odkud je to na všechny strany do pořádného kopce. K dosavadním čtrnácti účastníkům se přidali i Jiřka Demelová a Jura Heinrich s dcerami (nebo jen s Janou?). Aleš a Jarmila (jejich protějšky) dorazili jen na pár dní na závěr s předsudkem, že je kola nikdo nikdy nedostane. Za rok jeli s námi. V Brtnici se k nám přidala i Radka Prokopová, kterou tam Jarda se Zdenou za námi přivezli.

Další štace byla Damohoř, malá vesnička, která je součástí mé rodné Zruče. Přidali se také Zdena a Míša Skeřilovi, Šilhanovi a možná i někdo další. Naše holky tam měly kluky, se kterými tehdy chodily, tzn. Jana Edu, Danda Honzu Nieslaníka. Už nás byla strašlivě velká banda a celkem přirozeně jsme se postupně rozdělovali do různých jízdských skupin.

Chtěl jsem svůj rodný kraj ukázat kamarádům co nejvíce, a tak jsem hned na první den naplánoval cestu na Lipnici, to bylo přes 35 kilometrů daleko s dost velkým převýšením, tak to bylo dost náročné. Závěrečné stoupání na náměstí v Lipnici bylo po kočičích hlavách a tam už hodně účastníků reptalo, nejvíc Jirka Kobělka. Abych si ho usmířil, tak jsem mu v hospodě donesl pivo, ale on se zdráhal ho ode mne přijmout, tak byl z mé trasy naštvaný. Část měkkých účastníků se vzbouřila a zpátky jela ze Světlé vlakem. Netušili, že mě na zpáteční cestě stihne spravedlivý trest za výběr trasy. Na mém starém

favoritu jsem zlomil řídítka. Naštěstí to nebylo při nějakém sjezdu, ale při rozjíždění na rovině, tak zranění z pádu bylo sice krvavé, ale nijak vážné. S půlkou řídítek jsem ale musel dojet těch zbývajících třicet kilometrů domů. Legrační bylo, že páčku na zadní brzdu jsem vezl v ruce. Milena i holky jely se mnou, a když jsme projížděli Ledčí, tak mě nutily, ať se tam v kašně na náměstí umyji od krve. To jsem rázně odmítnul, protože jsem nechtěl, abych v tak zbědovaném stavu potkal některou ze spolužaček, Jana Kandová bydlela kousek od kašny. Tak jsem mytí odložil až na Damohoř.

Večer jsme seděli u ohně, ten rok jsme se trefili do hodně studeného týdne a jsme oceňovali, že můžeme topit výhřevnými dubovými větvemi. Jirka našel jednu větev, která tvarem připomínala řídítka, jen měla podstatně větší průměr a říkal: „Tady máš náhradní řídítka, ty nezlomíš“.

Tomáš hned ráno vyrazil autem po cykloservisech a v Ledči koupil řídítka k favoritovi. Hned jsme je namontovali a i já mohl vyrazit na návštěvu historické sklárny v Tasicích, která tehdy byla ještě v provozu pro turisty.

Z dalších míst, která jsme s koly navštívili, musím zmínit Brandlín u Soběslavi, kde jsme byli ubytováni v takovém rozpadajícím se zámečku. Když jsme večer hráli na terase karty a světlo zhaslo, tak jsme jen zavolali „Křížík“ a Zuza Morávková šla spravit pojistky. V Brandlíně byli s námi poprvé Kudelovi včetně Zuzy, Jirousci s Petrou a se Skeřili přijel i jejich Robin. Z našich holek tam byla jen Jana. Tam jsme asi byli v nejlepší formě, doteď vzpomínám na spoustu blbin, které jsme tam vymýšleli.

Pak postupně následovaly znovu Slavonice, Dlouhá Ves u Sušice s výjezdy na Šumavu, Chudenice, Hlavatice u Turnova a Český ráj, Lednice, Ratibořice, Buchlovice, Milovy, Tavíkovice kousek od Dalešické přehrady, Rodvínov u Jindřichova Hradce, Heřmaň u Putimi, Řásná pod Javořicí a jistě jsem na něco teď zapomněl. Postupně se přidávali další kamarádi, např. Dáša a Igor Sauerovi. Občas jezdili s různými mladými i vnuci z několika rodin. S koly jsme poznali Českou repliku dost důkladně.

Žízeň

Význačnou událostí v naší kolařské partě byly padesáté narozeniny Magdy, Mileny a Tomáše, kteří oslavu chytře spojili a uspořádali ji v tvz. Čičáku, klubové místnosti dolu Odry, kde po pracovní době dělal správce Ilja Klepáč. Organizace oslavy se ujaly dcery oslavenců a byla to velká sranda. Mimo jiné promítaly staré diapozitivy z jejich dětství a komentovaly, co všechno s námi musely vytrpět. A pak uspořádaly módní přehlídku, v níž předváděly své rodiče. Musím uznat, že nás měly dobře prokouknuté. Karla předvedla Magdu jako zneuznanou intelektuálku, Zuza Tomáše i s jeho hyperaktivitou, Danda mě jako stále kouřícího neupraveného téměř bezdomovce a Jana Milenu jako nóbl dámu v kožešinovém paletu po babičce. Daly si nás opravdu záležet, i pohyby měly okopírované, až jsem jim z legrace hrozil, že za drzost jim snížíme kapesné.

Myslím, že tato oslava zahájila tradici oslav v naší partě, která nám pak vydržela asi deset let. Na začátku devadesátých let Kobělci upravili sklep v jejich domě na vinárnu, přesněji klub, aby si mohli vybírat hosty. Tím naše cyklistická parta měla klubovnu a tak jsme si založili Cyklistické a pěvecké sdružení Žízeň. To „pěvecké“ není ironie ani kamufláž, my jsme při našich večírcích opravdu zpívali, Vláda Jirousek oprášil své kytarové dovednosti, a tak náš repertoár od Olympiku a Petra Nováka sahal přes lidovky a staré šlágry jako Slavíci z Madridu až po Suchého a Šlitru. Naším parádním interpretačním kouskem byl jejich Motýl, ten obvykle nekompromisně řídila Ivča Klepáčová. Vláda dokonce napsal pro Žízeň i hymnu. Činnost Žízně pokračovala, i když Kobělci provoz klubu ukončili.

Kromě zpěvu se v okruhu Žízně slavily i narozeniny. Na narozeniny se nachystal i nějaký zábavný kousek, třeba básnička nebo dopis v oslavně ironickém tónu, ten jsem obvykle vymýšlel já. Ale někdy zase Vláďa Jirousek napsal hru (Kdo by tomu věřil, že Komenský byl Skeřil) nebo připravil inscenaci soudního řízení o odebrání Helči Šilhanové z tyranie rodiny.

Místo dlouhého povídání uvádím ukázkou některých oslavných kousků, které jsem i po létech našel v počítači. Naše blbnutí asi nejlépe ilustruje návrh itineráře akce Želbach. Ta se sice pro naše fyzické chátrání neuskutečnila, rok 2002 jsme prošvihli a pak už to nešlo. Ale nápadů na ptákoviny jsme měli hodně. Něco se nezachovalo, třeba Alešovi Demelovi jsme „natočili“ video o jeho životě na roli toaletního papíru a pak to dostal i ručním přehrávačem. Scénáře k inscenacím má možná Vláďa.

Akce Želabach

Původně podle Jury Heinricha „Na kole, pěšky a po vodě ze Slezska přes Valašsko a Lašsko zpátky do Slezska“, ale nejasnou hranici mezi těmito zeměmi zřejmě vyřeší až válka mezi Laškem a Valašskem.

Na akci jsou potřeba 3 dny, nejlépe pátek až neděle, původně plánovaný termín 5.-7.7. 2002 padá pro zájezd většiny možných účastníků do Maďarska.

Časový rozvrh:

- **1. den** dopoledne sraz (s koly) Staré Hamry - Stýskalony (Tvrdíci), proviant a materiál do ostatních etapových míst rozvézt cestou nebo domluvit s domácími a poslat po nich.
časné odpoledne - auta zůstávají na Hamrech, odjezd na kolech směr Horní Bečva – Kobylská (Morávci), celkem asi 25 km, hospody cestou jsou, U Dvořáčků povinná zastávka na pivo. Příjezd nejpozději do 18. hod., pak ubytování (zčásti ve stodole, tam zůstanou kola) a večírek.
PADAVKY SE PŘESOUVAJÍ JINAK.
- **2. den** dopoledne odchod přes Martiňák směr Němčanka (Heinriši), asi 15 až více km, spacáky a svačinu do báglu, hospody cestou nejsou (možná Martiňák, když nebude zavřeno, ale to je moc brzy), příchod na Němčanku nejpozději v podvečer, pak ubytování a večírek.
PADAVKY SE PŘESOUVAJÍ JINAK, např. my chromí na kole.
- **3. den** dopoledne odchod k přehradě, vyčkání na vhodnou chvíli, až nebudou strážci povodí na dohled a pak PLAVEME do Slezska (asi 300 m). Od vody na chatu lze dojít v plavkách, aniž by to vzbudilo pohoršení, na nahato jedině lesem a s rizikem značného pohoršení.
PADAVKY SE PŘESOUVAJÍ JINAK.
*Po občerstvení na Stýskalonkách následuje potrestání nevinných, odměna nezúčastněným atd.
Pozdní odpoledne - posbírání odpadlých lidí a materiálu po trase a domů, darebáci!*

Je potřeba domluvit vhodný termín, buď poslední weekend v červenci nebo někdy v srpnu, dokud se dá přepokládat aspoň trochu teplá voda v přehradě. Počet účastníků je omezen kapacitou Morávkovic stodoly a Heinrichovic chalupy.

Námět: J. Heinrich

Scénář: J. Tvrdík

V. Jirousek ani čárku (zatím).

7.2.2002

Na Šlitrovu melodii „To koukáte, co jsem měl dnes k obědu“

*Představte si, představte si,
kam já dneska pojedu,
představte si, představte si,
kam já dneska pojedu.
Obléknu si peří,
a nazdar, Hujeři,
Pak středem Ostravou,
žádnou městskou dopravou,
ze smradu chemičky
už si bliju na cvičky.
To koukáte, to koukáte,
kam já dneska pojedu.*

*Představte si, představte si,
kam já dneska pojedu,
představte si, představte si,
kam já dneska pojedu.
Furt jedu dopředu,
Beskydy mám v dohledu,
cestou na Čeladnou
uvidím babu v nadnou,
Samčanku když mjíím,
zlou žízní se svjíím,
dám si pivo s motorkem,
zaplatím to pastorkem.*

*Na Bílou pak svrchu
přijedu po břuchu,
myšky jsou jak ovce,
domů to mám s kopce,
to koukáte, to koukáte,
na Bumbálku pojedu.*

*Představte si, představte si,
kam já dneska pojedu,
představte si, představte si,
kam já dneska pojedu.*

*Návštěvu Hlučína
určila mi Ivčina,
syreček from Mexiko*

*strčila mi za triko,
bez trika, jen nahat,
valím si to na Hať,
ať kopec, či dolík,
furt šlapu jak Smolík,
slavíci aus Madrid,
od Hujerů zas mám klid,
Po cestě do Píšťta
chytanu fajné klíšťta,
na půdu pak poběžím,
své poklady ustřežím,
pochodím a půjdu spát,
BO UŽ MI JE PADESÁT.
To koukáte,
to koukáte,
kam já ještě dojedu.*

Přiznání badatele

27. června 2003

Milá Zdeno,

od okamžiku, kdy jsem Tě poznal, jsem byl okouzlen Tvou ojedinělou krásou. A současně od téhož okamžiku jsem usilovně přemýšlel nad tím, zda opravdu jsi tak výjimečná, zda přece jen nejsi někomu podobná. O nejbližších Vánocích mi svítko – v televizi Tři oříšky pro Popelku – Libuška Šafránková. Postupně jsem pak nacházel další skutečnosti, které podporovaly mou hypotézu o podobnosti s Libuší Šafránkovou. Jen namátkou zmíním:

- *Mít smyčec, jako měl Svěrák v Koljovi a Ty zpívala stojíc zády ke mně (ani by to nemuselo být na balkónu krematoria), také bych stěží odolával pokušení.*
- *Pomluvy, i v těch je jistá podobnost. Šafránkovou pomlouvali, že chlastá. O Tobě se mi doneslo, že jsi netolerantní abstinents a předstíráš migrénu jen proto, aby ses vyhnula společnosti opilců.*

Už mi připadalo, že hypotéza podobnosti s krásnou Šafránkovou je téměř prokázána, ale nedávno zveřejněná fakta ji zcela vyvracejí. Starý Šafránkový bylo už na jaře padesát. Tím je závěr mého bádání naprosto nezvratný:

Nejen Tvá krása, ale i Tvé mládí jsou naprosto ojedinělé.

S úctou věrný ctitel

Josef Tvrđík

P.S. Souhlas s výsledky výzkumu připojují i další pracovníci ústavu Žízeň:

P.P.S. Jirousek zase ani čárku.

Vážená paní

Ing. Tatiana Kudelová

Hornické museum, Petřkovice (od 19. 5. 2002 oddělení PRVOHORY)

17. května 2002

Vážená paní Kudelová,

při příležitosti nadcházejícího jednadvacátého výročí Vašich devětadvacátých narozenin Vám udělujeme pamětní medaili za rozvoj česko-slovenských vztahů, zejména za

- *význačný genetický přínos do vadnoucí ostravské populace,*
- *zavedení oživujících prvků manželské komunikace (dobře mířený vrh rozpálenou žehličkou ap.),*
- *skvělé koučování celé rodiny, zvláště pak drahého manžela (nepochybně drahý je, jen co toho Tomáš Hladík <thladik@centrum.cz>prožral a propil, než skončil na dietě),*
- *racionální výživu Vašeho syna, který si přes zjevný sklon k obezitě jen díky Vaší kuchyni udržuje štíhlou postavu,*
- *v neposlední řadě za propagaci vytrvalostní cyklistiky, neboť Vaše odvážné jízdy až k pomníku byly průkopnickou předzvěstí cykloturistických tras neznajících hranic.*

Ať nás ŽÍZENĚ spojuje!

Ivě k pětadevatenáctým narozeninám

Mladá krásná teto,

po mládí máš veto,

po kráse rozhodně ne,

hrud' se Ti furt krásně dme.

Jenom blbec by si řekl,

že padesát je špatný věk,

síla, rozum v rovnováze,

na světě je pořád blaze.

Ať Ti tělo stále cvičí,

kolo, lyže dobře fičí,

ať Ti úsměv vydrží,

brejle se Ti nemlží,

a mluví-li předseda klubu,

ostatní včetně mě ať drží hubu.

Jiřce z paměti.

Hm, tak Jiřka slaví význačné kulaté narozeniny. Těm, co si nejsou jisti a myslí, že třeba třicáté nebo šedesáté, dám hned šanci to určit spolehlivě.

Je to úplně nedávno, pouhých třiatřicet let, kdy jsem přišel do Ostravy a nastoupil jako programátor do Báňských projektů. V tu dobu se tam občas míhala nepřehlédnutelná sedmnáctka. Vždycky se nesla jako filmová hvězda, v očích úsměv a radost ze života. Pátral jsem, co je to za kočku. Když jsem ji popsal kolegům, Kvasňa odušil: „To je mladá Vindáková“. Pan Vindák seděl pár dveří od nás. Ač jsem už byl šťastně ženatý a čerstvý tatík, rád jsem po mladé Vindákové hodil okem a rozhodně jsem nebyl sám. Pohled na pěknou ženskou potěší vždycky.

V pozdějších létech jsem mladou Vindákovou potkával většinou někde na lyžích. To už se tahala s takovým zdánlivě málomluvným borcem, ale vedle Jiřky toho moc nenamluví nikdo. Tehdy jsme jim trochu záviděli, že si volně lyžují a my vláčíme naše malé děti po kopci. Pak se z mladé Vindákové stala mladá Demelová. Když jsme se potkali na lyžích, my si už s velkými dětmi volně lyžovali a oni tahali své malé děti po kopci.

Nezapomenutelný je Jiřčin vstup do cyklistiky. Do Brtnice vyrazila v době, kdy jediný její způsob zatáčení byl: zastavit, slézt z kola, zvednout kolo, natočit do požadovaného směru a vyrazit. Ale Jiřka se talentu neubráníla. Jihlavské vrchy ji nezdolaly a od té doby je nepostradatelnou oporou cyklistického a pěveckého sdružení Žizeň. Její zásluhou se Aleš, původně velký odpůrce kol, neodvážil říci o cyklistice špatné slovo.

Jak se vyrovnat s těmi význačnými narozeninami? Že by z mladé Vindákové byla už stará Demelová, pazur? Blbost – kdo má radost ze života, nestárne. Jiřka nás bude s obvyklou lehkostí organizovat dál, ať nezlenivíme, nehledáme problémy tam, kde nejsou a nepropadáme depce. Jediné vážné ohrožení vidím v mladých fešácích z brazilských dámských klubů. Pokud to s nimi Jiřka roztančí jako na barovém pultu o Silvestru v Trojanovicích, chlapci ji nepustí domů. Co bychom si pak počali?

Psáno v dubnu 2005

Laco a Fikus 60

Milí chlapci – oslavenci,

dovolte, abych se na Vás obrátil s kratším proslovem. Nebylo pro mě snadné se k tomu propracovat. Za prvé, neposlali jste mi pozvánku, a tak jsem se o tomto setkání dovídal až z druhé ruky. Přesto jsme se s Jardou Balcarem domluvili, že ač nezávni, přijdeme. Za druhé, získat nominaci k tomuto proslovu v okruhu tolika vtipných lidí nebylo vůbec jednoduché. Ale i toho se mi podařilo dosáhnout, ovšem až užitím Lacovy hlavní zásady koučování: „A teď postavíme nejlepší, co máme, hrát budu já“.

Chlapci, kromě toho, že jste oba stejně staří a fajní, pro mne máte společné i to, že jsem Vás poprvé potkal při basketu. Laca ještě v době, kdy jsme oba uměli utíkat a vyskočit. Bylo to na Hladnově, když Laco si odskočil ze Žiliny a Hrabák ho vzal na trénink VŠB B. Fikuse až o dost později, ale oba jsme ještě dokázali popoběhnout a poposkočit. Bylo to na jakémsi turnaji pracovníků ve zdravotnictví, kdy on byl oporou Vítkovické nemocnice a já coby zaměstnanec KHS součástí soupeřů z KÚNZ. Jsem rád, že se od těch dob setkáváme.

S Fikusem jsem se potkával i jako jeho pacoš, ostatně takových je nás tu více. Když se poprvé chystal vrtat mé pravé koleno, tak ještě nevěděl, zda před operací nebudu hysterický, neboť jsem vyjádřil obavu, ať to na sále nespletou a omylem mi nevrta levé. Ubezpečoval mě, že jemu se to nemůže stát a že před operací se na mě přijde podívat a všechno znovu překontrolovat. A opravdu, když jsem předoperačně zblblý ležel bezmocně v předsáli, přišel pan doktor Dvořák (pro ty, co nevědí, tak to je Fikus). Tvářil se velmi laskavě a empaticky, připraven uklidňovat, pokud bych vypadal, že je to nutné. Ale když viděl, že to nutné není, tak suverénně s lehkým úsměvem pravil: „jasně, u tebe je to levé koleno“. Tak skvělému uklidnění jsem se musel chechtat snad i při operaci, ale to už si opravdu nepamatuji.

S Lacem to byla setkání v tolika jeho různých podobách, že lze jen stěží uvěřit, že je to pořád pouze jeden člověk. To dokládá namátkový útržkovitý výčet: hrající trenér, teoretik a praktik plánovaného rodičovství, zkušený rozvážný vodák, šéf basketbalového Baníku v době jeho obnovované slávy, kaskadér pod palbou rozpálené žehličky, decentní úředník, lyžař a piják borovičky, kvestor po téměř celou dobu existence staroslavné university, vítězící tenista, znalec rumu a fernetu, cykloturista nepominutelných kvalit, kronikář a básník, oblíbený manžel (když manželkou je J.B.), majitel netknutého archivu vína, světoběžník mezikontinentálního formátu. A teď i fotograf – možná budoucí ostravský Saudek. Takové renesanční rozměry jsou tak výjimečné, že člověku vytane na mysl jediné možné srovnání, Jára Cimrman.

Chlapci – oslavenci,

přeju Vám, ať Vaše sportovní duše Vám vydrží napořád. A s těly se nějak dohodněte, ať si užijete hodně radosti. Doufejme, že i na poli sportovním. A sobě zcela neomalene přeju, ať se s Vámi setkávám.

V Ostravě 4. listopadu 2006

Váš nezvaný přítel

2000 ... / Rodina - smršť událostí

V roce 2000 nás potkala úplná smršť událostí. Nejprve dokončila školu Jana. Holky si vybraly správnou školu. Byla těžká a bavila je. A také studium bylo snad úplně nejdelší možné, pět a půl roku studia a po bakalářském stupni rok praxe. I za to jsem je chválil, že rodičovskou podporu je nutné využít. Ale nápady na nějaké další natahování studia (Danda si chtěla po návratu z Francie protáhnout studium o rok) jsme tvrdě zarazili. Promoci Jany jsme řádně oslavili dohromady i s Edou a jeho rodinou.

Brzy na to se poprvé vdávala Danda, brala si Ondřeje. Hostina byla v restauraci U Iva na Prýglu. Danda s Ondřejem mi dali za úkol vymyslet hru, která by usnadnila seznámení rodin, které se potkaly úplně poprvé. Navrhnul jsem hru, na kterou jsem dosud pyšný. Vybere se tolik latinských citátů, kolik je hostů, napíší se na lístky a každému citátu se přiřadí český překlad, ale ne toho citátu na lístku, ale náhodně vybraného. Lidé pak mají za úkol najít správný protějšek ke svému citátu, tzn. obcházení a seznamování se s ostatními.

Další příhoda se týká Mileny. Odjela na služebku na VŠE do Prahy na dva dny. Nocleh měla na koleji 5. května a vrátit se měla další den večer. Jel jsem ji naproti na nádraží k vlaku příjíždějícímu v osm. Tím nepřišla, potkal jsem z Prahy příjíždějícího Mirka Vašíčka, ten mě také ujistil, že ve vlaku se s Milenou nepotkal. Tak jsem si řekl, že to nestihla a přijede dalším rychlíkem v deset hodin, jel jsem znovu na nádraží a Milena opět nikde. To jsem už trochu znervózněl, měli jsme ve zvyku si o změnách cestovních plánů zavolat. Dojel jsem domů a k mému překvapení Milena ležela ve své posteli a své oblečení úhledně složené do komínků. Jen bylo divné, že v obličeji najednou měla rysy jak babička. Jen mi řekla, že přijela jiným vlakem a nic nebyla schopná vysvětlit. Hned mi blesklo hlavou, že to může být mozková příhoda, i když jsem se s ní nikdy nesetkal. Volal jsem sanitku a řekl jim odhad diagnózy, oni se mi vysmáli, ale sanitku poslali. Ti přijeli a řekli, že je to mozková příhoda a že musí přijet jiná lépe vybavená sanitka. Balil jsem Mileně věci do nemocnice, ona kontrolovala, jestli dobře skládám do tašky a přitom občas mě pokárala, že to není správně složeno. Tak jsme se kolem půlnoci dostali na neurochirurgii na Fifejdy, tam udělali Mileně CT a řekli mi, že ráno se rozhodne, jestli ji budou operovat tam nebo ji převezou do Poruby do Fakultní nemocnice. Ráno jsem tam volal, na štěstí telefon zvedla Hanka Slezáková, kterou jsme znali z kol a která tam byla vrchní sestrou. Snažila se mě uklidnit, že je velká šance na dobrý konec. Milenu převezli do Poruby na operaci, zjistili, že je cosi špatně na mozkovém přívěšku nebo prodloužené míše.

Já jsem strávil den na telefonu. Jednak jsem na porubské neurochirurgii zjišťoval, co s Milenou bude, pak volal po celé republice, abych zjistil, jak to s Milenou mohlo probíhat, protože jsem tušil, že to může být pro doktory důležité. A samozřejmě jsem se přes naše kamarády-doktory snažil jinak získat informace, jednak dohled na péči o Milenu. Olin i Jura Heinrich byli ten den mimo Ostravu, ale Zdena Skeřilová tam hned volala a uklidnila mě, že Milenu bude operovat stejný doktor jako Míšu při úrazu hlavy po jeho srážce s autobusem a že je to nejlepší operatér v Ostravě. Byla to pro mě velká první úleva. Někdy odpoledne Milenu operovali, podle jejich vyjádření to dopadlo dobře a dali ji na JIP. Nezbyvalo než čekat na další vývoj.

Mezitím jsem volal kolegům na VŠE a ajznboňákům po celé trase z Prahy do Ostravy. Zjistil jsem, že večer se Milena ubytovala na koleji, napsala pohledy holkám a šla spát. Ta mozková příhoda ji potkala v noci. Kámenem úrazu se stalo, že Milena měla sebou čaj v malé plastové lahvi od whisky a

ta byla skoro prázdná a na stole prášky proti bolesti hlavy. Když ráno nevyšla z pokoje a pokoj otevřel personál a zjistil, že Milena leží a zpola spí, tak povolali kolejní medičku. Ta usoudila, že Milena je ožralá a zfetovaná a že potřeba ji z koleje vyhodit. Milena se pak nějak dostala pěšky na nádraží a nasedla do vlaku směr severní Morava. Jízdenku měla, tak si sedla do vlaku a jela. Od průvodčího vlaku jsem se pak v telefonu dozvěděl, že prý byla jen lehce překvapená, když ji upozornil, že v Hranicích bude muset přestupovat, jinak na ní nic zvláštního nepozoroval. V Hranicích přisedla a dojela do Ostravy. Jak se dostala z nádraží domů, jsem nezjistil, Milena se později domnívala, že ji vzal autem nějaký kolega.

Milena se po operaci dávala celkem rychle do normálu. Samozřejmě, že přijely i holky, hned jak bylo možné ji na JIPce navštívit. Milena pak říkala, že byla vyděšená, když nás za ní napochodovalo pět (kromě mě a holek i Eda a Ondřej) v těch modrých hábitech, že si myslela, že je na jiném světě. Brzy šla na normální pokoj a pak ji pustili domů. Brzy po jejím příchodu z nemocnice jsme to šli oslavit na večeri do restaurace Racek. Lidé na Milenu podivně koukali, protože po operaci měla skoro holou hlavu. Ochoťně jsem jim vysvětlil, že manželku právě pustili, ale neřekl jsem odkud, to jsem nechal na jejich fantazii.

Naštěstí se vše v dobré obrátilo, Milena už v červenci jezdila na kole. Zdálo se, že všechno se obejde skoro zázrakem bez následků. Na jednom večírku jsme diskutovali, jestli by Milenu neměli přijmout do klubu nesmrtelných, tj. Ivy a Michala Skeřila, kteří také utekli hrobníkovi z lopaty. Michala na kole srazil autobus, Ivču jako spolujezdce v autě zase vlak. Oba dlouho bojovali a rehabilitovali, aby se vrátili do obvyklého života. Byli úspěšní, pokračovali i ve sportování. Diskusi o Mileně utnula Ivča. Prohlásila, že ji nesrazil žádný velký dopravní prostředek, ale jenom ji jeblo. Tím vlastně uznala její definitivní uzdravení. I když těžko říci, zda se dá o úplném uzdravení mluvit, dost možná, že mozková příhoda byla příčinou jejích psychických poruch v závěru života. Ale v každém případě měla před sebou více jak patnáct let života bez obtíží.

Na podzim umřel můj brácha na rakovinu slinivky. Asi tři týdny před jeho smrtí jsem ho navštívil, byl už hodně unavený a pohublý, ale měl z mé návštěvy radost a stihnul jsem ho i trochu rozptýlit ze zasmušilosti. Byl jsem rád, že to Alena tak zařídila, abychom se ještě viděli.

Vnuci

V listopadu se narodila naše první a jediná vnučka, další už byli kluci. To byla radostná náplast na předchozí nervy a smutky. S Milenou jsme si trochu připomněli, jaké je to komunikovat s tak malým dítětem, zvláště Milena to prožívala intenzivně. Doted' si pamatuji, jak jsem nesl spící mrňavou Aničku z bytu domů k autu. Musel jsem to udělat bez vědomí jejích rodičů, už jsem měl problémy s chůzí a oni by měli strach, že ji upustím. Ale já věděl, že ji neupustím, to bych si radši srazil vaz.

Pak se roku 2004 narodili Eda a Pepík, dvojčata, ale dvouvaječná, tak nejsou si moc podobní. Prokop přišel na svět v roce 2006. Všichni nám dělají radost, a když jsme byli třeba o prázdninách s nimi, tak jsme je vedli k plavání, houbaření, turistice a v zimě k lyžování.

Milena vzpomínala, jak malá Anička lezla po křesle k telefonu. Když se jí to nedařilo, tak si ulevila „do kurva“. Z toho se pak stalo rodinné úsloví a já to vykládal tak, že máme moc slušnou vnučku, která ani neumí sprostě nadávat. Malí Eda a Pepík byli v bytě úplná smršť. Od malička byli akční, v bytě vyzkoušeli a vyměnili klíčky od skříněk, vždycky rozladili televizi, pohnuli vším, co nebylo

přišroubované. Já jim říkal pacholci, Jana mě přesvědčovala, že bych jim měl říkat pacholíčci, ale to by to nebyli oni. Jednou jsem s nimi kopal do míče na Hamrech, to už jsem chodil o berlích. Když kluci viděli, že si někdy balón přistrčím holí, tak hned přišel jeden, ať mu hůl půjčím. Za chvíli i druhý chtěl druhou hůl. Těžko jsem jim vysvětloval, že úplně bez holí bych upadnul. Pepík si jednou s balónem na cestě na Hamrech. Na varování, že mu balón spadne do strže do kopřiv, nedbal. A míč mu tam opravdu spadnul. Jen si povzdechl: „A mám po prdeli“.

Vzpomínám, že jedno horké léto jsme je měli na Hamrech asi týden bez jejich rodičů a to jsme si všichni užívali. Jezdili jsme se koupat na přehradu na Bečvu. Přeprava tam byla trochu dobrodružná, protože na jedno auto nás bylo moc. Tak jsem s kluky nacvičil ukrývání před policajty. Zavelel jsem „malí dolů“ a Eda s Prokopem si klekli na podlahu auta a schovali hlavy. To se jim strašně líbilo a pořád chtěli tento povel cvičit. A za těch pár dní s námi se z Prokopa stal suverénní plavec, který už na přehradě mohl kamkoliv.

Já už v té době chodil o berlích a nemohl jsem si sedat na zem, protože jsem už pak nebyl schopen se postavit. Tak jsme vozili skládací židli. Do vody jsem došel o berlích, když jsem šel ven z vody, tak mi vnuci berle podali, abych se ve vodě postavil a došel na břeh. Pečovali o mne vzorně, někdy se o donesení berlí i přetahovali. Ale ze všeho nejradši hráli se mnou na vodníka. Já k někomu připlaval a stáhnul ho za nohu nebo za rameno pod vodu a zavolal jsem „vodník“. V tu chvíli se na mne všichni čtyři vrhli a dali mi co proto, někdy jsem se skoro topil.

Danda se po dvou létech manželství s Ondřejem rozešla a nastěhovala se s Aničkou k Radimovi. Chtěla nám Radima ukázat, Radim chtěl, ať naše první setkání je na neutrální půdě, tak jsme vybrali Svatý Kopeček, zhruba na půl cesty mezi Ostravou a Brnem. Setkání bylo jedno překvapení za druhým. Já s Milenou jsme nejdříve potkali mého kamaráda Petra Miklicu, ten tam byl se svou manželkou a asi tříletou vnučkou. A do toho se přihrnuli naši Brňáci. Anička v té době neměla ani dva roky a já jenom zíral, jak se nebojácně kamarádí s nějakým velkým psem. Myslel jsem si, že je Petrův, ale ukázalo se pak, že je to Radimův bobtail Buck a tedy pro Aničku není cizí. Pak jsme šli do hospody na oběd. Trochu mě překvapilo, že Radim si vybral smažený sýr, jediné bezmasé jídlo na jídelníčku. Za chvíli bylo jasno – je vegetarián. Ale pak jsme se procházeli po Svatém Kopečku a zoologické zahradě a můj neklid se zmenšil, bylo vidět, že navzdory Radimově vegetariánství a bobtailovi Danda nevybrala špatně, vztah mezi Radimem a Aničkou byl a je dosud naprosto bezproblémový. A jsem rád, že u holek k žádné další změně partnerů už pak nedošlo.

Jana s Edou už spolu chodili dlouho, tak jsem jim vysvětlil výhody oficiálního úřadem potvrzeného manželství. Při dlouhodobém vztahu je nutno počítat s okamžiky, kdy se jeden naštvě, práskne dveřmi a chce odejít. Pokud ale jsou sezdání, je pravděpodobné, že se přece jen zamyslí a řekne si: „Než vyřizovat rozvod, to se raději vrátím“. Vzali se v roce 2003, ale myslím, že nejen kvůli mému racionálnímu zdůvodnění. Eda s Janou nám pak vyprávěli, už někdy předtím se Edy ptali kámoši z orientačního běhu, kdy se bude ženit. On prý jen povzdechl, že se s námi musí koupat nahý v přehradě a se mnou vynášel na chatě žumpu, tak že se asi svatbě neubrání.

Ze vzpomínek jsem se snažil vybírat příběhy a události, které byly důležité a pokud možno i zábavné. Tak se většinou týkaly dovolených nebo volného času. Ale my jsme i pracovali a naše práce pro nás byla i zábavou, aspoň občas. Milena byla od konce osmdesátých let na Ekonomické fakultě VŠB. Po převratu dokončila disertaci v aplikované informatice a někdy na přelomu tisíciletí se i habilitovala.

Tím mohla školit studenty v doktorském studiu a byl o ni mezi studenty zájem. Milena měla komunikační talent a skvělé analytické uvažování, a tak byla v mnoha činnostech hodně úspěšná. Ale nebyla úplně vědecký typ, v tom často zneužívala košatosti češtiny, kterou výborně ovládala a kterou bylo možné i některé nedostatky zakrýt. Spolehlivě jsme se pohádali, když po mne chtěla, ať jí některý článek přeložím do angličtiny. Obvykle jsem jí její rukopis hodil na hlavu s poznámkami, co tam má upravit. Občas to mezi námi vedlo i ke konfliktům. Později si své texty raději nechávala přeložit za peníze, než aby poslouchala mé tvrdé komentáře.

Já po převratu nastoupil na vznikající katedru informatiku Ostravské univerzity a vydržel jsem tam až do odchodu do penze. Měl jsem opět kliku, potkal jsem se tam s Ivanem Křivým, který vedl katedru matematiky a spolupracovali jsme spolu až do jeho smrti roku 2015. On mne přivedl k výzkumu stochastických algoritmů, později na katedru matematiky přetáhnul z Bratislavy Slava Mišíka, udělali jsme i několik aplikací těchto algoritmů ve výpočetní statistice. Podařilo se nám s tím prosadit na mezinárodní konference i do časopisů. Tak jsme si i trochu užili tzv. vědeckou turistiku, Vídeň, Barcelona, Istanbul, Bristol, Utrecht, Berlín, Řím. Řečeno s Cimrmanem, v tom jsme dosáhli světové proslulosti, zvláště na Litoměřicku. Po několika letech, kdy se mi různí kolegové posmívali, že mám ženu vzdělanější než já, jsem roku 2004 i já stihnul habilitaci v aplikované matematice na Ostravské univerzitě. Habilitační přednáška byla docela dramatická, potřeboval jsem, aby pro mne hlasovala nadpoloviční většina vědecké rady, což činilo 16 členů. V době zahájení schůze vědecké rady bylo přítomno ale jen 15 členů. Děkan rozumně přeložil mé vystoupení jako pozdější bod schůze, to už přišli ještě další dva opozdilci. Nakonec jsem „zvítězil“ 17:0, za pár týdnů dostal papíry na hlavu a mohl jsem pak i školit doktorandy. To mě ohromně bavilo, sice většina z nastoupených studentů to brzy vzdala, ale Radka Poláková a Petr Bujok to dotáhli se mnou do konce a naše spolupráce pak pokračovala vlastně až dosud. Já občas říkám, že jsem tak získal další dvě své děti. Petr se už i stihnul habilitovat a tak mě na katedře po mém odchodu do penze úspěšně nahradil, docent za docenta, kus za kus.

Milenu i mě práce bavila, měli jsme jakés takés výsledky, potkávali se s lidmi a řešili různé zajímavé problémy. A byli jsme rádi, že podobně baví práce i naše holky, to člověku ohromně zpřijemňuje život.

Poslední náš větší výlet se odehrál někdy roku 2014. Jarda Dostál sezval staré kamarády do své rodné Kroměříže. Zamluvil hotel, bydleli jsme přímo na náměstí. Kromě Zdeny a Jardy přijeli i Věra a Franta Peňázovi a s nimi i Nina Medunová. Jarda už také měl potíže s koleny a tak jsme spolu v hospodě prokecali odpoledne a měli na co vzpomínat. Ostatní vyrazili na prohlídku města a Květné zahrady. Druhý den jsme důkladně prohlédli zámeckou obrazárnu a kostel. Pak jsme seděli na náměstí v restauraci na oběd. Jarda řekl, že si potřebuje ještě něco zařídit venku a za chvíli přišel s Kájou a Anne Dvořákovými. Všichni jsme se z toho setkání radovali jak malé děti. Pak se toho probralo spousty, od školních a kolejních zážitků přes basket, vodácké kurzy, Vládu Medunu (ten už bohužel byl po smrti, tak přijet nemohl), Anne trochu trpěla, protože jsme mleli převážně česky. Dvořáci museli večer jet za nemocným bráchou. Ale hned jsme se tam shodli, že sraz zopakujeme další rok. Bohužel, člověk plánuje a bůh se směje. K dalšímu našemu setkání už nedošlo, Jarda onemocněl a roku 2015 umřel na rakovinu slinivky.

Tady se svými vzpomínkami končím. Psal jsem je jako vyprávění nebo i trochu jako rozhovor s Milenou. Takovou, jaká byla ještě v plné duševní formě, třeba jako přiložené fotce. I když jsme se občas hádali, nikdy jsme neměli „tichou domácnost“. Občas mi Milena říkala: „Nepočítej s tím, že ti někdy sbalím kufírek a vyhodím tě ze dveří“. Vzájemně jsme se respektovali a chtěli jsme být spolu. Prožili jsme spolu krásný život, bohatý na společné zážitky. Potomci, jak se zdá, se nám vyvedli. I v práci jsme něco stihli udělat a ohlížet se můžeme docela spokojeně.

2020 (*1943) / Výhry a selhání

Vzpomínám na události dávno minulé a přemýšlím, co to všechno pro mne znamenalo a zda mi to přineslo i nějaké poučení nebo aspoň námět k dalšímu přemýšlení. Výhry potěší, přispívají k tomu, aby člověk mohl být šťastný. Ale stejně důležité jsou i prohry a vlastní selhání, protože poučení z nich pak člověku pomáhá se alespoň v něčem zlepšit. Pokusil jsem se rozpomenout na to, co se mi v životě přihodilo a jak to vidím teď na stará kolena.

Původně jsem si selhání chtěl nechat až na konec sepisování pamětí, ale radši jsem to napsal dříve. Chtěl jsem se s nepříjemnými vzpomínkami vypořádat zavčas, dokud mám ještě síly a uchoval si možnost pokračovat v dalším sepisování, protože mi pomáhá překonávat smutné události a těžké chvíle, které nyní přicházejí.

Velké výhry

První výhrou v mém životě bylo narození. Především to, že jsem dostal genetickou výbavu, se kterou jde přežít. Byl jsem docela zdravý a ne úplně blbý. A také za výhru považuji výchovu v rodině. Nikdy jsem netrpěl ztrátou lásky rodičů, dostal jsem vychování k práci a především k úctě k výsledkům práce jiných. Také skromnost, ale i sebevědomí k tomu, že svůj osud mohu silně ovlivňovat, že záleží do značné míry na mé odvaze, úsilí a vytrvalosti. A také zdravý smysl pro humor i sebeironii a myslím, že tyto schopnosti jsem se snažil celý život udržovat a snad i rozvíjet. U nás v rodině se nikdy nepěstovala nenávist. Člověk může s něčím nesouhlasit, dokonce zásadně nesouhlasit a jasně to říci, ale to neznamená, že by měl svého odpůrce nenávidět. A třídní nenávist, tehdy tvrdě prosazovaná, rozhodně neměla u nás úrodnou půdu. Rovněž závist se u nás nepodporovala a nebyli jsme k ní nijak vychovávaní. Přesně naopak, pokud jsme něco chtěli, tak jsme se museli sami snažit, abychom toho mohli dosáhnout. S takovou výbavou se žije snadněji a ještě je u toho zábava.

Další mou výhrou bylo, že jsem se potkal s Milenou. Myslím, že jsme si byli souzeni. Moje náklonost byla mnohorozměrná, od fyzické přitažlivosti přes silné duševní souznění, názory na výchovu dětí, úctu k rodičům, smysl pro legraci, výběr kamarádů a chování ve společnosti. A myslím, že to bylo vzájemné. Vyjmenoval jsem toho dost, tak je jasné, že ne vždycky to bylo dokonalá shoda ve všem, to by pak byl život nudný a nudný život jsme nikdy neměli. Milena byla vždycky ráda ve společnosti, ráda se smála a celkově to byla atraktivní ženská, která se líbila chlapům. Ani já jsem se ve společnosti necítil odstrkovaný a myslím, že za mlada jsem byl pro ženy docela přitažlivý. Ale oba jsme cítili zodpovědnost k sobě navzájem a k rodině a svodům okolí jsme odolávali. Pro jistotu jsme po detailech těchto záležitostí nijak nepátrali (lépe v mylné naději snít, praví klasik). Milena navíc měla správný ženský instinkt, a když přece jen hrozilo, že bych se mohl do něčeho zaplést, tak to s ženskou rafinovaností dokázala zatnout.

V době sepisování tohoto textu bohužel Milena umřela. Nebylo to nečekané, byla už rok vážně nemocná bez dobré prognózy, ale smrt ukáže svou neodvratnost a definitivnost. Ač se na to člověk připravuje, stejně se s tím těžko vyrovnává. Prožili jsme spolu krásný a naplněný život, byli jsme spolu skoro půl století a ohromná většina z těch mnoha let byla radostná a zábavná. Jen ten konec, kdy na nás dolehly různé choroby, byl těžký. Milena měla psychické problémy s výpadky paměti, různými stihomamy a se zkrslým vnímáním svého okolí. Poslední zhruba dva roky to přestávala být ona, jak jsme ji všichni znali celý život. A rakovina diagnostikovaná rok před jejím úmrtím dokonala dílo

zkázy. Tak bohužel náš odchod ze světa je v opačném pořadí, než jsme očekávali. Ale to jsou věci, které nemůžeme naplánovat. Nezbyvá než se s tím smířit.

Výhrou výher jsou naše děti. Obě dcery máme rádi a snažili se jim to dát najevo, abychom jim poskytnuli pocit bezpečného zázemí a co nejpevnější opory. Ve výchově jsme se snažili vyhnout chybám nebo nám v dětství nepříjemného chování našich rodičů, tak jsme dělali chyby jiné, ale celkově z výsledku máme radost. Myslím, že jsme jim moc neuškodili a pokud ano, tak ony to dokázaly překonat. Jejich samostatnost je dalším důvodem naší radosti. Starost a péče o děti byla náročná, protože prarodiče umřeli brzy. Milena říkala, že je od svých třiceti let úplný sirotek a opravdu to tak bylo. V jejích třiceti umřeli oba její rodiče a můj otec, o čtyři roky později i moje maminka.

Výhrou jsou i všichni čtyři naši vnuci a rodiny našich dcer. Žijí v harmonii a z dětí vychovávají slušné lidi se zájmem o sport, kulturu i vzdělávání. To v současné době není žádná samozřejmost a vážíme si štěstí, které nás potkalo.

Velikou výhrou nejen naší rodiny, ale celé československé společnosti byl listopadový převrat v roce 1989. Díky tomu jsem víc jak polovinu dospělého života mohl prožít v normální, tj. svobodné společnosti, kde si za její chyby a nedostatky můžeme my sami. V osmdesátých letech jsem už v něco takového nedoufal. A právě tato svoboda je důležitá i pro naše potomky. Myslím, že si to uvědomují a neberou svobodu jako samozřejmost, ale jako důležitý dar, který je potřeba bránit a podle toho se chovají.

Důležití jsou pro mne kamarádi, ať už z gymplu, koleje, basketu, profese i odjinud. Důležitá je širší rodina, zejména švagrová Zdena, roky jsme bydleli ve stejném patře, mohli si navzájem pohlídat děti a byli v úzkém kontaktu. Zapomenout nesmím na Mileniny kamarády z dětství, kteří postupně stali i mými kamarády a s jejich dětmi jsme my i naše děti prožili spoustu sportovních, cestovních i jiných událostí.

Selhání

Selhání si člověk připouští velmi nerad, ale rád na ně zapomíná. Na jedno selhání na základní škole si ale vzpomínám i po tolika létech. Bylo to někdy ve třetí nebo ve čtvrté třídě. Měli jsme i předmět ruční práce a za domácí úkol jsme dostali zaštipování ponožky. Na nějakém ústřížku látky jsme měli ukázat, jak bychom ponožku zašili. Já si s nití moc nerozuměl, a tak jsem se celý večer s tím páral s velmi nevalným výsledkem. Maminka, když viděla, jak se s tím trápím a večer se nachyluje, tak mi to vzala z rukou a během chvílky to zašila. Jenže v kvalitě práce mě o moc předběhla a na první pohled bylo zjevné, že to není můj výrobek. Já to druhý den předvedl ve škole a učitelce bylo podezřelé, že to je moje dílo. Tak se mě zeptala, zda jsem to opravdu šil já. Já měl velké dilema. Přiznat pravdu jsem se bál, lhát jsem také nechtěl, nebyl jsem na lhaní stavěný. Nakonec jsem se rozhodl pro lhaní. Myslím, že jsem se při tom červenal jak krocan. Učitelka si mě vychutnávala a snad mě to nechala dokonce odpřisáhnout. Já už jen pokračoval ve zvolené cestě a lhal jsem, do teď je mi z toho nepříjemně po těle. Poučné to ale bylo, od té doby jsem se lhaní důsledně vyhýbal

*****

Vzpomínku na další selhání mám také velmi starou. S rodiči jsme byli v Českobratrské církvi evangelické a od malička jsme s nimi chodili (museli?) do kostela. Tato církev byla menšinová, ve Zruči sbor vznikl až po první světové válce a jeho členy byli převážně lidé, kteří podobně jako můj otec a po svatbě i maminka přestoupili od katolíků. V tomto ohledu to byla opravdu církev protestantská. Já jsem byl samozřejmě zpracován četbou Jiráskova a husitské filmové trilogie Otakara Vávry silně protikatolický, tak jako malé dítě jsem evangelickou církev bez výhrad přijímal. Chození na bohoslužby do kostela mě sice nebavilo, kázání mi připadala moc dlouhá, ale tzv. dorost, což byla setkání dětí a mládeže, na kterém se kromě výuky o biblických příbězích, diskuzí o zajímavých věcech a zpívání také hrál ping-pong, volejbal nebo vybíjená, jsem navštěvoval rád a pravidelně. Dělal mi dobře to, že jsem protestant, protestuji rád celý život. V evangelické církvi je to tak, že člověk na prahu dospělosti je konfirmován. Má to být ve věku, kdy už z toho má rozum a tou konfirmací potvrzuje, že chce být věřícím členem církve.

Tehdy ve Zruči se přihodilo, že farář Slávek Ondra tam v létě končil a zřejmě chtěl mít za sebou co nejvíce konfirmovaných, tak k přípravě na konfirmaci přizval i nás, kterým táhlo teprve na dvanáct. To jsme ještě k rozumu a zodpovědnému rozhodnutí měli dost daleko. Příprava na konfirmaci spočívala v tom, že jsme asi půl roku nebo rok docházeli na výuku, kde se probíraly biblické texty, struktura bible, historie reformace, významní reformátoři jako Wickleff, Hus, Kalvin, Luther nebo Komenský. Pro mě to byly zajímavé poznatky a tuto část jsem měl docela rád a snadno jsem ji zvládal. Horší to bylo s modlením. Mně už tehdy připadalo divné, že najednou se někdo začne tvářit exaltovaně a „rozmlouvá s Bohem“. Mně se to připadalo strojené a předstírané, takový dar slepé víry mi nebyl dán.

Ale nechtěl jsem zklamat rodiče a faráře Slávka Ondru. Také jsem viděl své kamarády, kteří se připravovali na konfirmaci a přitom měli podobné postoje nebo pochybnosti. Aspoň tak jsem to intuitivně cítil, protože jsme se o tom mimo organizovanou konfirmační přípravu nebavili, to jsme dávali přednost daleko praktičtější věcem, jako o kolik dřív přijdeme do kostela, abychom měli dost

času na ping-pong. A tak jsem prošel konfirmací a slíbil v těch svých dvanácti létech i to, o čem jsem už tehdy pochyboval, že chci splnit. Stali jsme se nejmladšími konfirmovanými široko daleko.

Pro konfirmovanou mládež církev pořádala letní tábor SEK, který měl kombinovat obyčejný letní pobyt v chatkách u rybníka poblíž Hradce Králové s duchovním křesťanským rozvojem a vzděláváním. Pokud si vzpomínám, tak spousta věcí se mi tam nelíbila. Byl jsem tam ze Zruče sám a opět nejmladší, tak jsem se cítil odstrčený. Náladu tam určovali Pražáci, kteří mi připadali příliš suverénní až nafoukaní. Bylo jim kolem 16-18 let a nás mladší většinou nijak nevyhledávali. Organizovali si své turnaje v playgroundballu, sportu, se kterým jsem se tam setkal poprvé v životě. Nevím, zda to byl předchůdce softbalu nebo jen starý název pro tento sport, to nejsem schopen rozlišit. Dost často jsem chodil na rybník, kde byla pramička a asi tři lodky maňásci. Maňásek byla lehká loďka ze dřeva a jezdilo se na ní s dvoulistovým pádlem jako na kajaku. Z těch tří loďek byla v relativním pořádku jen jedna, do ostatních teklo tak, že po chvíli šly ke dnu. Ale mě se celkem dařilo se na dobrého maňáska dostat, protože na rybník jsem chodil i v době nějakého společného vzdělávacího programu.

Já byl ve svém věku trochu „momentálně“ zaostalý. Slovo „bordel“ jsem užíval i doma pro označení nepořádku. Nikdo mi do té doby jeho správný význam nevyvětlil, možná i z přehnaného ostychu dospělých o takových věcech mluvit. Až tam jsem se na pramici od jednoho staršího kluka z Prahy (ne úplně všichni Pražáci byli přezíraví) dozvěděl, že je to vulgarismus, který bych si měl v nevhodných situacích odpustit.

Jak jsem procházel pubertou, tak jsem odmítal chodit organizovaně s rodiči do kostela. Ale měl jsem rád návštěvy farářů o večerech v naší rodině. Postupně pamatuji návštěvy Slávka Ondry, Fredy Kocába nebo Radka Nováka. Maminka většinou uvařila tzv. couračku, polívku ze zelí, brambor a smetany. Tu jsme v zimě mívali často na večeri a farářům i jejich manželkám chutnala. A u večere nebo po ní se vedly všelijaké zajímavé diskuse. Např. jedním z častých témat byl vztah k Židům. Faráři pochopitelně obhajovali korektní přístup bez střeoevropských předsudků (vždyť Starý zákon je židovská písemnost a Ježíš byl Žid). Tatínek tak korektní nebyl a dovolával se svých zkušeností ze soužití s Židy v předválečné Zruči. Tyto řeči jsem hltal a v tomto sporu jsem častěji klonil na farářskou stranu. Ale diskutovaly se i jiné oblasti z historie nebo politiky, také praktické otázky provozu na faře apod. Já při tom často dělal úkoly do školy, kuchyň byla u nás jediná místnost, ve které se v zimě topilo, ale obsah důležité diskuse jsem stihnul pečlivě sledovat.

Tak jsem se postupně propracovával k postoji, který dnes označuji jako „agnostik z protestantské rodiny“. Snažil jsem se celý život si uchovat kritické myšlení a svobodu k přemýšlení, které neuznává žádná dogmata. S tím pak byla potíž přežít komunistickou éru, ale snad jsem to dokázal bez větších selhání. Nejsem praktikující křesťan, ale jsem rád, že mě neminula trocha církevního vzdělávání i pevný pocit, že pokud chceme nějak lidem prospět, tak se musíme k sobě navzájem chovat slušně, s pokorou a vyhánět z mysli nenávist. Tím prospějeme nejen lidem okolo, ale i sami sobě.

*****

O jednom svém selhání v době, kdy jsem se učil lučebníkem syntetických paliv v Meziboří u Litvínova, jsem už napsal v části věnované litvínovskému období, tak tady jen pár poznámek. Nechal jsem se tehdy zlomit a souhlasil s tím, že budu dělat předsedu ČSM na internátu. Já, který nikdy nebyl v Pionýru (už nevím, jestli proto, že mě tam nechtěli nebo jestli jsem nechtěl já, myslím, že obojí je

správně). Do ČSM jsem vstoupil až na gymplu. Většina spolužáků do ČSM přešla už na základní škole samospádem z Pionýra. Těch pár nečlenů přemluvil jeden kantor k podání přihlášky, protože prý bez vstupu do ČSM nemáme šanci na další studium. Asi měl pravdu, na konci padesátých let drželi komunisti vládu pevně v ruce a káceli, až třísky lítali.

V Meziboří jsem podlehl pragmatismu a tu nabízenou funkci přijal. Samozřejmě jsem pak byl „demokraticky“ jednohlasně zvolen, několika ostatním spolužákům se ulevilo, že unikli této funkcionářské kariéře. Čekalo mě několik měsíců utrpení, jak vyjít s dohlížejícími komunisty bez úplné ztráty tváře. Snad se mi to aspoň trochu podařilo, i proto, že to trvalo jen krátkou dobu, než jsem nastoupil do směnového provozu a mohl jsem vymluvit, že při tom nemůžu zodpovědně předsedovat.

Jen na vysvětlenou dodávám, že studovat jsem moc chtěl. Už dvakrát mi komunisti studium zatrhlí dříve, než jsem se dostal k přijímacím zkouškám. Viděl jsem případ o rok staršího spolužáka, kterému nedoporučili studium, tj. nemohl jít ani k přijímačkám a musel na dva roky na vojnu. To není omluva mého selhání, jen popis tlaků, kterým jsem se snažil vzdorovat a nějak přežít. Nakonec jsem se na VŠCHT dostal. Nevím, zda kvůli ČSM nebo spíš kvůli politickému uvolňování v šedesátých letech.

*****

Další mé selhání je ve srovnání se vzdorováním lámání páteře trochu úsměvné. Bylo to někdy v zimním semestru prvního ročníku, tj. roku 1962. Byli jsme ve větší partě z ročníku v nějaké hospodě na Starém Městě. Vyšli jsme trochu rozjaření a Honzu Dvořáčka napadlo, že nám předvede „skvělou“ zábavu. Šel kolem odpadkového koše zavěšeného na kandelábru a patičkou ho vykopl. Udělalo to ohromný kravál a na ulici se vysypaly odpadky. Pak se utíkalo dříve, než přijedou policajti a za rohem Honza pokračoval s dalším košem a pobízel nás, abychom to také vyzkoušeli. Na jednom koši jsem si to vyzkoušel i já. Hned jsem si uvědomil, že se chovám proti svému přesvědčení o tom, co je správné. V rodině jsme si výsledků práce své i jiných lidí vážili a za tu svou chvilkovou rozežranost se dodnes stydím.

*****

Selhání byl můj vstup do tzv. socialistické akademie v době, kdy jsem pracoval v Báňských projektech. Ta socialistická akademie byla jakási komunisty zřízená organizace pro lidi, kteří se mimo své zaměstnání věnovali i vyučování v nějakých kurzech. Já a někteří další kolegové-programátoři jsme učili v kurzech o počítačích a programování. V té době se ve veřejnosti o počítačích mnoho nevědělo a spousta lidí měla zájem se aspoň trochu poučit. Já jsem učil v nějakém kurzu pro zaměstnance Báňských projektů a vydělával jsem si tím občas pár stokerun. Šéfové vydali příkaz, že vyučující budou muset být členy socialistické akademie. Po delším váhání jsem podlehl mamonu a do té akademie vstoupil. Dostal jsem jakousi průkazku a chodily mi pozvánky na různá školení a akce, které tato pořídní organizace pořádala. Na ty pozvánky jsem kašlal a pár měsíců mi to procházelo. Pak zřejmě o mé laxnosti informovali zaměstnavatele s tím, že na jakousi vzdělávací akci pořádanou o pátečním večeru v hotelu ve Vsetíně musím jet, že pro účastníky je nachystán autobus a že neexistuje, abych se nezúčastnil. Asi jsem byl předposraný a měl jsem se na to vykašlat. Ale chtěl jsem si současně uchovat možnost si občasnou výukou programování přivydělat, a tak jsem jel. Mezi účastníky, s nimiž jsem se setkal u autobusu, jsem nikoho neznal. Jen jsem zíral, jak už v autobusu to všechno začalo probíhat. Všelijaké sekretářky (asi pracovnice městského komunistického výboru) se

vlezle chovaly ke svým šéfům, soudruhování se střídalo s obdivným chichotem apod. Večer proběhla nějaká série přibližných přednášek o politické práci a podobných kravinách a přednášky přešly plynule do taneční zábavy se živým tanečním orchestrem. Většina osazenstva kurzu ve mně asi poznala bílou vránu, která mezi ně nepatří. Když jsem po delším váhání si šel přece jen zatancovat s jednou paní, která seděla vedle a vypadala normálně, tak se rozhodli, že mě z parketu vyštípou a chovali se, jako kdybychom hráli hokej a ne tancovali. To jsem si nechtěl jen tak nechat líbit (jsem přece hrdý chlapec z venkova), a tak jsem jednoho zvlášť agresivního při tanci nakopnul patičkou do zadku. Byl to kop podobný tomu, který jsem kdysi použil na vykopnutí odpadkového koše. Po této mé akci jsem vycítil, že se schyluje k tomu, abych dostal od soudruhů přes hubu. Po tom jsem netoužil, tak jsem ochotně vyklidil pole a šel spát. Ráno po snídani se odjíždělo, tak jsem se tam už s nikým nebavil, nasedl do autobusu a hodně se těšil domů. Na celou socialistickou akademii jsem se pak vykašlal. Možná mi pak utekl nějaký honorář za výuku programování, ale toho jsem rozhodně nelitoval. Za to jsem litoval, že jsem byl tak zbabělý a za vyhlídku drobného zisku málem prodal svědomí. V té normalizaci bylo těžké najít takový postoj, který by neohrožoval rodinu a přitom byl v souladu se svědomím. Ale vstup do socialistické akademie byla ode mne předposranost a dodnes toho lituji. Dosud při pomyšlení na tuto událost je mi na blití jak z mého selhání, tak i z té „soudružské“ společnosti. Ale poučné to bylo a možná mi to pomohlo při pozdějším odmítání lákání ke komunistům.

*****

V sedmdesátých letech, když jsem pracoval v Báňských projektech, jsem se do hledáčku komunistů několikrát dostal. Můj kolega a kamarád z kanclu Jarda Kvasnička byl povolán k nějakému komunistickému výboru, kde mu nabízeli, aby vstoupil do KSČ. Jarda tam vstoupit nechtěl a tak jim řekl, že je věřící praktikující katolík a že s tím je členství ve straně asi neslučitelné. Na poprvé se ubránil. Tužil jsem, že něco podobného by mohlo potkat i mě. Komunisti při čistkách na začátku sedmdesátých let vyloučili nebo vyškrtli spoustu svých členů, zejména za to, že nesouhlasili s okupací sovětskými vojsky v roce 1968. Neměli dost členů, aby mohli prosazovat vedoucí úlohu komunistické strany a tak zkoušeli ulovit nějaké mladé pracovitě lidi. Když jsme měli rodinnou sešlost s Mileninými rodiči, tak jsem se svěřil se svými obavami, že taková nabídka může potkat i mne. Děda Dolfek mi tehdy řekl, že takovou nabídku musím přijmout a ke komunistům vstoupit. Já okamžitě spontánně odpověděl, že musím jen umřít. Nedovedl jsem si představit po svých dosavadních zkušenostech, že bych se kvůli jakési kariéře stal držitelem červené komunistické knížky. Dolfek to samozřejmě nemyslel špatně, chtěl to nejlepší pro Milenu a její rodinu. Svým přesvědčením byl levičák se silným sociálním cítěním a sám před rokem 1968, než ho vyhodili, v komunistické straně byl.

Tehdy jsem svou razantní odpovědí další rodinné diskuse o tom, co musím, jednoznačně utnul. Ale tím nekončily moje starosti s tímto problémem. Viděl jsem, jak Kvasňu lámali a vydírali. Měl tři děti, měl je moc rád, manželka byla s nimi doma, tak rodina byla odkázaná na jeho plat a na to ho zlomili. Odešel od programování a stal se z něj vedoucí stavebního odboru. Finančně si polepšil, ale šťasten nebyl, z veselého kolegy se stal ustaraný člověk, který se občas přišel aspoň s něčím svěřit kamarádům na své bývalé pracoviště. Asi i ty starosti a nespokojenost s výsledkem svého rozhodnutí přispěly k tomu, že brzy po mém odchodu Báňských projektů zemřel na selhání srdce. Bylo mu málo přes čtyřicet let.

*****

V těch sedmdesátých letech se na mne různé tlaky jen valily. Na začátku roku 1977 vyšla Charta 77. Její text jsme samozřejmě znali z vysílání Svobodné Evropy, ale v tehdejší Československu se v žádných sdělovacích prostředcích neobjevil, za to probíhala masivní kampaň proti Chartě. Mne na důvěryhodnosti Charty vadila účast Pavla Kohouta mezi autory a prvními signatáři. Znal jsem jeho výtvary z padesátých let a nevěřil jsem, že byl schopen se opravdu změnit v základním pohledu na svět. Dodatečně se mu omlouvám za mou tehdejší nedůvěru k němu. Po celé zemi se konaly „spontánní“ akce za odsouzení Charty. Samozřejmě Báňské projekty nezůstaly pozadu a všechny odbory uspořádaly shromáždění (v pracovní době, tedy povinné pro všechny zaměstnance). Tam pracující měli Chartu odsoudit. V té atmosféře strachu nebylo úplně snadné se takovému znásilňování svědomí vzepřít. Rozpačitě jsme hlasovali a já se projevil jako slaboch. Nebyl jsem ani proti, ani jsem se nezdržel hlasování. Jediný, kdo se zřetelně hlasování zdržel, byl mezi asi 40 účastníky kolega Pavel Kutač, vedoucí sousední programátorské skupiny. Hned se ho soudruzi dotazovali, proč Chartu neodsoudil. On s klidem odpověděl, že těžko může odsuzovat nějaký text, který si nemůže přečíst. Tím soudruzi sklapli. Pavlovi sice jistě zaznamenali nějakou černou čárku, ale žádný přímý postih ho nepotkal. Doteď si vyčítám, že jsem se nezachoval podobně a z obecně rozšířené předposranosti podlehl svému strachu. Často jsme se báli více, než bylo nutné a komunisti z toho těžili. Proto jsme na převrat museli čekat až do roku 1989.

*****

Jednou, když jsem se v práci dozvěděl, že komunisté zase kolem mne krouží podobně jako předtím kolem Kvasni, tak jsem se rovnou z práce stavil u kamarádů Olina a Stáni K., abych se s nimi poradil, jak případnou nabídku vtipně odmítnout s nejmenšími následky. Paradoxní na tom bylo, že Olinův otec byl v době normalizace vysoce postavený komunistický funkcionář, člen předsednictva ústředního výboru nebo jak se taková funkce nazývala. Sice se s Olinovou matkou rozvedl někdy v Olinových dvanácti letech a Olin s ním přerušil styky, ale po narození kluků dědovi Pepíkovi v jejich navštěvování nijak nebránili. Stáňa naopak byla z bohaté obchodnické rodiny, tj. silně buržoazního původu, jak to tehdy bylo označováno režimem. Mou jsme situaci probírali asi půl hodiny, já se z toho trochu vykecal a oni se mě snažili uklidnit, že ještě to není jisté a že jistě najdu pro mne přijatelné řešení. Tak jsem odešel domů klidnější a přestal jsem se tolik strachovat. Věděl jsem, že nejsem takový bojovník, abych komunisty poslal razantně do háje. Nechtěl jsem tím ublížit rodině, tehdy to vypadalo, že se konce komunismu v naší zemi nedožijeme. Na druhou stranu jsem věděl, že jim nemohu říci ano, protože bych pak musel každý den na sebe plivnout. Komunistou jsem se stát při svých názorech rozhodně nemohl, na druhou stranu odvalu stát se disidentem jsem neměl. Na této epizodě je paradoxní i to, že pár let po tom ke komunistům vstoupil Olin i Stáňa, aby se mohl stát primářem, resp. ředitelkou učiliště. Podobně zachovala i část našich kolegů, dokonce i kamarádů, kteří si tak chtěli pomoci ke kariéernímu postupu.

*****

Na Báňských projektech se mi podařilo konečně dopsat disertační práci, kterou jsem si rozdělanou přivezl z Prahy. Šlo mi to jak psovi pastva, v práci jsem dělal úplně něco jiného a po večerech to šlo pomalu. Ale nakonec mi rukopis můj školitel prof. Steidl schválil s tím, že to obhajitelné, tak jsem to na VŠCHT podal. Tam úřad zjistil, že zkoušku z marxismu-leninismu mám z roku 1969, tedy z doby rozvratu socialismu, takže neplatí a musím si ji zopakovat. I to jsem nějak zvládnul, dostal jsem za

úkol zpracovat jakousi zprávu o škodlivosti nadnárodních monopolů a pak ji u zkoušejícího obhájit. I to se mi nějak povedlo a už mi scházela jen obhajoba disertace. Ale ještě nebylo jasné, že se k ní dostanu. Všude každého takového uchazeče obhajobu disertace komunisti kádrali a v Ostravě snad nejdůkladněji. U mne to začalo tím, že v našem bytě nás jeden večer navštívil jeden jejich uliční funkcionář. Já ho od vidění znal z trafiky u našeho domu, kam jsem si chodil kupovat cigarety a on si tam dost často vykládal s paní trafikantkou. Myslím, že to byl havířský důchodce. K nám přišel zrovna v době, kdy jsme koupali a ukládali holky. Uvařili jsme mu kafe a řekli, že musí chvíli počkat. Pak jsem z něho zkoušel vytáhnout, proč přišel. On mi řekl, že kvůli mému kandidátství do KSČ. Tak jsem ho ujistil, že to je nějaký omyl, že rozhodně nechci být kandidátem KSČ, ale kandidátem věd. On z toho byl trochu zmatený, ale nějak zaregistroval, že členem KSČ se stát nechci a v tomto ohledu jsem pak měl od jejich nabídek pokoj. Když odešel, tak Milena mě pochválila, jak jsem to vtipně zvládl, aniž bych komunisty podráždil více, než bylo nutné.

Tím ale moje starosti nekončily. To, abych mohl jít k obhajobě, musel schválit ještě městský výbor KSČ. V Severomoravském kraji zavedli soudruzi požadavek, aby uchazeč o vědeckou hodnost byl absolventem VUMLu (Večerní univerzita marxismu-leninismu). Já už v té době pracoval v Ústavu ekologie a administrativní a další činnosti jsme měli společně s ostravskou pobočkou Hutnického ústavu ČSAV. Oba ústavy byly dost malé, dohromady mohly mít tak 40 až 50 zaměstnanců. A já měl kliku, že předsedkyní KSČ ústavů byla Věra Š. Ač to bude znít neuvěřitelně, Věra byla (a doufám, že žije a dosud je) slušný člověk. Ona si členství v KSČ přinesla z rodiny, myslím, že její dědeček byl roku 1921 zakládajícím členem. Svou činnost na ústavech brala velice zodpovědně v tom ohledu, že chtěla posilovat vzdělanost na Ostravsku, a tak se snažila vyžehlit všechny průsery zaměstnanců ústavů, které se donesly komunistům. Na městském výboru byla žádat, aby mě pustili k obhajobě kandidatury. Oni s tím nechtěli souhlasit, když nemám VUML. Ale ona je zlomila tím, že jim řekla, že o mé vzdělávání na VUMLu je postaráno, že mě tam ústavy v nejbližším termínu vyšlou, ač jsem nestraník, ale že chtějí podporovat vědecký rozvoj regionu. Tím to u komunistů prošlo a já v Praze na jaře 1979 obhájl disertaci. Na lámání chleba došlo později, když mi přišel „povolávací rozkaz“ k nástupu do VUMLu, do skupiny nestraníků v pátek odpoledne. To byla drobná penalizace nestraníků, aby jim VUML zasahoval do začátku víkendu. Měl jsem dilema: Mohl jsem se na celý VUML vykašlat, disertaci jsem měl obhájenou a papír o tom doma v šupletí, ale nechtěl jsem podrazit Věru, která mi pomohla k tomu, abych k obhajobě vůbec mohl jít. Tak jsem se nakonec rozhodl, že ten VUML přetřpím.

Mezitím jsem se stihнул přihlásit do postgraduálního studia analýzy dat v Praze a i tam jsme měli výuku v pátek odpoledne a v některé soboty. Kulantně jsem VUMLu nabídnul, že bychom mohli mé studiu této „univerzity“ odložit na dobu po dokončení postgraduálu, že to jsou pouhé tři roky. Bohužel mi na to neskočili a výuku mi přeložili na jiný den. Nezasahovala do víkendů, ale musel jsem si tam dávat větší pozor na hubu i o kuřáckých přestávkách, protože jsem tam chodil se skupinou komunistů. I když někteří z nich se zdáli docela rozumní a dokonce i k režimu kritičtí, rozhodně to ale nebyla jejich většina a také jsem nevěděl, zda to není jen provokace. Tak jsem ty dva nebo tři roky (nepamatuji si to přesně) přetřpěl v poslední lavici a snažil jsem se využít čas. Pamatuji si, že jsem tehdy komusi překládal za drobný peníz manuál Basicu a jiné počítačové materiály, tak ten čas tam nebyl úplně ztracený. Když jsem neměl žádnou takovou zakázku, tak jsem se tam učil angličtinu nebo statistiku a programování. Přednášky jsem poslouchal na půl ucha, to mi většinou stačilo, abych prolezl zkouškami. Jediný předmět jsem poslouchal pozorně, byly to základy a historie filosofie, učil to jeden

asistent z Pedagogické fakulty, který se zabýval i historií matematiky a to bylo pro mne nové a zajímavé. Nakonec jsem dostal závěrečné vysvědčení, které rozhodně nebylo nějak vynikající. Ale tím jsem měl od VUMLu pokoj, nikdo mě pak nenutil, abych dělal lektora, jako se to stalo o pár let později Mileně a její kolegyni ze školy, když plnily požadavek absolvovat VUML před obhajobou disertace. Sice studovaly v dopolední skupině pro matky s dětmi, ale jejich ctižádost je dohnala až k vyznamenání a pak se z lektorství musely složitě vymlouvat.

Posuďte sami, do jaké míry bylo mé lavírování kolem obhajoby disertace selhání, co bylo ještě slušné a co už za hranou. Nejsem na mé tehdejší chování nijak pyšný, není na co, ale snad jsem se nezachoval úplně zbaběle nebo křivě.

*****

Zatím to z textu možná vypadá, že vinu za většinu mých selhání chci svést na komunisty. Rozhodně to tak není, za všechna selhání si můžu já. Jen jsem se snažil popsat okolnosti a dobu, za kterých k nim došlo. Okolnosti možná mohou být poučné i pro čtenáře, doba snad už ne. Doufám, že taková morální bída u nás už nikdy nenastane.

Tedě se ještě zkusím vypsát ze selhání, za které komunisti opravdu nemohou. Je to o mém selhání v péči o mé rodiče v poslední fázi jejich života. Do Ostravy jsem se přestěhoval v roce 1972 a tím jsem hodil zodpovědnost za péči o rodiče na bráchu a jeho rodinu. Tatínkovi bylo v té době 68 a stále pracoval v kovárně státního statku ve Zruči, mamince bylo 62 a také byla čilá a pracovitá. Vůbec mi nedocházelo, že se to nutně a možná brzy zhorší.

Cesta z Ostravy do Zruče vlakem trvala tehdy více jak 8 hodin, takže otočit to o víkendu moc nemělo smysl. Auto jsme měli až asi po čtyřech létech po přestěhování, takže návštěvy celé rodiny ve Zruči se odehrávaly jen tehdy, když byl Dolfek ochoten jet jejich autem. Naštěstí rád řídil a mé rodiče měl rád, tak se cestám do Zruče nevyhýbal a zhruba čtyřikrát ročně se celá rodina do Zruče vypravila. Pak se narodila Jana a koupili jsme si škodovku-stovku. Do Zruče jsme mohli jezdit nezávisle na Mileniných rodičích. Ale i tak to byla dlouhá a nákladná cesta, nejkratší varianta přes Olomouc, Moravskou Třebovou, Vysoké Mýto a Čáslav trvala déle než pět a půl hodiny.

Po šesti létech po přestěhování do Ostravy se na nás osud vrhnul důkladně. Postupně onemocněli nevratně Dolfek, Draha a můj otec. V listopadu na rakovinu umřel Dolfek, asi měsíc po něm Draha. V případě Dolfka jsem se vlastně poprvé v životě dostal do blízkého kontaktu s umírajícím blízkým člověkem. Několikrát týdně jsem za ním chodil do nemocnice, on si to přál a rád se tam mnou bavil, asi i proto, že jsem se snažil s ním bavit o životě a normálních starostech a radostech v rodině. Občas jsem ho při tom oholil apod. Před ním jsem se tvářil odhodlaně, ale při odchodu z jeho pokoje na mne vždycky dolehla bezmoc. Dolfkovi bylo 65 roků a donedávna byl plný života a dobré nálady, tak nás ani ve snu nenapadlo, že může tak brzy umřít. Ale nastalo to a bylo to definitivní.

Babička Draha byla v té době také už v beznadějném stavu. Po Dolfkově smrti byla u nás doma a Milena naopak nastoupila do nemocnice na operaci nějaké cysty v prsu. Samozřejmě z toho byla vyděšená, na rakovinu prsu umřela v poměrně mladém věku její babička a viděla, že podobné potíže má její maminka. Tak babička bydlela u nás a večery jsme trávili tím, že jsme vzpomínali na různé historické události, např. jak to podle jejich vzpomínek bylo na konci války s Vlasovci. Při těchto

diskusích Draha vždycky pookřála. Když na konci Milenina nemocničního pobytu nastoupila na stejný pokoj do nemocnice, tak si Mileně pochvalovala, že jí ty debaty pomáhaly. Ale nebylo to nic platné a babička umřela v 55 letech svého života.

Můj otec byl v té době v beznadějném stavu na neurochirurgii v Hradci Králové. Před Vánocemi jsme stihli pohřbít oba Mileniny rodiče a já se na Hod Boží vydal autobusem do Hradce, kde jsem se v nemocnici u tatínka potkal i s maminkou a bráchou. Ten se opravdu snažil být mamince v té těžké době oporou. Tatínkův stav byl konečný, měl nádor na mozkou, už jen ležel a doktoři operaci hlavy zavrhl s tím, že by ji nepřežil. Pak ho postupně přesunuli z elitní nemocnice v Hradci do Kolína a později ještě do Kutné Hory, kam Zruč spádově spadala. Bylo to na dožití, ale já si tehdy neuvědomoval, jaké má takové dožití praktické důsledky a že může mít různou úroveň. Ty zbývající týdny jeho života jsem se snažil se za ním do Kutné Hory co nejčastěji dostat, ale přesto to moc často nebylo. Většinou současně s návštěvou maminky, protože ta za tatínkem jezdila ze Zruče často a ona mě tam vždycky ráda viděla, cítila ve mně oporu a potřebovala se i svěřit se svými starostmi. V půli března tatínek umřel, tak jsme ho pochovali ve Zručí, při vynášení rakve z jeho (i bráchova a mého) rodného domu mu jeho kovářský žák Michal Uričko z východního Slovenska zazvonil po kovářsky na kovářčinu. Vyčítám si, že tehdy jsem se nesnažil být s tatínkem v posledních týdnech jeho života více. Víím, že den před jeho smrtí jsem obhájil disertaci. Večer jsem volal sestřičkám do nemocnice, jak tatínkovi je. Řekli mi, že žije a já jsem naivně požádal sestřičku, aby mu vyřídila, že má obhajoba byla úspěšná, že z toho možná bude mít radost. Vůbec mi nedocházelo, že umírající člověk má jiné starosti než je nějaká obhajoba, byť jde o jeho syna.

Největší vyčítky mám vůči mamince. Také dožívala v nemocnici v Kutné Hoře, byla na tom hodně špatně. Já se za ní stavil den před její smrtí při cestě z nějaké služební cesty v Praze. Při zastávce za ní v nemocnici jsem měl u sebe jen 60 korun. Sice jsme moc peněz neměli, ale tak špatně jsme na tom nebyli, abych byl předvídavější a vzal si sebou více. Maminka mě požádala, abych jí tam nechal nějaké peníze, ať je může dát sestřím, že ony to od těžkých pacientů očekávají, jinak jsou na ně protivné. Já jsem jí dal jen padesátikorunu a těch zbývajících deset jsem si nechal, abych si při čekání na rychlík v Kolíně mohl dát pivo a sekanou. Do teď si svou nepředvídavost vyčítám. I to, že jsem jí tam nenechal všechno a nepotrestal se hladem a žízni za své ignorantství.

Setkání s umíráním blízkého je těžkou zkouškou charakteru. Loni jsem to poznal znovu. Milena byla v Modřicích v penzionu s trvalým dohledem, protože kromě jejího tělesného stavu se rychle horšil i její stav duševní. Byl jsem tam s ní tři týdny a dost rychle jsem propadal beznaději. Snažil jsem se jí různě pomoci, třeba jsme spolu zkoušeli luštit její dříve oblíbené křížovky nebo jsem jí pomáhal s jejím oblékáním. Ale v té době to už přestávala být ona, jak jsem ji celý život znal. Ztrácela zájem o cokoli, vymýšlela si události, kdy jí někdo ubližuje a postupně se hlouběji a hlouběji propadala do naprosté desorientace. Okolní prostředí mi také dávalo zabrat, většina tamních pacientů měla duševní poruchu, tak tam nebylo moc možností si normálně popovídat. Ještěže tam jezdily holky a jejich rodiny, jinak by to bylo pro mne těžko snesitelné. Více než ty tři týdny jsem tam nebyl schopen vydržet. Mileno, promiň. I tak jsem se po návratu z Modřic asi měsíc zabýval hlavně myšlenkami na sebevraždu. Nejsem takový hrdina, za jakého se někdy považuji já, nebo mě považuje moje okolí.

.....